
THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

Historie

o těžkých protivenstvích

církve české,

hned od počátku jejího na víru křesťanskou obrácení, v létu Páně 894. až do léta 1632. za panování Ferdinanda II.

S připojením historie o persekucí Valdenských roku 1655. stalé.

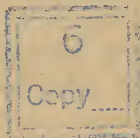
V PRAZE.

Tiskem dra. Edv. Grégra. — Nákladem české evanj. reformované církve pražské.

1870.

Žalm 129. v. 1—5.

Velice mne sužovali hned od mladosti n… Izraeli. Velice mne sužovali hned od mlado… mne nepřemohli. Po hřbetě mém orali orá… proháněli brázdy své: ale Hospodin jsa sprave… tínal prostranky bezbožných. Zahanbeni budou … ceni všickni, kteří nenávidí Siona.

Spisovatelé

knížky této

čtenářům pozdravení vzkazují.

Srozuměvše někteří z rozptylených krajanů našich, v Hollandu se zdržujících, že se v Anglii knihy o mučedlnících někdy od Jana Foxa sepsané k novému vydání hotoví a rozličné přídavky shledávají, a byvše také napomenuti, zda-li by o nynější persekucí české církve něco přidati chtěli: nepominuli titíž ihned do Mišně, do Polska, do Uher, i jinam k rozptyleným krajanům psáti, a aby cokoli se v pravdě zběhlých věcí shledati může, dodávati neprodlévali, prositi. Myslili jsme sic, že snad od nás nic podáno býti nemůž, čehož by prvé již dostatečných příkladů se nenalezalo ku poznání buď líté satanovy k církvi nenávisti, buď lstivých antikristových obmyslů, a když se podaří vzteklosti; buď lidské v pokušeních mdloby a křehkosti, buď přemoudré Boží v ochraňování svých rady, moci a pomoci. Avšak poněvadž nemilé bývá pobožným, a jistý užitek s sebou nese, v jiných a jiných příkladech to spatřovati,

za jak rozličnými příčinami pán Bůh církev svou křížem navštěvovati ráčí, a jak zrádně chytrák satan svaté sobě na říčici podané tříbiti se snaží, a jak rozličně lidé na průbu podaní padati zvykli, i také naposledy jak divně Bůh některým síly dodávati umí, aby pro jméno jeho potupu, vyhnání, žaláře i smrti, a cokoli hrozného udatně podnikati, a tak padajíce svět a peklo přemáhati mohli; pro ten cíl i nám také věci naše v spis uvésti, a jimi se s církví Boží sděliti, vidělo se. A poroučí sama pobožnost opatřiti to, aby potomkové, jaké jsme my nynější prošli proudy Beliálovy, a v jakých ohnivých jsme se potili pecech, nenevěděli. A to pro ten cíl, aby poznávajíce i odtud, jak církev rytěřující ustavičným poddána jest proměnám (na spůsob měsíce jednak ubývání majícího, a jednak plným bleskem svítícího, jednak smutné zatmění trpícího), méně se na časy budoucí kormoutiti, a více sobě proti jakýmkoli přijíti mohoucím vichřicem mysl bráti, naposledy pak ne pod sluncem, ale v nebi bezpečnosti a blahoslavenství očekávati se učili. Pro kterýž cíl věcí našich vypravování výšeji začíti, a všecky nejpřednější církve české proměny hned od jejího začátku jako na tabulce postaviti, se vidělo; všecka totiž její od pohanstva, papežstva, a falešného husitstva činěná jí příkoří a vystálá mučedlnictví. O kterýchž věcech málo ještě cizí vědí, nýbrž v knihách mučedlníků žádný z našich se nepřipomíná kromě M. Jana Husa a M. Jeronýma Pražského, a kromě že *Catalogus testium veritatis* Jana Miliče vzpomíná.

Vidělo se tedy, staré naše věci spojíti s novými, a oboje co nejkratčeji býti mohlo vypsati perem historickým, to jest perem pravdy, staré věci vybírajíc z pamětí našich předků, o věcech

těch sepsaných, nové z vlastního spatření, aneb očitých svědků pravdivého svědectví.

A tato sic poslední Ferdinandská persekuce, ačkoli z politických příčin povstalá býti se zdá, i také nemalý díl věcí, kteréž se připomínati budou, svévolností vojenskou páchány byly: mučedlnictvím však že všecko to jest, co tuto pro vyznání pravdy trpěli pobožní, nebude pochybovati moci, kdo onano slova (Zjevení sv. Jana 13, 7.) rozváží: „Dáno jest šelmě bojovati s svatými a přemáhati je.“ A zdaliž i Nabuchodonozor k vybojování a zkažení Jeruzaléma politické příčiny neměl? opovážlivé totiž a zarputilé lidu judského jemu se zprotivení. Co však pán Bůh k tomu? Nahlédni čtenáři do Izaiáše 47, 6. 7. a Jer. 50, 17. 18. Zacharyáše 1; 14. 15. i jinde tytýž v prorocích, najdeš zprávu. A k persekucí, kterouž od Antiocha snesla církev, sami Židé bouřemi svými zda-li příčiny nepodali? Viz II. Machab. (ač v naší Biblí III.) kap. 5, 11. A zdali tím tyran vymluven byl? Jiný zajisté cíl jest Boží, potrestati církev pro bujnost, jiný nepřátel, zkaziti ji pro stálost při Boží pravdě. Slušně tedy s oním machabejským mučedlníkem mluviti můžeme: My sic příčinou svou trpíme, hřešivše proti Bohu svému; ty však ješto válčíš s Bohem, nemysli, že bez viny budeš. Nebo příčinou pokárání nás ten živý Pán na nás maličko se rozhněval, avšak zase se smíří s služebníky svými. Ty pak bezbožníče nevzpínej se daremně, nejistými trošty se nadýmaje, a na nebeské služebníky rukou opřahaje, nebo jsi ještě všemohoucího Boha, kterýž spatřuje všecko, soudu neušel. (II. Machab. 7, 18. a t. d.)

Přáli *) bychom sice, aby se tyto věci plněji

*) Vinšovali.

shledati a pilněji spořádati byly mohly, nežli nynější náš roztrhaný spůsob dopouští; že jsme však podruhé i potřetí napomenuti, abychom něco poslali, volíme cokoli dáti, než dobrých lidí žádosti nevyhověti. Shromáždí-li nás Pán, (máme pak naději k milosrdenství jeho,) budou se věci paměti hodné plněji shledati, a to co nyní shledáno jest, zřetelněji spořádati moci. Měj se dobře, čtenáři milý. Dáno ve vyhnanství*) našem, léta 1632.

N. N. N. N. &.

*) Datum v Exilium.

Suma
historie o protivenstvích
církve české,

hned od počátku jejího na víru křesťanskou obrácení (to jest od léta 894. až do léta 1632.) zběhlých.

Kapitola I.
Čechové, jakž jen na víru obráceni, ihned protivenství zakusili.

Čechové, národ slovanský, v modlářství až do léta Kristova 894. pohříženi, bez pravého Boha a náboženství byli. Ale toho vlastně léta kníže jejich Bořivoj, hostem byv u Svatopluka, moravského krále, divným Božím řízením známosti Kristovy nabyl, a ihned tam v Velehradě 23. dne měsíce června s třiceti vývodami (aneb vladykami) křest svatý přijav, s radostí se domu navrátil, a Strachotu (jinak Methudia) biskupa moravského, aby českým apoštolem byl, s sebou přivedl. Kdež jakž jen semeno slova Božího rozsíváno býti začalo, hojná ihned žeň nastala. Nebo

odvrhše modlu, již dotud ctili jmenem Krosynu, i Lidmila, knížecí manželka, i přednějších pánů a obecného lidu veliký počet křtíti se dali, a od Bořivoje kostely i školy po místech se vyzdvihovaly.

2. Tuť se Čechům rozsvítilo nejprvé evangelium svatého světlo; ale jehož bez kříže míti nechtěl ukřižovaný Kristus, kterýž, jak sám vlastní krví církev založil, tak ji, aby tím plodnější byla, krví mučedlníků svých tytýž zalévati dopouští, proto že ta jest moudrosti Boží rada, abychom se ne pro tento život v Kristu naději míti učili. Čechové tedy evangelium svatého vlastní svých milých přátel krví připlatili, mezi nimiž i kněžna Lidmila a Václav kníže, a některé sto z obecného lidu byli. Což jak se dálo, krátce (nejvíc z historie Doubravovy) se oznámí.

3. Nejprvnější ze všech sám Bořivoj od bezbožné nevěrných roty z země vyhnán, a na jeho místo Stojmír, jenž v Bavořích za 13 let vyhnancem byl, dosazen. Ale když že i ten křesťanem jest zvěděno, zase ho vyhnali, a Bořivoje povolavše, k tomu, aby synu svému Spitihněvovi jakožto pohanům příznivějšímu knížetství postoupil, přinutili. Po jehož smrti Vratislavovi, mladšímu Bořivojovu synu za manželku dána Drahomíra, panna rodu slavného, obličeje pěkného, ale zvedení pohanského. Kteráž z počátku k manželu a křesťanským pánům přívětivá byla, a že naučíc se katechismu křest přijme, slibovala; ale potom jak učitele své tak i rukojmě žena bezbožná opovážlivě oklamala, daleko ukrutnější proti křesťanům se stavší, než někdy Jezabel proti prorokům.

4. Dokud sic pobožný manžel její živ byl, dotud pojatou proti křesťanům nenávist chytře ta-

jila. Ale když po jeho smrti Václav, syn starší od Lidmily báby své k vychování přijat, ona mladšího Boleslava k cvičení vzala; a správy země se ujavší, hned vůbec vydaným mandátem, aby kostely křesťanům zavřeny, a přisluhování svatá zastavena byla, poručila. Zapověděla zajisté i kněžím lid učiti, i školmistrům mládež cvičiti, a kdoby jináč se zachovali, těm vězením, vyhnáním, smrtí hrozila. Tu v Praze úřadové proměněni, a na místa křesťanů modláři posazeni. Z jejichžto návodu tajně i zjevně, a to beze všeho trestání věrní mnohé křivdy snášeli, i mordováni byli. Jestliže pak kdo z křesťanů, bráně života svého, někoho z nich zabil, pro jednoho nad desíti mstěno bývalo.

5. Ale aniž tak nenasycenému Drahomíry se rozlícení dosti učiněno býti mohlo, pro nemírnou všech křesťanů vyhnání a vyhlazení chtivost, jak by nejrychleji býti mohlo. Povolavší tedy jednoho z nejjízlivějších měšťanů, kteréhož Pražanům za rychtáře představila, jmenem Palhoga, tomu v svém proklatém úmyslu a po čem nejvíce touží, se vyjevila, i aby skrze něho buď lstí buď mocí to vykonáno bylo, snažně žádala, mzdu hojnou za pilné toho vyřízení slibujíc. Přijal na se tu nešlechetnost, a na 600 přísahou sobě zavázaných mužů v domě svém zbrojí opatřiv, s těmi k domům těch, kteříž pobiti býti měli, pospíšil a je vybojovati usiloval. Ale, že ta věc Božím řízením křesťanům vyjevena byla, sebrali se i oni v počtu okolo 400 k hájení životů svých. I bili se vespolek tak, že křesťané vítězství obdrželi; a padlo z obojí strany těch, jejichž krví náměstí *) i ulice pomazány, okolo 800.

---

*) Ryňk.

6. Drahomíra nelíbě to nesouc, že se ta rada nezdařila, obrátila se ke lsti, a stavěla se jakoby se jí takové bouřky nelíbily. Protož obojí straně zbroj složiti a na radnici*) vnésti rozkázala, a aby žádný s střelbou neb mečem nechodil, přísně zapověděla.

7. Křesťané, ačkoli že tu podvod jest se domýšleli, však aby nebylo myšleno, že rozkazům vrchnosti se protiviti chtějí, zbroje své na to místo snášeli, na kteréž že je protivná strana snášela, viděli. Drahomíra pak na ně tak nezbrojné, noc temnou k tomu obravší, aby snad ve dne, jako i před tím, bouřka se nestala, znovu nastoupiti poručila. A tak noci jedné od mordéřů k tomu najatých více než tři sta lidí napolo nahých, napolo spících pobito. Z čehož Drahomíra se utěšila, však nenasytila, ale krvavému tomu rychtáři svému moc dala, aby po Praze zjevně již křesťany mordoval a vyhubil. Což on pilně vykonati se snaživ, a při sobě nemálo mordéřů a katanů měv, po náměstí**) i ulicích běhal, každého kdo se mu namanul mordoval, tak dlouho, až křesťané raději silně bojujíce zemříti, nežli tak lenivě zbíti se dáti chtíce, znovu se sebrali, rychtářovi bránili, jej přemohli a utíkajícího probodli.

8. Drahomíra takového ukrutnosti své holomka ztrativší, jakoby se vztýci měla, sobě počínala, a nemohouc v Praze křesťanů vyhladiti, na jejich kostelích se pomstila, kteréž toliko dva ještě měli, a v jednom z nich byl hrob manžela jejího, však je spáliti kázala.

---

*) Rathauz. **) Ryňku.

Kapitola II.

Lidmila mučedlnice.

Když Drahomíra takovou ukrutnost proti křesťanům provozovala, tedy Václav, kterýž do toho času v knížetství se uvázati nechtěl, ale mladým věkem a školním učením se vymlouval, napomenut jsa od Lidmily báby a přednějších křesťanských pánů, správy knížetství se ujal, a s jejich povolením, aby pokojnější býti mohlo, Boleslavovi bratru a Drahomíře matce své k bydlení i k vládnutí Boleslavě města s celým tím krajem zanechal.

2. A tak složila s sebe Drahomíra správu země, ale nesložila proti křesťanům nenávisti a krvavých úkladů, kteříž se nejprvé při té svaté matroně Lidmile zjevili. Nebo vidouc Drahomíra, že Lidmila bába větší má u Václava lásku než ona, máteř, a že skrz to náboženství křesťanské se vzdělává, i hledala k vykonání vraždy příhodných nástrojů, až i našla dva opovážlivé jonáky předního řádu, Tuhmana a Kumána, kteříž od Drahomíry nočně vysláni byvše, svatou tu vdovu v kapli na modlitbách našli, ruce na ni vztáhli, k zemi porazili, a rouchu s hlavy strhše v ústa vecpali a tak ji udusili.

3. Nacházelit se někteří, ješto Václava, nad tím své báby mordem velmi skormouceného, aby ji pomstil, aneb nechce-li sám, jim učiniti dopustil, namlouvali. Ale on jich proto, že k tomu, co se s povinností synovskou k jaké pak koli mateři, ani s pokorou a trpělivostí křesťanskou nesrovnává, raditi smějí, a na to, co Pán ústy svými vynesl: „Mně pomsta, já odplatím“ nepamatují, potrestal.

Kapitola III.

Václav s Podivínem, i jinými.

Ale zle se odplatila pobožnému synu bezbožná matka. Nebo chtějíc Boleslavovi, svých pověr a obyčejův následovníku, celou zemi českou v poddanost uvésti, všudy o Václavovi zle mluviti a v ošklivost ho uvoditi se snažila, jakoby nebyl způsobný k vykonávání knížecích povinností, kteréž prý ne náboženstvím a ceremoniemi, než vojskem a zbraněmi řízeny býti mají. Ale když ho s tím se vším i v knížetství i v pověsti dobré utvrzeného viděla, teprv o tom, jakby zahlazen býti mohl, nejen přemyšlovati, ale i bratru jeho bezbožné rady dodávati začala.

2. Naskytla se jí pak k tomu vítaná *) příhodnost, že se Boleslavovi syn narodil. Protož Václava, aby do Boleslavě přijel a jeho biřmování přítomen byl, velice žádala; a když přijel, i bratr i matka lahodným objímáním, líbáním, i vzácným kvasem **), kterýž dlouho na noc trval, ctili. Václav všecko v podezření maje, obrátil se ne na odpočinutí, ale do kostela, tam na modlitbách a v úpění k Bohu tu noc ztráviti míně.

3. V tom když on tak na modlitbách trval, hned od nespící matky k nešlechetnému skutku probuzený Boleslav bratr na něj s mečem napadl, a první sic ranou čeho chtěl nedovedl, když mu mimo naději strnutému meč z rukou vypadl. Ale hned zase když se mu mysl a prchlivost vrátila, a maje při sobě toho skutku pomocníky, ránu obnovil, a tak snadně neozbrojeného a nebránícího se bratra

*) vinšovaná. **) Pangétem.

zamordoval. Stalo se to léta 929., dne 28. září, kteréhož dne posavad svátek jeho v Čechách se slavívá.

4. Tak smělou a nešlechetnou opovážlivostí v knížetství se uvázav Boleslav, ihned křesťanům všechněm, obzvláště kněžím, kteříž by sami dobrovolně z Čech neustoupili, vězením i smrtí hrozil. A máteř přidala, aby zbití nebyli pohřebováni, ale psům a ptactvu k sežrání nechávání. Kterýmž ortelem mnozí přestrašeni byvše utíkali, mnozí pak zjímáni a rozličnými smrťmi zahlazeni byli. Mezi nimiž i Podivín, někdy Václavův nejmilejší a nejtajnější komorník oběšen.

5. Avšak když déle na tak mnohá svých věrných soužení, smrti a vyhánění dívati se nemohlo spravedlivé Boží oko, ukázalo na Drahomíře strašný hněvu svého příklad. Nebo na tom místě, kdež nepohřbené ještě kněžské kosti ležely, země sama od sebe se otevřevši, Drahomíru za živa s vozem i s těmi kteří s ní jeli, pozřela. Kteréž místo za pražským zámkem až posavad ukazováno bývá.

6. Trestal pán Bůh i ty, kteří mordu toho pomocníci byli a meče své dobývali. Nebo někteří z nich s smyslem se pominuli a jako vzteklí s vysoka dolu skákali. Někteří na ty meče, kteréž proti nevinným obnažili, naléhali. K tomu zeď v kostele, kdež Václav byl zabit, jako ustavičný bezbožnosti té svědek, od té krve, kterouž pokropená byla, žádnou lidskou prací otřína neb obmyta býti nemohla. Kteřížto tak rozliční divové Boleslava tak přestrašili, že potom lépe s křesťany nakládal.

7. Nad to císař Oto pro pomstění bratrské vraždy a tyranství toho s vojskem přitáhl, a Boleslava oblehna k tomu přivedl, že musil slíbiti i vyhnané křesťany zase povolati a všeliké křivdy všelijak nahraditi, i své vlastní syny křesťanům

na cvičení odvésti. A když potom Boleslav, syn pobožný na jeho místo nastoupil, tu křesťanské náboženství plněji rostlo, pohanstvo pak pomalu mizelo, ačkoli do konce ještě nezmizelo.

Kapitola IV.

Vojtěch, biskup pražský s pěti vlastními bratřími svými, mučedlníci.

Nebo Vojtěch, biskup pražský, v počtu druhý kterýž v mládenectví svém u Albrechta magdeburského arcibiskupa chován byv, tak milým jemu byl učedlníkem, že i jméno své jemu dav, *Adalbertem (q. d. ad Adalbertum missum)* ho nazval. Odkudž ho posavad všickni historici Adalbertem jmenují, a Němci i Poláci do dnes každému Vojtěchovi Albert říkají. Ten když okolo léta Páně 970. aby ostatky pohanů na víru obrátil, a porušené krajanů obyčeje napravil, věrnou práci vedl, tak se proti němu spikli, nýbrž zbouřili pohané, že je Boleslav vojskem skrotiti, a Vojtěch dobrovolně z Čech ustoupiti musil.

2. Když se tedy až do Říma dostal, pohané učinivše na jeho vlastní bratří útok, pět jich spolu zamordovali, Soběra, Spitimíra, Přibislava, Bořitu a Čáslava; i nové zbouření učinili, ale bitvou zase přemoženi jsou.

3. Vojtěch dostav se do Uher, Štěpána, kníže jejich, kterýž potom králem učiněn, skrze své několikero kázaní na víru obrátil i pokřtil; a odtud domu se navrátiv, brzy hned zase ku Polákům, národu tomu v nově (za příčinou manželství mezi Doubravkou, Boleslava knížete českého

dcerou, a Měčislavem knížetem polským) na víru obrácenému, chtě jich v tom potvrditi, se obrátil.

4. Odtud udal se do Prus, a tam nedaleko od Fischhausen nevěrní oštípy ho popíchali a s něho hlavu sťali. Tělo pak jeho potom od těch pohanů vykoupeno a do Hvězdna*) polského, kdež byl biskupství založil, přeneseno bylo; a on (pověrným obyčejem věku toho) v počet svatých uveden.

Kapitola V.

První v Čechách Boží pravdy proti papežstvu svědkové.

Tak pracně z pohanských pověr vydobivší se česká země, s římskými válčiti začala. Nebo přijavše Čechové první své náboženství od Moravanů, a ti od Řeků, a mezi tím okolo těch časů, (jakž z historie známé jest,) biskup římský nad jinými církvemi pyšně panovati a všecky k tomu, aby jeho již modlářské obyčeje a ceremonie přijali, přivésti chtěl: přišlo k tomu, že i Čechy k takovýmž věcem nutil, nad jakýmiž nejedněch pobožná mysl nemálo se horšila. Obzvláštně, aby latinského jazyka při službách Božích užívali, aby se kněží neženili, a brzy potom, aby večeři Páně pod jednou užívali. O čemž co v historiích poznamenáno nacházíme, tuto se oznámí, proto, že to bylo to první Čechů zapálení a jako první jiskry těch věcí, z kterýchž potom za času Husova a dále velký vznikl oheň.

2. Léta 968, když Boleslav Pobožný biskupství v Praze založil, a byl za biskupa zvolen i od

*) Gnězna.

Hattona, arcibiskupa mohučského potvrzen Dětmar z země saské, papež římský předepsal formu neb spůsob služeb církevních, poručiv, aby v ničemž od obyčejů a ceremonií i zpěvů římských na žádnou stranu se neuchylovali. Kdež Čechové, že jim užívání mateřského jazyka odňato, velmi těžce nesli. A protož když Dětmar biskup jejich hned toho roku umřel, a Vojtěch na místo jeho nastoupiv z příčiny protivenství od pohanů vzbuzeného do Říma ustoupiti musel, posláni jsou do Říma k papeži v létu 977. dva kněží, Bolehost a Myslibor, se čtyrmi jinými, Křivanem, Rosislavem, Vujmírem a Jarkem, aby tam nejen o navrácení biskupa, ale i o navrácení při Božích službách mateřského jazyka jednali. Kteříž čeho tehdáž od papeže žádali, že obdrželi, a že od biskupa českého česká litania, kteráž posavad zůstává, sepsána byla, historie svědčí.

3. Ale když potomkové pro přicházející z Říma časté zápovědi zase mateřský jazyk opouštěli, stalo se, že Vratislav, kníže české, (jenž pro své hrdinské cnosti a císařství římskému platné služby královským titulem poctěn byl,) poslav posly do Říma žádal, aby Řehoř VII. svobod českých, od předků jeho slavně obdržených potvrdil. Co zjednáno, to z papežské odpovědi znáti se dává, kteráž jest napsána v kronice Hájkově na listu 136. v ta slova:

Řehoř biskup, služebník služebníků Božích, Vratislavovi knížeti českému pozdravení a apoštolské požehnání. Mezi jinými věcmi a žádostmi tvá povýšenost v psaní svém žádá, aby vedlé obyčeje slovanského jazyka u vás služba Boží dála se, k tomu abychom dali své povolení. I věziž, synu milý, že my nikterakž na žádost tvou nemůžeme našeho v tom dáti povolení. Nebo často-

krát rozvažujíce Písma svatá nalézáme, že se všemohoucímu pánu Bohu líbilo, aby byla tajná a ne ode všech, zvláště hloupějších valchována. Neb jestliže by tak obecně a zřetelně ode všech zpívána a slyšána byla, snad by tudy v zlehčení a v ošklivost vjíti mohla, aneb jestliže by od některých prostředních lidí nemohla vyrozumína býti, skrze to časté slyšení a rozjímání a nedorozumění mohli by nějací bludové snadně mezi lidi přijíti, ješto by potom z srdcí jich těžce se mohli vykořeniti. To zajisté za výmluvu nebuď, že jsou někdy žádajícímu lidu sprostnému osoby duchovní v tom činili povolení. Takť jest ovšem, že za první církve sv. mnohá jsou bývala na žádost upřímého a sprostného lidu povolení, ale z toho mnoho zlého pocházelo i kacířského, ješto potom, když se řád křesťanský rozmáhal, a církev svatá křesťanská se již upevnila, znamenavše, že jsou mnozí bludové z takového kořene povolování vyrostli, s velikou těžkostí a prací byli napravováni a přetrhováni. Protož ať toho není, což se žádá od lidu vašeho nerozumně, nebo to mocí Boží a blahoslaveného Petra zapovídáme, a tebe pro poctivost Pána Boha všemohoucího napomínáme, aby takové marné všetečnosti všemi obyčeji odporen byl, i přikazujeme. Dáno v Římě léta Páně 1079.“

4. Aj hle, jak se poklička k tomu hrnci trefila! Ten zajisté Řehoř, jináč Hildebrand, že byl člověk bezbožný, vrah, čarodějník, a mnohých v Evropě válek původ náramně škodný, vědí historie. Čehož se tedy dobrého od té zlosti nadáti bylo? Aleť byl tehdáž čas, nevděčnost světa trestati; byl čas, v němž mocné dílo podvodů, jakž apoštol předpověděl (II. Tess. 2,), mělo světu posláno býti. A takť i česká země hned brzo jak víru křesťanskou přijala, té tmy valících se mra-

čen účastnost míti, a těmi antikristovskými pouty svírána býti musila. Avšak nikdy jináč leč z přinucení žádných těch ohavností, jak je v těch temnostech znamenat mohla, nepřijímala země česká. Odkudž to pošlo, že hned od starodávna více Čechové než který jiný národ od Římanů kaceřováni bývali.

5. A když v létu 1197. Petr kardinal *a lata via* od papeže Celestina do Čech poslán byl a kněží světil, a aby se neženili přikazoval, kněží to slyšíce, tak se zbouřili, že kdyby se byl ten kardinál na ten čas ve své hospodě neukryl, byli by jej jistě ukameňovali, jakž svědčí Hájek v listu 21.

6. Potom okolo léta 1350. za kralování Karla IV., římského císaře, když prvním arcibiskupem byl Arnošt z Pardubic, tu nejprvé svatokrádežné večeře Páně pod jednou spůsobou posluhování vidíno i o něm slyšáno bylo, když ji tak nejvíce Vlaši, Francouzi a Němci, theologové a mistři, kterýchž Karel do akademie pražské nově založené za profesory byl povolal, užívali a studenty cizozemce, jichž velicí houfové se sbíhali, svým příkladem k témuž přivozovali.

7. V takových roztržkách nejední Čechové na mnohá rozmýšlení přicházeli, a že obyčeje cizí přijímati musejí, a svátosti pod obojí spůsobou těžce, mnohem méně každodenně (a to nejináč než s povolením arcibiskupským) docházeti mohou, o to se hádati počínali.

Kapitola VI.

Jan Milič a Konrád Štěkna.

A když to čím dále tím více tajně rostlo, povstal proti tomu nejprvé zjevně, tak kázaním

jako psaním, muž rodu vzácného a ducha horlivého, mistr Jan Milič, kanovník pražský, o němž *Catalogus testium veritatis* zmínku činí. Ten zajistě, že i pro vysoké své umění i pro velikou pobožnost v hlavním na zámku pražském kostele kazatelem učiněn byl, a mnohé míval posluchače, pilně jich k častému večeře Páně pod obojí užívání napomínal, na duchovní církve zavedení naříkal, mnohé zlé věci a ohavnosti trestal, a ku pomoci práce věrného soudruha,*) Konráda Štěkny, muže obzvláštně učeného a výmluvného užíval.

2. To obzvláštně ti muži mezi jinými věcmi horlivými kázaními svými spravili, že v Praze zlopověstný nevěstčí domek, Benátkami nazvaný, vyvrácen byl, a na tom místě kostel Marie Majdaleny vystaven. Což duchovního, babilonské nevěstky domu již již se přibližujícího vyvrácení, nepochybně znamením bylo.

3. Zanechal ten Milič o sobě napsáno, (nebo ještě některá psaní jeho před rukama jsou,) že ho svědomí nutilo do Říma jíti a svědčiti, že veliký antikrist již i přišel i kraluje; a že s postem a slzami pána Boha prosíval, aby nejsou-li ta myšlení z vnuknutí jeho, byl od nich vysvobozen. Ale když žádného sám v sobě pokoje míti nemohl, šel do Říma, a tam na několika kardinálů dveřích napsal ta slova: „Antikrist již přišel a v církvi sedí.“ V rozmlouváních též s rozličnými lidmi téhož potvrzoval.

4. Jest bulla Řehoře XI., kterouž Miliče v moc arcibiskupu dává, aby naň i na posluchače jeho prokletí vydal. Ten tedy vsadil ho do žaláře; potom však, snad pro strach lidu zase vypustil v roku 1366. A tak Milič v nenávisti antikrista

*) Kollegy.

trval, a živ ještě byl 8 let, poněvadž teprv v létu 1374. druhého dne měsíce února v pěti letech po šťastné smrti Štěkny, soudruha*) svého, umřel.

Kapitola VII.
M. Matěj Janovský, jinak Pařížský.

Nastoupil na Miličovo místo Matěj z Janova, vůbec Pařížský, tak nazvaný proto, že v pařížské akademii celých devět let na učení ztrávil, a byl Karla IV. zpovědníkem. Ten byv nad ty, kteříž před ním byli, v obhajování večeře pod obojí spůsobou horlivější a smělejší, psal mnoho, jako: o křesťanském životu, o pokrytství, o antikristu, o častém užívání svátosti těla a krve Páně. V kteréž knížce při konci tak se čte: „Skonává se práce mistra Matěje Pařížského, velice nábožného člověka, kterýž pro ustavičné kázaní mnohá trpěl protivenství, a to pro pravdu sv. evangelium.“

2. Když pak Karel na císařskou stolici dosedl, tak o tom píší, že Pařížský s některými jinými učenými muži k němu přišel a za to, aby pro napravení církve veřejný duchovní sněm svolati dal, žádal. Načež císař odpověděl, že to v jeho moci není, ale to svatému otci, papeži římskému přináleží; protož, že k němu psáti a aby to učinil žádati bude. Ale to když se stalo, rozzlobený papež, aby ti všeteční a kacířští lidé skroceni byli, tak na to natíral, až Karel papežskou důstojností zmámen byv, ačkoli Pařížského miloval, však mu z království ustoupiti rozkázal. Kterýž ač se potom sic navrátil, ostatek však

*) Kollegy.

života svého soukromně ztrávil, umřev léta 1394. dne 30. listopadu. Zmínka se též o něm činí v *Catalogu testium veritatis.*

3. Stalo se pak, že po vytisknutí Pařížského z Prahy strana protivná nejen v zámeckém kostele, ale i všudy v Praze a po všem království užívání večeře Páně pod obojí zastavili, tak že ne jináč než v domích, potom v lesích a skrýších ti kteříž stálejší byli, spůsobem obyčejným svátost přijímali, avšak ne bez nebezpečenství života a protivenství. Nebo po cestách na ně vpadali, loupili, bili, topili, tak že potom s zbraněmi v houfích silných scházeti se musili. Což až do časů Husových trvalo.

4. Vymohli též na císaři (ač Hájek píše, že sám dobrovolně kněžím dal,) mandát, v němž nařídil, aby ti, kteří ve víře a v ceremoniích s církví římskou se nesrovnávají, byli vyhlédáváni a ohněm páleni. Nachází se celý u Hájka na listu 394, vydaný léta 1376., 18. dne září. Z čehož potom pošlo, že pilný na to pozor dali, aby žádný leč kdo by stolice římské byl manem, k úřadům a obecným povinnostem nepřicházel; a to měli jako za uzdu k skrocení lidu. Protož Václav král, syn Karlův, když v Praze radu obnovoval, v každém městě 16 Němců a dva toliko Čechy do úřadu posadil, nebo rozuměl a byla též pravda, že Němci stálejší byli v papežském náboženství než Čechové.

5. Nacházíme též poznamenáno, že ten Pařížský blízek jsa smrti, mezi jinými věcmi přátelům to za potěšení dal, řka: „Zvítězilať nyní proti nám prchlivost nepřátel pravdy, ale nebude tak vždycky. Nebo povstane lid nepatrný bez meče a moci, proti němuž nebudou moci odolati.“ Kteréž proroctví kdy a kde se vyplnilo, níže se ukáže.

Kapitola VIII.

Jan Hus a Jeroným Pražský, s jinými některými mučedlníky.

Léta 1392. nějaký Jan Milheim, měštěnín pražský vystavěl kostel dosti veliký k tomu cíli, aby v něm slovo Boží bývalo kázáno, a ten kaplou betlemskou nazval, i vysokým školám věnoval*). Do kteréhož první kazatel uveden byl M. Štěpán z Kolína; a když ten v létě 1400. umřel, dán na jeho místo M. Jan Hus, profesor vysokých škol**), muž pobožný a velmi horlivý.

2. Ten vida jak lidé všelikého stavu a řádu jsou rozpustilí, a žádný povinností svých nevykonává, počna od krále a biskupa, až do pánů, měšťanů i kněžstva, toliko lakomství, pýchy, ožralství, rozkoší, a všeho což nejhoršího jest následují, dostav takové jako z nebe podané příhodnosti, zjevné ty hříchy zjevně kárati počal. A pokud proti světským horlil, potud od duchovních za velikého muže jmín byl, jako ten, z jehož úst sám Duch svatý mluvil. Než jakž i na ně hřímati počal, hned v myslech proměněni jsouce, že se vztekl, že ďáblem posedlý jest, o něm rozhlašovali.

3. Píše se, že nejprvé někteří z předních pánů proti tomu před králem Václavem (kteréhož papež, že jeho bulli v Čechách nevykonal, a kacíře proti jeho vůli trpěl, knížatům německým, jako lenivého a říši neužitečného zošklivil, a v historiích o málo že dobré pověsti nezbavil,) žalobu vedli a prosili, aby mu taková bouřlivá kázaní zapověděna byla. Ale arcibiskup Volbram tomu odepřel, mluvě že Hus k tomu, aby pravdu mluvil bez

*) akademii dedikoval. **) akademie.

přijímání osob, při svém svěcení přísahou se zavázal.

4. A když po roce tentýž Hus, jak duchovní jsou lakomí, rozkošní, svatokrádcové, mnohem ještě ostřeji na kázaních mluvil, a arcibiskup od krále podobně téhož, jako před tím přední páni žádal, odpověděl král, že to býti nemůže, nebo že Hus k tomu, aby pravdu mluvil bez přijímání osob, přísahou se zavázal. Tak se pánu Bohu líbilo, jejich proti muži svatému a budoucí své nádobě usilování rozptýliti.

5. Navrátil se téhož roku (1400.) z Anglie Jeroným Pražský, a přinesl s sebou knihy Viklefovy, kteréž mnohým do rukou se dostaly, a mnozí rozličné soudy o nich vydávali; Někteří chválili, z nichž obzvláštně byl M. Jan Hus; jiní haněli a potupovali, zvláště akademici, kteříž, jakž výše psáno, z rozličných národů tam shromážděni byli.

6. Léta 1404. dva Angličané, sv. theologie bakaláři, nějaký Jakub a Konrád Kándelburský do Prahy přišli a v knihy akademické se vepsati dali; ihned zjevně o přednosti papežské a k tomu podobných věcech hádati se počali, ale jim to brzo obecnou zápovědí přetrženo. Oni tedy, aby co lidem nebylo volno, bylo volno stěnám, dali na síni toho domu, kdež hospodu měli, (s povolením hospodářovým) vymalovati na jedné straně historii, jak pán Kristus k umučení svému jel do Jeruzaléma, a na proti tomu, jak papež s dvorem svým a s kardinály jezditi obyčej má. Kteréhožto malování když M. Jan Hus na kázaních často dotýkal, že tu jak Kristus a papež sobě podobni jsou, viděti, lidé k spatření toho houfně tam běhali.

7. Léta 1408. 24. května byli od 40 mistrů a velikého počtu bakalářů artikulové Viklefovi

opět skoumáni*) i potupeni; zapovědíno také pod poctivostí, aby se žádný učiti jich neopovážil. Jan Hus vida, jak akademici Němci stranu papežskou snažně obhajují, za slušné usoudil k odvrácení takové jejich drzosti něco před sebe vzíti. Protož před velikým počtem obojího národu v koleji císaře Karla měl o tom promluvení, že Čechům jakožto domácím náleží míti více hlasů než Němcům cizozemcům; neb ačkoli císař Karel z počátku vysokých škol**) cizozomcům, kdyby se oč raditi bylo, tří hlasů povolil, Čechům čtvrtého: to však že tehdáž bylo pro malý počet Čechů, kteří se v umění literním cvičili. Potom týž Karel že mínění své v posledním listu svém císařském, zlatou bulli stvrzeném dosti vysvětlil, že učení pražské na spůsob učení pařížského vysazuje. Již pak, že známo jest, že ve Francouzsku***) cizozemci toliko jeden hlas, doma pak zrození tři hlasy mají.

8. Rozhněvali se o to Němci a odvolali se†) k Václavovi králi, což i Čechové učinili. Král s výpovědí celý rok prodlévav, naposledy (léta 1409. 27. září) Čechům tři hlasy přisoudil. Němci za velikou hanbu to sobě położivše, všickni se z Prahy odebrali, a do Míšně se dostavše, k vyzdvižení v Lipsku a v Erfurtě vysokých škol příčinu dali; Čechové pak skrz hlasy M. Jana Husa za rektora akademie zvolili.

9. Mniši tím spůsobem od krále i od vysokých škol opuštěni byvše, u arcibiskupa Zbyňka z Hazmburku, člověka abecedáře to zjednali, že v létu 1410. 16. dne července knihy Jana Viklefa po druhé jsou potupeny a na oheň odsouzeny. I spáleno (jakž *Aeneas Silvius* svědčí) kněh více než

*) examinováni. **) Akademie. ***) Frankreichu. †) apelovali.

200 pěkně sepsaných a svázaných, i zlatými puklami ozdobených. Jsou verše od někoho z prostého lidu sepsané, kterýmiž toho abecedáře (nebo se teprv abecedě učil, když již arcibiskupem učiněn byl) tak dotýká:

— — — — Zbyněk z Hazmburku abeceda,
Dal páliti knihy, co v nich psáno nic nevěda.

Ale Jan Hus traktát sepsal, že knihy kacířské mají čteny býti; obzvláštní také držel disputací, zastávaje knihy Viklefovi o Trojici svaté, kteréž též spáleny byly.

10. Léta 1411. když Jan XXIII. papež proti králi neapolitánskému válku vedl, těm kteří by se potřebovati dali, odpustky rozdával, a nějaký těch frašek kramář do Prahy se dostav, je zjevně s katédry po kostelích ohlašoval, našli se ve třech kostelích, kteříž proti tomu se ozvali, mluvíce že papež, poněvadž na křesťany takové těžkosti vymýšlí a je k válkám proti sobě rotí, antikristem býti musí. I jsou ti tři jati a do vězení dáni: Martin Křídelko, Jan Hudec a Stanislav Polák, švec. Za kteréž ač akademie i obec se přimlouvala, však přece hned za horka jsou na náměstí*) vyvedeni a stínáni. Což jakž se rozhlásilo, akademici přiběhli a těla jejich vzavše s slavnou processí zpívali: *Isti sunt sancti, qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt*, i do kostela Betléma vnesli a pohřbili.

11. Na zejtří Jan Hus proti těm pověstným odpustkům *theses* (artikule) sepsal, a aby o nich disputováno bylo, je vyvěsil, i zjevně (s M. Jeronýmem, kterýž tak statečně bludům ve škole jako Jan Hus v kostele odpíral,) jejich marnost

*) Ryňk.

prokázal. A když onen přece nestydatě ty odpustky prodával, sběhši se houf studentů naň udeřili, odpustky a pečeti pobrali, jednoho z prostředku svého vybravše v kurevské šaty oblékli, na káru posadili, bulli přes ramena mu navěšeli, vůkol vozili a vykřikovali. Nevěstka pak lid obecný lahodnými slovy i rukama k sobě vábila, požehnání rozdávala, až potom na prostřed náměstí*) ty odpustky s mnohými papežskými i kněžskými psaními jsou spáleny.

12. I obeslal papež Husa do Říma; kterýž když (podle rady některých pánů i akademie) se nepostavil, tedy papež (Jan XXIII. léta 1413. měsíce června) zapověděl v Praze mše sloužiti; a to prý proto, že tam jest tvrdošijný přestupník Jan Hus. Tu Hus vida, že i vrchnost se zlobí, i lid obecný proti němu rotí a všecko se bouří, ustoupil dobrovolně z Prahy a po městech slovo Boží kázal, až do času toho, v němž do Konstancí, aby počet z učení svého vydal, povolán a císařským gleitem ubezpečen byl. Tam jak ho římská sběř přijala a jak s ním nakládala, historie svědčí; jmenovitě, že léta 1415. 6. dne července M. Jan Hus, a 1416. 30. dne května M. Jeroným upáleni jsou. Viz Martyrologia.

Kapitola IX.

Celá česká země potupena.

Nenasytili se krví jejich nepřátelé, ale v rady krvavé vešli, jak by celý ten národ zahladili. Nebo když přední páni čeští v počtu 58 jmenem vší

---

*) Ryňk.

obce české psaní k tomu koncilium učinivše, rukama vlastníma se podepsali, pečetmi upečetili, a na to se doptávali, proč tak nespravedlivě jejich duší pastýře, muže nevinného, pobožného, svatého, učitele pravdy Boží věrného potupili? (psaní toho dátum bylo: v Praze léta 1416., 2. dne měsíce září,) oni na to psaní, jako ani pánům moravským na podobný v též příčině učiněný list, žádné odpovědi nedali, ale psali k jiným milí ti koncilium toho otcové, jako ku panu Janovi z Michelsberku, Alšovi Škopkovi z Dubé, Albrechtovi z Choltic &., o nichž věděli, že i v přednosti jsou postaveni i římskými pověrami omámeni. Těch oni žádali, i je v tom sobě zavazovali, aby církev římskou sobě poručenou měli, a aby Janovi biskupu litomyšlskému v potlačování kacířstva i kacířů nápomocni byli. Dáno*) v Konstancí léta 1417. dne 22. měsíce března.

2. Z čehož pošlo, že když tak Čechové od koncilium roztrženi, a proti sobě ozbrojeni byli, zjitření, svády, nenávisti den ode dne více a více mezi nimi rostly, až duchovníci s kazatelnic husity vylučovali, proklínali, a aby je tím více zošklivili, rozličných lživých důvodů k tomu užívali. Mezi jinými věcmi i toho, že do svic voskových knoty prvé blátem oblepené dávali, a když oheň vosk ztrávě k tomu blátu dohořel, a svíčky tehdáž při tom husitů proklínání od vlhkosti bláta hasly, že hle i tím divem Bůh sám ukazuje, jak ti zlořečení kacíři ani světla užívati hodni nejsou, křičeli. A tak z obcí je vyháněli, a všelijaká protivenství jim činili; i kostely, kde jen mohli, násilím**) odbírali. Kteráž věc léta 1419., dne 13. července takovou v Praze učinila bouřku, že od obecného

*) Datum. **) Gvaltem.

pozdviženého lidu v Starém městě páni rádní i s rychtářem skrze okna z radnice*) vyházeni, a od lidu na špice oštípů neb kopí rozchytáni byli.

3. Od téhož koncilium zvolený papež nový, Martin V., v létu 1418. z Konstancí lahodný sice list k Čechům poslal, a je aby Viklefových i Husových bludů odvolali namlouval; potom však léta 1420. ve Florencii klatbu na ně vydal, a císaře, krále, knížata, markrabata, hrabata, pány, hejtmany, města i obce proti nim k vojně struboval, prose, aby pro rány Kristovy a pro vlastní své spasení, spolčíce se vespolek, na Čechy udeřili a ten svatokrádežný zlořečený národ dokonale vyhladili. Kdež i každému nejbezbožnějšímu člověku, kdož by jen jednoho Čecha zabil, všech jeho hříchů dokonalé odpuštění zaslibováno.

4. Tím podnětem císař Zikmund se vší německou říší a se všechněmi blízkými králi zapálen byv, otrokem se antikristova tyranství učinil, když toho hned roku do země české velikým vojskem vtrhl, a celých třinácte let ji hubil. A toť byla ta vojna, kteráž husitskou sloula, o níž napsal *Aeneas Silvius*, že se jí potomkové více budou diviti, nežli věřiti, proto že v ní žádného neměli štěstí papežští houfové, ale Žižka vůdce český a jeho potomci vždycky vítězili.

5. Avšak Čechové sami mezi sebou divně se pomíšeli; když někteří při císaři a při papeži stáli, jiní kalicha (odkudž kališní jmenováni) horlivě zastávajíce, k společným mordům náramně tyransky proti sobě rozpáleni byli.

*) rathauzu.

Kapitola X.

Mučedlníci táborští.

Ale dotknouti trochu zřetelněji náleží míst a osob některých, a ukázati něco částečně, jak jest sběř římská, jsouc tím antikristským Martinovým lermem poštvána, s věrnými zacházela.

2. Když po Václavově smrti Zikmund císař v království se uvázal, a skrze komisaře (poněvadž sám v Čechách se neukázal, až potom s vojskem) rozličné věci na zmenšení svobod svědomí lidských nařizoval, tedy ti, kteří se čistého učení přidrželi, sběhli se v několika tisících na jednu skalnatou horu, v desíti od Prahy mílích ležící, a té jmeno dali Tábor. Kterouž zdmi ohradivše, město vzdělali, aby byla-li by potřeba, jakož potom byla, zbrojně ho brániti mohli.

3. Těm tedy Římané, a brzo potom rozlobivše se i sami kališní, jaká jen mohli protivenství činili. A nejprvé, když oni posly své o pokoj do Hory Kutné poslali, Havla Prstena a Matěje Blažka, ti od horníků (ješto na větším díle pro práce havířské Němci, a již císařskými byli,) zjímáni, a do nejhlubších havířských dolů za živa vmetáni byli. Čehož se též brzo potom Janovi Chodkovi, faráři kouřímskému (an to město císařský lid již bylo přijalo,) i jiným mnohým duchovním i světským dostalo. Nebo i skupovali Táborské, a za kněze pět kop grošů, za obecného člověka jednu kopu grošů dávali. Což potom hrozného krve prolití příčinou bylo.

4. Nachází se zajisté v jedné psané knize, (čehož kněz Václav Thermenus svědkem jest,) že léta 1420. na Horách Kutných do jednoho dolu uvrženo okolo 1700 lidí, do druhého 1308, do

třetího 1334. Protož potom každoročně 18. dne dubna na tom místě (kdež i kostel vystavený posavad zůstává) slavná shromáždění, a na památku týchž mučedlníků kázaní mívati obyčej byl až do léta 1613, když nejvyšší mincmistr Vřesovec to, ale na darmo zastaviti se pokoušel. Potom teprv, když protivenství se rozmohlo, v létu 1621. to ustalo.

Kapitola XI.
Jan Krása.

Byl jeden z předních kupců pražských, kterýž za příčinou svých obchodů*) do Vratislavě se dostal toho času, když tam císař Zikmund a legát papežský Fernandus byvše, o vojně proti Čechům radu měli. Ten, že v hospodě za podanou příčinou o Husovi, jak člověk nevinný byl, jak nespravedlivě odsouzený, a o večeři Páně jak pod obojí spůsobou rozdávána býti má, svobodně mluvil, jat byl a uvržen do žaláře.

2. Na ráno pak dostal se do téhož žaláře Mikuláš z Betléma, student z Prahy do Vratislavě k císaři vyslaný, skrze něhož tak svůj úmysl otevřeli, že jestli jim užívání kalicha dopustí, za krále jej přijíti chtějí. Ale císař i nad poslem jejich provedl ukrutnost.

3. Toho tedy k sobě přivedeného Mikuláše Jan Krása pobožným rozmlouváním nemálo potěšoval, a že na něm utrpení svých tovaryše míti bude, z toho se radoval, i jemu k témuž sloužil řka: „Můj bratře Mikuláši, jaká to naše sláva, že jsme k tomu povoláni, abychom svědectví vy-

*) Handlu.

dali pánu Ježíšovi? Podstupmež ochotně to tak maličké trápení, boj jest krátký, odplata věčná. Rozpomínejme se na Pána, jak on hořkou smrt pro nás podstoupil, jak nevinnou krví my vykoupeni jsme, a jaké muky mnozí mučedlníci a panny podnikali?“ Těmi a těm podobnými slovy napomínati ho nepřestával. Ale Mikuláš, když na popravu veden a provazy ke koni za nohy uvázán, a po ulicích smýkán býti měl, strachem smrti jsa zachvácen a od přistojícího Fernanda životem těšen, povolil, a jakž oni mluvili, husitských bludů se odřekl.

4. Krása pak na všecka legátova namlouvání jako skála nepohnutý zůstal, a že toho ode mne daremně čekáte, řekl. Z nenáhla tedy po ulicích vlečen, an všude za ním legát chodil, a často i katu aby se zastavil rozkázav, volal: „Smiluj se sám nad sebou, odstup od těch bludů, kterýchž všetečně nasáli Čechové.“ Ale on odpovídal: „Pro evangelium Pána Ježíše umříti hotov jsem.“ A tak od polu mrtvý až na místo popravné dovlečen, i upálen jest. Stalo se léta 1420, dne 14. března; a hned v následující neděli družebnou (17. března) legát od Martina papeže proti Čechům učiněnou klatbu na kostelní dvéře přibíjeti a s kazatelnic vyhlašovati poručil.

Kapitola XII.

Mučedlníci litoměřičtí.

Purkmistr litoměřický, Pichel, člověk ukrutný a lstivý, jedné noci 24 přednějších měšťanů, a mezi nimi zetě svého zjímal a do hluboké věže u brány sv. Michala uvrhl. Potom pak poradiv

se s některými Zikmunda císaře hejtmany, a pojav něco žoldnéřů, je hladem a zimou na polo zmořené vytáhnouti, ortel smrti jim přečísti, ruce i nohy v hromadu svázati, na vozy vložiti, a k břehu řeky Labe vézti poručil.

2. Sběhlo se množství lidu, manželek, dítek, příbuzných a přátel, kteříž v pláč a kvílení se vydali. Přistoupila jednorozená purkmistrova dcera a spatýma rukama k nohám otci padší, za život jen aspoň svého muže žádala; ale kamene tvrdší otec, aby neplakala, že neví zač žádá, a že vzácnějšího manžela dostati může, řekl. Ona vidouc že nic vyprositi nemůže, vstala a řekla: „Nebudeš ty mne otče více vdávati;“ a plačíc a v prsy se bijíc, i vlasy trhajíc, s jinými za mužem pospíchala.

3. Mučedlníci k břehu přivezeni a s vozů sházeni byli, a nežli prámy zhotovili, (nebo mostu ještě nebylo,) hlasů pozdvihše, nebem i zemí svou nevinnost osvědčovali, s manželkami, dítkami, přáteli se žehnali, k stálosti a horlivosti, a k přidržení se raději Božího slova než nálezků lidských sebe i jich napomínali, až také i za nepřátele se modlili, a duše pánu Bohu poroučeli. V tom na prámy vloženi, na hlubinu veženi, a tak ruce k nohám přivázané majíce do řeky vhozeni a utopeni. Stáli kati okolo břehů, majíce v rukou železem okované sochory i vidle, aby žádnému z nich k břehu se přiblížiti a vyjíti nedopustili, a když se kdo k břehu přibližoval, toho bodli a na hlubinu odstrkovali.

4. Purkmistrova dcera znamenavší zrakem manžela svého, do řeky vskočila, a v polo ho uchytivší z vody vytáhnouti se snažila. Ale že ani ona v hlubině jíti ani on rozvázán býti nemohl, a mimo to on vodou již naplněný jen ke dnu se táhl,

stalo se, že oba spolu utonuli, a na druhý den tak jakž se byli objali vytaženi a do hrobu vloženi byli. Stalo se to 30. máje léta 1421.

5. Ta historie brzo potom v kostele litoměřickém u všech svatých na věčnou té věci památku literami zlatými vypsána, i též na bráně svatého Michala řečené na zavěšené tabuli vídána byla, až teprva v létu 1623. osmého dne července z rozkazu Jiříka Michny, komisaře nad reformací, všecko to zahlazeno jest.

Kapitola XIII.

Václav, pastýř církve arnoštovické, s jinými osmi upálen. A Kunrád, arcibiskup pražský k pravé víře obrácen.

Když Albrecht, arcikníže rakouské, Zikmundovi tchánu svému proti Praze pomoc poslal, jezdci jeho ve vsi Arnoštovicích (nedaleko Milčína) faráře místa toho Václava, Bohu i lidem milého, s kaplanem jeho a s třemi sedláky a se čtyřmi pacholaty, z nichž nejstarší měl let jedenácte, zjímali, (kněží proto, že pod obojí sloužili, druhé, že pod obojí přijímali,) a do Bystřice, kdež ležení měli, k hejtmanu svému dodali, a ten je k svému biskupovi odeslal. Biskup tomu knězi, aby se sloužení pod obojí odpřisáhl, aneb že upálen bude, poroučel. On srdnatě odpověděl, že evangelium tak pod obojí sloužiti učí, a tak i vaše mšály ukazují: a neboť tedy to jest dobře, aneb vymažte Písmo. Tou svobodnou odpovědí přistojící tu tak se rozlítili, že jeden z žoldnéřů železnou rukavicí v tvář ho udeřil, až mu krev nosem i ústy tekla. Tedy biskup zase ho hejtmanu

odeslal, a hejtman opět biskupovi. A když tak celou noc z něho posměch měli, ráno v neděli vyvedeni všickni, a na hranici tak spořádáni, že ti mdlejší tomu udatnému Kristovu rytíři Václavovi do lůna vkladeni byli. A když ještě biskup napomínal, aby se kalicha odpřisáhl, za sebe i za své věrný pastýř odpověděl: „Odstup to od nás, my tisíc smrtí raději chceme podstoupiti, nežli pravdy Boží v evangelium tak patrně zjevené se odepříti.“ A hned na poručení kat hranici zapálil, a je jako obět Bohu příjemnou s tím plamenem vzhůru odeslal, a pastýř po jiných nejposléze ducha Bohu oddal. Stalo se léta 1420. dne 7. července.

2. A tohoť právě dne Kunrád, arcibiskup pražský, nad takovými ukrutnostmi se zhoršiv, a že pře papežská nepravá jest poznav, podobojím se býti vyhlásil, arcibiskupství s sebe složil, zbroj oblékl a Pražanům za vůdce vojska jejich proti papežencům se propůjčil. Za administratory pak konsistoře pražské zvoleni byli čtyři farářové pražští, M. Jan Přibram, M. Prokop Plzenský, M. Jakobellus a Jan Želivský. A tenť byl počátek konsistoře pod obojí, kteréž potom císař Zikmund (arcibiskupství obnovuje) stavům povolil a přísahou potvrdil.

3. Nicméně přece nepřátelé se zlobiti a bouřiti nepřestali, z kterýchž jeden aspoň hrdinský čin, téhož roku vykonaný tuto se připomenouti můž. Jmenovitě, že dne 26. prosince (na svatého Štěpána) Hynek Červenohorský, hejtman jaroměřský, vpadna do kostela ve vsi Krčíně, když svátostmi slouženo bylo, některé pomordoval, některé zjímal. A což zlořećené paměti hodné jest, vzav s oltáře vína plný kalich, koni svému podával i vypíti dal, mluvě, že kůň jeho též jest pod obojí.

Kapitola XIV.

Václav švec, Martin Loquis, Prokop jednooký a jiní.

Léta 1421. dne 23. července nějaký švec, jmenem Václav, v Praze do sudu zabedněn jest a upálen. Za vinu mu dáno, že před monstrancí povstati nechtěl, ale hřbetem se k ní obrátiv svátosti neuctil.

2. Jat byl také téhož roku 26. dne února Martin Loquis a obžalován, že Valdenských o svátostech bludy uvozoval, a že na večeři Páně chléb i kalich v ruce přijímajících dáván býti má, s hrozným rouháním učil. Ale na přímluvu Táborských z vězení jest vypuštěn, a aby další nenávisti a prchlivosti ustoupil, pojav s sebou druhého kněze, Prokopa jednookého, na Moravu se obrátiti umínil. A když skrze Chrudim šli, poznáni jsou a od Diviše, hejtmana téhož města zjímáni, poutami sevříni, a co by o svátosti oltářní myslili, tázáni. Martin odpověděl: „Tělo Kristovo v nebi jest, nebo jedno toliko měl a ne více.“ Hejtman jako by takového rouhání snésti nemohl, pohlavek mu vyťal, a pro kata, aby hned takového kacíře upálil, poslal. Ale byl při tom Ambrož, kněz hradecký, aby mu darováni byli vyžádal, a do Hradce je s sebou zaveza 15 dní u vězení měl, a rozličně s nimi, aby bludy poznali i jich odvolali, zacházel. Když je pak mimo naději stálejšími nalezl, odeslal je do Roudnice, kdež do temného žaláře vsazeni a v něm za dva měsíce (an k nim žádného z lidu nepouštěli) držáni, i rozmanitě mučeni byli. Nebo i ohněm tak byli páleni, až z nich střeva lezla, aby vyznali, odkud takových bludů nabyli a koho v Praze za společníky mají; jakož pak jmena ně-

kterých udati musili. Napomenuti jsouce, aby od toho bludu na cestu pravdy se navrátili, zasmávše se řekli: „Ne nám. ale vám potřeba o navrácení se mysliti. Nebo od slova Božího k podvodům antikristovým jste zavedeni, a ctíte místo Stvořitele stvoření.“ Když byli vedeni na popravu, byvše od papežských kněží, aby za sebe od lidu modliteb žádali napomínáni, odpověděli: „My těch modliteb nepotřebujeme. Ale proste ó křesťané sami za sebe a za ty, kteříž vás svozují, aby obojím z těch temností vybřísti dal nejdobrotivější Otec nebeský.“ Na místo popravné přivedeni byvše, do sudu oba spolu zabedněni a tak upáleni jsou. Stalo se 21. srpna, léta 1421.

3. Brzo potom jato bylo v Praze téhož smyslu několik osob, totiž kněží tři, Kaška měštěnin, Jiří z Klatov a nějaký Abraham, že svíc před svátostí rozsvěcovati bránili.

Kapitola XV.
Jan z Želiva.

Mnich byl řádu Premonstratského, kazatel u Matky Boží sněžné v Novém městě pražském, jeden z zvolených konsistoře pražské administratorů; ne tak velmi učený, jako znamenitě výmluvný. Ten velmi mnoho posluchačů mívaje, čisté učení jako i Táborští vedl, a Pražanům příčinou byl, aby radu obnovili. Ale hejtman Starého města pražského, Hašek z Velíše, že od něho často kárán býval, s radou od polu papežskou se spolčil*), kteříž téhož Jana z Želiva se dvanácti jinými

*) spuntoval.

lstivě na radnici*) dostavše, (léta 1422. dne 9. března) hned za horka postínati dali. Kterážto věc když po krvi z radnice**) tekoucí poznána byla, velikou spůsobila bouřku. Nebo ihned obec se sběhla a vybivši dvéře, je postínané nalezli. Kdež jeden z obce hlavu mnichovu vzav, ven vynesl a všemu tomu množství před radnicí***) ukazovav, takové spravil úpění a naříkání, jaké žádným perem dostatečně vypsáno býti nemůže.

2. A hned nějaký *Fr. Gaudencius* hlavu tu na mísu vzav, po městě nosil, a kterékoli potkal ku pomstě ponoukal. Čímž množství to tak zjitřeno a rozpáleno bylo, že některé z radních pobili, a jiní zutíkali. Tu koleje akademické zloupeny, těla stínaných do kostela vnešena a slavně pohřbena jsou, kdež kazatel pláč lidu slyšev, a některé tak zděšené, že omdlévali a ven vynášeni byli viděv, z počátku i sám umlkl, jakoby oněměl; avšak přišed sám k sobě, ta slova z skutků apoštolských „I pochovali Štěpána muži pobožní a plakali nad ním,“ vykládal. Při konci pak kázaní mnohými slovy s mnohými slzami a osvědčováním, i hlavy Želivovy lidu ukazováním, horlivě, aby na to co se od toho věrného učitele†) naučili, pamatovali, a byť i anděl s nebe přijda protivné věci kázal, nevěřili, napomínal.

Kapitola XVI.

Mučedlnictví od falešných husitů.

Již přistoupiti náleží k té rotě, kteráž od Husa jména sobě vzavši, z větší však částky se

---

*) Rathauz. **) Rathauzu. ***) Rathauzem. †) preceptora.

převrátila a pravdověrným protivenství činila. Mělit sic všickni příkladem mistra svého Husa opravdovou k tomu mysl, aby proti antikristu válčili, ale že po jeho smrti obzvláštního nějakého opatrného a srdnatého vůdce, který by takový lid v nějakém řádu zdržoval, neměli, stalo se, že sami proti sobě se srotili a ukrutné mezi sebou roztržky vzbudili. Obecný zajisté lid a žákovstvo na sám kalich (od kudž i kališní slouli) pozor majíce, jiných artikulů Husova učení bezpečně zanedbávali. Táborští sami (mezi nimiž vznešenější byli Václav Koranda a Mikuláš biskup, muži znamenití, i něco málo jiných) ve všech artikulích i ceremoniích čistotu a sprostnost zachovati usilovali. Onino proti nim volali, že ne ve všech věcech od obyčejů církve odstupovati náleží; tito zase, že pověr žádných snášeti nenáleží. Přimísili se k oněmno někteří papeženci, aby tím lépe papežovu a císařskou při fedrovali, roztržky společně vzdělávali, a proti čistšího učení následovníkům nenávist v lidu vzbuzovali, ošklivým pikhartským jmenem je hyzdíce. Pikharty pak nazývali Valdenské, kteříž málo před tím z Francouzska *) (kdež i krajina *Piccardia* nazvaná leží) vypovědíni byvše, v Rakousích se zdržovali, a za ty nejhorší kacíře vůbec jmíni byli. Tak zbouřeně všecko se všudy dálo. Nebo jak horlivý ten kněz Jan z Želiva od Pražanů sťat byl, málo výše připomenuto. Našli se i ti, kteříž Žižku, vůdce táborského omámili, že k kališným přistoupil, a Pikhartům tak řečeným, mečem i ohněm rovně jako papežencům protivenství činil.

2. Léta 1427. i ti konsistoře pražské administrátorové, M. Přibram a Prokop z Plzně, toho

*) Frankrejchu.

času akademie rektor, s M. Petrem z Mladeňovic a doktorem Křištanem, proto že čistší učení vyznávali, nejprv do vězení dání a potom z města vypovědíni byli. Nebylo by jistě divu, kdyby je tak nesvorné hned tehdáž rota papežova dokonce byla vykořenila. Ale divná Boží dobrotivost tak moudře lidskou hloupost spravovati umí, aby ani přátelé ani nepřátelé neměli se čím chlubiti. Nebo kolikrátkoli císař na ně tak rozdvojené s vojsky přitáhl, tolikrát oni v pokoj mezi sebou všedše, společné pře společnou zbraní zastávali. Kdež Žižka a po něm Prokop, táborský hejtman, nejvíce spravovali, a Bůh vždycky požehnával a vítězství dával.

3. Vidouce tedy císař a papež, že válkou proti Čechům nic spraviti nemohou, obrátili se ke lsti, a v roku 1431. do Bazileje koncilium svolavše, Čechů k přátelskému o všecko se porovnání lahodně pozvali, a jak sami chtěli, tak je, že sebou tam bezpečni budou, ujistili. Posláni tedy na to koncilium poslové, mezi nimiž přednější byli, z kněží: Jan Rokycan pražský a Mikuláš, biskup táborský; z pánů pak Prokop, vůdce táborský a Vilím Kostka, pán z Postupic. Kdež přívětivě přivítáni a na to, čeho by žádali, doptáváni jsouce, přednesli čtyry artikule, žádajíce aneb je sobě povolené míti, aneb jich zastávati. Byli pak artikulové tito:

I. Aby užívání kalicha lidu obecnému bylo navráceno, a všecky služby Boží jazykem mateřským konány byly.

II. Aby kněží po světsku nepanovali.

III. Aby slovo Boží svobodně kázáno bylo.

IV. Aby zjevní hříchové zjevně byli trestáni.

A když se legát papežský zeptal, zda-li toho více nemají, nebo prý tak se povídá, že věříte,

že řehole mnišské jsou z ďábla, odpověděl Prokop: „Odkudž by tedy bylo to, což ani od patriarchů, ani od Krista a apoštolů ustanoveno není?“

4. Jsou potom s obojí strany vybráni, kteříž o těch předložených artikulích celých 50 dní disputovali. A když Čechové přemoženi býti nemohli, přišlo k přátelskému porovnání. A že Rokycan, nadějí arcibiskupské důstojnosti zmámený, jiné legáty pomámil, tak se to všecko skončilo, aby Čechové, že ku poslušenství stolice římské se navrátiti, a učení jeho i všech obyčejů zachovávati chtějí, slíbili, vymíníc toliko kalicha užívání, kterýž jim svobodný puštěn, jako i jiné to, zač žádali. A toť jsou ti artikulové, kteréž *kompaktata* jmenovali. I jsou posláni do Čech od téhož koncilium a od císaře legáti, kteříž to vyhlásili, že Čechové do lůna církve přijati jsou a milými jejími syny zůstávají. A tu na svolaném sněmě Rokycan, jak všecko podle přání *) obdrželi, oč po tak mnoho let bojujíce tak mnoho krve vylito a království české v pustinu uvedeno, vysoce vychvaloval, daleko jinak o papeži a císaři než prvé, když je nevěstkou a šelmou v knize zjevení vymalovanou jmenoval, mluvě. Těžké to bylo mnohým a zvláště horlivým Táborským, že tak od šlepějí Husových odstoupiti a k společnosti antikristově se navrátiti má lid český. Ozývali se proti tomu jak mohli, až i k vojně zase přišlo; kdež Táborští potlačeni a vší vojenské moci zbaveni byvše, ne jináče potom než mečem Božího slova a trpělivostí brániti se mohli. Stalo se to léta 1434.

5. Léta 1435. na veřejném sněmě zvolen slavně za arcibiskupa Jan Rokycan. Ale když vida, že císař (snad že se člověku chytrému a neustavič-

*) vinše.

nému nedověřoval,) jeho slavnému svěcení překážkou byl, on těžce nesa, že tak omýlen jest, zase i s svými proti císařskému nenáležitému postupování i papežskému panování kázati počal; a potom císaře se boje, z Prahy téměř na tři léta ustoupiti musil. Nebo Zikmund hned brzo umřel, a Albrecht, náměstek jeho ve dvou letech, nechav syna po smrti narozeného Ladislava, kterýž u Fridricha císaře chován byl.

6. Tu když krále nebylo, a ovšem když po smrti Ladislavově Jiří z Poděbrad nastoupil, kteréhož Rokycan právě v své moci měl, počalo se plniti to proroctví, že Manases Efraima žráti bude, Efraim Manasesa, a oba že budou proti Judovi. Nebo papež na Jiřího a kališné zápovědmi, odsuzováním a klatbami hřímal; a tito zas neméně co navzdoru papeži a mnichům činiti mohli, činili; právě pak věřící od obojích sužováni byli.

Kapitola XVII.
Táborští potlačeni.

Nebo léta 1444. ostatkové Táborských i lstmi i mocí do konce potlačeni. A to tak, že Rokycan i sám i skrze jiné lahodně je k sobě vábě, za toho se stavěl, jakoby ještě svého ustoupiti hotov byl, jestliže to prokáží, že by čistší Boží pravda při nich byla. A že nežádá v té při, buď on sám buď kdokoli z jeho strany, soudcem býti, ale aby páni stavové na obecném sněmě to rozeznali a výpověd učinili. Povolili k tomu Táborští, a na svou spravedlivou při spolehše, na sněm se postavili. Kdež po mnohých rokováních naposledy soudcové, kteří by zřetelnou a dokonalou vý-

pověd vynesli, ježto by mocí toho sněmu tak byla utvrzena, aby žádná strana nikam dále odvolati se*) nemohla, ale se k druhé přiloučiti povinna byla, zvoleni. A ti, když na Rokycanovu stranu (neb to tak nasnováno bylo) výpověd vynesli, dobří a upřímní Táborští teprva jak lstivě oklamáni jsou, spatřili. Avšak že proti smlouvě nic činiti nesměli, srovnati se v ceremoniích slíbili. Že pak domů se navrátivše, s reformací církve odkládali, Jiří, místodržící království českého s vojskem přitáhl, město oblehl a tak soužil, že měšťané se vzdavše, kněží své jemu v moc vydali, kteréž on na zámku Poděbradech a Liticích do žalářů dané z větší částky pomořil. Ale Lupáč s některými jinými k Rokycanovi přistoupil.

Kapitola XVIII.

Povstání Jednoty Bratrské.

Když Čechové po několik let daremně do Říma posílali, za posvěcení a potvrzení svého arcibiskupa žádajíce, a papež toho, dokud by Rokycan kalicha neodstoupil, učiniti nechtěl, nýbrž kardinála Svatého Anjela v létu 1488. do Prahy poslav, kompaktata pod spůsobou přátelského jednání od nich k spatření požádati, a s nimi ujeti poručil (jakož pak byl již s nimi ujel, ale v Benešově dostižen a zase přiveden, i vrátiti je musel): Rokycan v sobě ku papežovi nenávist obnoviv, o něm to z knihy Zjevení a z proroka Daniele provozoval, že antikristem jest. A my, (tak řekl, jestliže od poslušenství jeho neodstoupíme, bídným

*) appelovati.

a potupeným lidem konečně zůstaneme; a že pak pravidlo náboženství ne kompaktata ale zákon Kristův míti, a všecko papežské jakožto poškvrněné opustíce, všecko z apoštolských základů*) docela obnoviti musíme, mluvil. Slovem,**) tak na antikrista hřímal, že lidé větším dílem za druhého Husa ho míti, a nové reformací se nadáti začali.

2. Ale když k tomu ruky nepřičinil, někteří opravdovější z posluchačů jeho, mezi nimiž byl jako přední Řehoř, syn sestry Rokycanovy, člověk urozený, poradivše se mezi sebou, šli k Rokycanovi, svírání svědomí svého jemu otevřeli a od něho rady žádali. On přátelsky je přijav horlivost schvaloval, spisů některých, (zvláště Petra Chelčického proti ohavnostem v církev vešlým) ku přečtení propůjčil, a tím horlivost jejich více roznítil; však aby mlčeli a trpěli, radě. Když po druhé i po třetí o to naň nastupovali v větším již počtu, žádajíce, aby co slovem učí, skutkem ukázal a neodkládal, odpověděl, že ta věc velikého rozmyslu potřebuje, tak hrubě na spěch nic předsevzato býti nemůže.

3. Rokycan mezi tím cokoliv jen mohl proti papeži vyobmýšlel, až i porovnání s církví řeckou. Nebo když dekret koncilium florentského (na němž Čechové zase jako kacíři od církve byli odcizeni) vůbec byl vydán, a stavové v Praze léta 1450. sněm, i kněží svůj synod drželi, a radě Rokycanově všickni povolili, stalo se odvolání k církvi řecké, a vysláni s listy do Cařihradu***) poslové, z nichž přední byl M. Konstantin Angelík. Tu Řekové artikule učení od poslů slyševše, z společného se srovnání těšili, a v své k Čechům odpovědi jich u víře potvrdili; a že jim kněží své-

*) gruntů. **) sumou. ***) Konstantinopole.

titi budou slíbili. (Jest list na pergameně voskem lazurové barvy spečetěný, s podpisem patriarchy a přednějších jeho biskupů, pod dátum 18. ledna*) léta Páně 1451.; kterýž potom vytištěný až podnes se nalezá, jako i odpis administrátorů konsistoře pražské, pod datum v Praze 29. září léta 1452.) Ale když tu ne rychlo bylo čeho se nadáti, a následujícího roku Cařihrad**) od Turků vzat, Rokycan svých zase posiloval, a vůbec že již již pravé obnovení náboženství nastává, naději činil; až i obyčej říkati měl, rozličné zlé věci haněje: My prý jen povrchu se dotýkáme, ale brzo vyjdou ti, kteříž základy***) pravdy Boží z hluboka vyvedou.

4. Když pak ty pobožné duše, na sedmý již rok odkládaje, vodil, opět za radu byv žádán odpověděl, že všecko v mysli přeběhna a přehlédna, nic lepšího nenachází, než že by se státi muselo odstoupení, a dokonalé jak od kališných jako od papeženců samých oddělení; nebo prý při obojích jen ohavnost ze všad se prýští a jest tak zlá věc, že uzdravena býti nemůže. (Tomu podobně i Lupáč radil.) A když řekli: „Nu, odstupmež tedy, my tebe jako vůdce, jako učitele, jako otce znáti, ctíti, následovati budeme,“ odpověděl: „Na tvrdo by přišlo skočiti, příliš jste smělí; věc jest plná nebezpečenství,“ a co tomu podobného mluvíval.

5. Mezi tím, když město Cařihrad†) léta 1453. od Turka mocí vzato, a dva z rozptylených Řeků do Prahy se dostali, Rokycan přívětivě je přijal, a po mnohém s nimi o náboženství rozmlouvání mši sloužiti dopustil. Kdež, poněvadž se ukázalo, jak rovně u Řeků náboženství mnohými pověrami jest obtíženo, onino dobří lidé více se

*) Januarii. **) Konstantinopole. ***) grunty. †) Konstantinopole.

v horlivosti ducha svého rozpálili, vidouce před kým třeba utíkati, a nevidouce koho následovati.

6. Znovu tedy k Rokycanovi přišli a Bohem i slávou jeho se osvědčujíce žádali, aby se nad jejich dušemi a svedeným lidem smiloval, a jich v takovém při spasení nebezpečenství neopouštěl. Ale on neměl tak mnoho síly, aby opustě marnou arcibiskupské slávy naději, s lidem Božím pohanění a kříž sobě zvolil; nepřívětivě se ukázal, že nezbedně nastupují naříkal, a aby dadouce mu pokoj, sami odstoupili, radil, on že jim od krále (Jiřiho z Poděbrad, kterýž aby jen koruny dosáhl, papeži poslušenství byl slíbil) někde místo, kdež by bezpečně bydliti a s dobrým svědomím pánu Bohu sloužiti mohli, vyžádá.

7. I vyžádal jim panství Litické, na horách při hranicích slezských, kamž hned ti pražští měštané, bakaláři a mistři se odebrali, a jiní od jinud, i z obecného lidu i z urozených, učení i neučení v nemalém počtu se sběhli, obzvláštně v létu 1459. do vsi Kunvaldu,*) kdež čtení svatých Písem, modliteb a pobožných skutků pilní byli. Kněží měli z kališných, kteříž pověry opustivše spůsobu sprostnosti apoštolské se připodobňovali, z nichž přední byl Michal Žambersky, dobrý a nábožný stařec. A ti všickni vespolek oním, hned za apoštolů všechněm křesťanům přivlastněným a pobožným dušem milým jmenem, bratří a sestry nazývati se začali, odkudž to pošlo, že jim obzvláštně ten název**) přivlastněn byl a zůstává posavad. Ačkoli také pro rozdíl od mnichů rozličných řádů a bratrstva, Bratřími zákona Kristova jmenovati se byli začali, a

*) v kraji chrudimském u Žamberka (viz odpověd list 57, in 8. N. 249. **) titul.

pro uvedení sebe a všech církví svých v pravou víry a ducha jednomyslnost, Jednotou Bratrskou.

Kapitola XIX.

První Bratřím učiněné protivenství.

Nelíbili se ďáblu takoví nové církve počátkové; protož novou a ukrutnou vzbudil bouřku, aby ji zahladil. Když zajisté o té věci pověst tu i jinde se roznesla, všudy kněží proti nim v lidu nenávist vzbuzovali, „haste“ křičíce, „haste jiskru, než z ní oheň vzejde.“ Ano i sám, což divné jest, Rokycan v nepřítele se jim obrátil, za opovážlivou drzost to co učinili pokládaje. Nacházeli se zajisté, kteříž i před králem i před konsistoří rozličné na Bratří žaloby vedli.

2. Stalo se tedy léta 1461., když bratr Řehoř s jinými některými své přátele v Praze navštěvoval a v jednom domě shromáždění měl, že jsou vyzrazeni a zjímáni. Kdež to paměti hodné se stalo, že rychtář přišed, na prahu světnice té se pozastavil, a slovy z Písma vzatými k nim promluvil, řka: „Všickni kteříž chtějí pobožně živi býti v Kristu Ježíši, protivenství míti budou. A protož vy kteříž tuto jste, za mnou do vězení pojďte.“ Byl zajisté muž pobožný a o úmysle Bratří dobře smýšlející, než že pro rozkaz vrchnosti jináče činiti nemohl.

3. Král uvěřiv zlých lidí pomluvám, že by Bratří příkladem někdy Táborských nějakou bouřku obmýšleli, poručil Řehoře, muže svatého zmučiti. On pak v hluboký sen aneb u vytržení mysli upad, žádných necítil bolestí a za mrtvého byl jímín od

těch, kteříž ho mučili; protož ze skřipce složen byl. K němuž přiběhna ujec jeho, Rokycan, a že v tom trápení umřel za to maje jako i jiní, s pláčem nad ním naříkal: „O bych já na tvém místě byl, můj Řehoři!“ kteráž slova několikrát opakoval. Řehoř pak po některé hodině k sobě přišed, jaké v tom čase měl vidění vypravoval: že byl uveden na velmi veselou louku, na níž u prostřed stál strom hojné ovoce mající, kteréž rozliční ptáci na ratolestech usedlí zobali. A u prostřed nich stál mládenec, a tak je rafíkou spravoval, že žádný z nich z pořádku svého se vychýliti nesměl. Kterýmž viděním nepochybně Pán jemu obraz církve té, kteréž on jako nějakým patriarchou býti měl, ukázati chtěl. Viděl při tom i jiné tři muže, jako nějaké téhož stromu strážné, kteréž po šesti letech, když v Jednotě ponejprvé tři za biskupy byli zvoleni, viděl v skutku a v pravdě, i poznal a svědčil, že to vlastně ti a ne jiní jsou, kteříž jemu v tom vidění ukázáni byli

4. Když pak Řehoř na přímluvu Rokycanovu propuštěn byl, vyšli hned od konsistoře na poručení královské otevření a upečetění listové, všechněm kněžím svátostmi bez ceremonií sloužiti zapovídající, a kdo by Bratřím (ohyzdným pikhartským jmenem již přioděným) posluhovati směl, že hlavu ztratí, oznamující. Bratří tedy v úzkostech postaveni, a jako ovce pastýřů zbavené sem tam rozplašeni, zase k Rokycanovi utíkali a pro Boží slávu i pro vlastní spasení žádali, aby té pře, o níž ví že Boží jest, neopouštěl a mnohým lidem, kteříž k obrácení hotovými jsou, nepřekážel, a poznalé pravdy pro jakou pak koli příčinu v nepravosti nezadržoval; a že on jsa všeho kněžstva hlavou, za všecky Bohu bude museti počet vydati, a více k tomu nápodobně mluvili. Ale když ho

zatvrzeným býti viděli, opustili ho, v nejposlednějším listu i ta slova položivše: Rokycane, svět jsi a s světem zahyneš! a t. d.

5. Kterýmž listem on rozdrážděn byv, zase proti nim krále jitřil. I vyšli zase noví otevření listové, tak královským jako i konsistoře jmenem, poroučející, aby nikdež, ani v Čechách ani v Moravě ti škodní lidé trpíni nebyli. A ač se mnozí nacházeli, kteří je jímati i na smrt vydávati chtěli, však Jošt z Rožmberka, biskup vratislavský odrazoval říkaje, že mučedlnictví jest jako nebezpečná pečeně, v níž se snadně červi líhnou: znáti dávaje, že mučedlnictvím právě věřící se rozmnožují, a že by snáze byli napraveni, kdyby odevšad byli vypovídáni; nebo řekl: když nebudou věděti kam se podíti, usmyslí sobě.

6. A tak Bratří ze všech stran nebezpečenstvím obklíčeni byvše, a mnozí z nich, zvláště přednější po horách a lesích se rozptýlivše, v jeskyních přebývali, i tam se obávati musíce. Protož sobě oheň ku připravení nějakého pokrmu ne jindy než v noci, aby jich dým neprozradil, dělati musili; a při ohni v zimě sedíce, písma svatá čítali a pobožná shromáždění mívali. Když pak veliký sníh býval a oni pro jakou pilnou potřebu shledati se měli, tedy aby po šlepějích vyšlakováni nebyli, do jedněch a týchž šlepějí všickni stoupali, a poslední mezi nimi za sebou jedlovou větev táhl, že se ty šlepěje sněhem zasypaly a šlaku jiného nezůstalo, než ku podobenství jakoby nějaký sedlák ku potřebě své chvojku za sebou vlekl. A proto že v takových skrýších a jamách bývali, potom je na posměch nepřátelé jamníky nazývali.

Kapitola XX.

Bratří obzvláštní kněžství mezi sebou vyzdvihli.

Ustanovili pak též Bratří mezi sebou řád, vyvolivše z sebe skrze dané hlasy starší, kterýmž správu všech věcí poručili a poslušenství slíbili. A ti jakž kdy potřebu viděli, tak některých obzvláštních osob z těch po Čechách i Moravě rozptýlených povolávali, a s nimi na těch horách držívali synody, jistá mezi sebou nařízení ustanovujíce, jak by se mezi sebou i k jiným, přátelům i nepřátelům, též i k králi a všeliké vrchnosti míti a chovati měli; často modlitby i posty sami sobě a rozptýleným Bratřím ukládali a o těch věcech, které by k plnějšímu obnovení i života i učení náležely, z Božího slova rady hledali.

2. Největší pak jim starost byla o pastýře duší, odkud je bráti, když by ti smrtí odešli, které na ten čas měli. Čekati na to, aby někteří svěcení římského, pravdu Boží zamilujíce, k nim přistoupili, byla věc nejisté naděje; a připomínali sobě, jak často Rokycan to dosvědčoval, že důkladně*) obnoveno musí býti všecko. Chtěli tedy doma mezi sebou svěcení vyzdvihnouti, a to z té moci, kteréž Kristus církvi zanechal, aby pokud ještě svěcené kněží mají, ti jiných posvětili, od kterýchž by potom opět jich náměstkové svěceni býti mohli. Na to když se i žádosti jich i hlasové schylovali, obávali se zase v myslech svých, bylo-li by to svěcení dosti pořádné, když by světil kněz kněze, a ne biskup; a jak by takového svěcení, když by potřeba přišla, zastávati mohli buď při jiných, buď při samých bratřích svých.

*) z gruntu.

3. A když takovému pečlivému jejich se rozmýšlení několik let minulo, shromáždili se v létu 1467. z Čech i z Moravy přednější muži do 70 osob nedaleko Rychnova, ve vsi Lhotě. Kdež po mnohých slzách a ku pánu Bohu vylévaných modlitbách, (aby, líbí-li se Bohu předsevzetí jejich, a jestli již toho čas, ukázati ráčil jaká by tu vůle Boží byla,) losem rozhodnouti umínili. Vybrali tedy skrze hlasy z prostředka svého devět mužů, kteréž hodnými býti úřadu kněžského soudili, a povolavše pacholete, tomu co se děje nic nerozumějícího, davše mu zavřených dvanácte cedulek, rozdati je mezi těch devět kázali. Bylo pak těch cedulek též devět prázdných, a na třech toliko bylo napsáno „Jest", totiž vůle Boží, za kterouž aby jim zjevena byla, prosili. Mohlo by se tedy bylo státi, aby byli všickni prázdných cedulek dostali, což znamením býti mělo toho, že v tom není vůle Boží. Ale stalo se Božím řízením, že ty tři psané cedulky přišly do rukou tří mezi nimi: Matěje Kunvaldského, muže velice pobožného, Tomáše Přeloučského, muže učeného, a Eliáše Křenovského, muže obzvláštně opatrného.

4. Ty oni s radostí jako s nebe seslané přijali, a o posvěcení jich nové mezi sebou rady drželi. Až zvěděvše, že někteří z rozptýlených Valdenských na hranicích moravských a rakouských se zdržují, a biskupy své s sebou mají, aby tedy i svému i jiných lidí svědomí na přítomný i budoucí čas ubezpečení učinili, poslali k nim Michala Žamberského, pastýře svého, na onen čas od biskupa římského svěceného, s jinými dvěma, aby jim co se tu dálo oznámili, a jejich soudu o tom požádali. Kteříž vyslaní doptali se biskupa jejich Štěpána, a ten přivolav biskupa druhého a několiko kněží, o původu svém a posloupnosti

své hned od času Konstantina císaře, i o článcích*) učení svého, a jak mnoho ve Vlaších i ve Francouzsku**) trpěli, jim vypravovali; i zase od našich, jak od papeženců a kališných odstoupili, doslýchali, to schvalovali, z toho se radovali, anobrž těm k sobě vyslaným třem kněžím moc k svěcení kněží dali, a vzkládáním na ně rukou na biskupství posvětili, i domu zas odeslali.

5. Naši s radostí tomu porozumĕvše, a jednoty křesťanské žádostivi byvše, o tom radu měli, zdali by s Valdenskými v jeden lid a jednu církev spojeni býti měli? Líbila se jim při nich čistota a v křesťanském životu snažnost: ale se nelíbilo, že pravdu Boží ukrývali, aniž ji svobodně vyznávali, ovšem naschvál, jen aby se protivenstvím vyhnuli, do papeženských kostelů chodili a modlářského přisluhování užívali. Na tom zavříno, aby jich v té věci, jako i v jiných některých napomenuli. Poslavše tedy k nim zase muže hodné, Valdenským to předložili, kteříž odpověděli, že se jim to předsevzetí o společném se sjednocení dobře líbí, nedostatky předložené že znají, jich nezastávají, než raději že od čistoty předků svých daleko odstoupili vyznávají, a o skutečné nápravě mysliti chtějí. I zavříno, aby se v jistém čase opět společně shledali, a v té věci něco jistšího a plnějšího postanovili. Ale než ten čas přišel, papežencům to vše vyzrazeno bylo, kteříž proti Valdenským ukrutnějšími býti počali. A tu Štěpán, biskup jejich ve Vídni jest upálen; jiní pak sem i tam se rozběhli, až i do Braniborska***), a odtud někteří do Moravy, zvláště do Fulneka; někteří do Čech, zvláště do Landškrouna.

---

*) artikulích. **) Frankrejchu. ***) Brandeburska.

6. A zdá se, že z toho Bratří a Valdenských společného jednání příčina vzata, aby potom i Bratří tím názvem*) *Valdenských* nazýváni byli. Ale oni ho nikdy nepřijímali, než že se jim z omylu dává, v svých psaních naříkali. A to z příčiny i samé pravdy, i pilné potřeby.

Z příčiny pravdy, že oni učení svého nikdy od Valdenských nepřijali, aniž od nich obnoveni byli, než raději je v těch některých škodných věcech obnoviti a napraviti žádostivi byli. Z příčiny pak pilné potřeby, protože těch proti Valdenským od vrchností vůbec vydaných výpovědí na sebe vztáhnouti nechtěli, ale raději opatrně jim vyhýbali. Avšak tomu, že od Valdenských moc k svěcení kněží a tak zevnitřní biskupů posloupnost přijali, nikdy neodpírali; ačkoli i toho časem, jakž potřeba ukazovala, mlčením pomíjeti uměli.

7. Avšak toho v Rakousích proti Valdenským vzniklého protivenství aby i Bratří účastni byli, pán Bůh chtěl. Proti nimž hned následujícího roku 1468. král Jiří svolav na sněm všecky stavy království českého, krvavou vynesl výpověď: aby jeden každý pán na panství svém na to pozor měl, aby kohokoli z Pikhartů může jímal, zjímané podle příčin a svobodného soudu káral, proto, aby tou přísností i zuřivostí tomu odstupování přítrž činěna byla.

8. Byli tedy někteří zjímáni, (jako i přední z kněží a starší jejich Michal Žamberský,) a v žalářích až do královské smrti držáni. Kterýmž nenáležitým a ukrutným proti sobě postupováním Bratří ponuknuti byvše, obranu k Rokycanovi, k konsistoři, potom i k králi, až naposledy ke

---

*) titulem.

všechněm vůbec vydali. A divným Božím řízením to se dálo, že čím více oni tu jiskřičku zadusiti chtěli, tím větší plamen z ní se vyskytoval, zvláště když i někteří z předních pánů, jako: páni Krajířové, Kostkové, z Žerotína a t. d. bratrským kněžím v péči duše své oddávali a v svých městech, městečkách, vsech jim sbory (nebo kostelové z vůle všeho království kališným zanecháni býti museli,) vzdělávali, tak že málo potom (okolo léta 1500.) do 200 sborů v Čechách a v Moravě měli. A tuť se vyplnilo proroctví Matěje Pařížského, že povstane lid nepatrný, kterémuž nepřátelé pravdy odolati moci nebudou; nemohli zajisté.

Kapitola XXI.

Hanebné lži proti Bratřím rozsívány.

Léta 1491. měsíce února umřel Rokycan, s jakýmsi zoufáním zápaseje, a když ho král Jiří navštěvoval, jeho s sebou před soudnou stolici Kristovu volaje; jakož pak hned v jednom měsíci za ním umřel. A nastoupil král Vladislav, krále polského syn, pán tichý a dobrotivý. Před nímž také Bratří od nepřátel hanebně obnešeni byvše, obranu *) sepsali, a aby jim mocí nic ubližovati nedopouštěl, prosili i obdrželi.

2. Což některé bezbožné husity tak pálilo, že proti Bratřím u všech lidí nenávist nestydatými lžmi vzbuditi se snažili. A k tomu (léta 1476.) člověka lehkomyslného, řemesla sladovnického, jmenem Ležku (aby se srovnávalo jmeno s věcí) nastrojili. Kterýž, že z společnosti Pikhartů vyšel, starším mezi nimi byv, mluvil, a divné

*) apologii.

tajné věci zjevoval, jmenovitě: jak oni v svých sbořích a schůzkách Bohu, Marii panně a svatým se rouhají, svátostem lehkost činí, mezi sebou vesměs chlípnost (na spůsob Adamítů) provodí, vraždy páchají, čarodějnictví vykonávají a veliké poklady shromažďují. Toho oni po městech a městečkách vozili, za divadlo vystavovali, a on všudy v kostelích odvolával, a těch předřečených bludů a zlopověstných nešlechetností se odpřisahal a lidu, aby se za něj bídného hříšníka pánu Bohu modlili, sami pak se těch bezbožných Pikhartů vystříhali, žádal. Kteréž jeho vyznání i na papír uvedli, a některých děkanů a farářů podpisem a pečeťmi stvrzené vůbec vydali, aby, kde se osobně ten Ležka dostati nemohl, tam aspoň to vyznání jeho s kazatelnice lidu přečítáno býti mohlo.

3. Ale i ta ďábelská snažnost na nic přišla, když i Bratří proti těm lžem vůbec spis vydali, i Ležka tak mnoho a často před obličejem lidu křesťanského falešně přisahati, a místo pravdy lži rozhlašovati se zhroziv, více jim k vůli toho činiti nechtěl, a že na to naveden, že z Pikhartů žádného nezná, zjevně mluvil.

4. Avšak i ta lživého ducha nestydatost zvyklou Boží dobrotivostí některým v dobré se obrátila, těm totiž, kteříž zvěděti žádostivi jsouce, byloli by co toho, do shromáždění bratrských tajně přicházeti umínili, a všecko daleko jináče nalezše, k Bratřím jakožto pravým křesťanům se připojili.

Kapitola XXII.

Bratří z Moravy do Moldavy vypovědíni.

Léta 1488. Matiáš uherský král opanovav Moravu, vypověděl odtud (biskupům k vůli) Bratří

až do země moldavské. Kterýchž některé sto s přivzatým k sobě knězem Mikulášem Slánským skrze uherskou a sedmihradskou zemi přišli do Moldavy. K nimž po dvou letech Bratří jednoho z spolustarších, Eliáše Křenovského poslali, ano i skrze psaní, aby to pro pravdu Boží podstoupené vyhnanství trpělivě snášeli, napomínali. Ale když po smrti Matiášově království uherské Vladislavovi, králi českému se dostalo, a Morava zase království českému vrácena byla, navrátili se i oni z Moldavy domů.

Kapitola XXII.

Bratří k společnému rozmlouvání povoláni.

Léta 1503. dobrý ten král Vladislav zase proti Bratřím popuditi se dal, a je vrchnostem vyháněti a jímati, i jakž by se jim líbilo s nimi zacházeti dopustil. Příčinou toho byli nejen zjevní nepřátelé, podle obyčeje svého maličkému stádci škodní, než i někteří falešní Bratří. Nebo byla otázka mezi Bratřími o moci světské vznikla, zdali by člověk křesťan s dobrým svědomím vrchností býti, meče užívati, přísahu činiti neb ji od jiných vyhledávati mohl? Odpírali tomu někteří, jako i za našich časů Novokřtěnci; ale větší částka stavu vrchnosti zastávala. I zrostla ta mezi nimi roztržka tak, až ta menší strana od druhých odstoupili, a obzvláštní shromáždění v Praze učinivše, na druhé, že již meče užívati a zevnitřní moci se zastávati chtějí, sčítali. Ta utržka s radostí přijímaná i k uším královským donešená spůsobila to, že král řekl: „Nu, již tedy žižkovati chtějí? Najdeme my cestu k skrocení té jejich hrdosti.“

Protož Bratří novou obranu *) k králi psali, z své víry počet činili, a ta rouhání Pikhartům přičítaná i jiné nové nářky od sebe odvedli. Což při králi tak mnoho spravilo, že svou výpověd jinou výpovědí změkčil, a aby profesoři akademie i konsistoriáni k přátelskému rozmlouvání Pikhartů povolali, a přednějších mezi nimi důvody z Písem sv. od bludů odvolati ohledali, poručil.

2. Poručeno tedy, aby bratrští páni ke dni nového léta (1504.) postavili přednější své učitele k tomu s akademiky a konsistoriány rozmlouvání. O tom oni se poradivše, ačkoli že tu nějaké zálohy se strojí, obávati se bylo, však že ani krále rozhněvati ani dobré pře opouštěti nenáleželo, usoudili, aby se takové postavení stalo. Posláni jsou tedy, ale jako ovce k zabití, bratr Lukáš Pražský a bratr Vavřinec Krasonický, přední správcové bratrští, s některými jinými, modlitbám všechněch sborů poručeni byvše. Jest před rukama list p. Bohuše Kostky z Postupic a na Litomyšli, kterýž psal bratru Vavřincovi Krasonickému, již od sebe propuštěnému, z kteréhož některé věci hodno jest tuto položiti:

„Přirozené jest (psal pán), milovati život. Ale ty, bratře milý, jinak osvícen jsa, pamatuj, že život tvůj s Kristem pohřben jest v Bohu, jehož požívání aby došel, umříti musíš s Kristem. Víš komus uvěřil, a kterak on mocen jest dochovati tobě to, cožs jemu svěřil, až k onomu dni &. Posilň se tedy v Pánu a v moci síly jeho, abys dobrý boj bojoval a vzal korunu života. Toho boje spůsob jaký by byl, poučovati tebe netřeba, připomenouti snad bez užitku by nebylo. Ale abych tě nezdržoval, stůj v Pánu, milý bratře, a. t. d. My sice co

*) apologii.

se lidskou opatrností učiniti mohlo, učinili jsme a vám bezpečnost opatřili, aniž napotom na to pozoru míti přestaneme; jestliže by však vzteklost nepřátel uhamovati*) se nedala a Bohu by se líbilo, smrtí vaší oslaviti jmeno Syna svého, vy hotovi buďte s Jobem říci: Pán život tento dal, Pán nechť jej také odejme. Jak se Pánu líbilo, tak se stalo. Mějž se dobře, můj bratře. Dáno**) v Litomyšli, dne svatého Štěpána, prvního mučedlníka, 1503."

3. Ale Bůh, kterýž ty lidi k další službě církve zachovati chtěl, divně je z úst lva vytrhl; nebo ráno téhož dne, když se v konsistoři postaviti měli, ne poslední pravdy Boží nepřítel M. Martin z Počátek náhlou smrtí umřel. Kterýmž příkladem jiní byvše zastrašeni, když všecko téměř město se sběhlo, chtíc aby to rozmlouvání ne tajně ale zjevně přede všemi držáno bylo, tedy oni, nevím jakými zaneprázdněními se vymlouvajíce, na jiný čas toho odložili a Bratří laskavé propustili.

Kapitola XXIV.

Na vykořenění Bratří krále Vladislava výpověď divných Božích soudů v to kročením v nic obrácena. Mučedlníci Borští.

Nemohli odpočívati nepřátelé pravdy, aby malému tomu stádci vyhlazení obmýšleti neměli. Nebo Jan Bosák, v uherské zemi varadinský biskup, rodem z moravského města Prostějova, člověk obmyslný a proti pravdě svatého evangelium neukojitelnou zlostí hořící, složiv s jinými uherskými biskupy a přednějšími českými pány chytrou radu,

---

*) skrotiti. *Pozn. vyd.* **) Dátum.

nastrojili královnu, toho času těhotnou a porodu blízkou, aby krále, kterýž ji v takovém jejím spůsobu neoslyší a nezarmoutí, za nový proti Pikhartům mandát prosila. Kteráž k králi přišedši, (jakž o tom komorníci královští, muži víry hodní oznamovali,) té milosti sobě žádala, aby král tak mnohým prosbám u sebe místo dáti, a proti Pikhartům mandát vydati ráčil. Král velmi se zarmoutiv, hlavou kynul a nic neodpověděl.

2. Biskupi mezi tím hned přece při přítomnosti královské mandát spisovali. Král pak do komory všed, na kolena padl a s slzami pána Boha prosil, aby mu těch krvavých rad viny nepřivlastňoval, a jim co uradili toho vykonati nedopouštěl. Vyslyšel Bůh hlas ten, a prokázal nad původy téhož spiknutí hrozného soudu svého strašlivé příklady. První byl na samé královně, kteráž již se tím těšila, že jakž jen šest neděl vyleží, do Prahy pojede, a tomu divadlu, jak Pikharty páliti, stínati, topiti budou, přítomna bude. Ale, o divní Boží soudové! bolesti se na ni obořily prvé než čas porodu přišel, a když poroditi nemohla, lékaři jedno aspoň retovati, a plod z mateře vyřezati radili. Povoláni barvíři, a život otevřevše, syna sic živého ale k vidění světla nedošlého z ní vyňali, Ludvíka, kterýž potom v obojím království na místě otce kraloval. Ale matka nemohši bolesti snésti umřela, a s ní bezbožné usilování nepřátel od času poutichlo. Stalo se v Budíně léta 1506. prvního dne měsíce července.

3. Ve dvou potom létech, oč tak dlouho biskupi usilovali, přece toho dovedli, že král nezbedností jejich přemožen jsa, (když volali, že k vyzdvižení tak jedovatého a široce se rozjídajícího zlého ostřejších je potřeba prostředků,) hrozný mandát proti Pikhartům bez rozdílu stavu, pohlaví neb

věku, v létu 1508. dne 10. srpna vydal, a s nimi zle nakládati popustil.

4. Přinesl ten mandát do Čech, a na veřejný sněm svolaným všechněm stavům ho dodal Jan biskup varadinský a Stanislav Turzý, biskup olomoucký. Ale že mnozí z vyšších stavů, že bez sněmovního snešení to se stalo naříkali, a aby ten mandát jakou moc míti měl, nepovolovali, věc ta průchodu míti nemohla; sami jen mezi sebou o to se hádali, až tomu přeběhlo 18 měsíců.

5. Teprv v létu 1510., když sněm na Horách Kutnách byl držán, Albrecht z Kolovrat, nejvyšší kancléř s svým tovaryšstvem mnohými a chytrými pletichami*) k tomu přivedl, aby když mnozí při královské přítomnosti na to přivolovali, ten krvavý mandát svou moc měl, tak že nejen jej ihned do desk zemských vepsati dali, ale i k tomu se vespolek přísahami zavázali, aby mocně a zbrojně podle něho s Pikharty nakládali. Ale Bůh poraziv toho tyranství strůjce, Albrechta i jiné některé, všeckna ta jejich ukrutná usilování rozptýlil, jakž o tom níže oznámeno bude.

6. V takových těch bouřkách na větším díle všickni kněží Jednoty Bratrské z svých míst hýbati se musili, a Božích služeb mívati leč někde v skrytě nesměli. Bývali též někteří z přednějších z nich na kancelář obsýláni zejmena; ale se jim stavěti od patronů nebylo dopouštíno. Aniž potom, když mandat vůbec vydán byl, tak hrubě komu uškodil, kromě že někteří z obecného lidu byli utraceni.

7. Příklad jeden připomenutí hodný jest. Nějaký pán z Švamberka, uchytiv šest z posluchačů bratrských ze vsi Oujezda nedaleko Domažlic, dal je v městečku Boru upáliti, jejichž tato jmena

*) praktikami.

byla: Matěj Prokop, řemesla ševcovského, Jan Šimonovic, tkadlec, Bartoloměj Hranovic, bednář, Jan Hrbek, hrnčíř, Jan a Mikuláš Nadrybka, bratří vlastní, sedláci. Když kněz papežský se jich optal, chtějí-li ho za pastýře duší svých přijíti, odpověděli, že oni mají pastýře duší svých, Krista. Na popravu vedeni jsouce šli zmužile; a když úřadník byv obzvláštně k Mikulášovi nakloněn, naději mu života činil, aby jen nějakého času k rozmyšlení se, byť bylo za celý rok, požádal: on jakoby to podání přijíti pomýšlel, trošku se pozastavil, a hned „dlouho by to bylo, a já bych toto bratrstvo své ztratil", odpověděl; a tak s nimi k hranici přece šel.

Kapitola XXV.

Někteří Božích proti nepřátelům soudů příkladové.

Sluší tuto některé Božích soudů příklady, kteříž toho času na ty ukrutné těch krvavých úkladů původy dokročili, připomenouti.

2. Nejvyšší kancléř Albrecht z Kolovrat, když vraceje se z toho sněmu u pana z Koldic na Bílině se zastavil, a s velikou líbostí na čem se všickni snesli vypravoval, tu pán z Koldic k Šimonovi služebníku svému před stolem stojícímu (kterýž byl z posluchačů bratrských) řekl: „Co k tomu říkáš Šimone?" Odpověděl, že ještě ne všickni na tom se snesli. Kancléř rozhněvav se a mysle, jakoby snad nějakého nového spiknutí byl povědom, obořil se naň, aby oznámil, kdo ten aneb ti jsou, kteříž by se králi i stavům protiviti směli, a že nemusejí býti než zrádci země, lidé nešlechetní, a téhož jako Pikharti hodni. Služebník

pozdvih ruky řekl: „Na nebi jest jeden, kterýž jestliže vašim radám nepovolil, všecko jste daremně uradili.“ „Doznáš ty šelmo toho, jako i jiní,“ odpověděl, a hněvem rozpálený od stolu vstav, do Krupky, městečka svého pospíchal. Ale toho okamžení pryskýř nějaký na noze se mu vyvrhl, od něhož se pekelný oheň zapálil, kterýž žádným lékařským uměním uhašen býti nemoha, bezbožného toho člověka spálil. Odkudž pošlo, že jiní, an nejpřednější nadýmač zhasl vidouce, choulostivěji postupovali.

3. Biskup varadinský z Čech do Moravy pospíchaje, blízko Olomouce v poli, když z vozu na potřebu ssednouti chtě neopatrně sklouzl, a v tajném místě na nějakém hřebíku tak uvázl, že se z něho střeva, když jich kus na tom hřebíku se zadrželo, vytáhla, od čehož on brzo potom zdechl.

4. Augustin, v právích doktor, kterýž svým lživým a utržek plným spisem i při králi, i při všech dobrých lidech Bratřím nenávist jednal, týchž dnů v Olomouci v domě svém při večeři náhle umřel.

5. A ještě před tím Půta Švihovský, týchž krvavých rad účastník, když vůkol zámku jeho Rábí vítr neobyčejný se strhl, on do sklepu utekl, a klíč s sebou vzav tam se zamkl, kdež co se s ním stalo žádný neví; nebo když potom dvořané tloukli a žádný neotvíral, museli pro zámečníka poslavše otevříti sobě dáti: ale z nich čtyři toliko přednější tam vešli, a po chvílce zase vyšli a truhlu udělati dali, i do ní pána vloživše, vůkol zasmolili, aniž komu co se tam přihodilo oznámili.

6. Jindřich z Hradce, v království českém pán přední, ale pravdy Boží nepřítel neposlední, když na saních na lov vyjel, maje při boku oštíp lovecký do saní položený, tak se s saněmi vy-

vrátil, že tím oštípem skrze stehno a ledví jsa prohnán, v velikých bolestech umřel.

7. Slovem*), tak častí a patrní bývali v obraňování toho maličkého a nezbrojeného věrných stádce soudové Boží, že i mezi samými nepřáteli těch časů v přísloví bylo vešlo: mrzí-li koho život, aby jen Pikhartům se protivil, že déle roku živ nebude. Mezi tím přece na obzvláštní některé osoby protivenství častá přicházela, mezi nimiž jsou i tato následující.

Kapitola XXVI.

Ondřej Polívka, mučedlník.

Měšťanem býval na Horách Kutnách, ale proměniv náboženství dal se do Litomyšle; za nímž když se manželka jeho dáti nechtěla, a on pro navštívení jí se navrátil, prozradila ho. I byl jat a od kališných kněží tak dlouho trápen, až slíbil při manželce zůstati a kněží poslouchati. Učinilť to, ale proti svědomí; protož v neděli potom, když kněz po kázaní monstrancí vynesl a na oltář postavil, lid pak na kolena padaje tomu se klaněl, Ondřej plápolajícího vnitř ohně zadržeti nemoha, velikým hlasem zkřikl: „Mlč kněže, já mám mluviti“, a obrátiv se k lidu řekl: „Ach nač přicházíte, nejmilejší? Čemu se klaníte? Bohu z chleba stvořenému? Ach Bohu živému, nebeskému, na věky požehnanému se klanějte!“ Kněz k lidu, aby mu mluviti nedali, ale aby toho nešlechetníka, lotra, Pikharta jali. Zděsili se nejprv všickni, ruky nevztáhl žádný; až pak našli se,

*) Summou.

kteříž obořivše se naň, pěstmi ho bili, hlavou o sloup tloukli, a ukrvaveného do žaláře vlekli. Přiveden dne třetího na radnici*), a před radou i kněžími tázán, zdali-by chtěl to, co prvé mluvil, i dnes mluviti? On k tomu se přiznal, a že nic není tak nesnesitelného jako antikristovo modlářství, mluvil. Zas otázán, z čího by ponuknutí o takové věci se pokoušel? Odpověděl: „Z čího ponuknutí Abraham od modlářů odstoupiti, Boha živého vzývati se pokusil?“ A když řekli: „Zjevně musíš pověděti, kdo tobě k tomu radí, aby takové věci činil?“ On zase: „A kdo radil Danielovi, aby se proti modlářství stavěl?“ Až oni s křikem „Mlč, víme o tom lépe než ty, netřeba se nám od tebe učiti. Ale víme že ty zde máš tovaryšstvo, o němž když dobrovolně pověděti nechceš, povíš z mušení.“ A hned ho zas do žaláře vésti a po malé chvíli mučiti poručili. A nemohše nic vymučiti, odsoudili jej jako zatvrdilého na oheň. Kněží rychtáře prosili, aby když bude veden, mluviti mu nedopouštěl, aby snad řečmi svými lidu nenakazil. Rychtář tedy Ondřejovi řekl, nechce-li úst zacpaných míti, aby se ode všeho mluvení zdržel. Což on slíbil i splnil, a na vší té cestě nic nemluvil, toliko tiše se modlil. Teprv když hlava hořela, zvolal: „Ježíši, synu Boha živého, smiluj se, smiluj se nade mnou hříšným!“ a více nic. Kněží pak obrátivše se k lidu řekli: „Vidíte, již vzývá Ježíše, v kteréhož dokud živ byl, věřiti a jeho svátosti ctíti nechtěl.“ Stalo se léta 1511.

---

*) Rathauz.

Kapitola XXVII.

Protivenství, kteráž i někteří z lepších kališných trpěli.

Po všecky tedy ty časy těžký byl los Jednoty Bratrské; ale ani kališní nebyli bez svého kříže, zvláště kteří proti papežovi horlivějšími jsou spatříni.

Nebo léta 1480. (dne 21. srpna) z poručení krále Vladislava kněz Michal Polák, v Starém městě u svatého Jiljí správce církevní, člověk života šlechetného a kazatel výborný, s jinými třemi faráři, Václavem Slánským, Janem Mičtou a Václavem Píseckým, že papeže antikristem vyhlašovali, zjímáni jsou a na karlšteinský zámek zavezeni, kdež první hladem a toho žaláře smradem umořen; jiní pak na přímluvu stavů s těžkostí propuštěni. A tohoť času i jiní lepšího smyslu aneb vyhnáni z Prahy, jako M. Matěj Machek, akademie professor, aneb odešli sami dobrovolně, jako Lukáš Pražský bakalář, kterýž potom mezi Bratřími biskupem byl, (člověk znamenitý, jakž připomenuto v kap. 23.) a jeho dobrý tovaryš M. Jan Snih, fizyk, i jiní.

2. Téhož také léta král zpívání těch písniček, kteréž byly proti ohavnostem papežským skládány, zapověděl; a když toho nepřestávali, zjímav některé z přednějších měšťanů, v dlouhých je zdržoval vězeních. Některé i zmučiti dopustil, jako Matěje Šerlinga a Martina od Zlatého kola; Šeinoha pak, též měšťan pražský, přílišným mučením přetržen.

3. Z toho mniši nabyvše srdce, na stranu podobojí svobodně láli, husity do pekla odsuzovali, a že rozličně na tom lid se horší, nic ne-

dbali. Rada také pražská, na větším díle Němci, zle královské tichosti užívajíce, takové nabyli smělosti, že spikše se s některými náboženství protivnými zemany, v noci (24. září) přednější z podobojích měšťanů pobiti a zahladiti uložili. Ale v té naději zmýleni byli: nýbrž to zlé na hlavy jich samých připadlo. Nebo když se to jich naměření proneslo, bouřka se stala veliká, v níž všecky tři radnice *) a všickni klášterové vzebráni, a mnozí z rady a mnichů pobiti, léta 1483. Což ačkoli Vladislava mrzelo, když se však na to vyptával, a že od papeženců příčina dána byla poznal, Pražanům to odpustil, a léta 1485. na obecném sněmě smluv veřejných mezi stranami pod jednou a pod obojí o společném sebe snášení a k sobě přátelství zachovávání potvrdil. Avšak vespolek sebe hanění a nenávidění přece neustávalo.

4. Léta 1491, když 28. ledna v předním husitském kostele u Matky Boží před Týnem svátost pod obojí rozdávána byla, Němec nějaký pozadu k matroně poctivé, když z kalicha pila přistoupiv, tak jí k kalichu hlavu přirazil, že jí z úst rozťatých krev tekla. Pro kterýžto účinek ačkoli jat a do žaláře dán byl, však z něho ihned zas vypuštěn.

5. A když arcibiskupa nebylo, nemohli kališní míti kněží leč ve Vlaších svěcených, kdež však byli k tomu zavazováni, aby se kompaktat odřekli a papežovi dokonalé poslušenství slibovali, což Čechové velmi těžce nesli. Přijel tedy do Čech v létu 1482. ze Vlach biskup sankturienský *Augustin Lucianus*, mluvě, že pro milost k čistšímu náboženství přijíždí, jehož Čechové

*) Rathouzové.

s radostí přijavše, velmi ctili; umřel léta 1493., na jehož místo po letech jedenácti nastoupil Filip, sidonský a mutinenský biskup. Ten časem v Praze časem u Hory Kutny sídlo maje, po tři léta kališným kněží světě sloužil. Ale to když minulo, zase papeži a jeho biskupům pochlebovati musili; tak bídné bylo těch lidí otroctví: chtěli za ty vidíni býti, kteříž od antikrista odstoupili, a mezi tím přece pod jeho plášť lezli.

6. Ale někteří žáci, mezi nimiž byl Jan Bechynka, z nenávisti ku papežovi nechtěli na svěcení do Vlach, ale vzavše od akademie listy, pustili se až do armenské země. A že i tam o českém kacířství pověst se byla roznesla, byli tím pilněji zkoumáni*); až když poznáno, že se v hlavních článcích**) i v užívání mateřského jazyka s nimi srovnávají, byli posvěceni, léta 1499., dne 18. října. A z těch potom dva od římanů mučedlnictví podstoupili, Martin Táborský s kaplanem svým v Roudnici upáleni byvše.

Kapitola XXVIII.

Protivenství proti věrným za času administratora Cahery, falešného husity.

Vzbudil mezi tím pán Bůh v německé zemi Lutera, muže velikého, jako veliké na papeže hromobití, kterýmž v Čechách jakoby ze sna probuzeni byli někteří kališní, čistší učení evanjelické přijímati, a raději do Vitenberka než do Říma pro svěcení posílati umínili; ale v tom opět jim satan rozličné činil překážky.

---

*) examinováni. **) artikulích.

2. Nebo když v létu 1523. měsíce ledna stavové čeští a moravští v velikém počtu v Praze se shromáždili, a povolavše k tomu i církevních některých správců, (mezi nimiž byli z Moravy: Pavel Sperát, Benedikt Optát, Václav Litomyšlský, svatých písem doktor, a Jan Charpa, muži pravého učení; a z akademie 20 přítomných mistrů,) články*) některé, budoucího církve obnovení jako předchůdce sepsali, (mezi nimiž i tito byli: Jestli by kdo evangelium bez lidských přídavků učiti chtěl, že proto haněn a kaceřován býti nemá. Mše nájemné a k zisku patřící že opouštíny býti mají. Pozdvihování také monstrancí a svěcení bylin, i jiné k tomu podobné pověrné ceremonie že mají býti skládány,) a při tom za administratora podobojí ustanovili Havla Caheru, správce církve u Matky Boží před Týnem. Kterýž že s doktorem Luterem znám byl, (nějaký čas v Vitenberku studovav,) a Lutera vůbec jako znamenitý Boží nástroj vychvaloval, nýbrž i Luterovi, aby Pražanům o svěcení kněží psal, příčinou byl: ukazovała se naděje o lepším spůsobu církve, ale krátká velmi.

3. Nebo ten vrtkavý člověk brzo potom hněvu krále Ludvíka vyhnouti chtěje, k starým kališných obyčejům se navrátiv, na sněmě téhož léta v měsíci červenci držaném články**) prvním odporné vydal, na obnovení kompaktát nastupoval, a pro zalíbení se králi a papežencům vztekle se právě věřícím protivil, a to z takové příležitosti.

4. Papež porozuměv, k čemu se v německé zemi i v Čechách schyluje, poslal legáta k Ludvíkovi do Uher; a ten odtud do Prahy k rozličným lidem, i k konsistoři a k Caherovi listy rozsílal,

*) artikule. **) artikule.

a lahodně, aby se s církví sjednotili, namlouval. Mezi tím učiněn byl purkmistrem pražským Jan Pašek, člověk lstivý, pověrný a ukrutný, jehož strana že mocně v Praze vládla, Cahera k ní se připojil, a k legátovi jmenem konsistoře tak odepsal, že to patrným svědectvím člověka v převrácený smysl upadlého bylo.

Tak zajisté, po jiných mnohých věcech, píše: „My o nic větší a pilnější péče nemáme, jak vždycky tak i nyní, než abychom v těle církve svaté skrze jednotu víry a poslušenství stolice apoštolské stálými se nacházeli. Aniž velebnost vaše mohla se kdy co potěšenějšího nadáti, než toho, čemu od poslů našich, kteréž brzo vyšleme, porozumí. Neboť v pravdě země naše česká na základě*) pevné skály všeobecné víry zpodepřená, všecka rozličných bludů vlnobití, kterýmž blízké německé krajiny se chvějí, jako nepohnutelná vysoká skála posavad snášela a přemáhala, a jako Pharos (lucerna na břehu mořském vystavená) všechněm po zbouřeném moři se plavícím bezpečný proti utonutí přístav jasně ukazuje. A tak naději máme, velebný otče, že ta věc, o které vaše ctihodnost k nám psala, tak půjde, že to stavení Boží pevnými podporami utvrzené před pádem zachováno bude, jen toliko nech vaše ctihodnost těžce nenese tak malého prodlení našeho, dokud naši poslové nepřijdou. A tuť budou utvrzeny zdi jeruzalémské, a nohy naše stanou v síňcích jeho, i uzříme Boha Bohů na Sionu, a budeme prospívati z ctnosti v ctnost. Dáno**) v postě 1525.

Velebnému otcovství vašemu ponížení služebníci
M. Havel Cahera administrator
s celou konsistoří se poroučejí."

*) gruntu **) Datum.

5. Byv otázán, jak se protiviti může tomu učení, kteréhož tak horlivě před tím zastával, odpověděl, že ne pro jinou příčinu u Lutera byl, než aby jeho a pikhartskému úmyslu lépe vyrozuměti, a tím snadnější k protivení se jim přístup míti mohl. Což i činil nevěrný Jidáš, a polibením Syna člověka zrazoval.

Kapitola XXIX.

Věrní z Prahy vypovědíni, zmrskáni a jinak trápeni.

Králi tedy a papežovi zalíbiti se chtějíce s Caherou Pašek, nutili k tomu kněží i měšťany všecky, aby se k jejich novým článkům *) podpisovali; a kteří pak nechtěli, ty vypovídali. Nejprv hned šest kněží: Václava Počáteckého od sv. Havla, Jiříka Šmákala od sv. Jindřicha, Martina z Betléma, Pavla od sv. Michala, Martina z Opatovic a Jana Miruši. Potom měšťanů přednějších šedesáte pět, mezi nimiž byl Burgan z Kornic, v právích doktor a kancléř pražský, Jan Hlavsa, před tím purkmistr, a jiní. Hledali také k větší ještě ukrutnosti příčin, mluvíce o nějakém evanjelíků proti kališným se spiknutí; a takové vyznání aby z někoho vytiskli, tři měšťany zmučiti dali, Jana Bonuši, Matěje Hřebenáře a Jana Slivku, kteříž však raději nevinně trpěti, nežli proti svědomí lživě svědčiti chtěli.

2. Mezi tím původové těch bouřek jakési Pražanů na to svolení splískali, aby žádný u víře podezřelý, totiž Pikhart neb Luterán, do cechu

---

*) artikulům.

přijímán a ku právu městskému připouštěn nebyl. A toho svého svolení vyslavše k králi do Budína, vyžádali sobě potvrzení. Odkudž šlo, že každý co chtěl proti orthodoxům (pravověrným) provodil. Byl-li kdo někomu něco dlužen, a na věřitele to, že jest Pikhartem, provésti mohl, tak mnoho spravil, jakoby zaplatil, a ještě mu i z města vypovědění způsobil. Někteří nejen prostě vypovědíni, ale i potupně z města vyvedeni bývali, jako Ludvík malíř, že mnicha od sv. Barbory, když na kázaní ledacos žval, po kázaní napomínal, že by lépe bylo lid z evangelium učiti, nežli takovými klevetami zaneprazdňovati. Proto zajisté na křik toho mnicha lid se sběhl, toho malíře popadl, do žaláře uvrhl, a potom ho biřic z města vyvedl.

3. Nějaký nožíř, že u něho kniha od koho pak koli v lepším smyslu o svátostech sepsaná nalezena byla, proto i na náměstí*) vymrskán, i z města vyveden byl. To se také nějakému Janovi Kalencovi stalo, jemuž i cejch na čele vypálili, proto že o něm praveno, kterak lajkem jsa, i sobě i čeledi své večeří Páně posluhoval. Jiří Lopatský, jeden z vypověděných, uslyšev jaké od krále psaní přišlo, že se mu takové s lidmi zacházení nelíbí, a že poroučí, aby vypovědění byli zase navráceni, maje za to, že již tak bude, vrátil se do Prahy do domu svého, ale jat, do vězení dán a v něm umořen jest.

4. Mezi tím držán byl sněm obecný všeho království, kdež na vyhledávání chytrých těch pletichářů **) zavříno, aby pod jednou a pod obojí přijímající mocí kompaktátů za jedno tělo byli; a naproti tomu mocí mandátu krále Vladislava Pikharti aby tříbeni byli. Odkudž Bratřím nové nastalo

*) Ryňku. **) praktikantů.

protivenství, a bylo jim náboženství zastaveno, i sborové uzavíráni.

5. Kteréž věci když se tak divně dály, nějaký Matěj poustevník, člověk prostý ale svatého obcování, kterýž v létu 1519. do Prahy byl přišel, a až do toho času po náměstích *) a ulicích lid velikými houfy se sbíhající k Boží bázni a ku pokání napomínal, ačkoli mu toho kněží, ale daremně, zbraňovali, Caherovy vzteklosti také zakusil. Nebo když v létu 1525. k Caherovi psal, a jeho ku pokoře, jakáž na kněze náleží napomínal, a že Božím slovem, ne vězením, mrskáním, mučením, katováním lidé k víře obráceni býti mají ukazoval, byl od něho k přátelskému rozmluvení požádán, ale hned rychtáři vydán, a v vězení až do toho dne, v němž Ferdinand za krále volen, držán, potom pak z města vyhnán. Jsou posavad některé toho muže pobožné listy, kteréž z toho vězení psával.

Kapitola XXX.

Mikuláš Vřetenář a Klára hospodyně jeho upáleni.

Léta 1526., 19. prosince Mikuláš Vřetenář, učený stařec, od Jakuba faráře že pikhartem jest obžalován, do rady obeslán, a od Cahery co by věřil o svátosti oltářní tázán, odpověděl, že to, co evangelistové a sv. Pavel věřiti učili. Administrator na to: „Věříš-li, že tu jest Kristus mající tělo i krev?“ On: „Věřím, že když pobožný církve služebník věřícímu lidu dobrodiní Kristovou

*) ryňcích.

smrtí způsobená zvěstuje, tedy chléb a víno bývá večeří Páně učiněno, skrze kterouž věřící těla a krve Kristovy, i dobrodiní smrtí Kristovou způsobených účastníky učiněni bývají.“ Takž oni, předloživše mu ještě některou otázku o mši a o přímluvách svatých, jako kacíře na smrt odsoudili s Klárou, hospodyní jeho, vdovou v letech šedesáti, proto že ona od téhož podruha svého též víře byla se naučila, a jí se odepříti nechtěla.

2. Když vyvedeným na místo popravištné obraz umučení Páně postavili, a to k východu slunce, modliti se velíce, odpověděli: „Obrazu žádné věci na nebi ani na zemi nedopouští se modliti zákon Boží. Protož Bohu živému, nebe i země Pánu modliti se budeme, kterýž rovně na poledne, na západ, i na půlnoci, jako i na východ přebývá.“ A obrátivše se k tomu obrazu hřbetem, tváří pak k západu na zem padli, rukou i očí k nebi pozdvíhali, a horlivě Krista Pána vzývali; pak se s dítkami žehnali, každý s svými. A hned Mikuláš na hranici ochotně vstoupiv a tam se pozastaviv, články *) víry obecné křesťanské vyznával, a je dokonav očí k nebi pozdvihl a takto se hlasitě modlil: „Pane Ježíši Kriste, synu Boha živého, kterýž jsi z čisté panny naroditi se a pro mne nečistého hříšníka smrt kříže podstoupiti ráčil, Tobě samému svou duši poroučím, smiluj se nade mnou a odpusť mi hříchy mé.“ Říkal také žalm latině, „In te Domine speravi.“ Mezi tím kat Kláru na hranici vložil, a každého z nich přivázav, knihami kteréž při nich nalezeny byly obkladl, a teprv zapálil.

*) artikule.

Kapitola XXXI.

Marta poříčská upálena.

Potom po roce upálena byla Marta z Poříčí, žena mysli nad stav svůj hrdinské. Nač koli zajisté jak od mistrů v koleji, tak od pánů na radnici*) vyptávána byla, na všecko srdnatě odpovídala, a husitům papeži pochlebujícím bláznovství jejich vyčítala. Když administrator napomenul, aby sobě oděv dlouhý, v němž by na hranici vložena byla připravila, odpověděla: „Připravila jsem já sobě i košili i plášť, kažte mne vésti kdy se vám líbí.“ A když biřic volal, že se rouhala svátostem, odpověděla: „Není tak, ale proto jsem odsouzena, že jsem k libosti kněžím vyznati nechtěla, že Kristus v svátosti obsažený jest s kostmi, s vlasy i žilami.“ A vysokým hlasem k lidu řekla: „Nevěřte těm kněžím, neboť jsou pokrytci, lháři, břicha služebníci, ožralci, cizoložníci a sodomáři.“ Vyvedena byvši, když se jí před krucifixem modliti kázali, hřbetem se k němu obrátila a oči k nebi pozdvihši, řekla: „Tam jest Bůh náš, tam my zření míti máme.“ A hned pospíchala, na hranici vstoupila, a s veselou myslí to upálení podnikla.

Kapitola XXXII.

Řezník nějaký a pasíř ohněm upáleni.

Léta 1528., za kralování již Ferdinanda I. dva Němci řemeslníci, jeden pasíř a druhý řezník, od mnichů, že luteráni jsou, obžalováni a od Pražanů na oheň odsouzeni byli. Vedeni byvše na tu popravu, mnoho sobě z Písem svatých připomínali,

*) Rathauze.

až nejedni jich poslouchajíce slzy vylévali. Na hranici vloženi byvše, jeden druhého pěkně potěšovali. Pasíř zajisté tak druhému mluvil: „Poněvadž pán Ježíš pro nás těžké muky trpěti ráčil, strpmež i my tu smrt a radujme se, že nám ta milost dána, abychom trpěli pro zákon Boží.“ Řezník odpověděl: „Já jsem v den svadebního veselí mého takové radosti neokusil, jako nyní.“ A když hranice zapálena byla, hlasitě se modlili: „Pane Ježíši Kriste, Ty jsi v utrápení svém za své nepřátele se modlil, modlíme se i my, odpusť králi, odpusť Pražanům, odpusť kněžím; neboť nevědí co činí, a ruce jich plné jsou krve. Milí lidé, modlete se za krále vašeho, aby mu Bůh dal poznání pravdy, neboť ho biskupi a kněží svozují.“ A to pobožné napomenutí skončivše, pokojně ducha vypustili.

Kapitola XXXIII.

Soudové Boží proti Caherovi a tovaryšstvu jeho.

Duchoslav, měštěnín pražský a Caherův pochlebník statečný, tak nenáviděl dobře smýšlejících, že přávati *) měl obyčej, aby svou vlastní rukou všecky napořád Pikharty zvěšeti, stínati, spáliti mohl. Ale spravedlivým Božím soudem všecko to na něj samého připadlo. Nebo mnohými dluhy obtížen byv, léta 1525. na den sv. Ondřeje sám se v domě svém oběsil, jehož přátelé tajně vyšikovavše, blízko jedné vsi pohřbiti dali. A sedláci to vyskoumavše, vykopané to tělo zase vyvrhli, kteréž z poručení vrchnosti kati vzali, aby spálili,

*) vinšovávati.

ale když mnoho velmi dřev shořelo a tělo se spáliti nemohlo, odťata mu tak opálenému hlava a teprv zasypán.

2. Cahera pak, když pod záminkou*) vyhledávání Pikhartů i městské vzbuzoval bouřky, mandátem krále Ferdinanda (léta 1526., 9. dne srpna) vypovědín; a hned toho dne (místo procesí, kterouž pozejtří na den sv. Vavřince slavně držeti strojil,) z Prahy vyhnán a do Míšně se obrátil. Odtud zase když kurfirst co to za člověka jest zvěděl, vypověděn, v Frankách **) život bídně dokonal.

3. Tož vlastně přihodilo se ukrutnému tomu pražskému primasovi Paškovi léta 1530., že daremně k nohám královským padal a za milost žádal, nebo nic nevyprosil.

Kapitola XXXIV.

Utiskování pod Ferdinandem I. ustavičná.

Všickni sic husitové proto, že v plném poslušenství papeži státi nechtěli, v nenávisti byli: ale nejvíce Bratří, protože hned dokonale s ním se rozloučili. Aniž pro jiný cíl papeženci kompaktátům povolovali, než aby k vyhlazení Bratří na kališných pomocníky měli. Protož na mandát krále Vladislava nastupovati, a Bratřím kdykoli mohli ubližovati nepřestávali.

2. Bratří tedy mnoho po celém království trpěvše, zase apologii aneb plnější než před tím víry vyznání sepsali, k němuž z stavu panského osob dvanácte, a z rytířstva osob třiceti tři se podepsalo léta 1535. Kterouž po panu Vilímovi Křineckém a panu Jindřichovi Domousickém do

*) titulem. **) Frankenlandu.

Vídně králi Ferdinandovi poslali, naříkajíce při tom a prokazujíce, že tak neprávě v bludích pikhartských jsou nařčeni, a jak krvavě někteří farářové proti nim lermo troubí, volajíce, že Pikharty bezpečně bíti, a menšího tím hříchu než by kdo psa zabil dopouštěti se mohou. Proti těm tak velikým křivdám že Boha za spravedlnost, a krále za milosrdenství a ochranu prosí.

3. Vytýkal jim Ferdinand neustupnost jejich, a že na ten čas té knížky pro mnohá zaneprázdnění tak pilně čísti nemůže, jakž by toho potřeba vyhledávala. Však přece že proti právu a slušnosti ničemuž na ně přijíti nedopustí, dokudž ta věc plněji rozeznána nebude, zaslíbil.

4. Což pokud tak v zavěšení zůstávalo, doma sic utištění snášeli, od jinud pak, skrze psaní od Lutera, Melanchtona, Bucera, Kapitona a jiných posily nabývali, a Bůh proti vůli nepřátel církvi vzrůst dával, až do toho evanjelickým církvím po vší německé zemi žalostivého roku 1547.

5. Nebo císař Karel s Ferdinandem bratrem svým a s papežem společně se uradivše, proti podobojím v Němcích knížatům válku zdvihli, kdež Ferdinand Čechů za pomoc požádal; ale oni starými s domem saským učiněnými smlouvami a v náboženství jednomyslností, tak stavové vyšší jako i města svobodná se vymlouvali jednostejně, proto že jich mnoho bylo, kteříž od kališných pletich odstupujíce, k luterskému náboženství přistupovali. Ferdinand tedy v té vojně nad knížaty evanjelickými v říši zvítěziv, léta 1547. s německým a uherským vojskem do Čech vtrhl, Prahy opanoval, stavy svolal, a přednější stavu panského, rytířského i městského do vězení bral; některé vymrskati, některé stínati dal; některé pak na penězích pokutoval, a některým statky pobral;

Pražanům zbrojnici a všecka privilegia odňal; někteří též vypovědíni byli, aneb dobrovolně vlast opustili.

Kapitola XXXV.

Sborové bratrští všude pozavíráni, a někteří z posluchačů docela z země vypovědíni.

V tak zarmoucený a nebezpečný čas našel sobě satan nástroje, kteříž všech těch věcí vinu na Bratří svaliti, a na ně proto u krále a panstva i lidu největší nenávist uvésti se pokusili; jimž král uvěřiv a nejprv mandát vydav, všecky sbory bratrské uzavírati rozkázal. Potom z patera panství, (kteráž mezi jinými některým pánům pro ten jim připsaný zprotivení se výstupek pobrána byla,) z litomyšlského, brandejského nad Labem, z chlumeckého, bydžovského a z turnovského všecky Bratří posluchače, kteří by buď k straně pod jednou buď k straně pod obojí přistoupiti nechtěli, ze všech svých zemí vypověděl.

2. Kterýmž na ně zahřměním nemálo jich tak bylo poraženo, že přemoci se dali; ale stálejší Bohu a svědomím svým víru zachovali, a poradivše se, ve třech rozdílných houfích do Polska se odebrali. První houf byl Litomyšlských, Bydžovských a Chlumeckých, s vozy více než šedesáti, maje do pěti set duší, a šli skrze hrabství kladské a hořejší Slezsko. Druhý houf Brandejských a Turnovských některé, při vozích padesáti; bylo duší okolo tří set, a šli přes krkonošské hory a dolní Slezsko. Třetí touž cestou, ostatní díl Brandejských v sobě maje. Všickni ti na té cestě divné Boží ochrany, když na ně v je-

dnom i druhém místě od loupežníků číháno, užili, a na mnoha místech lidské křesťanské citelnosti a dobročinnosti zkusili; také i v samé Polsce, na ten čas dokonale papežské zemi. Nebo v Poznani, kdež se všickni shledali, dosti vlídně přijati a do hospod připuštěni jsou, prve než biskup od krále na vybytí jich odtud mandátu vyžádal.

3. Ale když ten mandát přišel, vyjíti odtud musili, a do Prus s povolením knížete Albrechta, markrabí braniborského*) (k němuž před sebou vyslavše, toho tam se přestěhování svobodu sobě objednali,) se odebrali, kdež v Královci od luteránských kněží byvše zkoumáni**), (měli zajisté své kněží s sebou, mezi nimiž přednější starší byl Matěj Sionský,) za Bratří poznáni a přijati jsou. A vykázáno jim kolik měst, kdež by se osazovali, jako: Žoldava, Kvidzina, Gardia, Doubravno a t. d. A tu mnohou přívětivost a křesťanské lásky povinnost k nim prokazoval Pavel Sperát, biskup pomezanský, kterýž před některým létem skrze českou zemi cestu maje, navštívil byl sbor litomyšlský, a nabyl dobré povědomosti bratrského učení i řádu. Že se tedy do Prus dostali, z nich se těšil, knížeti je schválil, i sám mnoho dobrého jim činil.

Kapitola XXXVI.

Jan Augusta, Jakub Bílek, Jiří Izrael zjímáni.

Třetí věc, kterouž Ferdinand na Bratří vložil, bylo poručení, aby bratrští kněží byli jímáni. Protož se rozprchli z částky po Moravě, kteráž

---

*) brandenburského. **) examinováni.

v tu bouřku pojata nebyla; z částky, aby ne dokonce svých posluchačů opustili, po skrýších, odkudž nevycházeli leč na větším díle v noci, a věrné navštěvovali, i po domích, kde potřeba byla, přisluhovali: což za několik let trvalo.

2. Tři z nich v ruce nepřátelské padli, Jan Augusta, biskup jejich s Jakubem Bílkem, svým pomocníkem a Jiří Izrael, správce církve turnovské. Ale ten divnou Boží pomocí z hlubokého na zámku pražském žaláře vysvobozen byv, za svými do Prus se odebral. A potom Polákům za apoštola od Boha dán byl. Nebo když jednou i podruhé z Prus do Moravy, kdež z Čech vyhnaní kněží se zdržovali, skrze Veliké Polsko cestu měl, tedy na několika místech, když se příčina poskytla, slovo Boží kázal s takovým prospěchem, že i z šlechty mnohé, ano i vévody a kastelány získal, i v málo letech v Velikém Polště do dvacíti církví vzdělal. A toť byl počátek těch církví v Polště, kteréž posavad obyčeje konfesí české zachovávají.

3. Nad Janem Augustou, když se do vězení dostal, nejinak triumfovali nepřátelé, než jako někdy Filištinští nad Samsonem, jatého měvše. Nebo muž ten po vší zemi byl rozhlášený nejen proto, že byl přední bratrských kněží starší, ale také pro jeho časté s kališnými i v rozmlouváních i v spisech hádky, kteréž on tak šťastně v Čechách, jako Luter papežence v Němcích přemáhal. Byl také za nějaký čas Luterovým učedlníkem; a potom časté listy k němu psával, a od něho míval. Za kterouž příčinou nepřátelé, toho stavu Ferdinandovi prokázaného neposlušenství, všecku vinu na samého jediného Augustu sčítali, jako by on spolu s svými chytře sobě i jiné stavy pozískav, tomu chtěl, aby Ferdinanda nechajíce, Jana Fridricha, kurfirsta saského za krále sobě

vzali, a že kdyby byl císař bitvu prohrál, konečně to by se bylo stalo.

4. To tak hrozné spiknutí aby vyjeveno bylo, falešný člověk k tomu se užíti dal, že Augustu k přátelskému promluvení, jakoby dobrou radu k zmenšení těch trápení dáti myslil, požádal, a tu hned ho jal a do Prahy poslal. Kdež komisí nařízená po třikrát ho mučiti kázala, jako i Jakuba Bílka, pomocníka jeho. Ale když žádné nešlechetnosti ani znamení nějakého při nich se neshledalo, zanecháni jsou ve vězení celých sedmnácte let, a teprv po Ferdinandově smrti v létu 1564. propuštěni.

Kapitola XXXVII.

Mnozí z kněží evanjelických z království vypovědíni.

Poznavše tedy, že Bratří žádného takového spiknutí původem nebyli, ale že stavové pro staré s domem saským dědičné úmluvy, a pro novou k náboženství v říši skrze Lutera obnovenému přízeň to učinili: přiložil Ferdinand mysl svou k tomu, aby luteráni též protivenství měli. Svolav tedy sněm léta 1549., kompaktata potvrdil, a aby žádné jiné sekty (totiž ani Bratří ani Luteránů) trpíno nebylo, o tom sněmovní snešení vydal.

2. Z čehož následovalo, že nečistí kališníci jako i papeženci mnohé smělosti nabyli k tomu, aby svobodněji evanjelíků nenáviděli, je haněli a jim křivdy činili; až i v létu 1555. z poručení královského v Němcích svěcení a ženatí kněží z měst a městeček jedni po druhých vyháněni a z království vypovídáni byli, v počtu (jakž někteří

poznamenali, i *Thuanus lib. XII. m. p.* 253.) nedaleko dvou set. Těch Filip Melanchton po Míšni a Falcu rozptýlených v svém k nim učiněném psaní pěkně potěšoval, jehož taková psaní tištěná se ještě podnes nacházejí.

3. Dopustil též král, aby někteří vyšších stavů pod jakoukoli barvou vypovídáni i do vězení bráni byli. Mezi nimiž byl pan Jan Prostiborský na Šanově, ne tak bohatstvím jako uměním a věcí povědomostí vznešený. Ten v podezření byv nějakých proti Ferdinandovi pletich *) a společných s knížetem saským rad, (že s Bratrem Augustou léta 1544. k Luterovi do Vitenberka v příčině církevních rozmlouvání jezdil,) po několikerém ústním jeho se na to doptávání měl mučen býti. K čemuž vida že se s ním mají, hrdinskou jakousi horlivostí sám sobě jazyk ukousna, vyplil. Tázan byv, proč to učinil, čeho při trápení jazykem nemohl, to s žebříku složen jsa perem oznámil, že to proto učinil, aby ti, kteříž mu podle dobrého svědomí pravdu mluvícímu věřiti nechtěli, k mluvení něčeho lživého žádným trápením přinutiti ho nemohli. Potom jim spisem na několika listech tyranské proti němu i jiným nevinným postupování vytýkal, i před Boží soud krále a všecky rady jeho volal, a brzo potom v témž vězení (ačkoli král, aby k zdraví navrácen býti mohl, i barvíře i lékaře **) mu opatřiti poručil,) umřel.

Kapitola XXXVIII.
Jezuité do Čech uvedeni.

Všelikterak se o to staral Ferdinand, aby jakým pak koli spůsobem skroceni byli ti, kteréž

*) praktik. **) doktora.

kacíře *) býti uznával. Protož i jezuity, novou tehdáž sektu, do Prahy uvedl a slavnou jim a bohatou kolej **) vyzdvihl, jako i brzo potom v Chomutově, v Krumlově a v Jindřichově Hradci. Kteříž pod barvou cvičení mládeže k podvrácení církve i obce ***) české spůsobu hledali, a tomu ohni, kterýmž nyní vlast shlcena jest, podněty zakládali.

Kapitola XXXIX.

Pokojný spůsob církví pod Maximiliánem. Evanjelíci v něčem posavad rozdílní, pod jednou obecní konfessí ku porovnání přivedeni.

Pod Maximiliánem však, jako i potom pod Rudolfem nehrubě se jezuitům v jich tom usilování dařilo. Nebo Maximilian (léta 1562. korunovaný) byv pán pokojný a známostí pravdy Boží dobře obdařený, žádnou měrou na to, aby komu v příčině víry násilí činiti měl, namluviti se nedal, odkudž to pošlo, že netoliko pod ním církve poodechly, ale i zkvetly.

Nebo měl dvorského kazatele ještě za života Ferdinanda otce svého, člověka pobožného, pravdy evangelium svatého právě povědomého, a učení nebeské pobožně předkládajícího, Jana Fauzera, kterýž pro to nenávist snášel, a o málo že i mučedlnictví nepodnikl. Nebo k němu kdysi do pokoje všed sám císař Ferdinand, ostře mu domlouval, že syna jeho falešným učením svozuje. Načež ač on pokorně odpověděl, císař však tak se rozpálil, že pravou rukou tulich vytrhl a levou Fau-

*) heretiky. **) collegium. ***) politie.

zera za krk ujav, probodnouti ho chtěl; ale se však zdržel, a vyšed synovi toho člověka hned od sebe odbyti poručil. (To, byv potom brzo u něho ve Vídni, z úst samého Fauzera slyšel a pro budoucí paměť rukou svou poznamenal Jan Blahoslav, bratrský na Moravě správce, potom pak i starší.) Aniž však i napotom, jak dlouho Maximilian živ byl, jaké jiné míval svědomí svého správce a rádce, než mírné a pokojné; a obyčej říkati měl, (jakož tak i v listu svém ku panu Lazarovi Švendovi psal,) že se na Boží trůn sázejí ti, kdož nad svědomím lidským panovati chtějí.

3. Mezi jinými, tomu dobrému pánu pokojných rad (bylo-li kdy třeba) dodávajícími, byl moudrý onen muž Jan Krato, kteréhož za životního lékaře sobě zvoliv, mezi nejdůvěrnějšími měl. Ten času jednoho sám s císařem pro občerstvení mysli do pole na procházku vyjíždějícím v vozu sedě, když císař s bolestí že tak mnoho a tak velikých roztržitostí v křesťanstvu se nalezá připomínal, a potom Kratona co se mu zdá, která by z těch tak mnohých sekt neb jednot nejblíže k sprostnosti apoštolské přistupovala, se vzeptal, Krato pak odpověděl: „Nevím, jestli by to Bratřím těm, kteréž Pikharty nazývají, puštěno býti nemohlo“, řekl císař: „Též já tak smýšlím.“ Protož Krato zvěděv, že Bratří německé své písně v nově vydati chtějí, radil jim, císaři je připsati. I stalo se tak léta 1566. Kdež v své předmluvě Bratří svou i všech dobrých lidí naději vyjevujíce, že skrze jeho císařskou velebnost veřejnému církve obnovení napomáháno*) bude, k tomu jeho příkladem Davida, Jozafata, Joziáše, Konstantina, Theodosia probuzovali, ano i svou hřivnu, podle míry darů

*) fedrováno.

sobě od Boha udělených, k té tak obecné práci přednášeli. Jakž to vše v též předmluvě (jenž se při všech potomních týchž písní vydáních*) nachazí,) spatříno býti můž. A jest k pravdě podobné, že od toho nebyl ten dobrý pán, kdyby jen k tomu pro ty, ježto královská žezla**) obležená a ruce svázané drží, přijíti byl mohl.

4. Léta Páně 1565., kralování Maximiliánova třetího, ukovali nepřátelé pravdy nové proti Bratřím protivenství, uživše v té věci nejvyššího kancléře českého p. Joachima z Hradce, kterýž do Vídně přijeda, svou nezbedností to na císaři vymohl, aby se k novému mandátu na vyplnění Vladislavova proti Pikhartům mandátu, ač právě bezděky podepsal. Ale bděla nad svými Boží dobrotivost a nedopustila, aby ten dobrý pán buď nevinnou krví se zmazati, aneb soužených lidí lkáním obtížen býti měl. Nebo když kancléř s takovým mandátem se navracoval a z brány vídeňské na most vjel, stalo se, že jedno toho mostu pole pod ním se prolomilo, a jej dunajským vodám k sehlcení vydalo. Utopil se tedy se všechněmi svými, toliko šest jezdců***) vyplynulo a jeden rytířského řádu mládenec, kterýž po mnohých teprv letech v věku sešlém život dokonav, za dlouhé časy hrozného toho Božího soudu svědkem byl, (nebo naučiv se, jak pán Bůh nad svými stráž míti a bdíti ráčí, k bratrskému náboženství byl přistoupil). Ten uzřev po Dunaji splývajícího a v vodách se obracejícího pána svého, a uchytiv ho za zlatý řetěz, držel dokudž rybáři, kteréž na loďce přibližovati se viděl, nepřispěli. Tak pán vytažen, ale mrtvý; truhlice pak s zamčeným tím na zahynutí lidské mandátem tak utonula, že ji žádný z lidí více

*) edicích. **) sceptra. ***) reytharů.

neviděl, aniž se kdo více o tu věc pokusil. O té historii Thuanus také zmínku činí v knize třicáté osmé, a dokládá, že se to stalo 10. dne prosince.

5. V desíti potom letech (léta 1575.) držel Maximilián sněm v Praze, a stavům pod obojí povolení dal, aby se pod heslem jedné obecné aneb společné konfessí srovnati mohli, ačkoli tomu vší silou, daremně však, jak jezuité tak falešní husité překaziti se pokoušeli. Nebo když v svých suplikacích a protestacích mezi jinými věcmi toho doložili, že stavové pod obojí nejsou u víře jednomyslní, ale mezi sebou Pikharty, Kalvinisty, Luterány mají: tedy stavové k osvědčení jednomyslnosti tu radu našli, aby sepsána byla všechněm společná konfessí. Čehož k vyřízení zvoleny jsou jisté osoby z kněží, a kteří by k nim dohlédali ze všech stavů někteří, moudří a učení. Kterýmž mistři pražští knihy M. Husa a stará o náboženství synodní i sněmovní snešení, kteří augšpurskou konfessí byli přijali, veliká již stavů částka, ti tutéž konfessí, jako také ti, kteříž z Bratří byli, svou přednesli. Srovnávali tedy o každém článku *) víry, i smysl i spůsob mluvení jedné každé strany, a sepsali z toho artikule takovými slovy, aby se k nim každá strana podepsati i mohla i chtěla, k jiným příliš obzvláštním a subtylným některých otázek rozdílnostem nepřistupujíce. Kteráž jejich chvály hodná mírnost a opatrnost netoliko jim v ten čas pomohla, ale i mnohým a velikým mužům v Němcích se líbila. Nebo císař té sobě přednešené konfessí potvrdil, a všecky k ní se podpisující v svou královskou ochranu přijal; toliko moc vyzdvižení konsistoře a akademie, za kterouž aby jim dána byla žádali, k ji-

*) artikuli.

nému času odložil, vysoce však slovem královským připovídaje, že on sám ještě anebo syn jeho Rudolf, (kteréhož již za čekance království byli přijali,) žádost stavů skutečně naplní. Doložiti tuto sluší, že ta konfessí stavů českým jazykem byla sepsána, v latinský nepřeložena nercili vytištěna, až teprv léta 1619, když králi Fridrichovi od akademie a konsistoře pražské přednešena býti měla. Pro kterouž příčinu *in syntagmate confessionum* (totiž v knize, v níž všech za našeho věku obnovených církví, saské, české, helvetské, anglické a t. d. víry vyznání spolu vydána jsou,) se nenachází; a která tam pod jmenem konfessí české jest, ta Bratří Českých obzvláštní jest, a ne tato všech stavů společní, kterouž toliko v německý jazyk přeložiti dal, a o ní od theologů vitenberských hned z toho sněmu léta 1575. soudu požádal pan Bohuslav Šťastný z Lobkovic a z Hasišteina, toho času stavů k té věci zvolený direktor. Potvrdili ji pak Vitenberští v své k témuž pánu odpovědi mezi jinými také i těmito slovy: „Ačkoli krátká jest ta konfessí a snadně se rozuměti může, že v spisování jí toho nejvíce šetříno bylo, aby přednější články*) víry krátce, pěkně, vlastně předloženi byli, pro uvarování se zbytečné dlouhosti a o hluhoké otázky sváru; což snad někteří v naší německé zemi, ježto rádi hloubají, vyjde-li ta konfessí v německém jazyku, budou přetřásati: nám však ta křesťanská vaše mírnost a opatrnost nemůže se nelíbiti. Protož napomínáme zjevně, abyste, přijdou-li od jinud jinačejší o ní soudové, od té tak svaté a čisté sprostnosti odvésti se nedali, poněvadž to jisté jest, že tak nejlépe církev retována, vzdělávána, napravována,

*) artikulové.

i v jednomyslnosti zachována bývá, když čistě svatého evangelium učení lidu křesťanskému bez chlubně vyhledávaných subtylností a odtud vyplývajících svárů*) se předkládá, jakž i žalm 25. tak se modlí: „Sprostnost a upřímnost nechť mne ostříhají a t. d.“ Dáno**) v Vitenberku 3. listopadu léta 1575.“

Kapitola XL.
Pod Rudolfem evanjelíci plné svobody dostali.

V roce potom vytržen z toho světa šlechetný Maximilián, a nastoupil Rudolf, syn jeho, kterýž otcovských šlépějí následuje, až do léta 1602. kraloval, nedopustiv příčinou náboženství žádného činiti příkoří. Toho teprv roku pokoutními jezuitskými skrze své nástroje usilovaními k tomu přišlo, že Rudolf k mandátu od nich sepsanému, o navrácení zase k své první moci mandátu Vladislavova, se podepsal a jej vůbec vydati kázal. Však tím nic více nespraveno, než že kolik bratrských sborů zavříno bylo. Bratrští zajisté přední páni proti tomu se ozvali, osvědčujíce, že se na ně ten mandát nevztahuje, poněvadž oni takovými nejsou, jací Pikharti tam se vypisují. I obdrželi snadně, aby to pokojný císař trpěl, že jeho mandát přísně ostříhán nebyl; aniž pro jiné evanjelické stavy nepřátelé na to hrubě nastupovati směli. Praveno bylo od hodnověrných lidí, že císař u večer toho dne (22. července), když o vzetí od Turka Bělehradu královského, předního z uherských měst, novina přinešena byla, ulekna se řekl:

*) hadruňků. **) Datum.

„Hned jsem se bál, že něco bude, když jsem se dnes vladařství *) Božího, kteréž nad svědomím lidským má, ujímati počal,“ narážeje nepochybně na otcovskou onu řeč, o níž výše.

2. A že neměl jiného úmyslu, než pobožného otce svého sliby naplniti a svobod svědomí potvrditi, dosti to potom ukázal, když léta 1609. stavům pod obojí, ačkoli proti vůli papežské a roty španělské **), ba i nejedněch svých vlastních rad, konsistoř dolejší s akademií stavům pod obojí, aby ji podle vůle své obnovili, odevzdal, přidav k tomu list Majestátu, v němž toho dání potvrdil, a aby kostely a školy, kteréž prvé drželi, dále držeti a kde by potřebí bylo, nové stavěti mohli, povolil; sužovati kohokoli z příčiny náboženství (také i z svých aneb jiných papežských pánů, ano i duchovníků, poddaných) zapověděl, i budoucí krále a náměstky své, aby toho všeho ostříhali, zavázal a nad to stavům, aby té své svobody strážce a defensory ***) z prostředku svého zříditi mohli, moc dal.

3. Takž stavové konsistoř obnovili, a pro plnější svornost tři z Husitů, tři z Bratří, tři z jiných evanjelíků kněží skrze hlasy vybrali, a k těm tři z profesorů akademie přidali; a tak těm dvanácti vybraným mužům o všecky celého království církevní věci péči míti poručili. A že již všechněch společné bylo snešení, aby kompaktata byla zahlazena, a církve všecky podlé pravidla samého Božího slova se řídily, zvolen jest první administrátor z Husitův, K. Eliáš Šud z Semanína; napotom pak aby z společného shromáždění kněžstva vyvolován byl. S Bratřími pak, kterýmž řádů

---

*) regimentu. **) hyšpanské. ***) t. j. víry obránce.
Pozn. vyd.

svých až do plnějšího někdy o to se porovnání užívati povoleno, tak bylo zavříno, aby seniora svého, administrátorova soudruha *) nejbližšího, jak dlouho ta řádu rozdílnost (však v přátelské svornosti) trvati bude, obírati sobě moc měli. Kterýmž také v Praze kaple Betlém, pro Husova někdy kázaní slovutná, jakožto vlastním Husovým potomkům od akademie propůjčena byla. Z kterýchž věcí všickni pobožní lidé se radovali, pána Boha chválili, a po místech na kostelích verše latinské psali:

Templa patent, Leo laetus ovat, firmante Rudolpho,
Quam dederas Fidei Maxmiliane fidem.

To jest:

Kostelové otevříni, Čechové obveseleni,
Co Maximilián slíbiti, to Rudolf ráčil splniti.

4. Vešli také stavové pod obojí s stavy pod jednou v porovnání a přátelskou smlouvu o zachování mezi sebou pokoje a svornosti, kterouž v jistých artikulích obsáhše, do desk zemských vložili a císařským i jeho rad podpisem utvrdili. Ale nalezeni jsou tři, kteříž, aby se podepsali, jednou, podruhé, potřetí v tom pohledáváni byvše, nechtěli, a že pro svědomí nemohou, tím se vymlouvali: Zdeněk Albrecht Popel z Lobkovic, nejvyšší kanclíř království českého, Vilém Slavata z Chlumu a z Košmberka a Jaroslav Bořita z Martinic, jinak Smečanský. Proti těm tedy stavové pod obojí znamenitou protestací učinili: jestliže by kdy v potomních časích proti té stavům od císaře propůjčené svobodě co před sebe bylo bráno, (nebo že ten úmysl mají, tím se nepodepsáním znáti dávají,) tedy že k nim jako k rušitelům obecného pokoje o to hleděti budou. Kteráž stavů

*) kollegu.

protestací s povolením Rudolfovým také jest do desk zemských vepsána, mezi privilegia vložena, a tak s jinými všechněmi privilegiemi od náměstků Rudolfových přísahami stvrzena.

5. A tuť zkvetlo čisté náboženství, a vyprázdněno pomalu falešné husitství po všem království, že sotva stý najíti by se byl mohl, kterýž by se k evanjelickému neznal náboženství. Ale ach nastojte! s volností náboženství pomalu také jakž bývá, vloudila se života svévolnost, a počala kázeň i při těch, u nichž prvé byla, velice opouštína býti. Protož ne všechněm pobožným taková ta svoboda, bezpečnost těla za sebou táhnoucí, se líbila, a někteří hned zle ji tušiti počali, až to Ferdinandské povětří nás přikvačilo, a onen prorocký hlas, že v pokoji hořkost má nejhořčejší, se naplnil, o čemž níže.

Kapitola XLI.

Nové pod Matiášem nepřátel pletichy*).

Zastaviti se na místě tomto, a něco jiných některých věcí připomenouti potřeba, aby se hned původu**) bíd našich lépe vyrozuměti mohlo. Příležitost k tomu, aby Čechové a Slezáci plné takové v náboženství svobody od císaře Rudolfa dosáhli, ta byla, že Uhři s Rakušany a Moravany pro nějaké politické příčiny od Rudolfa odstoupivše, bratra jeho vlastního, Matiáše arciknížete sobě za krále, za kníže, za markrabě vzali i s velikým vojskem léta 1608. do Čech až ku Praze vtrhli, netoliko uherskou korunu, jenž v Čechách

*) praktiky. **) gruntu.

chována byla, míti chtíce, ale i Čechy k odstoupení od Rudolfa namlouvajíce. Ale ti spolu s Slezáky a Lužičany věrnost Rudolfovi zachovavše, a Matiáše s uherskou korunou a s titulem čekanství království českého propustivše, za tu věrnost Rudolfovi zachovanou prosili i vyprosili tu dávno zaslíbenou milost, svobodu v náboženství a moc nad konsistoří i akademií pražskou.

2. Rukolf mezi tím těžce tu potupu od bratra učiněnou snášeje, a nad to více na španělské pletichy *) prohlédaje, zle své české i celé německé zemi tušiti počal. Protož sám u sebe na jiné rady pomýšlel, a rozvažuje komu by se v tom svěřil, vybral sobě dva pány, o nichž že mu v tom věrnost zachovají, naději měl, jednoho z Rakous, pana Jana Eusebia Kahna, a druhého z Moravy, pana Jana Šmída na Kunštátě, kteříž však oba rodem byli ze Štyrska, pro náboženství od Ferdinanda arciknížete v létu 1600. (když v Štyrsku reformoval,) s jinými mnohými vyhnáni. Těch k sobě Rudolf léta 1610. do Prahy povolav, jak se o dobré obecné stará vypravoval, a nad tím, že Matiáš čekancem učiněn jest, naříkal, kterýž (prý), poněvadž také bez potomstva jest a kněží ho vůli mají, báti se jest, že ho namluví, aby sobě Ferdinanda za syna zvolil a tak mu na království pomohl. On tedy že úmysl má, jinému z domu svého k tomu dopomoci, Leopoldovi, o němž ví, že ač nyní biskupem jest a Ferdinandův bratr vlastní, tišší však že jest mysli a dobrých rad poslechne. Nad to všecko aby i on sveden býti nemohl, že učiniti chce věc paměti hodnou, totiž za živobytí ještě svého založiti řád aneb

*) praktiky.

tovaryšstvo pokoje, pro obhajování svobod svědomí, aby kdokoli vzývá jméno Kristovo, svoboden byl. A že do tovaryšstva toho řádu pozvati chce králů a knížat evanjelických, a jestli kteří chtíti budou, katolických, kterýchž maje již poznamenaný jistý rejstřík, ukázal okolo čtyřiceti jmen, a přečetl nástin *) té smlouvy aneb tovaryšství řádu toho, tak jakž jej sám byl sepsal. A vyňav řetěz zlatý s znamením aneb erbem pokoje, tento jsem vlastníma rukama udělal, řekl, a více jich udělám podlé počtu osob toho tovaryšstva.

3. Ptal se jich za tím, vida je s užasnutím toho poslouchati, chtěli-li by pro přivedení tak chvalitebného předsevzetí k cíli něčím také oni nápomoci? Když odpověděli, že při sobě nenalézají, čím by svou nedostatečností v tak veliké věci pomoci mohli, odpověděl: „Uložil jsem, vás dvou užiti v některých poselstvích. Tebe Kahne k knížatům německým, a tebe Šmíde k přednějším pánům českým a moravským. Ale poněvadž pro mé a stolice mé ubezpečení bude mi válečného lidu potřeba, pojedete nejprvé do Passova k Leopoldovi, a jemu (když vám u něho psaním svou vlastní rukou učiněným víru zjednám,) tuto radu vyjevíte. K níž povolí-li, jakož vím že povolí, tedy opatříce aby hned vojsko bylo sbíráno, ke mně se navrátíte.“

Zděsivše se oni tak neobyčejných věcí, požádali sobě tří dnů na rozmyšlení; i povolil jim císař. Oni pak navrátivše se, poručení císařské na se přijali, i je skutečně vykonali, kteréž však nezvedlo se šťastně. Nebo ačkoli následujícího roku 1611. vojsko to passovské až do Prahy se

*) formu.

dostalo, Matiáš však s svým vojskem přitáhl, onyno vyhnal, na království české jest korunován, Rudolf pak žalostí nedlouho potom umřel, léta 1612.

4. Nesluší mlčením pominouti, kterak, když pan Šmíd z Passova se navrátiv, k přednějším českým i moravským pánům vyslán byl, a mínění císařské v známost jim uvozoval, mimo všecku naději žádného nenalezl, kdo by tomu víru dáti chtěl: než že to barva jest, pod níž lest a oklamání se kryje, tak to vykládali, aneb také mezi těmi dvěma králi vojny se obávali. Což když císaři Šmíd oznámil, on rozhněvav se z stolice vyvstal, k oknu pospíšil a prudce otevřev a na Prahu vzhlédna, řekl: „Praho, nevděčná Praho, já jsem tebe slavnou učinil, ale ty nyní vyháníš mne dobrodince svého. Pomsta Boží přijdiž na tě, a prokletí připadniž na tě i na celou českou zemi.“ Toto všecko z úst téhož p. Šmída jsem slyšel na zámku jeho Kunštátu léta 1626. já, který to poznamenávám, kdež při tom pobožný ten a výš než sedmdesátiletý stařec zlatý onen od Rudolfa na znamení tovaryšstva pokoje udělaný a sobě darovaný řetěz z hluboké truhly vytáhna a slzami svými skropuje, tak mluvil: „Tento hle klenot pokoje svatý císař svatýma svýma rukama dělal“; a hned zas: „Prokletí pobožného císaře, jehož jsme vděčni nebyli, připadlo na nás.“

5. To císařské, o založení tovaryšstva pokoje mínění, mělo beze vší pochybnosti všechněm evanjelikům milé býti, a divnou věcí se zdá, proč se nepodařilo. Zdali snad nedobře to uraděno? či skrze jiné než takové lidi začínáno býti mělo? Cokoli kdo souditi o tom chce, nahlédneme-li hlouběji, jisté jest, že to soud Boží byl, aby tak národ náš a za tím celá německá říše metlám byla přitažena, a nepřátelům pravdy míru otců svých

doplniti, příležitost se dala. Doplniliť zajisté až právě do vrchu, a nás zkazili od kořene *). Kterouž historii, jakž po částkách odtud i odjinud sebrána jest, nyní vypíšeme, celé dáti ještě nemůžeme, protože tohoto antikristova hromobití děla, kterýmž rozvrženi jsme, od dávna v tajnosti kovaného, svrchek toliko jen ještě se vidí: celou vnitřní přípravu čas odkryje.

7. My však pod Matiášem v osidlách již byvše zlapáni, zhynutí svého jsme necítili, ale ovšem jakoby svobodám svědomí nejlépe pomoženo bylo, jsme se veselili, až nová tu i jinde nepřátel usilování se vyskytala. Nikdy však zjevněji, jako když Ferdinand štyrský, čehož se pobožný Rudolf obával, království českého dopadl.

Kapitola XLII.

Ferdinand II., úhlavní všech evanjelíků nepřítel, proti vůli Čechů králem učiněn.

Léta 1617. nenadále Matiáš do Čech přijel, maje při sobě Ferdinanda, strýce svého. A tu na spěch stavům sněm rozepsav, odjel do Drážďan k kurfirstovi saskému, aby ho v přátelství s Ferdinandem uvedl. Navrátiv se odtud sněm držel, an stavové v menším počtu než se císař nadál, ale ne v menším než sobě přál **), se sjeli. Byl zajistě čas žně, jakž rozuměti, naschvále k tomu obraný, aby pro hospodářské práce nekaždý rád od domu vzdálen býti chtěl.

2. Tu císař ponaříkav že dědice nemá, oznamoval, že sobě za syna zvolil Ferdinanda, jehož

*) do gruntu. **) vinšoval.

ctnosti vychvaloval, a aby za krále přijat a korunován byl, žádal. Odpověděli stavové, že věc taková bez přítomnosti stavů jiných přivtělených zemí předsevzata býti nemůže. Na to císař, že Čechové jsou hlava, co oni učiní, toho jiní že potvrdí; sám že čím dále tím více schází, tato věc k jinému času že odložena býti nemůže. Když tedy stále na to, aby *přijat* a korunován byl, nastupováno bylo, přišlo k tomu, že stavové protestací činili, že to slovo, aby přijat byl, nové jest a neobyčejné, poněvadž by prvé za krále *volen* než *přijat* býti musel. Ale to všecko divnými chytrostmi a některých z stavů tajným přemlouváním, některých strašením a pohrůžkami v nivec bylo obráceno. Odkudž následovalo, že někteří vidouce an svobodní hlasové místa nemají, domu se rozjeli, a kteří pozůstali, i korunování tomu přítomni byli, to toliko spravili, že král Ferdinand než korunován byl, revers od sebe stavům učinil, že pokud Matiáš v živobytí bude, žádných věcí českých říditi, mnohem méně co by se náboženství dotýkalo, v to se vkládati nechce. Takž korunování došed, ihned do Moravy, do Slezska, do Lužice odjel, a aby i od nich za krále přijat byl, obdržel.

3. A od toho času nepřátelé pravdy Boží směleji sobě počínati začali. Aniž se zdržeti mohli, aby podobojím zjevně i utrhati i pohrožovati neměli. Nýbrž hned když Ferdinand do Moravy přijel, jezuité jemu ku poctivosti bránu vítěznou v Olomouci na náměstí *) postavivše, mezi jinými ozdobami k erbu rakouskému lva českého, a po druhé straně moravskou orlici, na řetězu přivázané namalovati dali, pod nimi pak s otevřenýma očima spícího zajíce položili, připsavše nad ním

*) ryňku.

pohádku „ADSVEVI", přivykl jsem totiž otevřenýma očima spáti: zjevně skrze to stavům se posmívajíce, že zaspali a tak se podmaniti dali. Následujícího pak za tím roku vyšla z nové jezuitské akademie v Moltzheimu, zemi elsaské knížka, v jejíž předmluvě Leopolda, též akademie zakladatele, *) k horlivosti probuzují příkladem nejjasnějšího bratra jeho, kterýž prý ačkoli kacířům v Čechách po čas korunování svého dle obyčeje přísahu učinil, prvé však v kapli kostelní se zavázal, že kacířům nikdy ničehož co by církvi na škodu býti mělo, nepovolí.

4. Jakož pak že stavům ústy, papeži pak svému srdcem přisahal Ferdinand, hned se to brzo znáti dalo. Od toho zajisté času nic nebylo, oč by se na těžkost podobojím nepokoušeli: buď lstmi rozličnými, práva a spravedlnosti jejich vyvracejíce, aneb zjevnými křivdami k netrpělivosti popouzejíce, aby tak od nich samých příčin ku pozdvižení se proti nim dostali. Nebo hned po Ferdinandovu odjezdu počali to nejen arcibiskup a duchovníci, ale i světští **), Slavata a Smečanský i jiní, a na Moravě biskup olomoucký a hejtman markrabství moravského Ladislav z Lobkovic na Holešově, proti zjevnému v majestátu opatření, poddaným svým v náboženství překážku činiti, chrámy odjímati aneb zavírati, i v samé Praze a jiných královských svobodných městech rozličně se o to pokoušejíce. Jezuité také na kázaních svobodně haněti se osmělili nejen stranu pod obojí, ale i samého již v Pánu odpočívajícího císaře Rudolfa a tu od něho stavům danou v náboženství svobodu, a to s častými pohrůžkami a s častým, že to dlouho státi nebude, předpovídáním.

*) fundatora. **) politici.

5. Obzvláštním též mandátem zapovědíno bylo knihtiskařům,*) aby žádných kněh, které by na kanceláři přehlédnuté a povolené nebyly, tisknouti se nepokoušeli: svým mezi tím všelijaké hanopisy**) a nepravé proti podobojím spisy vydávati dopouštěli. Vydáno též z kanceláře pražské hejtmanům měst pražských i rychtářům císařským (kteříž papeženci bývali) nové nařízení, kterýmž sobě rozkázáno měli, aby všech kostelů založení a nadání vyhledali, i je v každé osadě od osadních vyzdvihovali; schůzek jim žádných leč při své přítomnosti nedopouštěli, mezi starší kostelní papežensské osoby sázeli (jakož to i při některých kostelích učinili); naposledy defensorům ani konsistoriánům jich výpovědí k cíli přivozovati nedopouštěli.

6. Nad to výše s některými kněžími, o nichž že by k prvním kališných obyčejům navrátiti se dali, rozuměti mohli, tajně jednali a jim radili, aby spíšíce k novému králi suplikaci, žádali sobě nové konsistoře pod obojí, kteráž by od nich podle prvního způsobu pod poslušenstvím pana arcibiskupa řízena byla, povolení. Jakýchž kněží již byli 12 na svou stranu přivedli, ale že nejpřednější z nich, Matouš Pačuda, jehož nadějí administrátorství kojili, v nemoc upadna a že z té nemoci nepovstane vida, k sobě sám přišel, zpronevěření svého litoval, tovaryšstvo od té bezbožnosti odvozoval, přišlo zlé to jejich usilování na nic.

7. To když jim nešlo, o jiné se pokusili. Betlémská kaple, hned od začátku založení svého akademii odevzdaná, byla v létu 1609. při obnovení konsistoře Bratřím k užívání propůjčena. Tu

*) impressorum. **) paškville.

po smrti seniora jejich, K. Matěje Círa, r. 1617. akademikům z moci vzíti a sobě přivlastniti pokusili se. Ale profesoři akademie práva svého užívajíce tomu zbránili a nového seniora, Jana Cyrilla, obvyklým obyčejem tam uvedli. O jiné podobné věci tytýž se pokoušeli, ale nikdež se jim nedařilo.

8. Kromě že hraběti z Turnu purkrabství karlšteinské, jenž jest stráž koruny a svobod království českého, odjali, a to proti právům království bez všelijakého provinění, leč snad že se na předešlém sněmě svobodného krále volení ujímal. To pak odjaté purkrabství s klíčem od zámku Karlšteina odáno nejúhlavnějšímu podobojích nepříteli, Smečanskému; snad proto, aby on svobodu náboženství majestátem stvrzenou, kteréž prvé překaziti nemohl, obmyslem nějakým odjíti mohl. Ten tedy hned poddaným panství karlšteinského s strany křtů a pohřbů rozmanité překážky činiti počal.

9. To též i jiní nepřátelé činili, až i arcibiskup a opat broumovský, z nichž tento v městě Broumově dle moci majestátem dané v nově postavený evanjelický kostel — zavříti, onen pak v městečku Hrob řečeném dokonce rozbořiti dal. Tak na panství krumlovském a jinde veliké protivenství poddaným vymýšleli.

Kapitola XLIII.

Čechové mnohotvárně popouzeni byvše, zbraně se chopili.

O těch a k tomu podobných věcech, kteréž v „Apologii stavů“ vypsány jsou, doslýchajíce páni

defensorové akademie a konsistoře pražské, sjeli se do Prahy v počátku roku 1618., a podle moci sobě ode všech stavů království českého dané a majestátem od císaře Rudolfa daným stvrzené, z každého kraje 6 osob, dvě z pánů, dvě z rytířů, dvě z měst obeslali, pro vzetí o to rady, co by v takovém od protivníků postupování před se bráno býti mělo. Ale ihned přinešena z Vídně císařská zápověď, aby defensorové žádného obsílati, a žádný obeslaný se stavěti nesměl: jinak že v vinu uražené velebnosti a v nemilost upadnouti musí, když císař žádného kromě samého sebe za defensora království svého neuznává.

2. Nic méně však shromáždili se stavové v velikém počtu. A když týž i týž nové přicházely zápovědi i pohrůžky, a stavové dostatečně to sobě ukázané měli, že ne z Vídně od císaře, ale z zámku pražského od místodržících ukované přicházejí, a od nich ta hromobití původ mají: tedy hned jejich tak často raněná trpělivost obrátila se v prchlivost, že houfně a v brnění na zámek jeli, a nejpřednější těch bouřek původy, Smečanského a Slavatu s jedním sekretářem, týchž pletich*) pomocníkem Filipem Fabriciem, (davše jim napřed výš dotčenou v l. P. 1609. učiněnou protestací přečísti, i oustně to co od nich proti porovnání stran obou dvou mezi tím jest přečiněno, stížiti) z oken vyházeli. Za div to měli nepřátelé, že žádný z těch vyházených života nepozbyl; ale nebylo se tak hrubě čemu diviti, že na místo měkké a z oken kanceláře vyházenými papíry postlané vyházeni, živi zůstali: raději to znamení bylo, že je za biče na hřbety Čechům zachované chtěl míti Bůh.

*) praktik.

3. Když exekucí touto povstalá v městech pražských bouřka upokojena byla, stavové shromáždivše se zase a uradivše, jezuity jakožto všech bouřek původy, jejichž nástrojemi toliko ti vyházení byli, z království vypověděli, léta 1618. dne 23. máje. Kteráž věc k této pro náboženství vojně, kterouž do dnes celá Evropa hoří, žádostivé nepřátelům podala příležitosti. Nebo ačkoli Čechové ihned k císaři vyslali, a že nic proti Jeho císařské milosti před se neberou, ale toliko rušitele obecného pokoje podlé moci majestátem sobě dané, i v protestací císařskou přísahou stvrzené, trestané míti chtějí, v tom se osvědčovali, i císaře, aby toho jináč nevykládal, poníženě prosili: císař však na Ferdinandovo a papežské ligy toho vyhledávání Čechy za buřiče*), kteříž vojnou strestáni býti mají, vyhlásil. Čechové naproti tomu vojnou se brániti uložili, a na ten čas, když krále v zemi neměli, 30 direktorů zvolili, k nimž Slezáci a Moravané, vidouce že o náboženství činiti jest, tudíž přistoupili.

4. Že pak to bylo, čehož nepřátelé dávno hledali, a k tomu cíli rozmanitě Čechů poštívali, zřejmé bylo odtud, že se z toho jezuiti radovali, že již příležitost k dokonalému národu českého podmanění dosáhli: což z převzatých jich listů v své „Apologii“ stavové prokázali.

5. Nýbrž i mezi radami císařskými, kteří mírnější rady dávali, slyšáni nebyli. Sám kardinál Klesl, vídeňský biskup, že od vojny odrazoval, jakoby zrádce domu rakouského byl, před císařem od legáta španělského obžalován, i od Ferdinanda do vězení dán. Praveno bylo, že když týž biskup před císařem o tom řeč měl, jak království české, tak

*) rebellanty.

nyní zkvetlé k velikému přijde spuštění, jestliže Čechové k tomu přivedeni budou, aby s opovážením sebe svých svobod hájiti musili, císař odpověděl: „Wir wollen lieber ein verwüstetes, als ein verdammtes Königreich haben,“ (Raději (prý) chceme míti království spuštěné než zatracené.) Posláno tedy do Čech vojsko nejprv císařské pod Dampièrem, potom ihned španělské pod Buquoiem.

6. Mezi tím umřel Matiáš, a Čechové s Moravany, Slezáky, Lužičany radu měli, zdali by měl Ferdinand, náboženství a svobod zemských tak zjevný nepřítel, a kterýž ne podle jich dobré vůle vyvolen, ale lstivě a chytře, způsobem přinuceným jim vstrčen byl; nad to, kterýž již proti reversu svému ještě za živobytí Matiášova v české věci se vkládal a proti nim vojnu vedl, králem jich býti? I zavříno na tom, aby ho za krále nepoznávali. O čemž hned skrze posly do Frankfurtu vypravené kurfirstům, k volení nového císaře shromážděným, věděti dali, a aby Ferdinanda za krále českého neměli, když oni ho za krále nepoznávají, žádali. Ale nadarmo, nebo dle nasnovaných pletich*) to šlo, že i připuštěn i císařem učiněn jest. Čechové mezi tím za krále sobě volili Fridricha falckrabě, kurfirsta při Rýnu.

Kapitola XLIV.

Čechové přemoženi byvše, hrozné podnikli vichřice.

Tou věcí rozdrážděni byvše papežovy ligy účastníci, teprv na sebe vzteklost vzali, a větší

*) praktik.

sebravše vojsko, pod Maximiliánem knížetem bavorským do Čech vtrhli, Prachatice a Písek, města pod obojí vybojovali, měšťany, aby to jiným k strachu bylo, všecky zbili. i jinde po místech velice krvavé lázně tropili. Přitáhli až ku Praze, hlavnímu království městu, a tu na Bílé Hoře nedaleko od městských zdí (léta 1620. dne 8. října) bitvu svedše, vojsko české porazivše, krále nového vyhnavše, a strachem (o němž kde se béře, věděti se nemohlo), všecko na smrt poděsivše, úmluvou Prahy jako i celé české, moravské, slezské země dostali. Kdež sic vítěz víru sliboval, ale potom ji nejináč než podlé znění koncilium konstantského (t. j. že kacířům víry držeti nesluší) držel.

2. A tuť teprva přehořká nastala českým církvím bída, skrze povstalé hned za tím přetěžké to protivenství, kteréž evanjelíkům poslední zkázu a rozptýlení přineslo. Nebo jiným způsobem, než tam někdy v Anglii, Nizozemsku, Francouzsku*) všecko před se brali, větší škodu církvi Boží učiniti troufajíce povlovnějším, jakž se jim zdálo, postupováním, než před tím neskrocenou prchlivostí, když mečem, ohněm, rožny proti věřícím ukrutnost provodili. Kterýž nález babilonské nevěstky, aby, přívětivou vidína býti chtějící, zuřivostí od sebe neodhrožovala, právě nový byl. Nebo to jejich tajemství vyjevilo se, kterak v Římě léta 1616., když se již k vojně strojili, v tajné radě uvažováno bylo, jak by se s Čechy, Němci a jinými přemoženými zacházeti mělo, až usouzeno, že poněvadž zkušením seznáno jest, že mocné to a silné pročišťování**), jehož posavad proti neduhu kacířstva užíváno, málo pomohlo, ohledati tedy třeba, zdali se mírnou dietou lépe hojiti dají.

---

*) Nidrlandu, Frankrejchu. **) purgací.

Zavřeli tedy, aby kacíři na smrt odsuzováni nebyli, poněvadž se tím jako mučedlnictvím honosí: ale jinými cestami je k tomu, aby ustávali a ku poslušenství se navraceli, přivoditi. Protož i to zošklivené jmeno „*inquisice*“ aby v příjemnější jmeno „*reformace*“ směněno bylo.

3. A takť podle toho úsudku proti Čechům, Moravanům i Slezákům postupováno, že všickni téměř evanjelického učení jsou zkaženi, ačkoli ne všickni vyhlazeni, a málo kterým koruny mučedlnické se dostalo. Několikráte sic *Don Martin de Huerda* (kterýž v Španělích*) se urodiv a řemeslu krejčovskému vyučiv, do Čech se dostal a při panských dvořích sloužil; potom skrze uchvácení hraběnky z Serinu, jenž rodem byla z Kolovrat, slovutným učiněn a vojenským štěstím k tomu přiveden, že do stavu panského přijat byl,) tím se podobojím v oči chlubíval, kterak, když nejprvé císaři o vítězství novina do Vídně přinešena byla, on císaři při boku stoje k tomu radil, aby bez rozdílu všecky mordovati dal, aby tak nevěrného kacířského národa ani nohy nezůstalo. Ale prý císař odpověděl, že již skrze kníže bavorské naděje dána k milosti: jiné však že se najdou k skrocení i kacířství i vzpoury bujného národa cesty. Kteréž cesty jaké byly, ukázalo se to z jejich postupování, což se již oznamovati bude, stručně**) však a krátce.

4. Nebo kdyby všecky buď lsti a chytrosti, buď ukrutná s lidmi zacházení a jich trápení vyčítány býti měly, subtylnějšího by k tomu vtipu, nežli holubičího národu našeho sprostnost to s sebou nese, potřebí bylo; a knihy širší by se musily psáti, než nyní úmysl jest. Co tam zajisté evanjelista řekl, že kdyby všickni Kristovi dobří či-

---

*) Hišpanii. **) summovně.

nové pořád psáni býti měli, nechopil by jich ten svět: to též o antikristu řečeno býti může, že jeho zlí a nad míru obmyslní činové vzrostli, až by tomu svět sotva uvěřiti mohl. V tom se před Božím obličejem osvědčujeme, že co tu psáti budeme, v tom se věrně a upřímě zachováme, byť pak všeho částečnými příklady ne tak plně provozovati lze bylo, buď pro krátkost, aneb že v takovém rozptýlení ne všeho ještě (zvláště jmen některých) uptáno býti mohlo.

5. Bude se pak vypravovati pořád:

I. Jak veřejně a vůbec postupováno bylo.
II. Jak s služebníky církve.
III. Jak s pány a rytířstvem.
IV. Jak s městy svobodnými.
V. Jak s obecným lidem.
VI. Jak s kostely, knihami, špitály, i s mrtvými zacházíno.
VII. Příklady připomeneme zázraků a pokut, kterýmiž pán Bůh nejednou přestrašil nepřátely.
VIII. Naposledy o ostatcích českého národu, kteříž v tak prudkém příkrého protivenství vichru nepřemoženi zůstavše, víru Bohu zachovali, něco se dotkne.

Kapitola XLV.

Jak se všechněmi vůbec, učinivše od Novokřtěnců počátek, postupovali.

Napsáno stojí v žalmu 74. verši 8., že řekli v srdci svém: Vyhubme je napořád. Kteráž slova jednostejná všech nepřátel církve, proto že jednostejné vždycky usilování, všecky vyhubiti, jedny po druhých. Chtěvše tedy i nás vyhubiti nepřátelé naši, po-

čátek učinili druhého roku po svém vítězství na Novokřtěncích v Moravě, kteříž měvše svých domů neb dvorů do 45, a v každém bydlících mnoho čeledi, (po dvou, třech, čtyrech stech, nýbrž i tisících dvou, třech v jednom,) věci své na spolek majíce, živíce se vespolek, řádem a náboženstvím svým pokojně sobě počínajíce a žádnému k obtížení nejsouce, všechněm raději ku pohodlí řemesly a jinými službami svými. Ty oni nejprvé (v létu 1622. na podzim) z země vypověděli, vinu jim davše, že Fridricha, když skrze Moravu jel, do hospod přijímali. Což nic nebylo než zkoušení*), půjdeli to, aby směleji k jiným pod obojí přistoupili. Oni tedy zanechavše domů, rolí, vinic, (ačkoli nastával čas vína sbírky,) v velikých houfích, (mdlejší pohlaví a děti na několika stech vozů s sebou provázejíce,) do Uher a sedmihradské země se přestěhovali, a tam příhodná místa nalezše, mnohým na nás potom přišlým zlým věcem časně vyhnuli.

2. Těch odbyvše, měli radu o vyhnání Pikhartů a Kalvinů: ale nezdálo se jim, aby to snadně jíti mělo, proto že oboji ti mnoho z panstva patronů po své straně měli, z kterýchž někteří ničímž proti císaři byli neprovinili. Nemohli tedy barvy najíti, proč se všickni v tutouž pokutu zahrnují, ani se nadáti, aby vypovědění jich tak snadně šlo jako Novokřtěnců, žádné lidské obrany nemajících. Aniž tak snadně Kalviniáni od Luteránů rozeznáni býti mohli (u nás, kde v ceremoniích nehrubá byla rozdílnost,) jako Novokřtěnci od podobojích. K tomu nezdál se jestě čas, králů a knížat evanjelických drážditi. Protož zavříno, všecky v jednostejné ceně míti, a jak se k kterým příčiny podají, tak k nim přistupovati,

*) průby brání.

3. Skutek potom ukázal, že ten jejich cíl byl, aby podobojí všelijak trápili, až by sobě zoufati a přestupovati, ostatkové pak věřících jako neustupní vypovídáni býti mohli. A že ten byl nový nález tajné oné římské rady, vzpomenuto to výše (v kapitole *) 44. §. 2.) A aby to tak šlo, nalehal na to v pletichách **) zkušený chytrák Pavel Michna, kterýž pošed z plemene srbského, z otce však v Čechách usedlého, v městečku Budyni řezníka, v pacholetství hned k jezuitům se obrátil a k vůli jejich vycvičen byv, nejprv od nich přiveden ***) byl k sekretářství království českého; a že domu rakouskému proti vlasti a proti náboženství sloužil, nejprv rytířem, tudíž pánem, naposledy hrabětem učiněn byl. Ten, když po utvrzeném císařském vítězství od těch lstivých rádců vyhledáváni bylo, co by již bylo činiti, již-li čas, aby podobojí vyhnáni byli, a od kterých by měl býti učiněn počátek, odpověděl, že ještě není čas, proto že mnoho mají co by s sebou odnesli, a tak zemi zloupili a své vyhnanství tím snáze snášeli: ale že je třeba prvé o všecko připraviti, tu teprva že s nimi, když ničeho míti nebudou, všecko snázeji půjde. To tedy vykonati se snažili následujícími spůsoby.

Kapitola XLVI.

O nemírném všech všudy obloupení.

Hned brzo jakž se Praha vzdala, povoleno bylo vojákům †) domy panské i bohatších měšťanů vybíjeti a vydírati, avšak v jisté toliko dny a na větším díle v noci, s užíváním k tomu rozličných zrad a svých v mumraje oblečených hejtmanů.

*) tituli. **) praktikách. ***) fedrován. †) soldatům.

Kterýmž spůsobem, jakž sami se pochloubali, několikráte sto tisíc (a jest k pravdě podobné) pod-obojím pobrali; nebo před tím ze všeho království všickni poklady, klenoty, a nejlepší nábytky své před vojnou tam, jakožto na nejbezpečnější místo byli svezli, a žádný toho, jakou tu pán Bůh na hřbety naše připravoval metlu, neuvažoval, Ale tyto mezi zdmi pražskými nashromážděné loupeže samým toliko přednějším z nepřátel se dostávaly. Jiných dráčů nenasycené hltavosti všecka vůkol a vůkol země zanechána byla, kdež Němec, Vlach, Španěl, Francouz, Chorvat, Polák, (nebo takovou z mnohých národů pod jmenem císařským za antikrista bojujících zběří přikvačeni jsme byli,) plnou svobodu měl, po vsech, městečkách, městech, farách a kostelích i zámcích šťárájíc, všecko bráti a loupiti, ne bez pálení při tom a mordů mnohých.

2. Rozloženi za tím po krajích a městech byli vojáci, kterýmž měšťané v domích svých netoliko hojně jísti a píti, ale také peníze dávati musili. Ani k stolu na mnoha místech sedati nechtěli, leč prvé pod talíř tolar (aneb jakž potom zlé peníze bity byly, groš tolaru podobný) položen byl.

3. Hned potom do měst a k vyšším stavům, od císaře na milost přijatým, komisaři byli vysíláni, aby jim jmenem císařským bezpečnost slibovali, však s takovou výminkou, aby každý z nich, páni, rytíři i obce, ba i faráři na zaplacení lidu vojenskému velikou sumu peněz ne dali, ale toliko půjčili, s tím doložením, že kteří by se v tom ochotně a štědře ukázali, ti obzvláštní J. M. C. milosti ubezpečeni býti mohou; jiní pak že se nebudou čeho jiného míti nadáti, než že žoldnéře chovati, a své věci rozchvátané spatřovati musejí. Aniž na tom přestávali, co by kdy z dobré vůle a podlé možnosti přinesl, než tržili se o to až na

jistou sumu, kteráž v krátkých dnech složena, a do jistých k tomu připravených kněh vepsána býti musela, na sta, na tisíce, na 2000, na 6000 a t. d. kop. A že, když to odvedeno bude, vojska vyzdvižena budou, zaslíbeno měvše, tím ochotněji to, co na koho uloženo bylo, skládali, a peněz neměvše, stříbro, zlato a klenoty přinášeli.

4. Brzy za tím vysláni jiní komisaři, kteří by od stavů toho vyhledávali, aby, poněvadž větší díl vojska císařského do Moravy a do Uher jest vyveden, na vychování toho toliko lidu, který pro obranu země jest zanechán, jistá města, v nichž by obilnice se vyzdvihly a špíže*) chovány byly, (v počtu 20) obrána byla, a berně, z nichž by to vše opatřeno bylo, se nařídily. Na kteroužto věc opět veliký náklad s velikou prací jest vynaložen.

5. Mezi tím obyvatelé země daremnou nadějí den po dni, že vojska vyvedena budou, krmeni byvše, toho se však dočekati nemohli: nýbrž vždycky jiná a jiná vojska se najímala*), a nových těžkostí až nad možnost přibývalo, i v těch také místech, kde lidé již náboženství proměnivše přestoupili byli. A když sobě někteří stýskali, jak jim slibováno, budou-li katolíci, že vojáků chovati ani berní dávati nebudou, však tomu že se dosti nečiní: odpovídali jezuiti, aby se nedivili, že takové s nimi postupování jim spasitelné jest. Nebo prý s kacíři jako s dětmi aneb nerozumnými lidmi zacházeti se musí, jimž chce-li kdo nůž neb kord z rukou vzíti, musí co jiného slibovati, byť mu pak toho dáti nemyslil. Protož aby na tom, že dušem jejich pomoženo jest, přestávali, a na znamení vděčnosti tím ochotněji dáváním berní a vychováváním vojáků J. C. M. sloužili.

---

*) profianty. **) verbovala.

Kapitola XLVII.

O hanebně škodlivém mince zlehčení.

A když tak celé království z zlata a stříbra dokonce bylo obloupeno, rozkázal císař peníze bíti měděné, v stříbře (aneb raději v pěně stříbra) trochu omočené. A to peníze rozličné a v takovém množství, že lid obecný té lsti nesrozumívaje, mněl, že velmi bohatnou, ačkoli vojákům staré peníze (berte je kde berte) dávati musili. Skrze což cena zlata a stříbra tak byla zvýšena, že dobrý tolar 10 tehdáž běžných kop, dukát pak 18 platil. Ale nenadále císař tu minci zlehčil, nařídiv, aby každý peníz, který byl v 10 krejcařích, toliko za jeden krejcar brán byl, odkudž k víře nepodobné škody a těžkosti lidé trpěti museli. Povídáno, že Pavel Michna, těch pletich*) strůjce, říkával, že jsou tak lépe Čechové znuzeni, než aby celých deset let chováním vojáků byli sužováni. A téhož smýšlení mnozí zkušení, lidé byli, že se tím způsobem větší škoda stala, než kdyby polovice českého království popelem byla lehla.

2. Naposledy vyprázdnivše tak měšce, nařízení učinili o dluzích: kdokoli, komukoli, jakoukoli peněz sumu v čas té vzpoury**) půjčil, ten aby tu sumu všecku ztratil; kdo před vzpourou***), aby ourok a z sumy jistou částku odpustil, ostatní suma aby za deset let proti novému neobyčejnému zjištění čekána byla. Vydáno to na patentě císařském, léta 1628. dne 18. srpna.

---

*) praktik. **) rebelie. ***) rebelií.

Kapitola XLVIII.

O posmíškami a ušklebačstvím *) pobožných zemdlívání.

Takovéto nanejvyšší lidu znuzení první jim cestou bylo, skrze niž k zoufání lid přivésti chtěli; druhá byla rozmanitá jejich v utrhání nám zlehčeným hrdost. Mlčím o jejich výskání a triumfích, kterýmiž kostely, radnice, náměstí **) naplňovali. Mlčím o hanopisech ***), neobyčejných malováních a lehkomyslných řečech, kterýmiž sami sobě pochlebovali, proti nám pak sebe vespolek ponoukali. To pobožným srdcím bolestné bylo, nestálých pak mysl ku pochybování přivodilo, že sobě svými řečmi i činy v vítězstvích neproměnitelnost, nám pak jisté a nevyhnutelné vyhubení slibovali. Nebo vyděli-li koho v náboženství stálého a k podniknutí vyhnanství hotového, toho jako blázna vysmívali, že bezpečnost jakousi, an nikdež kromě pod císařem a papežem nalezena býti nemůže, smyslí †). Říkali k takovým: „Kam se ó nemoudří strojíte, v kterém národu císařských rukou ujíti troufáte? Co vidíte, že se děje zde, to též v krátkém čase i tam uzříte. Poznáte skutkem, že v málo některém létě celý svět k katolictví se navrátí. Proč tedy jinde s strachem a svých věcí ztrátou na to raději čekati, nežli to zde s ochotností přijíti chcete? Ach miláť jest vlast, tak po ní toužiti budete, že tesknoty nesnesete, anebo žalostí usvadnete, neb s větší hanbou vrátiti se chtíti budete. Ale to nejisté, budou-li potom jako nyní dvéře milosti císařské otevřené.“

---

*) heraltováním. **) rathauze, ryňky. ***) paškvillích. †) fintují.

2. Slibovali také, tak svým jako i císařským jmenem (a to i s kazatelnic i v obzvláštních rozmlouváních,) jestliže jest jaký pak koli při církvi římské blud, a v tom k nim přistoupení duše nebezpečenství, to oni všecko na sebe že berou, a z toho před Bohem odpovídati budou, svou vlastní duší duše jejich vyplatiti hotovi jsouce.

3. A takoví byli i z těch, kteříž nejprvé hned sami se převrátivše, a prvé než co odporného trpěli, Krista opustivše k antikristu přistoupili. Na koho stálejšího a jim úpornějšího trefili, tu proměníce nevěstčí úlisnost v zšelmilou ukrutnost, pohrůžkami, vypovídáním, bitím, pokutami, vězením a jiným rozličným soužením je trápili. O čemž níže.

Kapitola XLIX.

Veřejná reformací.

Nařídili mezi tím na reformací komisaře, jezuity a mnichy, přidavše některého z pánů aneb rytířů, kteří by po krajích, po městech, po vsech jezdíce, kacířství odučovali, římské náboženství schvalovali i uvozovali, a ku přestupování lid přednější cti a přízně slibováním namlouvali, obecní pak lid příkladem jejich mámili, aneb hrozením k témuž donucovali. Potom pak, když již na Pražanech, a za těmi i na pánech a rytířstvu štěstí zkusiti*) chtěli, vydáni jsou mandatové vypovídací, a nařízeni nad reformací náboženství za plnomocné komisaře (léta 1627.) arcibiskup pražský kardinál z Harachu, opat strahovský, Jaroslav Bořita hrabě z Martinic, jinak Smečanský, Fridrich z Talmberka, a Krištof Vratislav z Mitrovic. Těm

*) koštovati.

správcům ta lodi veřejného od víry odpadání v království našem byla poručena, čehož však oni (na radu Smečanského) přijíti na se nechtěli, leč s výminkou dokonalé moci, aby cokoli oni proti komu koli usoudí a vyřknou, toho ani císař měniti nemohl, ani žádný k císaři odvolati se*) práva neměl. Tak místo senátu inquisicí španělské, tento reformátorů nejvyšší soud Čechům věrným na hlavu jest vsazen. Od těch, kdo z země vyjeti chtěli, svědectví žádati museli, byvše prvé rozličnými namlouváními a osvědčováními, jezuitskými pokušeními, až i vydíráním**) nazbyt utrápeni. Bránil-li se kdo svědomím, a že náboženství, kterému se neučil, nerozumí: tázán býval, chtěl-li by se aspoň učiti? Povolil-li kdo, tomu aneb sami termin jmenovali, aneb aby sobě sám termin vzal, dopouštěli. Ale takový termin kdokoli přijal, již po něm bylo. Nebo hned mu kněze dali, kterýž ho každodenně navštěvoval a trápil. Mnozi jen tím úmyslem, aby své věci lépe uspořádati mohli, termin přijavše, pro krátký čas veliké na se svalili těžkosti. Nebo když se termin přiblížil, a oni že v svědomí svém nic jiného než co prvé najíti nemohou, mluvili, tedy nová podnikali, jakožto z Jeho císařské milosti posměchy sobě strojící, nebezpečenství. Ale o tom, jak ti milí reformátorové sobě postupovali, níže na svém místě se připomene.

Kapitola L.

Jak zacházeli s kněžími, a jaká proti nim po místech od vojáků provozována ukrutnost.

Ukázalo se to ještě před vítězstvím císařským, jak (se) vojsko jeho tyransky s kněžími pod obojí

*) apellovati. **) šacuňky.

zacházeti strojí, a to při těch, kteří se v ruce jejich dostali. Mezi těmi, kteříž takové barbarské ukrutnosti pokusili, můž připomenut býti Václav Votický, v Bystřici pod Hostýnem na Moravě správce, kteréhož vojsko polské, když tudy do Rakous bylo vedeno, nemocného na loži ležícího starce nalezše, ani starosti ani nemoci nepolitovavše, netoliko zloupili, ale i kulkou prostřelili, 5. dne února*) roku 1620. Jako i na druhý den Pavla Kapitu, správce v městečku Napajedlách, několika ranami zbodeného ukrutně zamordovali.

2. Tak podobně po opanování Prahy nejprvé kněží toho vůkolí, jaká jest antikristovy zběři šílenost, zakusili, jako potom i jiní. Nebo když vojskům loupeže byly povoleny, nejináč se domnívali, než že s kacířskými kněžími tak jim volno zacházeti, jak sami chtějí. Vzpomeneme toho některé příklady.

3. Pavel Moller, správce církevní ve Žruči, když svým posluchačům kázaní měl, císařští vpád učinivše, v kostele ho zastřelili, tak že hned umřel.

4. Martina Marše, správce ve vsi Křešíně, odvedl s sebou na bezpečnější místo kollator jeho pan Smil Lukavecký, pro strach antikristových těch holomků, loupežně všudy vůkol hubících. Oni pak tu přijevše, školního správce Fridricha Damborského jali, provazy svázali, na pána i na kněze, kde jsou aneb kde peníze schovali, se ptali; on, že o ničemž neví. Oni tíže nastupovali, nejprv pohlavky, potom kyjmi bili, až i boky obnaživše a oheň přiloživše pálili. On bolesti strpěti nemoha, slíbil o penězích povědět. I ukázal jim jámu kamením zasypanou, kterouž oni zlata žádostivi jsouce hned vybrali, a žádného pokladu ne-

*) Febr.

nalezše, naň tak zbědovaného i křikem i bitím se obořili. Na to on, že o žádném pokladu neví, ale co mluvil, že velikou bolestí mluvil. Střelivše tedy v něj několika kulkami, do té jámy ho vhodili, a tím kamením přiházevše pohřbili. Třetího dne napadli na samého kněze ve vsi Popovicích, a po mnohém s ním se katování i mučení na polo živého nechali. Přišel však potom sám k sobě a živ byl ještě pět let, ale svých dvou dcer, kterýchž zlí ti lidé zle užívavše s sebou zavedli, nikdy více nespatřil.

5. Václava Jakše, kněze kounického (čtyry míle od Prahy) javše a do Kostelce nad Labem přivedše, za celý měsíc divně vymyšlenými utržkami trápili, na tvář plili, pohlavky dávali, ledakomu ho bíti veleli, uzlovatým provazem hlavu obtočivše a kyjem *) kroutivše tak svírali, až oči ven lezly. Pustili též naň na dvůr šaleného koně, kterýž však k němu se přiblíživ, přeskočil ho a bez úrazu zanechal. Potom teprv pěti sty kop vyplacen jest. Byl s ním též zajat čelákovský správce Pavel Velvarský, kteréhož že měli za bohatšího, více ještě trápili; tu na uhlí, tu zas na led kladouce, dotud, dokudž patnácte set kop nesložil. Po málo kolikas však dnech bolestmi těmi utrápen byv, umřel.

6. Ondřej Štemberk budyňský od patnácti jezdců **) z fary své do Kostelce přinešen byl, a tu hlavu provazem a kyjem***) sevřeli a těžce trápili. Když pak ruce mu za hřbet řemením a nohy pevným provazem svázavše, na zem znak povrhli, k mučení ho přistoupiti chtíce ráno, on o půlnoci zázračnou Boží mocí vysvobozen byl. Nebo když se modlil a mezi jinými ta slova z žalmu: „V tě Hospodine

*) knytlem. **) rejtharů. ***) knytlem.

doufal jsem“ říkal, ucítil, že se mu ruce i nohy odvazují. A poznav, že v pravdě toho svazku zproštěn jest, vstal, ke dveřím šel, a skrze strážné (z nichž jeden rukověť u dveří v rukou držel, všickni však jako zdřevěnělí byli, buď proto že rozespalí, buď že pro zvuk větru hrozného, kterýž se nenadále strhl, šustu neslyšeli,) prošel, a teprv u brány od strážného *) mušketýra poznán byl. Ale ten že Čech byl, dal se naprositi, že netoliko ho propustil, ale také přes most až na druhou řeky stranu doprovodil.

7. Jan Mojžíš, správce v Králové Městci, spolu i s manželkou jat a ukrutným ohněm až na smrt upálen jest.

8. Šimon Antecœnius, v městysi Hořicích chycený, k sloupu byl přivěšen a ohněm pálen dotud, až o všech které měl penězích oznámil.

9. V Bakově kněz (jehož jméno mi se ztratilo) tím spůsobem ve světnici na bidle (na němž podlé obyčeje země šaty i jiné rozličné věci bývají věšeny) pověšen, a podloženým ohněm až do usmrcení pečen byl.

10. V Mimoni církevní správce od Poláků, když tam z příčiny loupeží vpadli, na drobné kusy rozsekán.

11. V Ouřiňovsi (po utečení správce, kněze Ondřeje Jakobidesa,) prchlivost svou na důchodního písaře mládence vylili, a při něm pěkný příklad katolické pobožnosti ukázali. Položili nebohého na zem, roztáhli na znak, a rozevřevše mu ústa naplnili prachem ručničným; pak zapálili, dásně potrhali, a takovým ďábelským divadlem se utěšivše, hanebně zamordovali.

*) vartujícího.

12. Adam Písecký, správce v Byteši na Moravě, na panství pana Karla z Žerotína, neobávaje se ničeho zlého, (poněvadž jmenovaný kollator jeho od císaře za věrného a milého byl jmín,) přicházející k sobě do domu císařské vojáky vlídně, i slovy i ruky podáním přivítal, a všelikou k nim jako k hostem přívětivost prokázal. Ale oni jakž jen že kněz jest poznali, jakoby se vztekli, nejprv velice zbili, potom když do chrámu utíkal, v samé síňce sťali, z šatů svlékli, dům celý zloupili. A když někteří pobožní pohřeb mu učiniti chtíce, v sukni ho oblékli, přiběhše titíž vojáci i tu svlékli a roztrhali, a znovu rozlíceni jsouce, knihy jeho, kteréž na třech místech rozloženy byly, na hromadu snosili a oheň podloživše popálili. A že pokudž tam ta nešlechetná sběř trvala, žádný více k němu přistoupiti nesměl, po pěti teprv nedělích mučedlník ten od některých žáků pohřben jest.

13. Téhož roku netínský správce Vavřinec Kurcius, muž v letech šedesáti, i s manželkou svou od vojáků, vztekle peníze na nich míti chtících, oba až do smrti upáleni.

14. Kněz v městečku Bohdálově Matěj Pšenička, mající nedaleko 70 let, od bezbožných vojáků za oud mužský oběšen, a podloženými i podpálenými vlastními knihami pálen. Ten když v takových bolestech za milosrdenství prosil, od jednoho z nich kulkou prostřelen byv, tak tím milosrdenstvím i bolesti i života pozbyl.

15. Bartoloměj Javorský, muž pobožný a příkladný, farář krhovský, od týchž ukrutníků přepadnut byv, nejprv jim 700 kop dáti, hned všecky své věci rozchvátané viděti, naposledy když mu k hrdlu sacháno, vyskočiti a tak před honícími sebe utíkati, až v sobě vnitřnosti potrhal, musil.

16. Neušel také nešlechetných rukou jejich Eliáš Severin, správce v Příbicích, kterémuž mnoho ran učinivše a krk víc než do polovice přeťavše, za mrtvého zanechali. Ale někteří nad ním se slitovavše, k barvíři novokřtěnci ho donesli, tak že povyhojiv se, nedaleko dvou let ještě živ byl, velikými však bolestmi vždycky trápený.

17. Jan Beránek, více než sedmdesátiletý stařec, v Ždanicích na Moravě správce pobožný, když naň ti nešlechetní dráči přišli *), nejprvé zbit, potom na učiněný prostřed náměstí **) oheň vložen a upálen, léta 1622. dne 17. března.

18. V těch tolikéž dnech Havel Čelech, v Čechovicích na Moravě správce, tak od vojáků ukrutně zbit, že od toho ve třech dnech život dokonal.

19. Kněz Ciprián Pešín, člověk hodný a učený, u Hory Kutny církevním byl správcem. Tomu jezuiti dlouho zálohy činivše, naposledy naň jednoho zemana převrhlce, Buriana Chuchelského nastrojili, že ho vojákům vyzradil a jejich vůli vydal. Nebo když Pešín od služeb Božích v jistém místě konaných se vraceje, s panem Kašparem z Žerotína v komorném voze seděl, od 40 jezdců ***) přepadnut, pánu od boku vzat a na Choltice zanešen byl. Ale pán a s ním mnozí jiní hned o propuštění jeho jednali, až to i obdrželi, čtyrmi tisíci kop ho vyplativše. Kterýž potom ve vyhnanství †) život dokonal v slezském městě Hiršperku.

20. Jan Boffler, farář výprachtický, od vojáků ven vyveden a k stromu přivázán byl. Tu k němu vojáci jako k cíli směřujíce, ručnice vystřelovali, tak snad, aby ho netrefili ale toliko přestrašili,

---

*) trefili. **) ryňku. ***) rejtarů. †) exilium.

on však strachem poděšený na třetí den potom umřel.

21. Václav Kučera potkal se u vsi Libkova s Vilímem Lukavským, zemanem papežským, kterýž k němu „Tu-liž tě šelmo nacházím?“ promluvě, kulkou ho prostřelil. Ale o tom a podobných věcech mohlo by se říci, že se skrze vojáků svévolnost přihodily: přistoupíme tedy k těm věcem, kteréž se pořádkem práva dály.

Kapitola LI.

První při kněžích pražských, aby přestupovali, vyhledávání.

Z počátku roku 1621. povolavše na jisté místo administratora konsistoře evanjelické, Jiříka Dykasta, předložiti mu dali 6 artikulů, aby je kněžím pražským českým i německým k uvážení přednesl:

I. Aby shledajíce spolu několik tisíc, císaři na placení lidu vojenského půjčili.
II. Korunování Fridricha vůbec odvolali.
III. Ceremonie starodávní do církví zase uvedli.
IV. Svěcení svého na kněžství obnovení od arcibiskupa přijali.
V. Manželství odstoupili, aneb na ně od arcibiskupa povolení žádali.
VI. Jestli kteří chtějí, zanechajíce církevního povolání, v občanské*) práce se vydati, těm že obzvláštní milost a podpora**) se zaslibuje.

Ale odpověděli jednomyslně všickni, že ničeho proti svědomí činiti nemohou. Když tedy ta první ďábelská ouhona na nic vyšla, hned brzo na jinou cestu nastoupila, a místo lsti moci se chytila.

---

*) politické. **) fedruňk.

Kapitola LII.

První proti kněžím pražským vůbec vydaná výpověď.

Po spořádání jakžkolivěk obecních *) věcí, a prvním žízně babylonské nevěstky krví přednějších lidí (kterýchž 21. června v roku 1621. utraceno bylo 27, jakž hned ta historie vypsána bude,) uhašení, či raději více rozpálení, ihned na církev násilně nastoupili. Nebo když se slavnost Božího narození v témž dobíhajícím 1621. roku přibližovala, vyšel jmenem knížete z Lichtenšteina, země české správce**) mandát, v kterémž celé té předešlé vzpoury ***) příčina farářům pražským se přičítala, že prý svárlivými a lživými řečmi a spisy tak obecného jako i předního lidu proti císaři popouzeli; že nových jedovatých konfederací a nového krále volení původové byli; a že posavad jakožto lidé nepokojní, všeteční a bouřliví všecko zjevně i tajně bouřiti, a nové v lidech proti císaři nenávisti rozněcovati nepřestávají. Protož že se za příčinou obecného pokoje do třetího dne z Prahy, do osmi pak dnů ze všeho království a k němu přivtělených zemí, a to na věčnost vypovídají. A jestli by kdo z nich jakýmkoli spůsobem buď v království se zdržovati, neb kdykoli do něho se vrátiti, aneb kdokoli je přijímati a přechovávati se pokusil, obojí jednostejným právem že na hrdle trestáni býti mají. Dáno †) v Praze 13. prosince ††) 1621.

2. Tak tedy kněží čeští (nebo německých ještě pro kurfirsta saského ušetřeno,) z Prahy vyhnáni, kostelové jezuitům oddáni. A jaké tu pobožných

*) politických. **) gubernatora. ***) rebellie. †) Datum. ††) Decemb.

lidí předěšení, jaké v svědomích svírání bylo, když své správce vyprovázeli a s nimi se žehnali, těžce se perem vypsati může.

3. Byli pak v ten čas faráři pražskými tyto osoby:

Z Starého města:

Jiří Dykastus, u matky Boží před Týnem správce a konsistoře podobojích administrator, se dvěma kaplany, totiž *Václavem Vittaciusem* a *M. Janem Lansmanyem.*

M. Viktorin Vrbenský od sv. Mikuláše.

M. Samuel Martinius od sv. Haštala.

Jakub Jakobides od sv. Martina.

Vít Jakeš od sv. Havla.

Jan Lunacius od sv. Jiljí, (brzo po smrti *Havla Žalanského*, muže v psaních vznešeného,) i s kaplanem *Janem Vršovským.*

M. Jakub Jakobeus od sv. Michala.

Z Nového města.

Vít Flagellus od sv. Jindřicha.

M. Tobiáš Adalbertus od sv. Jindřicha.

Matěj Etesius od sv. Vojtěcha většího.

Matěj Janda od sv. Klimenta.

Mikuláš Mařík od sv. Vojtěcha menšího.

Jan Hertvicius od sv. Štěpána.

Adam Klemens od sv. Václava.

Jan Rosacius od sv. Mikuláše z Malé strany.

4. Bratrští správcové, Jan Cyrillus, konsistoře senior, a Jan Korvín a Pavel Fabricius, z částky již prvé ustoupili, z částky tajně v Praze zůstávali. Nebo posluchačů svých pospolu při osadě jednoho některého kostela neměli; ale ti rozdílně po celé Praze bydleli. Kteříž vidouce, že jak jim kaple Betlémská byla půjčena, tak někdy bude museti býti vrácena, vlastní kostel sobě na Starém

městě u sv. Šimona a Jůdy stavěti počali. Mezi tím pak jezuitského kostela, kterýž po vypovědění jich prázdný byl, užívati jim dovoleno, jehož po vzetí Prahy jezuiti hned se ujali. A když prvním strachem těch vojsk všecko naplněno bylo, i Betlém útokem vzat*) a zloupen, sami jejich posluchači prosili, aby jich do Betléma nesvolávali, že se sotva postaví, dokud ty bouřky nepominou; ale bouřky nepominuly, raději den po dni se množily, a tak kázaní poodložená potom zase před se vzata býti nemohla.

6. Že pak lid český svých kněží zbavený, kteříkoli německy rozuměli, k Němcům (kteříž ještě v svých v nově za Rudolfa vystavených kostelích v Starém městě u Salvatora a na Malé straně u sv. Trojice svobodně kázali,) se obracel: jezuiti za to majíce, že již i kurfirsta lépe rozdrážditi, než to déle trpěti, naléhali na to až i obdrželi, aby němečtí také kněží hned druhého roku 29. října ne (prý) vypovědíni, ale milostivě (proti čemuž daremně doktor Hoy i sám kurfirst protestovali,) propuštěni byli. I ustoupili němečtí také kněží z Prahy, M. Kašpar Wagner, M. David Lippach, Zikmund Šerercius, M. Fabián Nátus, vyprovázeni byvše z Prahy velikými houfy lidu, kterýmž potom na poli rozžehnávající kázaní učinili, tak že od naříkání a pláče všudy se rozléhalo.

Kapitola LIII.

Kněží z jiných měst vypovědíni.

Hned za tím následovalo, že i z jiných měst svobodných kněží museli odbyti býti, což téhož

*) vyšturmován.

roku počavše, skrze komisaře vykonávali, mnohých se při tom nešlechetností a bezbožností dopouštěvše; čehož některý toliko příklad se připomene.

2. Mezi těmi komisaři v kraji slánském a litoměřickém byl Jiřík Michna, kterýž s houfem jezdců *) po městech jezdil. Ten do Slaného přijev na den sv. Kateřiny, všel do kostela a tam děkana jich, M. Jana Koupilia, muže učeného a v duchu horlivého, před oltářem když evangelium četl uzřev, skrze jednoho z svých aby mlčel poroučel. Když pak on přece četl, přistoupiv sám s dobytým kordem vzkřikl: „Ničemný predikante, přestaň žváti“, a při tom mocí týmž kordem biblí mu z rukou vyrazil. Tu kněz očí, rukou i hlasu pozdvih, „Běda, běda vám!“ opětoval, „kteříž do království Božího nevcházíte, a těm kteříž by vcházeti chtěli bráníte, běda, běda, běda vám!“ Ale z toho se jen smáli a naň sáhše jej chytili, sem i tam jím strkajíce. Když on zase hlasem volal řka: „Jať pro jméno Ježíše Krista, Pána mého všecko to, i cokoli jiného trpěti hotov jsem,“ tedy někdo z nich ta slova na lehkost a posměch opětoval: „Pána Ježíše, pána Ježíše, — my pána máme císaře.“ Mezi tím lid zděšený plakal. Přednější pak z rady přimlouvali se k tomu komisaři, slibujíce, že kněz jejich se postaví, kdekoli poručeno bude, jen aby mu násilí činěno nebylo. Ale on že ho do vězení dá, a odtud do Prahy odešle, hrozil; potom však prosbami některých pobožných matron pohnouti se dal, a s takovou výminkou ho propustil, aby do třetího dne města prázden byl. Takž od stáda svého věrný pastýř do vyhnanství odeslán, a ve třech potom letech na morní bolest umřel. Vypravoval před smrtí svou

*) rejtharů.

přátelům sen svůj, v němž se mu zdálo, že byl v nějaké znamenité bibliotéce, kterouž přehlédaje našel knížku, jejíž titul latinskými zlatými literami byl takový: „Spravedlivé jest, aby spravedliví byli mordováni, potom korunováni.“ Kteroužto knížku když zamilovav, aby v příhodném času čísti mohl, pod levé páždí sobě ji vložil, procítiv hned, pod týmž paždím místo knihy hlízu našel, od kteréž na čtvrtý den umřel. Sepsal v těch letech knihu *De apostasia*, také *) *Modlu světa*, také **) *O pravém poznání ukřižovaného*; kteréž k vytisknutí přišedše, mnohým lidem k stálosti a při pravdě Boží horlivosti velmi nápomocny byly.

3. V nedalekém odtud městě Lounech, když kněz jejich časně pro bázeň takového tyranského s kněžími zacházení ustoupil, pokuta veliká suma peněz na tu církev byla uložena, že bez poručení císařského takového člověka propustili. Nepřítomného však přece vypověděli.

4. Do Žatce totíž se dostavše, děkanovi jejich Janovi Reginsovi v domě purkmistrově se postaviti, do kostela více nevstupovati, z fary v třech dnech, z města v osmi ustoupiti rozkázali. On když se pokorně na příčinu tak prudkého s ním sobě postupování vzeptal, odpovědíno, že císař vítězství obdržev, všecky všudy fary sobě podmanil. Protož kazatelů těch, které posavad trpěl, více míti nechce, než jiné, kteříž mu se líbí, na jejich místo uvésti. Tak místo příčiny vůle byla, a kněží pod obojí všudy z měst puzeni.

---

*) item. **) item.

Kapitola LVI.

Na místo kněží pod obojí leda lidé dosazováni.

Kdo pak a jací byli ti, kteréž na jejich místě míti chtěl, i připomínati hanba, proto že větším dílem lidé byli nečistí, bezbožní, rouhaví, k ničemuž dobrému nespůsobní. Nebo jak mnoho v Čechách kostelů, nemožné bylo tak mnoho nájemníků pojednou dostati. Protož dvěma, třem, čtyrem, ba i desíti a dvanácti farám představovali faráře jednoho, kterýž tak mnohými jsa opatřen čižbami, lakomstvím a rozkošemi o málo že se nerozplynul. Některé církve svých kněží pozbyvše bez pastýře byly, ale ne nerády, proto že jim snáze bylo pastvy zdravé nemíti, nežli ku pastvám jedovatým a vlkům na roztrhání vedenu býti.

2. Přivolávali potom z Polska pro podobnost jazyka mnichů lenivých břichů, a zemi neužitečných břemen, kteříž se však k tomu, aby Božími bičmi k ztrestání nevděčnosti jmenem a ne skutkem evanjelíků byli, dobře hodili.

3. O rozpustilém mnohých životu stydím se psáti. Naprosto viděli jsme tu babylonskou nevěstku, že před tím přece se trochu styděvši, a tu již všeliký stud odvrhši, ohavnosti své obnažila. Chválený ten byl, který na jedné souložnici přestával; cizoložství, i s krevními ba i sodomství, neslýchaná v našem národu ohavnost, jen že ne zjevně, provozovány. David Sissius, arciděkana hradeckého Celestina (pravdivěji Scelestina) kaplan, nenasycený ožralec, nestydatý sodomář, ohyzdný čtverák, slovem bez Boha člověk, kdysi vínem přeplněný domu se navrátiv, na okně se nahý vyložil, a s něho na ulici vypad po blátě se válel; Sce-

lestin pak, s nímž ustavičně válčil, že lotr od ďábla vyhozen a po blátě smýkán byl, mluvil.

4. Děkan v Českém Brodě, Polák, mezi jinými nešlechetnostmi i to spáchal, že pěknou jednoho měšťana Jana Papouška ženu v mužských šatech odvedl a s ní do Polska utekl.

5. Farář v Bakově, když pro bezbožný život od jednoho z podobojích stavu rytířského, pana Kapouna, trestán byl, sebrav svou láji na něj vpadl a hanebně ho zbil; potom několika měšťanům nočně okna vytlouk utekl.

6. Ohyzdnějších věcí, poctivých ušetřujíce uší, nepřipomínáme: nechť raději zahyne památka těch věcí, kterýchž apoštol ani jmenovaných míti nechce mezi křesťany. K mučedlnictví sluh Kristových vracím se.

Kapitola LV.

Z Hory Kutny jak kněží vybyti.

Hora Kutna první po Praze v království město i tím slovutné bylo, že ode sta let čistšího náboženství arciděkan tam bydlel. Tam s několika houfy jezdců *) v létu 1622. 22. prosince přijev Vilím Vřesovec, jejich mincmistr, kostely jezuitům oddal, a kněží té církve i ty, kteří z okoličných míst vyhnáni byvše tam se shromáždili byli, (a nejedni tam své vlastní domečky měli,) k sobě povolal; kdež předhodiv jim kacířství, vzpouru **) a nevím co víc, chtějí-li se do lůna sv. církve navrátiti, se tázal; když odepřeli, služby církevní jim zapověděl a neuposlechnou-li, tvrdě hrozil.

*) reytharů **) rebellii.

2. V následujícím pak roku 27. července, na jezuitské toho vyhledávání rozkázáno jim, před západem slunce z města, a z celého království v osmi dnech vyjíti. Vyšli tedy v počtu 21: *Jiří Pauli* (čáslavský děkan), *Cyprián Pešín*, *Vit Jakeš*, *Václav Karion*, *Řehoř Vítů*, *Jan Kubinius*, *Mikuláš Sebastus*, *Jan Mathiades*, *Jan Klaudián*, *Zikmund Těšík*, *Jan Jorám*, *Jan Nestupius*, *Tomáš Dentulín*, *Jan Přístrach*, *Jakub Martis*, *Jan Vysota*, *Jan Podolský*, *Zikmund Piscis*, *Jan Lupin*, *Mikuláš Novokolínský*, *Jiří Šiškář*. Vyprovázeni byli od několika set měšťanů, kterýmž v poli kázaní čině Jan Mathiades, vykládal ta slova Kristova: „Vyháněti vás budou ze škol,“ a k stálosti jich s pláčem všeho toho shromáždění napomínal. Potom (an se i zpíváním i pláčem nebe rozléhalo,) objímajíce a líbajíce se, Boží milosti se poroučeli.

3. Jinde sotva kde to povoleno: aneb tajně byli vyháněni, aneb do vězení metáni, z kteréhož někteří po několika teprva dnech aneb měsících propouštíni a pod hrdlem z království vypovídáni; jiní smradem v vězení (jako se to Bohuslavovi Boldvinovi v Bydžově stalo,) usmrceni bývali.

Kapitola LVI.

Výpověd na vyhnání kněží ze všeho království.

Potom v létu 1624. měsíce srpna vydán jest císařský mandát, kterýmž všickni do jednoho kněží pod obojí (s připomenutím prvních nářků, že jsou buřiči a svůdcové lidu,) z celého království na věčnost vypovědíni, a termin bez dalšího odkladu jim dán. Ale i v tom užili lsti; nebo ten mandát

skoro za celý od dátum jeho měsíc ukryli, tak že do rukou mnohých se nedostal, leč až v ten den, když vyjíti měli, ba i posléze, když již termin minul. A tuť se již teprv dokonale stalo rozptýlení, když někteří po krajinách pomezních, někteří po skrýších a jeskyních se rozběhli.

2. Mnozí však z nich na svou pamatujíce povinnost, aneb se tajně vraceli a posluchače navštěvovali, aneb jich k sobě do hor a lesů i jakýchkoli skrýší povolávali, a potěšováním, napomínáním i svátostmi sloužením posilňovali.

3. Čehož jak se nepřátelé dověděli, nový císařský mandát v roku 1625. měsíce července vydali, v kterémž i pokuta na ty, kteří by kněží tajně přechovávali, i náhrada těm, kteří by o nich oznámili, jmenována byla. Ta na dobré vůli vrchnosti záležela, a zjevně vypsána nebyla; líbilo se však některým při poddaných svých pokutu zostřiti, a ji až na ztracení hrdla vztáhnouti, zrádcům pak mzdu padesát stříbrných slibovati, aby větší mzdu brali za vyzrazení svého ministra, nežli vzal Jidáš za vyzrazení svého mistra.

Kapitola LVII.

Vězení některých kněží, a jednoho mučedlnictví, Matouše Ulického,

Jsou tedy nejedni chyceni a do vězení uvrženi, s nimiž téměř všechněmi jednostejně zacházíno: že skrze jezuity a mnichy, buď chytrostmi a sliby, neb pohrůžkami a rozličnými strachy k přestupování pohledáváni byli. Ale to se nejednostejně dařilo, když někteří strachem smrti neb věčného vězení, aneb netrpělivostí hladu, smradu, a jinak zemdleni byvše, bídně přestupovali a kněž-

ství se odpřisahali, jakýchž několik bylo; však jiných daleko více z milosti Boží se našlo, jimž ač v nepřátelské ruce upadnouti dopustil Bůh, statečně však setrvali buď až do smrti, aneb do propuštění, kteréhož se po dlouhém vězení, když Bůh nepřátel vzteklost uzdou skrocoval, některým dostalo, jako Václavovi Lipenovi a Danielovi Tychykovi, starcům sedmdesátiletým v Boleslavi, M. Danielovi Alginovi v Strakonicích, Vavřincovi Šrámovi v Čáslavi, Viktorinovi Adami v Praze, Josefovi Tomaidovi, Petrovi Grineovi, Jakubovi Rytířovi, Janovi Hradskému, Václavovi Pacovskému v Mikulově*) (kterýchž pět vyměněno za papežské kněží od Mansfelda jaté v Opavě léta 1626.). Též Danielovi Štefanovi v Znojmě, a jiným jinde. Avšak žádný propuštěn nebyl, leč až prvé revers na sebe učinil, byl-li by kdy více v království nalezen, aby hlavu ztratil. Nad to víc někteří penězi se vypláceti museli, někteří s hanbou (jako Daniel Alginus) biřicem z města vyvedeni.

2. Jeden byl, při němž ta babylonská šelma vzteklosti své nemohla ukrotiti, Matouš Ulický, kaplan čáslavský, tím způsobem jatý: léta 1627., když vojsko dánské**) v Slezsku bylo, Čech jeden Matouš Jiří z Těchenic tajně vojáky sbíral, které by do Slezska vedl, a měl již v lese nedaleko Kouříma okolo 400. Přišla do Prahy pověst, že v tom kraji sedláci zbraně se chytají a se bouří ***). Posláno tedy několik houfů lidů k skrocení jich; ale z Těchenic již byl s svými ustoupil. Ti tedy nedaleko toho lesa Matouše Ulického, kterýž navštíviv nemocnou manželku svou v Čáslavi, do své skrýše k Krchlebům se vracoval, jali a do Čáslavi, kdež v ten čas hejtmané krajští

*) Nyklšpurku. **) denemarské. ***) rebellují.

byli a Michna s nimi, dodali. Od těch on vyslýchán **) byl, byl-li mezi těmi zbouřenými sedláky? Čemuž když odepřel, dán jest katu k mučení. Tomu mučení dva měšťané převrhlci, Mikuláš Holub a Řehoř Kožišník, a města toho děkan představeni byli, a jeho po dvakrát (dne šestého a desátého září) táhnouti davše, ne tak na vzbouření sedláků jako na jeho povinnosti se vyptávali: kdy, kde, komu buď večeří Páně neb křtem posluhoval? Nebo se domnívali, že po celá ta tři léta nedaleko býval, a že mnozí z čáslavských měšťanů od něho posilováni jsouce tak stálými v náboženství zůstávají. Což v pravdě tak bylo; nebo po vyhnanství svém prošed Moravu, Uhry a Rakousy, před půl létem byl se navrátil, tím úmyslem, aby posluchači v tom pokušení nebyli docela opuštěni.

3. Dávali mu pak naději k životu, jestliže by katolíkem býti chtěl; ale pán Bůh ho tak umocnil, aby raději pravdu učení svého v tom městě, v kterémž ji předkládal, krví svou zpečetil. Upřímě tedy před nimi vyznal, že on ouřadu svého, kterýž od Krista a ne od císaře přijal, ani s sebe nesložil ani neopustil. Tázán byv od kněze, také-li kalvínským obyčejem chleba na místo oplatku užíval a kalicha do rukou podával? odpověděl: „Takť Kristus nařídil, jehož rozkazu a příkladu následovati u mne věcí svatou bylo.“ Když od něho o tom vzbouření sedláků věděti chtěli, a Kožišník ho napomínal, aby na svědomí pamatoval a jeho zatajením zlého účinku neobtěžoval, odpověděl: „Lépe jsem já než ty převrácenče svědomí své opatřil.“ Kterýmž slovem on tak raněn a

*) examinován.

v svědomí přesvědčen byl, že brzo za tím v nemoc upadl a v ní usechl i zahynul. Když mu zase k životu naději činili, chtěl-li by jen přestoupiti, řekl: „Když toto tělo, samo z sebe zkáze poddané, již se kaziti počalo, nač je zadržovati mám?“

4. Jedenáctého tedy dne září na popravu veden. A když biřic volal, že byl bouřky té příčinou, on hlasem vysokým odpověděl: „Lež to jest; pro pravdu Kritovu já trpím!“ Když z brány veden byl, bakalář jeden (Jan Aquula) knížku písniček mu podával: ale od hejtmana holí udeřen jsa utéci musel. Ulický mezi tím dobrou pamět maje, „Pane přispěj mi k pomoci“ i jiné zpíval. Žádnému pak z měšťanů povoleno nebylo, ani ho vyprovoditi, ani z okna za ním vyhlédnouti. Učinil-li to kdo, ručnicemi k němu směřováno, a aby slyšán býti nemohl co mluvil neb zpíval, bitím na bubny a troubením v trouby překážíno.

5. Na popravné místo přiveden byv, sám sebe potěšoval, řka: „Dnes duše má s Kristem bude.“ Odpověděl hejtman Hlizovský: „s ďáblem v nejhlubším pekle.“ Na to mučedlník řekl: „Ty tam s bezbožnou sběří svou sám padneš, nebudešli pokání činiti.“ A poklek na kolena, duši Kristu poroučel. A hned mu od kata nejprv pravá ruka odťata, (kterouž prý v ruce lidu obecného kalicha podával,) potom sťata hlava, za tím střeva vytažena a v košili obalena, a tělo na 4 čtvrti rozťato a na čtyry koly, a na pátý hlava, vstrčeno, a okolo šibenice k smutnému divadlu vystaveno. Potvrzovali toho ti, kteříž mimo chodili, že za celý rok jako čerstvé a od ptáků netknuté se spatřovaly.

6. Po smrti jeho mluvili nepřátelé, že při něm nalezeno psaní, kteréž, kdyby byl ty sedláky zastihl, otevřené po všem království posíláno býti

mělo, aby všichni meče brali a kalicha zastávali. Ale to u lidí, kteří dobrého muže znali, žádné nenalezlo víry; nebo věděli, že člověk byl ducha mírného, právě pobožný, kterýž často říkával, že pláč a slzy jsou zbraně církve, tak že i toho nechválil, když stavové náboženství svého vojensky zastávati počali. Leč by snad z netrpělivosti vedle jiných na takové nechvalitebné byl připadl prostředky, což ten zná, jehož nic tajno není. To víme, že nepřátelům není nová věc, zlé účinky svatým Božím přičítati, a tou barvou své tyranství líčiti. Otec tohoto mučedlníka, člověk v 80 letech, že též toho roku pro náboženství život složil v Prostějově na Moravě, níže v kap. CIII. §. 9. připomene se.

Kapitola LVIII.

Kněží z Moravy vybyti.

Téhož jako v Čechách roku 1624. vyšla v Moravě také proti kněžím výpověď, a nařízeni k vykonání jí komisaři, kteříž po vší té zemi jezdíce, všudy kněží pod obojí vyzdvihovali a do vyhnanství*) posílali.

2. Přijeli titíž (Jan Jakub Magno, Vlach, ale za obyvatele země přijatý a statky hojnými obohacený, a Jan Arnošt Plateis, kanovník olomoucký,) také ku panu Karlovi z Žerotína, pánu pro obzvláštní moudrost a jiné hrdinské ctnosti v Evropě vznešeném, a pod císařem Matiášem celých osm let markrabství moravského hejtmanu, kterýž po

*) exilium.

9*

všechny ty bouřky domu rakouskému víru stále zachoval, aniž je při něm co kromě samého náboženství mrzeti mohlo (nebo toho času 24 kněží z Jedn. Br. na svých panstvích choval). Ti k němu přijevše žádali, aby vůli císařské dosti učiněno bylo. Odpíral tomu, aby ta císařská vůle k němu přináležela, poněvadž on nikdy proti císaři buřičem*) nebyv, nikdy nic z svých svobod ztratiti nemohl. Na to oni, že o tom od kardinála z Ditrichšteina, markrabství moravského správce**), zvláštní***) rozkaz mají. Pán tomu, aby kardinál v příčině náboženství jaké právo k němu měl, odpíral, a z té příčiny od kardinála k císaři se odvolal.

3. Přestalit na tom, ale těžce, odloživše s exekucí toliko za 14 dní. Ti když pominuli, an pán pro nemoc svou k císaři jeti nemohl, navrátili se, a na to aby vůle císařská vyplněna byla, nastoupali, toho však na vůli pánu zanechávajíce, chce-li týchž kněží sám ze statků†) svých odbyti, čili jim to vykonati povoliti. Odpověděl na to pán, že jemu ani jedno ani druhé nepřisluší††): ani to aby lidi ty, kteréž za Kristovy služebníky má, vyháněl, ani to aby císařským komisařům něco předpisoval; on však že se k císaři odvolává. Oni že císařským mandátům dosti činiti musejí se osvědčivše, z zámku do městečka jeli, listy obsílající psali, purkmistra obeslavše, aby posly opatřil veleli, a ihned přece v noci (nebo z počtu těch byli, kteříž nespí leč zlost provedou, anobrž zahánín bývá sen od očí jejich, dokudž ku pádu nepřivodí, Přisl. 4, 16.) je vysílali, aby kteříž tu vůkol bydleli, hned ráno před nimi se postavili, poroučejíce.

*) rebellem. **) gubernátora. ***) specialní. †) gruntů. ††) netrefuje.

4. Uposlechli kněží a postavili se. Jimž oni císařský mandát přečtli, a chtějí-li se tak zachovati, se ptali. Odpověděli, že se na vůli Boží, jemuž v evangelium Krista Ježíše sloužili, cele vzdali. Přestávajíce tedy na tom, co se pánu Bohu líbí, že žalostné to vyhnanství podniknouti chtějí, když pro jmeno Kristovo a ne pro nějaké zlé činy trpěti mají. Opět se ptali, chtěli-li by se raději napraviti a k církvi katolické, od kteréž skrze kacířství a sekty odstoupili, se navrátiti? Odepřeli jednomyslně. Komisaři davše jim k rozmyšlení termin, vystoupiti kázali, aby po jednom každého před se pouštěti, a s každým obzvláštně mluviti mohli. Ale byvše po jednom voláni, všickni onuno první ode všech danou odpověd obnovovali, a že se v tak svaté věci nic nerozmýšlejí, mluvili. Komisaři tedy jmenem císařským je vypověděli, a aby v osmi dnech z markrabství vyšli poručili. I stalo se, šli do vyhnanství *) muži pobožní, kteréž pán z Žerotína svým nákladem a průvodem až do Uherské Skalice doprovoditi dal.

5. Potom jel do Vídně, a před císařem na kardinála v Moravě jako i na kníže z Lichtenšteina v Čechách, (nebo i tam panství měl, z něhož kněží byli vyhnáni,) jaké mu křivdy činí naříkal; ale tím nic nespravil, jakž se málo níže v kapitole **) o postupování s vyššími stavy oznámí.

6. A tak z celé české i moravské země kněží služebníci Kristovi vybyti, a holomci antikristovi církvím za učitele, slepí vidoucím za vůdce představeni byli. Již jak s jinými stavy zacházeli, uhlédáme.

*) exilium. **) pod titulem.

Kapitola LIX.

Jak zacházíno s předními pány a rytíři. A nejprvé jak mnozí z přednějších zjímáni a na smrt neb k věčnému vězení odsouzeni byli.

V Machiavellově a Falaridově škole vycvičivše se nepřátelé svatého evangelium, aby nejpřednější hlavy nejprv sráželi, na to se oddali. K čemuž příhodná a od nich dávno hledaná barva, zprotivení se — vinna byla. Ačkoli zajisté po svém vítězství všechněm stavům, jestli by zbraně složili a cele se císaři na milost dali, jistá naděje, že všecko odpuštěno míti budou, činěna, (pročež i mnozí z těch, kteříž nebezpečenství vyhnouti mohli, tam se zadrželi,) však potom, které zmordovati umínili, ty zjímati kázali, mluvíce, že všech veřejná svoboda nemůž než některými hlavami vykoupena býti.

2. Nejprvé tedy kterékoli z defensorů a direktorů míti mohli, potom o komžkoli že při tom z milosti k vlasti a náboženství něco činil, věděli, aneb že by ještě činiti mohl, se báli, (samy vymíníc, kteříž buď Ferdinandovi nedůvěřujíce, anebo Fridrichovi učiněnou přísahu zrušiti se bojíce, z země byli ustoupili,) zjímali; mužů okolo padesáti, pobožností, opatrností, mysli udatností před jinými zřetelné, kteříž mladá léta v učení, v zbroji, v prohlédání cizích zemí ztrávivše, ostatní věk církvi a vlasti k dobrému, pozor na všecko majíce, prostákům nebezpečenství ukazujíce, opatrným dobré mysli dodávajíce, k svornosti napomínajíce, a k dobrému obecnému všelijak radíce, vynakládali; slovem, květ národu našeho, svíce a pod-

pory vlasti. Ti tedy jak byli vyslýcháni *), jak odsouzeni, jak trápeni a jak ochotně pro pravdu víry a svobodu vlasti mučedlnictví podnikali, začatou již krátkostí a sprostností vypíši.

3. Sladce pískali čihaři, ptáky lapati myslící; více než za tři měsíce nic než milost slibujíce, a že cokoli proviněno, tak pomine, těšíce **) — tak že někteří i ze svých skrýší na světlo šli, i z cizích se zemí navracovali. Ale když, aby jich více dočekati mohli, pochybovali, nenadále a jednoho dne i jedné hodiny (jenž byla první na noc, v čas večeře 20. dne února léta 1621.) jímali a do vězení dávali ty, kterýchž dostati mohli. Nebo všickni z nich od hejtmanů měst pražských a rychtářů císařských, tak jakž ty práce mezi sebou byli rozdělili, v domích vlastních nenadále navštíveni byvše, aby na vůz sedali, poručení měli. Z nichž hned odtud, z domu svého, někteří na zámek, jiní na radnici ***) do vězení veženi.

4. Na ráno vyvěšeni patentové, kterýmiž nepřítomní a kteří z království ustoupili, obsíláni byli, aby se v šesti nedělích postavili. Kterýž termin když přišel, druhého dne dubna byli skrze herolty voláni, a když se žádný nepostavil, pátého dne téhož měsíce ortel na ně skrz též herolty vyhlášen, že jako nejvyšší vrchnosti zpronevěřilí statek, čest i hrdlo tratí. Den k vykonání toho ortele byl 25. dubna, a tu jejich jména na šibenici přibita. A na druhý den opět na dědice těch, kteří v čas té vzpoury †) pomřeli, vyhlášen ortel, že jejich všelijaký statek do komory královské pobrán býti má.

5. V měsíci máji k těm vzácným vězňům se

*) examinováni. **) troštujíce. ***) rathauze. †) rebellie.

navrátili, a k vyslýchání *) jich dva doktory v právích, Ottona Melandra a Jana Daniele Kapra, oba lehkomyslné převrácence, zřídili, s některými při nich zemany, kteříž často k nim se vracujíce a toho, čehož nikdy nebylo, na nich dověděti se chtíce, tisícem neužitečných otázek je trápili. Kteréhož tak mrzutého vyptávání nemoha šlechetný hrabě Šlik (kterýž v Míšni pod kurfirstem postižen, do Prahy také přivežen byl,) déle snášeti, šaty rozpjav a prsy obnaživ, „Roztrhněte“, řekl, „na tisíc kusů toto tělo, přehledejte všecky vnitřnosti, nic však nenaleznete než to, co jsme v „Apologii“ položili. Milost k svobodě a náboženství přinutila nás k meči sáhnouti. Že se pak Bohu líbilo, císařskému meči zvítěziti dáti a nás v ruce vaše vydati, nechť se vůle Boží děje.“ Tak podobně pán z Budova i pan Otto z Losu, mnohé užívajíce v mluvení svobody, že pře stavů skrze to samo, že se nezdařila, nic horší sama v sobě není, osvědčovali.

6. Tak v těch vyslýcháních**) jeden i druhý měsíc ztrávivše, nepřátelé, když tuto žádný pře odstoupiti, žádný viny vyznati, žádný odprošovati nechtěl, postoupili k exekucí, soud osadivše předními pány pod jednou, zapřisáhlými podobojích nepřáteli. Avšak aby ukrutnost tvárnost ***) milostivosti měla, výpovědi, tak jakž od těch soudců vynešeny byly, kázal císař k sobě do Vídně posílati, kteréž potom opravené a změkčené zase odsílal. Praveno bylo od hodnověrných lidí, že mysle o tom císař nespal celou noc, a povolav k sobě ráno zpovědníka svého, pátera Lamrmana, řekl: „Pod svědomím tě zavazuji, abys mi pravdu pověděl, mohu-li já ty odsouzené s dobrým svědomím životem darovati?“ Na to zpovědník že odpověděl: „Oboje

*) examinováni. **) inkvisicích. ***) larvu.

v tvé císařské moci jest.“ Císař tedy že vzav péro, některým na životě, některým na cti milost učinil, tak jakž se teď psáti bude.

7. Dne 19. června (kterýž byl den sobotní, jejž latiníci Saturnovým jmenují, naschvále-li či náhodou *) k těm Saturnovým ukrutným činům vzatý, oni vědí,) shromáždili se na zámek pražský ti soudcové, a jednoho za druhým z těch vězňů (připravivše ceremonie k hrůze sloužící,) na palác přivésti poručivše, každému ortel přečetli: některým smrti, některým ustavičného vězení, některým vyhnání, některým též k další císařské resolucí jich odložení, v ten způsob:

8. *Vilím Popel z Lobkovic* a *Pavel z Říčan* dle ortele měli mečem ztrestáni býti; ale na jistou a milostivou J. M. C. resolucí déle ve vězení zůstávati mají, statky pak jejich (jako i všechněch následujících) do královské komory vzaty.

9. *Joachimovi Ondřejovi Šlikovi*, hraběti z Basanu **), měla nejprv ruka pravá uťata býti, potom čtvrcen a na rozcestí rozvěšen býti; zvláštní však milostí toliko sťat, hlava pak s rukou na věži mostu pražského co nejvýš přibita bude.

10. *Václavovi z Budova* tolikéž ruka a hlava uťata, tělo pak čtvrceno a na rozcestí rozvěšeno býti mělo, z milosti však císařské toliko sťat a hlava na věži mostu přibita býti má.

11. *Krištof Harant z Polžic* sťat bude.

12. *Kašpar Kaplíř z Sulevic*, ačkoli mnoho provinil, avšak sešlosti věku jeho ušetřujíc, (byl zajisté v letech téměř 90,) milost se mu činí, aby toliko sťat, hlava pak spolu s jinými na odivu vyvěšena byla.

---

*) treffuňkem. **) Pasaunu.

13. *Prokopovi Dvořeckému*, *Bohuslavovi z Michalovic*, *Fridrichovi z Bílé* a *Jindřichovi Ottovi z Losu* tentýž ortel vynešen, ačkoli (prý) podlé přísnějšího práva čtvrceni býti měli.

14. *Jan Vostrovec* sťat býti měl, avšak k vězení věčnému se oddává.

15. Tentýž sobě ortel *Václav Felix Pětipeský* slyšel, (nešťastný však člověk ten po nemnohém času odpadlictvím *) svou svobodu sobě zjednal).

16. *Diviš Černín* nejprvé dva prsty, pak hlavu uťatou míti měl; avšak s strany prstů milost se mu činí.

17. *Volfgang Hozlaur* měl věčně země prázden býti; ale z milosti císařské do uherské pevnosti Rábu na rok poslán býti má.

18. *Vilém Konecchlumský* sťat bude.

Až potud z stavu panského a rytířského osoby; následovali měšťané:

19. *Jan Theodor Sixt*, *M. Valentín Kochan*, *Tobiáš Štefek*, *Krištof Kober*, měšťané pražští, sťati býti mají.

20. *Jan Šultys* kutnohorský a *Maximilian Hošťálek* žatecký, primasové, sťati a hlavy jejich na pranýř přibity býti mají.

21. *Janovi Jessenovi*, doktoru a akademie pražské rektoru (pro poselství konané do Uher) jazyk za živa uřezán, čtvrcen a na rozcestí rozvěšen, hlava pak s jazykem v jisté místo dána býti má; ale z milosti císařské nejprv se mu jazyk za živa uřeže, potom sťat a čtvrcen, a na rozcestí u stínadel rozvěšen bude, hlava pak s jazykem dá se na most.

22. *Jan Kutnaur*, *Simeon Sušický*, *Nathanael Vodňanský*, pražští senátorové, oběšeni býti mají.

---

*) apostazí.

23. *Melichar Teiprecht*, prokurator, *Jiřík Záwěta*, sekretář v kanceláři, *Pavel Prčka*, z milosti císařské vězením věčným trestáni býti mají.

24. *Václav Maštěřovský*, jinak *Jizbický*, měšťanín pražský, sťat býti má.

25. *Jiřík Haunšild* a *Leander Rippel* (z národu německého a některých knížat říše agenti, onen také při appellací rada) ruce i hlavy zutínané míti mají.

26. *Mikuláš Diviš*, rady Starého města sluha *), měl jazyk uřezaný míti; ale z milosti toliko na hodinu k šibenici za něj přibit býti, pak do Rábu poslati se má.

27. *Václav Božecký*, městský sluha **), *Jan Švehla* a *Josef Kubín*, prokurátoři, vymrskáni a z země věčně vypovědíni budou.

28. *Matěj Borbonius*, doktor, měl sťat býti; ale z milosti císařské v vězení držán býti má.

29. *Kašpar Huzlar a Jindřich Kozel*, senátorové novo-pražští, měli z radnice ***) téhož města oběšeni býti; z milosti však císařské onen v vězení zůstávati, tento pak sťat býti má.

30. *Eliáš Rozín*, starší, a *Lukáš Karban*, oba mečem trestáni býti měli; avšak se oběma život daruje, onomu v vězení, tomuto pak u vyhnanství.

31. *Ondřej Kocour*, *Jiřík Řečický*, *Michal Vitman*, *Simeon Vokáč*, sťati býti mají. *Jan* pak *Kamarýt* rok země prázden býti, pak zase přijíti má.

32. Jiní měšťané někteří (*Abraham Anjel*, *Jan Pelhřimovský* a t. d.) k další císařské resolucí zanecháni byli.

---

*) servus. **) servus. ***) rathauzu.

Kapitola LX.
Dvacet a sedm slavných mučedlníků.

Po dokonání toho soudu, kterýž od šesté ranní do druhé popolední trval, dovežen byl jeden každý do vězení svého, páni na zámek a měšťané na radnici *), an jim někteří k tomu nastrojení padouchové, proč již nezpívají „Aj Pán kraluje?“ (Žalm 99, kterýž za času Fridrichova mezi jinými nepochybně zpíván býval,) urouhali.

2. Vracujícímu se z zámku knížeti z Lichtenšteina, jako i na ráno jedoucímu ke mši, vyšedše vstříc manželky, dítky, příbuzní těch odsouzených obojího pohlaví, padali před ním, a aby jich milí životem darováni byli, prosili. Ale odpovědíno, že již žádná milost býti nemůže, leč snad aby těla ku počestnějšímu pohřbu vydána byla: ačkoli se našli šibali, kteříž vdovám a sirotkům naděje činěním dary od nich vábili.

3. U večer oznámeno odsouzeným, že k popravě **) den pondělní (21. června) uložen jest. Protož aby své duše opatřili, jedenkaždý buď jezuitu neb kapucína aneb augšpurské konfesí kněze k sobě povolaje, a k smrti se připravuje; o knězi pak z Jednoty Bratrské žádný aby nemyslil, toho že se nepovolí. Což těžké bylo těm, kteříž službám církevním v Jednotě byli přivykli, téměř polovice těch mučedlníků. Ne jináče pak té zápovědi rozuměti se mohlo, než že se to z obzvláštní a od dávna proti nim vkořeněné nenávisti děje, aneb k udělání bělma na oči saského kurfirsta a luteránů, aby se zdálo, že císař ne tak hrubě náboženství jejich odporen jest, jako oněch.

---

*) rathause. **) exekucí.

4. To když se stalo, výš jmenovaní jezuité a kapucíni nečekajíce aby jich kdo zavolal, jako mouchy přiletovali a rozličným spůsobem, některých i nadějí života těšením *) k opuštění Boží pravdy namlouvali. Ale Pán všechněch posilil, že všecka ďábelská usilování v nic byla, jakkoli oni proti tomu nebem a zemí se osvědčovali, že jejich věčným zatracením vinni nebudou, poněvadž sami tak urputně všelikou Boží milostí pohrdají.

5. Povoláni tedy kněží pod obojí: na zámek Jan Rosacius z Malé strany; na radnici **) staroměstskou M. Viktorin Vrbenský a Vít Jakeš; na novoměstskou pak Adam Klemens a Jan Hertvicius; a Němcům, (jenž mezi odsouzenými tři byli doktoři, Jessenius, Haunšild a Rippel,) M. David Lippach. Kteříž všickni po všechen ten ostatní čas, v neděli i v pondělí až do hodiny popravy ***) pobožným rozmlouváním, modlitbami a zpíváním, i večeří Páně přisluhováním svaté ty mučedlníky k nastávajícímu boji připravovali.

6. Kteří byli z Bratří aneb z reformátů, týchž kněží rádi užili, v tom se osvědčivše, že je vždycky za bratří a za Kristovy posly poznávali, jakžkoli v některých článcích †) něco rozdílného smyslu se nachází. Dva toliko, pán z Budova a pan Otta z Losu, s knězem Rosaciem pobožně sic rozmlouvali, večeře však Páně (proto prý, aby odtud k útržce nějaká příčina nebyla,) neužívali, oním svatého Augustina „Věř a již jsi jedl“ se potěšujíce.

7. Paměti hodná věc jest, kterak v neděli ti kteří na radnici ††) staroměstské byli ostříháni, večeřeli. Když radnice †††) hospodář, že čas večeře

*) troštováním. **) rathauz. ***) exekucí. †) artikulích. ††) rathauze. †††) rathauzský.

jest zvěstoval, oni jeden na druhého pohlédajíce řekli, žeť jim sic té večeře potřeba již není, avšak pro společné se potěšení nepohrdnou tím poseděním. Tu jeden ubrus prostíral, druhý talíře rozkládal, jiný vodu k umývání rukou připravoval, jiný před stolem modlitbu zříkav krmě rozděloval, jiný vzpomínal že to již na zemi poslední večeře, zítra s Kristem v království nebeském že stoliti budou. A ta slova zle ujav zlý člověk, radnice*) hospodář, papeženec, vyšed k svým s úsmíškem řekl: „Ano, Kristus pro ně v nebi kuchaře neb kuchařky chová.“ Což když jim povědíno, kněz Vít Jakeš o poslední Kristově na zemi večeři, a Jidášovu Krista s učedlníky jeho kormoucení mnoho pobožně rozmlouval. Jeden však z nich, doktor Haunšild, ode všeho jídla a pití se zdržel, řka: „Dosti rozkošně posavad ten červů pytel (ukázav na břich) krmen býval: nechť již má dosti.“

8. Mezi tím oznámeno jim, že pány, kteříž na zámku vězněmi byli, do též radnice**) vezou: nebo tu před radnicí***) na náměstí†) popravné smutné lešení††) připraveno. Což oni uslyševše, jako vstříc jim k oknům pospíšili, a z oken vyhlédajíce, „Křesťané, pravdy Boží praví milovníci, pro Kristovo učení násilí trpící, přijměte potěšení z jeho zaslíbení, abyste byli stálí v těžkém pokušení a t. d.,“ také†††) žalm 44: „I však Pane, pro tě samého tak mordují nás dne každého a t. d.“ zpívali, an se množství lidu sbíhalo, a toto vidouc a slyšíc vzdýchalo a plakalo. Tak tito pobožní mučedlníci své slavné mučedlnictví svého tovaryše přivítali.

---

*) rathauzský. **) rathauzu. ***) rathauzem. †) ryňku. ††) theatrum. †††) item.

9. Celá za tím noc písněmi, modlitbami, rozmlouváním pobožným a napomínáním společným, (aby, poněvadž je Bůh mimo jiné k té mučedlnické slávě vyvolil, v pravé stálosti svět zahanbili, Krista oslavili, potomkům dobrého příkladu zanechali), jest ztrávena. A když mezi jinými zpíván žalm 86., tedy za příčinou oněch v posledním verši slov: „Bože můj, dobrotivosti, že mi udílíš v hojnosti, ukaž zřejmé znamení, nepřátel mých k zemdlení“ Jan Kutnaur horlivě zavolal: „Ukažiž tedy i při nás znamení dobrotivosti své, ó Bože, kterýmž bychom i my nehodní služebníci tvoji o dobrotivosti tvé utvrzeni, a nepřátele předěšeni byli!“ A jako by za Boha odpovídal, pln jsa víry řekl: „Doufejte, i v této věci vyslyší Bůh hlas náš a ukáže zítra divné nějaké znamení, k osvědčení, že my pro jeho při trpíme.“ Kněz Vrbenský slyše to odpověděl, aby na tom znamení přestali, že sobě smrt, bezbožným tak trpkou, tak od Boha osladčenou cítí.

10. Když svítalo, umyvše všickni tváře, bílé košile brali, a jiné šaty, tak jako by na veselí měli jíti, oblačeli, kabáty i sukně tak na sobě spravujíce, i ty obojky odřezujíce, aby potom na lešení popravném*) nové práce třeba nebylo. Kutnaur mezi tím zase s jinými horlivě Boha vzýval, aby jestli se jeho velebnosti líbí, i je i lid o jejich nevině jakýmkoli znamením utvrditi ráčil. A hned při samém východu slunce zvěstováno, že velmi pěkná duha na nebi se ukázala. Vyběhli kněží, vojáci a jiní, mučedlníci pak z oken se dívali, a viděli všickni, jako i celá Praha neobyčejné jasnosti duhu, an nebe jasné bylo, když ode dvou dní před tím ani po tom žádného deště nebylo. To

*) theatrum.

na nebi ukázané znamení mučedlníci viděvše, rukou i hlasu pozdvihli, a někteří, s nimiž M. Vrbenský byl, na kolena padše, pána Boha chválili. Tu jeden o Boží s Noelem učiněné smlouvě, jiný o duze kteráž jest vůkol trůnu Božího, jakž se v knize Zjevení vypisuje, a o soudu živých i mrtvých soudce Krista Ježíše sobě připomínali, a tím se vespolek potěšovali. Kutnaur obzvláštně řekl: „Vizte bratří, Bůh se k nám přiznává a cestu k nebi ukazuje! Věříme, věříme, že dnes cestou přímou skrze Krista do nebe přijdeme, nebo on jest cesta, pravda a život.“

11. A jakž to milosti Boží nebeské znamení zmizelo, jiné znamení již již nastupujícího mučedlnictví zahřmělo, vystřelení na hradě pražském velikého děla. Což slyševše Kristovi rytíři, skrze kněží od jeděch k druhým docházející, vespolek se pozdravovali, a mocí Boží posilněni jedni druhým přáli *), k nastávajícímu boji srdce sobě dodávajíce. Hned se postavili houfové jezdectva **), pěchoty několik praporců, a otočili žalostné to popravné lešení ***), na němž na spořádaných stolicích posadili se jmenem císařským soudcové; náměstí †), ulice, domy všecky množstvím na divadlo se sbíhajícího lidu naplněny.

12. Voláni za tím mučedlníci jeden po druhém a pokutu smrti udatně podnikali. Nebo, kterýkoli zavolán byl, tak se k tomu měl, jakoby na největší rozkoše jíti měl, což kněz Jan Rosacius těmito slovy vypsal:

„Toto za slušné poznamenati jsem umínil, že když na koho z těch svatých lidí a Božích mučedlníků zavoláno bylo, tu k velikému podivu rozžehnání pěkně, až srdce v nás plesalo, se dálo;

*) vinšovali. **) rejtharstva. ***) theatrum. †) ryňk.

ne jináč než jako by na kvas[1]), aneb na nějakou kratochvíli jíti se strojili. Ti kteří odcházeli, těm, kteří po nich zůstávali a také smrti očekávali, v ten smysl i jináče, pěkněji než se to pamatovati a vypsati může, mluvili: „Nu, milí přátelé, požehnejž a ostříhej vás tu pán Bůh, dejž vám potěšení Ducha svatého, trpělivost a zmužilost, abyste toho, že jste Boží cti zastávali, srdečně a udatně i při této smrti na sobě dokázali. Já vás předcházím, abych uzřel prvé slávu Boží věčnou, slávu našeho milého Spasitele, ale dočkám vás hned za sebou. Již nám této hodiny pomine žalost vezdejší a nastane radost nová, srdečná a věčná.“ Tu zase odpovídali ti, kteří pozůstávali: „Požehnejž vám také pán Bůh té cesty pro nevinnou smrt Pána našeho Ježíše Krista, pošliž anděly svaté své vstříc pro duši vaši. Předejdětež nás k té nebeské slávě, my vás také následovati budeme, a jsme tím jisti pro toho, v něhož jsme uvěřili, Krista Ježíše, že se tam dnes všickni shledáme.“

13. Tak a jinak jistě mnohými pěknými slovy se rozžehnávali. A jdouce cestou i přijdouce na místo, kdež mučedlnictví přijímali, potěšení od kněze Jana s velikým srdečným potěšením slyšeli a brali, a zase takové odpovědi dávali, že nemohl kněz Jan připomenouti Písma svatého, aby než dopověděl, zase jiného Písma nepřivedli. Na tom popravném lešení[2]) tak zmužilí byli, že strachu na sobě neukázali, znamenitou pamět na sebe měli, tak horlivě se modlili a pánu Bohu poroučeli, že nám to všechněm přítomným ku podivu bylo. A to jsme viděli, že nejednou rychtářové slzy z očí pustili. A kdyby byli nedali tak silně

---

[1]) pankét. [2]) theatrum.

bubnovati, a mohli ti vzácní lidé slyšáni býti, jistě bylo by mnoho lidí, i z nepřátel, k pláči přivedeno. Když jsme se pak zase zpátkem vraceli mezi jiné na radnici[1]), a o horlivosti i zmužilosti vypravovali, říkali: „Chvála pánu Bohu! pane Bože, dejž i nám to potěšení Ducha svatého, a obdař nás takovou zmužilostí.“

14. Ale hodné bude o jednom každém z nich připomenouti něco.

Kapitola LXI.

Joachim Ondřej Šlik z Holejče, hrabě z Basanu[2]) a z Lokte na Svijanech.

Pán to byl více než v 50 letech, jakož rodem velmi starožitným a vzácným, tak i znamenitými ctnostmi a dary od pána Boha zvýšený. Nebo při něm právě panská udatná mysl s znamenitou při tom tichostí, a ke všechněm věcem spůsobnost s velikou při tom pobožností v náramně pěkném souhlasu[3]) se skvěla. Slušně tedy od stavů za direktora zvolen a od krále Fridricha nejvyšším sudím i hejtmanem markrabství Horních Lužic učiněn byl.

2. Ucházeje před rukou vítěze Ferdinanda, ustoupil do Lužic, ale ho tam kurfirst saský, ač v mladosti svého dobře zasloužilého hofmistra, k radě nějakého antikristova pochlebníka D. H. jal, a nepřátel vzteklosti v meč vydal. Jak udatně ostydlým inkvisitorům odpovídal, připomenuto jest výše. O smrti pak své ohavný ortel slyše, že čtvrcen a na rozcestích vystaven býti

[1]) rathauz. [2]) Pasaunu. [3]) pěkně stemperovaná.

má, odpověděl: „Levis est jactura sepulcri (Ne velká prý škoda bez hrobu býti).“ A když na druhý den kněz Rosacius k němu přišed, Božího mu přál[1]) potěšení a posilnění, odpověděl: „Děkuji vám, můj milý pane otče, z tak pobožného a svatého přání[2]). Dá mi to pán Bůh, že se nic té smrti nebojím; nebo když jsem se směl jednou opříti antikristu, a slávy Boží a čistého náboženství zastávati, smím také svou smrtí té stálosti při pravdě Boží dokázati. Já nyní jsem na soudu světa, čekaje smrti časné, ale ti kteříž nás soudili, musejí státi na hroznějším soudu toho, kterýž bude spravedlivěji souditi.“

3. Když v pondělí po 5. ranní hodině slyšel, že z děla vystřeleno, řekl: „To jest heslo smrti naší, na mně první pořádka. A ty, pane Ježíši Kriste, smiluj se nad námi.“ Když naň jezuiti nacházeli, jakž před tím statečně jim odporoval, tak, když již na popravním lešení[3]) jeden z nich, Sedecius, s druhým tu stoje řekl: „Pane hrabě, rozpomeň se ještě!“ odpověděl: „Již mi dej pokoj.“

4. Přišed na popravní lešení[4]) a viděv jasné slunce, řekl: „Slunce spravedlnosti, Kriste, sprav to, ať skrz temnosti smrti projdu k věčnému světlu tvému.“ V tom trochu se procházel jako v myšlení, obličej na sobě ukázav vážný, že i ti z panstva dívající se od pláče se zdržeti nemohli. Pomodliv se vstoupil na rozprostřené sukno, a na kolena klek ránu meče podnikl. A hned za tím ruka mu uťata, aby spolu s hlavou na mostské věži na železné misce vystrčena byla. Tělo obaleno v sukno, a od černě oděných zanešeno do skrýše, nové pak sukno rozprostříno; což i po

[1]) vinšoval. [2]) vinše. [3]) theatrum. [4]) theatrum.

jiných potom se vykonávalo, aby žádný z poslednějších žádného, který před ním sťat byl, ani těla ani krve nespatřil.

Kapitola LXII.

Václav z Budova, pán na Hradišti, Klášteře a Zasádce.

Pán ten byl vtipu vysokého, znamenitě učený, i spisy vůbec vydanými (v českém i latinském jazyku) slovutný, kterýž zemi německou, vlaskou, francouzskou, anglickou, tureckou (kdež sedm let se zdržoval) byl projel, horlivý a počestný stařec sedmdesátečtyřletý, a úřady zemskými vzácnými poctěný, nebo i za Rudolfa byl císařskou radou a obnovené konsistoře a akademie defensorem; i za Matiáše do rady vzat, a potom od stavů za direktora zvolen, za Fridricha pak presidentem nad apellacemi učiněn. Zkrátka [1]) mluvíc, obzvláštní byl vlasti své ozdobou a církve Boží jasnou hvězdou, poddaných ne tak pán jako otec, Bohu i lidem milá duše.

2. Po vítězství císařském paní svou, syna, nevěstu, vnuky z Prahy vyprovodil, sám pak, že byl s panem Ottou strážcem koruny, (na ten čas v Praze zůstávající,) aby nebylo myšleno, že ji opustil, zase se navrátil. Dům jeho hned brzo zloupen i všecko jemu až do těch šatů, v kterýchž chodil, pobráno. K čemuž on nic jiného neříkal než to: „Pán dal, Pán vzal a t. d.“

3. A když již v domě svém věznén [2]) byl, navštívil ho Pavel Aretin, sekretář při apellacích,

---

[1]) summovně. [2]) arrestován.

a vzeptal se: „Proč pán, z Prahy vyjev a na svobodě již byv, zase se navrátil a do takového nebezpečenství dal?“ Odpověděl, že ho k tomu svědomí nutilo. „Nedopustilo mně, prý, svědomí, opustiti vlast a tu dobrou naši při. Ale nevím, co pán Bůh o mně myslí, snad chce, abych dobrou tu při krví svou zpečetil.“ A povstav řekl: „Tuť jsem, Bože můj, nalož se mnou, služebníkem svým, jak jest libo před očima tvýma. Syt jsem dnů, vezmi ode mne ducha mého, ať nevidím těch zlých věcí, kteréž vidím, že přijítimají na vlast mou.“ Jiného potom dne opět od téhož navštíven byv, a slyšev co se vůbec o něm mluví, že velikým hořem umřel, zasmáv se řekl: „Já-li že jsem hořem umřel? A já sotva kdy takových užíval libostí, jako nyní. Vidíš, (ukázav rukou na Biblí,) tento můj ráj nikdy mi tak sladkého nedával ovoce jako nyní. Živ jsem a budu živ, jak dlouho chtíti bude Bůh; aniž kdy kdo, naději mám, uzří ten den, v kterémž by praveno bylo, že Budovec hořem umřel.“ Bývaje často od inkvisitorů vyslýchán [1]), statečně dobré pře zastával; a odsouzen byv, k soudcům řekl: „Dávno jste krve naší žíznili, krev pijte! Ale též vězte, že krve naší Bůh, pro jehož při trpíme, mstíti bude.“

4. Třetího dne před odsouzením vypravoval služebníku svému Židňovskému sen svůj: že se mu zdálo, že po nějaké velmi veselé louce chodě, pečlivě o těch věcech, nač vyjdou, přemyšloval. V tom kdos přijda, že mu knihy podal, do kteréž vzezřev, viděl pěkné, bílé, hedbávné listy, ale na nich nic více nenapsáno, než z žalmu 37. verš 5.: „Uval na Hospodina cestu svou, a slož v něm naději, onť zajisté všecko spraví.“ A když opět, co

---

[1]) examinován.

to býti musí, přemyšloval, přišel jiný a přinesa roucho bílé, na něj je uvrhl. To tak, procítiv stařec, oznamoval; jako i potom šed na popravní lešení [1]), k témuž služebníku řekl: „Hle, již já pláštěm spravedlnosti odín jsa, jdu abych se postavil před obličejem Božím, v něhož jsem doufal.“

5. Když po vyslyšeném smrti své orteli do svého se navrátil vězení, přišli k němu dva kapucíni, a příčinu svého příchodu oznámili, že ta jest, aby k němu v úzkosti postavenému milosrdenství dokázali. Zeptal se pán, které by to bylo milosrdenství? Odpověděli, že abychom pánu cestu k nebi ukázali. Na to pán: „Nu, cestu k nebi? tať jest mi z milosti Boží dobře známá.“ A oni: „Pán se svým domněním svodí.“ Pán zas: „Nesvodím, ne na domnění, ale na nepohnutelné pravdě založena jest naděje má. Nebo já jiné cesty nemám, kromě toho kterýž řekl: Já jsem cesta, i pravda, i život.“ Na to kapucíni: „Ale bez církve není spasení.“ A tu oni k žvanicím o vzácnosti církve se obrátivše, když církví papeže s kardinály a biskupy míti chtěli, a o tom až do zošklivení tlampali, mučedlník s hněvem odpověděl řka: „A já o vašem papeži to vím, že jest náměstek ďáblův, antikrist a syn zatracení, a šelmou rdící se krví svatých, kterouž střebe, jako i nyní mou a tovaryšů mých. Táhněte i s ním kam hodni jste; mně pak pokoj dejte. Ač chcete-li se ode mně cestě spasení poučiti, počkejte, nebude mi těžko, pro spomožení dušem vašim něco na to času a práce vynaložiti.“ Tu oni bivše se v prsy, křižujíce se odešli, že nikdy tak rouhavého neviděli kacíře, mluvíce.

---

[1]) theatrum.

6. Na ráno v den popravy [1]) dva jezuiti velmi ráno do radnice [2]) všedše, opět počali svaté ty muže kormoutiti; jsouce pak od jiných zahnáni, přistoupili ku pánu z Budova a mluvili s ním latině: „Vidíme, (prý) že pán dobře se učil a prospěl v umění, my bychom rádi duši jeho získali k spasení, a tudy skutek milosrdný jemu prokázali.“ Jimž odpověděl: „Milí patres, vy že byste mou duši rádi vyzískali k spasení? ó byste vy o svém spasení tak mnoho věděli, a jím tak jisti byli jako já! Chvála milému Bohu, kterýž mne Duchem svým o spasení mém ujistil skrze krev Beránka.“ I odpověděl na to jezuita: „Nechť pán tak mnoho svým spasením se nechlubí, a sám sebe marným domněním nesvozuje; nebo praví Písmo, že žádný neví v tomto životě, v milosti-li Boží či hněvě zůstává.“ Odpověděl pán: „I toliž jest ten milosrdný skutek, a duši mou získati k spasení? a vy raději usilovali byste k zoufání mne přivésti. Ale bloudíte, bídníci, neznajíce Písem.“ A tu jim pravý smysl povědění toho vysvětloval, jako i jiných mnohých, jimiž pravda spasení věřícím se pojišťuje, naproti stavěl. Mezi jinými i to Pavlovo: „Vím komu jsem uvěřil,“ také [3]): „Vím že jest mi připravena koruna spravedlnosti.“ Kdež jezuita skočil v řeč a řekl: „Neshoduje [4]) se to, (prý,) Pavel o sobě to a ne o jiných mluví.“ — „Není pravda,“ řekl pán z Budova, „nebo hned za tím dokládá: A netoliko mně, ale i všechněm, kteříž milují příští jeho.“ Tu oněměl ten svůdce. Pán pak řekl dále: „Poněvadž mne tím Písmem: Neví člověk v tomto životě, v milosti-li Boží či v hněvě zůstává, stíhati chcete, pověztež mi, kde to psáno stojí, teď máte Biblí!“ Když jezuita k tovaryši svému:

[1]) exekucí. [2]) rathauze. [3]) item. [4]) netrefuje.

„Kde to stojí?“ — kterýž odpověděl: „Zdá se mi, že u Timotea.“ Načež pán popudě se, řekl: „Osle, chceš ty mne učiti cestě spasení, a nevíš kde v zákoně Božím malé to povědění položeno jest? Protož jdi ode mne, satane, a nepokoušej mne více.“ A tu teprv tak zřejmě zahanbeni jsouce odešli. Stáli pak tu (když již svatí ti mučedlníci k smrti se připravovali,) z daleka, ne jináč než jak ďábla malují, když hříšníka kajícího opustiti a od něho odstoupiti musí, škaredě naň hledě. A jest podobné, že v celém tom s mučedlníky postupování nic více satana nepálilo, jako to, že viděl an všickni ním pohrdají a jemu v oči plijí.

7. Brzo potom volán jsa pán, šel na popravní lešení [1]), a jako by s radostí šel, tak sobě i hlavu i dlouhou šedivou bradu pohlazoval, mluvě: „Mé šediny, hle, jaká čest vás očekávala, abyste mučedlnickou korunou poctěny byly!“ A hned k Bohu se obrátiv, za církev, za vlast, za nepřátele se modlil a duši svou Kristu poručil. Jehož sťatá hlava potom na věž vystavena, a tělo do hrobu vloženo bylo.

Kapitola LXIII.

Krištof Harant, pán z Bedružic a z Polžic, a na Pecce.

Že Evropu, Asii i Afriku projel byl a prohlédl, (jakož to v jazyku českém sepsané na světlo vydal,) netoliko velikou o sobě pověst, ale i mnohou věcí povědomost a opatrnost sobě způsobil. Pročež nejprv od Rudolfa císaře za komorníka,

---

[1]) theatrum.

potom od Matiáše za radu komory, až od Fridricha za presidenta komory království českého zřízen byl. Ortele smrti na něj vyneseného příčinu tu položili, že s stavy do Rakous táhl, a nebyv z první přísahy propuštěn, Fridrichovi přisáhl: ježto to ne sám on, než všickni jiní i papeženci činili, a také zrušením od Ferdinanda vlastního reversu jeho z té přísahy první osvobozeni byli. Odkudž patrné bylo, že nenávist jejich k náboženství politických zástěr hledala. Často zajisté jezuiti svésti ho daremně se pokoušeli.

2. Na popravní lešení [1]) jíti maje, zavolal k sobě kněze Rosacia, a jemu jak se velmi o manželku a dítky své stará, oznamoval. Nebo že zná, jak manželka v náboženství neživá jest, protož že se bojí, aby nemající kdo by ji pamatoval, něčemu zlému na sebe i dítky přijíti nedopustila. Že sic na papíře poznamenal, nač by obzvláštně pamatovati měla: prosil však jeho, aby jí to připomínal. Napřed, aby v náboženství evanjelickém (kteréž samo jistou a neomylnou cestu k spasení, totiž na milosrdenství Boží v Kristově zásluze spoléhání, ukazuje,) stálá byla, a žádnými slibnými věcmi od něho se odvésti nedala, na to pamatujíc, co od něho často slýchala, že on všeho světa náboženství prohlédl a zkusil, a s Písmy svatými srovnával, ale nic jistšího a lepšího nenašel, než to, což již krví svou specetí, že skrze krev Beránkovu spasení docházíme, kteréhož i sám již již dojde. A té slávy chce-li ona také býti účastnice, aby v též víře setrvala. Druhé, aby s poddanými mírněji nakládala, robot nepřivětšovala, ale raději umenšovala. Naposledy, aby o dítky pečovala, a v čistém náboženství je vychovávala; budou-li je-

[1]) theatrum.

jím zanedbáním svedeny, že ji před Boží soud obsílá. — To ten dobrý pán tak, mnohými slovy a pobožně, s mnohým znamenitým osvědčováním potvrzoval. Ale všetečná ta žena ničehož toho neplnila, Bohu, svědomí, dítkám i poddaným se zpronevěřila, když brzo potom za člověka převrhlce se vdala, syny k jezuitům k cvičení obrátila, sama přestoupila, a na poddaných těla i duše ukrutnost uvodila.

3. Volán byv na popravní lešení[1]), řekl: „Tolik jsem krajin světa projel, u tak mnoho pohanských národů býval, tak mnoho na zemi i na moři nebezpečenství vystál, a nyní, hle, v vlasti mé nevinně smrt násilná mi se činí! A to rukou těch, jimž jsem po všecken věk svůj sloužil, jako i otcové moji. Bože jim odpusť!“ A jda modlil se: „V tě Hospodine doufal jsem, nebuduť zahanben na věky.“ Vstoupiv na lešení, [2]) pozdvihl očí a řekl: „V ruce tvé, pane Ježíši, poroučím ducha mého!“ A maličko mlče pochodiv, přistoupil k rozprostřenému tomu suknu, a pozastaviv se zase mluvil: „V tobě, ó Pane, doufal jsem od mladosti své; doufám a tím jist jsem, že pro potupnou smrt Spasitele mého, Syna tvého, po této potupné smrti své do slávy tvé přijat budu.“ A tu pad na kolena řekl: „Tobě poroučím duši mou, vykoupil jsi ji, Bože pravdivý a věrný.“ A když ještě kat nepospíchal, (nebo pod obojí byv nekvapil na žádného, leč až každý příhodně své modlitby skončil,) zase zvolal: „Pane Ježíši Kriste, synu Boha živého, smiluj se nade mnou a přijmi ducha mého.“ S tím slovem pozadu přišed popravce, mečem mu hlavu smetl.

---

[1]) theatrum. [2]) theatrum.

Kapitola LXIV.

Kašpar Kaplíř z Sulevic, rytířský člověk, v létech 86.

Když ho po vynešeném orteli smrti navštívil kněz Jan Rosacius, přivítal ho očima sic plačtivýma, ale myslí veselou těmi slovy: „Hle, já nebohý stařec, dávno jsem mého milého pána Boha prosil, aby mi milostiv býti a mne s tímto světem rozloučiti ráčil. Ale nestalo se toho, nebo chtěl pán Bůh, abych také v své starosti světu za divadlo, jemu pak za slávu byl, a pro zastávání slávy a pravdy jeho tu smrt, kteráž (věřím jeho milosti Božské) drahá bude před obličejem jeho, abych podstoupil. Kterážto smrt ač ovšem před světem bude potupná a ohavná, však před Bohem slavná.“ A když kněz potěšitelnými slovy ho posilnil, tu on za vyslyšení zpovědi, svaté rozhřešení, i za posluhování svátostí velebnou žádal. Mezi tím vypravoval o svém životu, že ačkoli z mladosti také rád světu s dobrým tovaryšstvem, jiným k vůli sloužil, chválil však pána Boha, že jemu utonouti v tom nedopustil, ale jej k vytrestanějšímu a dokonalejšímu života cíli přivedl.

2. Řekl dále: „Z milosti Boží zachoval jsem víru a dobré svědomí Bohu, králům a pánům mým, i vlasti. Čtyrem císařům jsem sloužil vždycky věrně. Nyní pak že mám takovou záplatu míti, Bohu to poroučím, kterýž spravedlivě souditi bude a kterýž ví, že jsem já v tom ve všem, což se tu dálo, své slávy ani bohatství nevyhledával. Ale když jsme již nemohli snášeti pro čisté náboženství nátisků a protivenství a pohrůžek, an nás již prvé i tak byli k smrti odsoudili, musili jsme se opatřiti, a volili jsme sobě raději zemříti, nežli ke všemu již více mlčeti, za nejhorší kacíře slouti,

Bohu nesměti volně sloužiti, a živu býti tak bídně a potupně na světě. Že pak jsme tak podle zevnitřního spůsobu padli, vůli Boží v tom poznávám, kterýž mne a mé milé tovaryše v těchto posledních časích k tomu obral, abychom krví naší ozdobili pravdu jeho a spečetili stálost naši, děj se vůle Boží. A jistě, ačkoli po té výpovědi tělo počalo se lekati, z milosti však Boží již žádné hrůzy smrti necítím.“

3. Když tu něco kněz, jak naděje spasení nezáleží na samé dobře sebe svědomé mysli, než obzvláštně na doufání skrze Krista Božímu milosrdenství, promluvil, vedl dále řeč pobožný stařec: „Vzkázala mi včera má strýna, chtěl-li bych u knížete Lichtenšteina milosti hledati, že by mi život byl darován, však tak, abych do smrti vězněm zůstával. Ale já jsem vzkázal, že já jim z takové milosti děkuji. Nebo kdybych milosti hledal, dal bych se vinen jako bych něco zlého učinil, a té smrti hodně zasloužil, jakož pak nezasloužil jsem. Pověz tedy, že já milosti hledám a hledati budu u Boha, proti němuž jsem v životě svém v mnohém hřešil, proti knížeti pak v ničem. A byť i tak bylo, že bych v vězení živ býti mohl, mně však proměna ta byla by obtížná. Já zajisté jsa již shrbený stařec, dávno již syt jsem života toho. Nebo nemohu ani chuti pokrmu rozeznati, ani nápojem libým se občerstviti. K tomu, sedím-li dlouho, stýská mi se, ležeti těžko, choditi pak hned naprosto, leč od jiných veden jsa, aneb na berličkách se odnesa, nemohu. I k čemuž jest mi takový život? A jestližeť já volný tento život tak těžce snáším, i jakž bych snášel vězení? Uchovejž tedy Bůh od svatého mučedlníků tovaryšstva odloučenu býti a t. d.“

4. Na zejtří, jenž byl den nedělní, večeře

Páně užívaje řekl: „Ej nu, smířil jsem se s Bohem skrze Krista, a upokojen v svědomí svém nedbám nic, aniž se co bojím člověka. Doufanlivě s Davidem pravím, ač tělo i srdce mé hyne, ale Bůh jest díl můj i spasení mé na věky. Již nemám na světě, nač bych měl pomysliti, jedině na ty mé malé vnuky, na jejichž místě tebe služebníče Krista prosím, aby napomínati jich ku pobožnosti a stálosti, kteréž příklad na mně vidí, podle nejvyšší možnosti neobmeškal. Ačkoli vím, že i vás, milých otců a pastýřů duší našich, bez pokušení a soužení nenechají. My napřed, vy za námi. Ale Bůh ochraňujž vás pro slávu svou, a nedejž té šelmě babilonské do konce potlačiti církve své."

5. V den popravy [1]), když k němu kněz přišel, řekl: „Složil jsem to bídné tělo na polštář; ale jakýť jest můj sen mohl býti? Zdřímıl jsem však, a zdálo mi se, že ke mně dva andělé přišli, a otírali tvář mou rouchou velmi pěknou, napomínajíce mne, abych se spěšně strojil jíti s nimi. Já pak věřím mému pánu Bohu, že ne ve snách, ale v skutku je mám přítomné, kteříž mně v životě tomto slouží, a po smrti duši mou do lůna Abrahamova donesou. A ač hříšný jsem, očištěn však jsem krví Spasitele mého, kterýž učiněn jest obět slitování za hříchy naše. A protož nechť přijde hodina smrti, hotov jsem."

6. V šaty obyčejné oblečen byv, kázal sobě dáti košili z čistého kmentu až do kůtku dlouhou, a oblek ji řekl k M. Lippachovi: „Hle, obláčím roucho svatební." Na to on: „Plášť spravedlnosti Kristovy jasněji vnitř ozdobuje." Pán zase: „Vím, ale já ku poctivosti ženichu svému i zevnitř ozdoben býti žádám." Naposledy kázal se hedbávným pláštěm

[1]) exekuce.

přiodíti, a byv zavolán, řekl: „Ve jméno Boží, však jsem již dosti dlouho čekal.“ Pomohli mu tedy služebníci jeho vstáti, a rozžehnav se se všechněmi, šel pro starost věku svého velmi pomalu, a scházeje se schodů řekl: „Můj Bože, posilň mne, abych neupadl a na smích nepřátelům nebyl.“

7. Na uložené místo když přišel, velmi těžce klekl, napolo sehnutý, prose, aby kata napomenuli, jak nejprv klekne, aby pospíšil, prvé než by mu od mdloby padnouti se přihodilo. Ale kat tak schýleného a shrbeného viděv, títi nechtěl. Kněz Jan tedy k návěští rychtářů řekl: „Urozený pane, když duši pánu Kristu poručil, již i tu šedivou hlavu vesele pánu Bohu obětuj, a ji vzhůru k nebi pozdvihni.“ Odpověděl: „Ve jméno Boží,“ a jakž mohl hlavu pozdvih, řekl: „Pane Ježíši, v ruce tvé poroučím ducha svého!“ A v tom když hlava sťata, upadl a hlava na rožeň vstrčena.

Kapitola LXV.

Prokop Dvořecký z Olbramovic.

Slyšev na sebe vynešený ortel smrti, odpověděl: „Tedy se také skrze odnětí hlavy mé císař, že mu něco přibude, domnívá? Nechť ji tedy vezme.“ Na ráno k služebníku církve řekl: „Celou noc jsem boj měl s starým Adamem, až jsem se potil. Ale chvála buď Bohu mému, jehož pomocí všecka pokušení přemohl duch můj.“ A přidal: „Všemohoucí Bože, tobě jsem poručil duši svou, ty ji chraň a chovej, a mne služebníka svého posilň, abych nějakým smrti se lekáním nebyl ku posměchu nepřátelům svým. Ty, kterýžs mučedlníků svatých vždycky posiloval, věřím cele, že i mne posilníš.“

2. Když k smrti volán byl, ochotně odpověděl: „Děkuji Bohu mému, že mne již k sobě volá. Jemu jsem živ byl, jemu i umru. Nebo poněvadž Spasitel můj proto i umřel i z mrtvých vstal, aby nad mrtvými i nad živými panoval, vím, že živa bude duše má, tělo pak vzkříšené bude podobné tělu slávy jeho.“

3. Všed na popravní lešení [1]), obrátil se k císařským těm soudcům a řekl: „Povězte císaři, že my nyní podstupujeme soud jeho nespravedlivý, ale on zakusí těžšího, však spravedlivého Božího soudu.“ Mezi tím svláčeje šaty, dal měšeček s jedním uherským zlatým knězi, řka: „Hle, poslední své bohatství, i to již mi nepotřebné, tobě oddávám!“

4. A uhlédav na hrdle zavěšený zlatý groš, na němž Fridrichovo korunování vyraženo bylo, sňal jej a jednomu z přistojících dal, řka: „Přísahou tě zavazuji, když můj milý král Fridrich zase dosedne na stolici královskou, dej mu ten groš a řekni, že jsem jej na hrdle svém až do smrti pro lásku,kterouž k němu mám, nosil; nyní pak pro slávu Boží a pro něho že rád svou krev vycezuji a umírám.“ To pověděv klekl, a s vzdycháním ducha svého Bohu poroučeje, sťat jest.

Kapitola LXVI.

Fridrich z Bílé, na Řehlovicích.

Muž učený, staré víry a sprostnosti, rada krále českého, potom pak od stavů zřízený direktor, trpělivě a pobožně smrt podnikl. Hlava též na rožně vedle jiných nad branou vystrčena.

[1]) theatrum.

Kapitola LXVII.
Jindřich Otta z Losu na Komárově.

Muž byl bystrého vtipu a velikého soudu. Protož hned za Rudolfa mezi defensory náboženství, potom mezi direktory království počten byv, za Fridricha radou komorním a s hrabětem z Turnu purkrabím karlšteinským učiněn.

2. Ten porozuměv orteli své smrti, řekl: „Nu, milý císaři, utvrdiž trůn svůj naší krví: než jak z toho budeš pánu Bohu odpovídati v den soudný, to ty zvíš. Býval jsem mezi barbary, a takového tyranství jsem neviděl, ani o něm neslyšel, co o nás čteno bylo: aby nás čtvrtili, hlavu jinam, čtvrti jinam vystrčili. Ach jaké to ukrutenství! Ale nechať pošle částku těla mého do Říma, jinou do Španěl [1]), jinou do Turek, jinou za moře, a kamkoli se jim líbí: věřím já mému milému Spasiteli, že on to všecko v den soudný shledá, a mne zase obleče koží mou, abych jej těmato očima viděl, těmato ušima slyšel, těmito ústy chválil, a tímto srdcem plesal na věky.“

3. Když se pak vracoval od vyprovázení pana Dvořeckého kněz Rosacius, (a mezi tím pana z Bíle němečtí kněží vyprovázeli k smrti,) tu pan Otta, jak jsme vešli do pokoje, jako vytržený z mysli skočil se stolice, na níž seděl, a řekl: „O jak vás rád vidím, muži Boží, abych vám s velikým potěšením pověděl, co mi se stalo. Sedl jsem na tu stoličku, a počal jsem teskllivě na to mysliti, že jsem žádného z svých správců míti nemohl, který by mi svátostí velebnou posloužil. A litoval jsem toho i lituji, že jsem vás k sobě nepovolal. A v tom přemyšlování zdřímnul jsem, a aj, ukázal

[1]) Hišpanie.

se Spasitel můj, kterýž řekl: Dosti máš na mé milosti; nebo já tebe krví svou očišťuji! Tu pak na mé srdce krůpěji krve pustil, a já v tom procítil a vzchytil jsem se. A věřte mi, že mne čistě na srdci chladí a občerstvuje, cítím to patrně.“ Dále s pozdvižením rukou řekl: „Děkuju tobě, milý Spasiteli, že jsi mne tak potěšiti, a o tvé milosti i odpuštění mých hříchů ujistiti ráčil! Nyní již vím a poznal jsem, co je to: Crede et manducasti (Věř a požíval jsi). Ej již se nic nestrachuji té smrti, s radostí umru.“

4. A hned zavolán jsa od rychtáře, prosil kněze Rosacia, aby jej vyprovodil, kterýž přivoliv řekl: „Nedávno ukázal se vám milý Spasitel ve snách, již ukáže se tak jakž jest v své slávě a jasnosti.“ „Jist jsem tím,“ odpověděl on, „že nyní vychází s anděly svými vstříc duši mé, aby ji vzal na svatbu věčnou, kdež s ním budu ten kalich nový radosti a potěšení píti až na věky. Ach vím, že mne ani ta smrt neodloučí od něho.“

5. I šel s modlitbami až na popravní lešení,[1]) kdež pozdvihna očí k nebi zvolal: „Aj, vidím nebe otevřené!“ A zdvihna ruku, ukazoval a řekl: „Pohleďte tamto!“ I viděli jsme mezi pošmournými oblaky velmi jasný kus nebe jako slunce, právě nad hlavami, kde slunce o polednách bývá; tehdáž pak sotva dvě neb tři hodiny na den byly. A jakž k místu popravnímu přišel, padl na tvář a tak leže tiše se modlil; potom vstal, kabát svlékl, na kolena klekl a zvolal: „V ruce tvé, pane Bože, poroučím duši mou, pro Ježíše Krista smiluj se nade mnou, a přijmi mne k věčnému oslavení.“ To pověděv sťat jest.

---

[1]) theatrum.

Kapitola LXVIII.
Diviš Černín z Chuděnic.

K náboženství papežskému, před mnoha lety na císařském dvoře slouže, byl přistoupil. Za vinu mu dáno, že byv královského zámku hejtmanem, ozbrojené stavy (v čas té první bouřky, roku 1618.) na zámek pustil. Ale to jen barva byla. Nebo on učinil to byl na poručení nejvyššího purkrabího, kteréhož že měl poslouchati, ukázal a tak se očistil dostatečně. Ale že pro mírné vždycky a jezuitům neužitečné rady upadl byl v domnění kacířství, jakž se i potom to zjevilo, zdálo se jim, že za tou příležitostí nejlépe s ním pryč. Zvláště poněvadž se tím spůsobem obdržeti to mohlo, aby lidé snáze uvěřili, že se to ne pro náboženství děje, poněvadž ani katolíkům se neodpustilo.

2. Když kněz Rosacius panu Harantovi a panu Konecchlumskému večeří Páně posluhoval, a je k tomu připravuje v samém Božím milosrdenství a zásluze Kristově naději spasení ukazoval, zaslíbení učiněná věřícím o odpuštění hříchů a jistotě spasení přivodě, onen přítomen byv, bil se v prsy a s pláčem zvolal: „Tátáž jest má víra, v té umírám.“ Když rozhřišení s vzkládáním rukou zvěstováno bylo, on je též přijal a naději učinil, že i večeře Páně užívati bude. Ale když jí slouženo bylo, v stranu odstoupil a obzvláštně pokleknuv, až ku podivu horlivě se modlil. Když to bylo dokonáno a druzí kněži děkovali, on ta slova promluvil: „I já Bohu svému děkuji, že mi přítomnu býti dal. Vám pak, moji milí přátelé, srdečně přeji té pobožné a svaté smrti přípravy.“ Tu kněz Rosacius odpověděl: „Však milost Boží a cesta k tomu i vám byla otevřína, a já za jiné jsem neměl, než, poněvadž jste se k víře spasitelné

v Krista Ježíše přiznali, i na vyznání vaše z hříchů rozhřešení svaté přijali, že se také k kšaftu syna Božího přiznáte a t. d.“ „Ovšem žeť jsem to učiniti mohl,“ řekl on, „ano i měl.“ Ale to pověděv umlkl, a v prsy se uhodě vzdechl a zaplakal. Po malé chvíli řekl: „Nyní na tom, co mi pán Bůh dobrého učinil, přestávám a věřím pánu Bohu, že ode mne přijme milostivě mého skroušeného ducha.“ Jisté jest, že měl ještě naději složenou v milosti lidské, ale nedošel jí.

3. Provodili ho na popravní lešení [1]) nějaký kanovník a jezuita, jejichž však on řečí, napomínání, potěšování a jiných titěrek nemnoho pozoroval, nýbrž od políbení „Pacem,“ jakž mu říkají, se odvrátil, i k krucifixu hřbetem se obrátil, a pad na tvář tiše se modlil. Potom vstav a do nebe vzezřev, zvolal: „Tělo vzíti mohou, duše nemohou! Tobě ji poroučím, pane Ježíši.“ Tak život dokonal, maje let okolo 56.

Kapitola LXIX.

Vilím Konecchlumský.

Byl muž v létech 70, jemuž již od několika let nohy sloužiti nechtěly. Dána mu ta vina, že nepřátelům císařským radou i skutkem pomáhal. A když naň voláno bylo, řekl: „Půjdu, abych umřel, a nevím proč? pane Ježíši Kriste, kterýž jsi nevinně pro hříchy naše umřel, dejž mi umříti smrtí lidí spravedlivých, a přijmi duši mou v tvé svaté ruce. a t. d.“

---

1) theatrum.

Kapitola LXX.
Bohuslav z Michalovic a na Rvenicích.

Byl člověk velikými dary od Boha poctěný a znamenitě horlivý, při králích i království českém dobře zasloužilý.

2. Když k smrti odsouzen byl, řekl, že mu to vděčnější věcí jest, než kdyby mu císař život daroval, statky navrátil, i jiných přidal. Nebo že ví jejich tajnosti, a vidí co za tím půjde, „strach a bolest, smrt (řekl) na krátko trvá, ale za tím jde žalostivé odpočinutí“ Byv od služebníka Božího spolu s jinými na to tázán: znají-li, že jsou k té smrti spravedlivě odsouzeni? odpověděl on: „Kdybychom příčinu těch zlých věcí v sobě nacházeli, vyznati a odprositi bychom se nestyděli. Ale nechceme se klaněti a za milost prositi, abychom povinné Bohu cti na lidi nepřenášeli, a neviny své sami v podezření nedávali. Něboť Bůh ví, že jednušky[1]) dávno to lstivě obmýšleli, což se již děje. Dávno nás dráždili a poštívali, abychom se zbraně chopili: a nyní mnoho nám utrhavě přičítají, což nám ani na mysl nevstoupilo. Svědkem jest nám Bůh, že jsme mimo svobody náboženství ničeho jiného nehledali. Ale že jsme přemoženi a na smrt odsouzeni, poznáváme, že Bůh ne mečem naším, ale krví naší na ten čas pravdy své zastávati chce. Pomřeme tedy, v jisté naději, že smrt naše bude před očima Božíma mučedlnictvím; anobrž k smrti té pospícháme, abychom tím dříve v kůr mučedlníkův svatých byli přijati.“

3. Kteréž po mučedlnictví dychtění i v hodinu smrti znáti se dalo. Nebo když pán z Bíle od rychtářů volán byl, on jako by tu čas byl o přednost

---

[1]) katolíci. *Pozn. vyd.*

se hádati, řekl: „Proč má z Bíle na smrt přede mnou jíti? poněvadž jsem já v tomto životě před ním chodíval? Avšak vstav, objal se s ním a políbiv ho, řekl: „Jdi bratře milý napřed, když tak Bůh chce, já půjdu za tebou.“ A že mezi tím páni Otta, Černín, Konecchlumský pořád voláni byli, on jako by se bál, že ho pominou, smutným hlasem řekl: „Což to jest, můj Bože? však víš, že jsem se tobě cele oddal. Ach nepohrdej služebníkem svým, pospěš a vytrhni mne.“ Když se rychtář vracel, a kněz ho uzřev řekl: „K které tak pospícháte slávě, již tu bude; nebo již jdou volati vás,“ on s radostí: „Chvála tobě, můj Bože, že již z světa vzat býti mám, abych byl s Kristem, a šel proti nim.“

4. Když kněz slova Kristova „Nenechám vás sirotku“ připomínal, on spěšně přidal: „Takť zaslíbil Spasitel, ale také doložil: Otče, chci, kde jsem já, aby tu byl i můj služebník, aby viděl slávu, kterouž jsi mi dal. Poněvadž tedy otec nebeský jedné a též vůle jest s synem svým, vím že to neomýlí: protož pospíchám umříti, abych s Kristem byl a viděl slávu jeho.“ A tak s dobrou myslí mučedlnictví podnikl.

Kapitola LXXI.

Jan Theodor Sixt z Ottersdorfu.

Muž učený, a povědomostí i zkušením mnohých věcí patrný, v náboženství horlivý, Starého města pražského měšťan znamenitý, na popravní lešení [1]) vyveden byv, přijal poselství, že se mu

[1]) theatrum.

život daruje. Což mu Plateis kanovník, sestry jeho syn vyjednal. Šel potom s jinými do vyhnanství [1]) a posavad, když toto píšeme, v živobytí jsa, křížem Kristovým se těší mučedlník jako znovu vzkříšený. (Dokonal v Pánu život léta teprv 1653. v Drážďanech.)

Kapitola LXXII.

Valentín Kochan z Prachové, měštěnín Nového města pražského.

Muž byl učený a svobodných umění mistr [2]), mající let okolo šedesáti, Nového města pražského písař. Ten, že pod Rudolfem učiněn byv konsistoře a akademie pražské defensorem, když v létu 1617. Ferdinand na království se tiskl, od Pražanů mluvil a protestoval, že žádným spůsobem bez Moravanů a Slezáků král volen, mnohem méně korunován býti nemůže, v takovou upadl nenávist, že brzo za tím z povinnosti písařské na Novém městě složen; potom pak, že i direktorství na sobě měl, za hodného smrti uznán byl.

2. Kněze Rosacia k sobě povolav, aby mu večeří Páně posloužil, žádal, a na ty, kteříž učiněného mezi stavy pod obojí porovnání nehrubě sobě vážili, a pro nějaký v slovích a ceremoniích rozdíl nesvornost a nenávist plodíce, k těmto antikristským smutnohrám [3]) napomohli, mnoho naříkal.

3. Po všecken vězení svého čas mnohými pobožnými a moudrými řečmi sobě i jiným dobré mysli dodával. Mezi jinými málo před smrtí povědění sv. Pavla, že naše obcování jest v nebe-

---

[1]) exilium. [2]) magister. [3]) tragediem.

sích, vykládav, pověděl, že věřící zde na zemi v těle živi jsouce, obcováním v nebi již jsou, na zemi že jich není než stín, sami v skutku již s Kristem kralují na vysostech. Mnohem tedy víc že duše od těla oddělená hned s Kristem bude, aby ani myšleno jináče býti nemohlo.

4. Jda na popravní lešení [1]) řekl: „Dej mi Bože, abych tmavé údolí smrti projda, ihned v zemi živých tebe uhlédal. Však víš, můj Bože, že jsem slovo tvé miloval.“ V tom zpíval z žalmu 16. poslední verš: „Ty mne na cestu k věčné radosti sám uvedeš, můj Pane, bez meškání, bych se těšil již v ustavičnosti v přeradostném tváře tvé spatřování, po pravici tvé se vší svatou říší, užívaje na věky tvých rozkoší.“ A přijda na lešení [2]), říkal slova Simeonova: „Nyní propouštíš Pane služebníka svého v pokoji, neboť jsou viděly oči mé spasení tvé, kteréž jsi připravil před obličejem všech národů.“ Naposledy poklek vysokým hlasem (latině) říkal: „V ruce tvé, Pane, poroučím ducha mého, vykoupil jsi mne, Bože pravdy!“ A tak život svatě zavřel.

Kapitola LXXIII.

Tobiáš Štefek z Poloděj, měšťan Nového města pražského.

I ten pro mysli své způsobnost od stavů za direktora zvolen byl, muž mysli pokojné a pobožnosti neošemetné, kterýž čas vězení svého téměř jen v slzách a vzdycháních trávil.

2. Před smrtí řekl: „Můj milý pán Bůh ráčil mi dávati všecko dobré v celém živobytí mém;

---

[1]) theatrum. [2]) theatrum.

nyní pak dává mi píti kalich utrpení. Jist jsem tím, že to činí k mému dobrému, abych skrze žalostivou a ohavnou smrt tou úzkou cestou přišel do království nebeského. Jáť jsem sic nezasloužil toho, aby mne s těmi vzácnými lidmi korunou mučedlnickou poctíti ráčil, ale když se tak jeho Božské milosti líbí, budiž mu ze všeho věčná čest i chvála.“ Když na něho zavoláno bylo, sepna ruce a do nebe tváří velice pokornou, obličejem smutným a očima slzavýma pohleděv, řekl: „Můj milý Spasitel umíraje pro mne, zvolal: Otče, ne jak já chci, ale jak ty chceš, děj se vůle tvá! A což já, červ bídný, prach a popel, mám se vůli jeho protiviti? Odstup to. Aj jdu, můj milý Bože, poslušně, prosím, smiluj se nade mnou, sejmi a shlaď všecky hříchy a nepravosti, a nenechávejž na mně poškvrny ani vrásky k odsouzení. Očisť mne, Bože, izopem, a očištěn budu; obmyj mne krví Krista Ježíše, syna tvého milého, a nad sníh zbílen budu.“ Tu kněz Jan vida jej tak truchlivého, potěšoval ho z slova Božího, načež on odpověděl: „Maličko ještě, a aj setře Pán všecky slzy z očí mých, odejme pláč a kvílení, bolest i naříkání, a dá mi radost věčnou.“ A tak šel s velikou pokorou a vzdycháním, ne bez naděje; kdež s mnohými modlitbami ducha svého Bohu oddal.

Kapitola LXXVI.

Jan Jessenius, v lékařství doktor.

Rodem byl z Uher, člověk urozený, v umění mnoha zemím známý, akademie pražské rektor. Léta 1618. učiněn byv od stavův českých do Uher legátem, a poselství dobře vyřídiv, když se zase

vracoval, jat jest a do Vídně dovezen. Potom pak od Matiáše císaře na směnu nějakého od stavů jatého Vlacha zase propuštěn. Ale Ferdinand Prahy dostav, zase ho jíti a s jinými do vězení dáti poručil, jehož on na podobojí, ovšem pak na sebe krvavou mysl znaje, ničeho jiného než co se s ním stalo, neočekával.

2. Povídal přátelům, že ve vídeňském vězení, do Prahy již odjeti maje, na stěně napsal „*IMMMM.*“ Což když po jeho odjezdu mnozí čtli a nerozuměli, přišel Ferdinand a vykládal to tak: „*Imperator Mathias Mense Martio Morietur*“[1]) a vzav křídu, napsal též proroctví: „*Iesseni Mentiris, Mala Morte Morieris.*“[2]) To vzpomínav Jessenius přidal: „Jakož jsem já neselhal, (nebo umřel Matiáš téhož měsíce,) tak bez pochyby Ferdinand o to se postará, aby se jeho proroctví splnilo.“ A tak se i stalo.

3. Uslyšev na sebe žalostný ortel, řekl: „Hanebně a ukrutně s námi zacházíte. Ale vězte, žeť se najdou ti, kteří hlavy naše od vás potupně na divadlo vystrčené poctivě pohřbovati budou.“ Což se i stalo, když v desíti letech po tom (léta 1631. po Gustavovu u Lipska vítězství) kurfirst saský s vojskem do Čech vtrh Prahu opanoval. Tu zajisté s jeho povolením od hraběte z Turnu ty hlavy s mostské věže složeny, a při tom velikém množství panstva, rytířstva, i jiného lidu a kněží, kteříž se byli z vyhnanství [3]) ponavrátili, s slavným průvodem do kostela matky Boží před Týnem vnešeny, a po učiněném na památku těch mučedlníků kázaní jistým osobám svěřeny byly k tomu

[1]) Císař Matiáš v měsíci březnu zemře. *Pozn. vyd.*
[2]) Jesenie, lžeš, zlou smrtí zemřeš. *Pozn. vyd.*
[3]) exilium.

cíli, aby pohřbeny byly v místě takovém, jakéhož by se žádný z nepřátel dověděti nemohl.

4. Aby Jessenia na papeženskou víru přivedli, jezuité žádné práce nelitovali, ale nadarmo. Když o tom mluvili, že skutkové ospravedlňují, odpověděl: „Milí otcové, bychť chtěl nyní na vaši stranu přestoupiti, velmi se bojím, když nedlouho živ býti mám, abych mohl takovou hromadu dobrých skutků vykonati, jakž vy vyhledáváte; a když bych nemohl, což by s mým spasením bylo?“ Na to hned jeden z nich, jakoby již vyhrál, řekl: „Můj Jesseni, jen měj hotovou k činění toho vůli, by ty pak toho okamžení umřel, slibujemeť, že se ihned do nebe dostaneš.“ Na to Jessenius: „Oho, a kdež zůstane očistec, pro ty, kteří zde míry dobrých skutků vyplniti nemohou, připravený?“ Oni vidouce, že z nich má smích, odešli.

5. Vyveden byv na lešení popravní [1]) a obrátiv se k soudcům, (sotva však pro hluk bubnů a trub slyšán býti mohl,) řekl: „Daremně Ferdinand tyranstvím utvrzuje trůn svůj, Fridrich přece kralovati bude.“ Když kat přistoupiv jazyk uřezati chtěl, spěšně (ač před tím mluvil, že ho to velice bolí, že toho jazyka, kterýmž před císaři, králi, knížaty s pochvalou mluvíval, tak potupně zbaven býti má, — přidávaje však, že to mrzuté s ním se katování budoucímu vzkříšení nic nepřekazí) vyplazil. Pak na kolena klekl a sťat. Hlava s jinými k vystrčení na divadlo odložena, tělo pak od kata do pytle dáno, aby za branami po dokonání této popravy pod šibenicí na čtvrti rozťato a na čtyry koly zavěšeno bylo.

---

[1]) theatrum.

Kapitola LXXV.

Krištof Kobr, měštěnín menšího města pražského.

Byl člověk hrdinské mysli, a že starší byl než jiní z stavu městského, o mnohých jim věcech, kteréž k stálosti sloužiti mohly, pobožně promlouval. Mezi jinými věcmi rozjímati velel, jak jest slavná proroků, apoštolů, mučedlníků, i toho Husa a Jeronyma památka, ne pro jinou příčinu, než proto, že své živobytí pro svědectví Ježíše Krista složili. Proč by tedy sobě toho nepřáli, aby je Bůh k tak svatému počtu přiloučiti ráčil? A připomínal slova Ignáciova: Pšenice Boží jsem, zuby šelem zemlet býti žádám. „Nu, my jsme také na roli církve svaté pšenicí Boží, kteráž aby byla k užitku Pánu svému, nechť se mele zubami těch šelem. Ale dobré mysli buďte, řekl, krví založena jest církev, krví k zrůstu přivedena. Mocen je Bůh, z každé krůpěje krve naší na tisíce ctitelů sobě vzbuditi. Nebo ačkoli nyní pravda násilí trpí, Kristus však i kraluje i kralovati bude, jehož žádný z trůnu jeho nesrazí a t. d."

2. Zavolán k smrti, řekl: „Jdu ve jménu Boha mého, aniž se stydím trpěti pro slávu jeho; nebo vím, komu jsem uvěřil. Boj jsem bojoval, běh jsem dokonal a t. d." Na lešení popravní [1]) šel hrdinsky, jako by s smrtí zápasiti chtěl. A přišed, stanul a řekl: „A tuto já mám umříti? Ach neumru, ale živ budu a vypravovati budu skutky Hospodinovy v zemi živých." A složiv šaty, modlil se řka: „V ruce tvé poroučím a t. d." A v tom korunu mučedlnictví přijal. Hlava na rožeň vstrčena.

---

[1]) theatrum.

Kapitola LXXVI.
Jan Šultys, primas na Horách Kutnách.

Když měl jíti na lešení popravní [1]), slovy žalmovými se potěšoval: „Proč jsi smutná duše má, a proč se rmoutíš? Posečkej na Boha: nebo ještě vzývati ho budu, hojné spasení tváře jeho.“ A když vycházeje řekl: „Zdá se nemoudrým, že spravedliví umírají: ale oni do odpočinutí jdou.“ A málo za tím: „Pane Ježíši Kriste, ty jsi zaslíbil, že kdokoli k tobě přichází, toho nevyvržeš ven: aj, já nyní k tobě přicházím, popatř tedy na mne, smiluj se nade mnou, odpusť hříchy mé a přijmi k sobě duši mou.“ A tu padl na tvář, ruce roztáhl a volal hlasitě: „Přijď, přijď, pane Ježíši, a nechtěj meškati.“ A pozdvih se na kolena, hlavu pod meč dal, kteráž do Kutny Hory přenešena a na bráně na hák vstrčena.

Kapitola LXXVII.
Maximilián Hošťálek.

Byl primas žatecký, muž učený a pobožný, protož i v počtu direktorů místo měl. Na smrt byv odsouzen, nad jiné se smutnější ukázal. A byv na příčinu od kněze tázán, odpověděl: „Připomínám sobě hříchy mladosti mé. Ačkoli zajisté vím, že nic není ku potupení těm, kteříž jsou v Kristu Ježíši: vím však také, že Bůh s svými nejen milosrdenství, ale i spravedlnost koná.“ K smrti byv zavolán, řekl: „Všemohoucí Bože, spravuj cestu mou, abych neusnul v smrti, aby ne-

---

[1]) theatrum.

řekl nepřítel můj: přemohl jsem jej.“ Potom slova Simeonova: „Nyní propouštíš Pane a t. d.“ A v tom sťat, a hlava v Žatci na náměstí [1]) na sloup k divadlu vystrčena.

Kapitola LXXVIII.

Jan Kutnaur, radní Starého města pražského.

Ze všech byl věkem nejmladší, a sotva vyplnil let čtyřiceti, udatností však mysli všecky téměř převyšoval. Když jezuiti k němu přišedše mluviti počali, přetrhl jim řeč: „Medle, páni patres, nekormuťte svědomí našich. Proti strachům smrti dosti my potěšení máme, jiného nepotřebujeme.“ A když přece mluvili, řekl: „Ani vás slyšeti nebudeme, mlčte, daremné sobě práce a nám zaměstnání nečiňte.“ Když jezuita jeden k druhému řekl: „Tvrdé jsou to skály, ani sebou hnouti nedají“ — „Dobře pravíte, pane pater,“ řekl, „tvrdá skála jest Kristus, a my nepohnutelně na něm založeni.“

2. Kterak obzvláštní jakousi víry udatností nějaký zázrak v čas popravy [2]) předpověděl, a ten se ukázal, připomenuto výše jest (LX. §. 9. a 10.). Řekl také k tovaryšům svým: „Můj ortel zní, že mám z radnice [3]) býti oběšen, ale zdali za krk, či za nohy, či za bok, nic nevím. Avšak jakkoli se to stane, nic nedbám. Toho mi toliko líto, že má krev s vaší krví nemá smíšena býti, abychom jedna oběť učiněni byli Bohu.“

---

[1]) ryňk. [2]) exekucí. [3]) rathauzu.

3. Zavolán byv k smrti, když mezi objímáním a líbáním přátel (zvláště těch, kteříž u vězení zanecháni býti měli, Abrahama Anjela, Teuprechta, Uzlara,) slzami pokropen byl, sám ani slzy neuronil, ale k nim statečně promluvil řka: „Mužně sobě počínejte, bratří, od pláče se zdržte. Jáť vás sice předcházím, ale o málo jest činiti, uzříme se v slávě nebeské.“ V tom jako lev kráčeje, a jako s někým se potýkati maje a k vítězství chvátaje, zpíval: „Když přijde má hodina atd.“

4. Pomodliv se, když k němu kat přistoupil a za odpuštění žádal, nejprv mu měšec s penězi dal a hned rukou k svázání podal, pravě, aby povinnost svou konal, však po křesťansku. Když na žebřík (přistavený k břevnu z okna radnice [1]) vystrčenému, na němž oběšen býti měl,) vstupoval, velikým hlasem, jakoby řval, volal: „Žádného jsem nezradil, žádného nezamordoval, žádného té smrti hodného účinku se nedopustil: ale že jsem vlasti a evangelium Božímu věren byl, umírám. Bože, odpusť nepřátelům, neboť nevědí co činí. Ty pak, Kriste Ježíši, smiluj se nade mnou, toběť poroučím duši mou.“ A hned s žebříku sstrčen byv, skonal.

Kapitola LXXIX.

Simeon Sušický.

Byl to Kutnaurův otčim, v letech nehrubě starší než on. Vida skrz okno přicházející jezuity, obrátiv se k tovaryšům řekl: „Černí ptáci se sletují, ale nebudou z té mrchy jísti, odletí hladovití.“ A opět: „Nic neuloví, Bůh své zdržovati bude a

[1]) rathauzného.

nedá u víře zhynouti, nebo zaslíbil vyvolených hájiti jako zřítelnice oka.“ Poslední noci měl boj s tělem, že Písmo praví: „Zlořečený každý, kdož visí na dřevě.“ Ale když kněz Vrbenský o tom zprávu dával, jak to zlořečení Kristovou smrtí jest vyzdviženo, a na něm již přestalo, upokojil se.

3. Uslyšev ono ranní z děla vystřelení, řekl: „To znamení naší již již nastávající smrti jest. Připravmež se, abychom ustoupili nepřátelům našim, kteříž nás snášeti nemohou. My naději máme, že tu smrt zmužile podstoupíme; ale jich, nebudou-li pokání činiti, věčná smrt očekává.“

4. Zavolán potom byv, pěkně se modlil i zpíval. Na témž trámě vedle pastorka svého oběšen byv, brzo se zadusil. A v té chvíli obrátil se sám od sebe tváří k tváři Jana Kutnaura, že se ústa úst dotýkala, jakoby se líbali. Což sobě nepřátelé také v smích obrátili, mluvíce, že to tak úporní buřičové [1]) byli, že ani po smrti sebe vespolek nadýmati a pletich [2]) strojiti nepřestali.

Kapitola LXXX.
Nathanael Vodňanský.

Jezuitům, když ho namlouvali, aby přestoupil, řekl: „Pod zástěrou buřičství [3]) odjímáte nám životy, a nemajíce na tom dosti, chcete nám i duše odníti? Nasyťte se zítra hleděním na naši krev, a na tom mějte dosti. My pak necháme vám ostnů v svědomích vašich.“

2. Když v neděli o polednách poručeno, aby, kdokoli z přátel navštěvovali vězně, již odešli a

[1]) rebellové. [2]) praktik. [3]) rebellie.

víc nepřicházeli, syn jeho ženatý, měštěnín také pražský, Jan Vodňanský, s pláčem promluvil: „Můj pane otče, rád bych s vámi zůstal i s vámi umříti sobě přál:[1]) ale když nelze, Bohu to poroučím. On dejž vám pomoc a milost k šťastnému setrvání. Kdyby vám života podávali, přestoupíte-li, prosím, nečiňte toho, stálý buďte, Bůh vás potěší a posilí.“ A tu objímaje otce, tvář slzami smýval. On ani slzy neuroniv, ani zkormoucení na sobě neukázav, řekl: „Synu, kormoutíš mne pláčem svým, neplač. Já se smrti nestrachuji, nýbrž ji s Boží pomocí v dobrém svědomí podstoupiti míním. Promluvení tvé s napomenutím přijímám sic mile, ale což tobě to na mysl přišlo, aby ty o mně pochyboval? Já raději tebe napomínám, aby otcovskými šlepějemi kráčel, a bratří, sester i dítek svých k následování stálosti, jejíhož vám na sobě příkladu zanechávám, napomínal. Pamatuj, čemus ode mne vynaučen, odejdi s Bohem a manželce své nemocné oznam, že ji Bohu poroučím i s dítkami.“

3. Byl odsouzen, aby byl oběšen, ale nevěděl, že proň obzvláštní šibenice v prostřed náměstí[2]) („spravedlnost“ řečená) obrána. Když tedy mu z lešení scházeti rozkázáno, kamž ho rychtář předcházeje vedl, obrátiv se na Kutnaura a Sušického s okna vysící, řekl: Ó moji milí tovaryši, líto mi, že od vás odloučen a ještě ku potupnějšímu místu tažen býti mám.“ Na to když mu kněz řekl: „Čím větší pro Krista potupa, tím větší s Kristem sláva,“ odtud on lepší mysli nabyv, trpělivě tu putupu šibenice na se přijal.

[1]) vinšoval. [2]) ryňku.

Kapitola LXXXI.
Václav Jizbický jinak Maštěrovský.

Že byl blízkým Plateisovým, kanovníka (a potom biskupa) olomouckého přítelem, také se života nadějí krmil, na panu Sixtovi, strýci svém příklad již viděv, tak že jiní s ním se žehnajíce, štěstí mu k životu přáli [1]) a své ženy i dítky poroučeli. Ale sluha Boží, aby to jen chytrost ďábelská nebyla se boje, napomínal ho, aby se na to nebezpečil, ale raději k smrti hotovil. On vyšed až na popravné lešení [2]), sem tam se ohlédal, byl-li by kde jaký o jeho životu posel; i když mládenec s něho plášť snímal, on domnívaje se, že mu něco dobrého oznámiti má, ucha nastavoval.

2. A když viděl, že naděje není, požádal kancionálu a nalezna píseň (č. 17.), hlasem vysokým poslední čtyry verše zpíval: „A protož s doufáním před tebou klekáme a t. d.“ až do konce. A odloživ písní vstal, kabát složil, zas na kolena klekl, a modle se Bohu duši obětoval.

3. Nepochybné, že by životem i on byl darován, kdyby se byl v náboženství [3]) ne tak zmužile stavěl: ale že jezuitům v neděli, když s ním také pracovati chtěli, statečně odpíral a je v šibřiňcích jejich zahanboval, krví svou toho připlatiti musel. Budiž i jeho památka požehnaná.

Kapitola LXXXII.
Jindřich Kozel s jinými.

Voláni potom byli napořád Nového města pražského měšťané: Jindřich Kozel, Ondřej Kocour,

---

1) vinšovali. 2) theatrum. 3) religii.

Jiří Řečický, Michal Vitman a Simeon Vokáč; ti všickni mečem sťati. Kteréž že k smrti doprovázel kněz Adam Klemens, správce u sv. Václava, a nic z jeho poznamenání k našim rukám nepřišlo, ničeho také obzvláštního o nich psáti nemůžeme. Máli kdo co toho v rukách, (jako i o doktořích Němcích, Hauenšildovi a Riplovi, s nimiž němečtí kněží byli,) bude se moci při druhém vydání [1]) připojiti.

2. Trvala ta poprava [2]) od páté hodiny ranní až do hodiny desáté na půl orloje, užasnutí hodné divadlo. Nebo mezi nimi bylo dvanáct počestných šedivých starců; všichni pak muži vzácní a vážní. Kat se žádného z těch, kteréž stínal, rukama nedotýkal, aniž se komu spatřiti dal kromě Jessenia, jemuž jazyk řezal, a těch tří, kteréž věšel. A tito tři viseli do večera; v soumraku pak spuštěni jsou od kata, a od hrobníků čtyř do truhel vloženi a do hrobů nešeni, Kutnaur k sv. Havlu, Sušický k sv. Benediktu, Vodňanský k sv. Kříži. Stínaných těla hned po popravě [3]) do truhel, pod radnicí [4]) již připravených skladena, na vůz dávána, a vezeno každé k místu svému tiše, bez zvonění a zpěvu, ač místo žákovského zpívání dosti bylo hlasitého pláče od žen a dětí i jiného na sta lidu. Hlav pak dvanáct od katů do dvou puten skladeno, na věži mostskou vnešeno, a na divadlo v železných krabuších vystaveno.

3. Na druhý den Mikuláš Diviš, přední sluha [5]), že Fridricha do Prahy vjíždějícího jmenem starého, prostého a spůsobem Žižkovým oděného lidu vítal, a z Prahy odjíždějícího nějakým přáním [6]) vyprovázel, za jazyk k šibenici hřebem přibit a

---

[1]) edici. [2]) exekucí. [3]) exekucí. [4]) rathauzem. [5]) servus. [6]) vinšem.

celé dvě hodiny tak držán. Kat zajisté odejda jiné tři řečníky odpravoval, Václava Božeckého, Josefa Kubína a Jana Švehlu, po třikrát je metlami mrskav, u radnice[1]), u mincovny[2]) a u černých jelenů na dláždění, z města vyvedl. Mezi nimiž Kubín nejvíc mluvil a na pomstu volal, zvláště při třetím mrskání, kdež zvolal: „Ach Bože, zatmiž se slunce nebeské nad naší křivdou!" Což se i stalo, že slunce více než hodinu nesvítilo, s mnohým podivením. Jdouce žehnali se s lidem a zpívali žalm 112. a zase 70. Pak navrátiv se kat na náměstí[3]) staroměstské, Mikuláše k šibenici za jazyk přibitého odjal a do vězení zase vedl, odkudž po čtyrech teprv letech vypověděn byv do vyhnanství[4]) se dostal, a léta 1647. v Lešně polském život dokonal, stařec jsa sedmdesátiletý.

4. Po té tak smutné události[5]) mnozí pobožní na pláč se vydávali, že s nimi nezemřeli. Nepřátelé naproti tomu bídným a již utlačeným evanjelíkům více se posmívali a vzdorovali[6]), že již dodirektovali, že již Čechové zvítězili, že již katolíky vyhladili, a podobně mluvíce.

Kapitola LXXXIII.

Martin Fruvein z Podolí.

Ani tohoto mlčením nesluší minouti, kterýž byl měšťanem pražským předním, a prokurátorem při soudech vyšších zemských vzácným, jehož rad od mnoha let stavové užívali, a za Fridricha do

---

[1]) rathauzu. [2]) mince [3]) ryňk. [4]) exilium. [5]) tragedii.
[6]) trucovali.

stavu rytířského přijali. Ten hned po vzetí Prahy v domě svém od vojáků, jichž plný dům měl, jat, posmíván, bit neobyčejně a ukrutně, pochodněmi pálen a mučen byv, a půl léta téměř nejtěžší bolesti snášeje, ani živ býti ani umříti nemohl. Avšak když jiní do vězení bráni byli (21. února), byl i on z domu svého nejprv na radnici [1]) staroměstskou, potom na zámek do bílé věže přestěhován, a tak ode všech jiných, aby s žádným společnosti a rozmlouvání míti nemohl, oddělen, až teprv 7. dne června v příkopě zámeckém, pod touž věží, mrtvý jest nalezen.

2. Nepřátelé to tak rozvolali, že svědomí zle sobě svědomé k tomu ho přivedlo, aby dolů skočil a sobě sám život odjal. Protož ho katu odtud vzíti, na Bílou horu zanésti, tam stíti, čtvrtiti, a čtvrti opodál od bran proti čtyřem stranám světa na koly vstrčiti, hlavu pak na koňském trhu na šibenici („spravedlnost" řečené) přibiti poručili. Pochybovali mnozí, aby to pravda byla, že by sám sobě život odníti měl, poněvadž vždycky od vojáků střežen [2]) byl. K pravdě podobnější se zdálo, že někdo k tomu tajně nastrojen byl, kterýž by ho tak vyhodil, což Bohu povědomé jest.

3. My o tom jen víme, že po všechen ten čas v těžkých pokušeních postaven byl. Což na sobě znáti dal, když ještě v domě svém od jednoho z služebníkův církve, Adama Hartmanna, navštíven byl: ten přišel na žádost jeho k němu při mládenci doktora Erasma, barvíři, kterýž ho převazovat měl, a pozůstav u něho slyšel ta slova: „Ach můj milý bratře Adame, jáť jsem se nadál, že já tím co činím, církvi Boží posloužím: nyní pak vidím, jak mnoho tisíc nevinných duší

---

[1]) rathauz. [2]) vartován.

jest zavedeno. Ach nejsem-liž i já tím vinen? Ach což mi Bůh můj řekne?“ Tak on to těžce rozsuzoval a k svědomí připouštěl. Ale že vojáci často do toho pokoje vstupovali a překáželi, více mluviti nemohl, na tom toliko zůstana, poněvadž potěšení potřeboval, aby když o spůsobnějším času znáti dá, zase navštíven a stolem večeře Páně posilněn byl. Avšak než se to stalo, on do vězení přenešen byl, a žádného krom ženy jeho více k němu nepouštíno. Kteráž den před smrtí jeho (6. června) navštívivši ho, (což potom často připomínávala,) našla ho velmi smutného a od mnichů, kteříž ho často navštěvovali, zturbovaného. A že kancionál bratrský na stole ležel, kázal jí tam nějakého potěšení hledati. Ona když ne pojednou naleznouti mohla, vzal sám písně a našel pod literou G. XVIII. píseň „Stvořitele svého ctěme a t. d.,“ z níž s pláčem tyto verše zpíval: „1. Ach co tak přehrozně křičíš nad svým potřením, a upíš? Rána tvá nezhojitelná, neníť tobě kdo spomoha. — 2. Jáť ránu tvou uvázati, sám chci neduh tvůj zhojiti, však kázně s tebe nesejmu, až tě zas k zdraví přivedu. — 3. Těš se tomu duše věrná, hříchu i bídy čitelná, věrnýť jest ten jenž zaslíbil, což částkou již i naplnil. — 4. Uvázal na tu tvou ránu mast života připravenou, Syna svého v umučení, vzkříšeného v zvelebení. — 5. Tenť tě dokonce uzdraví, když tě vzkřísí a oslaví, odejme pláč a kvílení, a dá věčné utěšení. — 6. Jenž vidíš naše zkažení, a dals tak dobrou naději, rač nás v tom osvěcovati, dejž nám hřích náš vždy víc znáti. — 7. Abychom se vždy kořili, té tvé milosti užili, zbaviž mrtvosti svědomí, v duchu hříchů nevážení. — 8. Dejž ať nad nimi kvílíme, dokudž k zdraví nepřijdeme, prázdni jsme světských veselí, ty buď naše utěšení. Amen.“ — To vše bylo

znamením, že duše s pozoufáním bojovala, ale sobě nezoufala.

4. Buď jak buď, jestližeť snad zkusiv prvé nesnesitelných bolestí a obávaje se ještě těžších, a chtě buď ujíti nebo raději tím dříve umříti, sám dolů skočil, přeceť mu koruna mučedlnictví odepřena býti nemůže, když v té při, kteráž jest Kristova, nepřátel ukrutnosti se obávaje, smrt tím dříve podniknouti chtěl. I papeženci sami tomu (jestliže na soud svatých otců v tom co dbají,) příčiti nebudou moci. Nech čtou Ambrože svatého, (v knize třetí o pannách,) najdou, že cos podobného o Pelagii panně píše, kterak pro ujití násilí s domu skočila a zabila se, kterýž účinek on schvaluje. Nechť pohlédnou do Augustina, jak i on ačkoli bázlivě v podobné příčině odpovídá. Nýbrž i u Eusebia mírný o tom smysl najdou v knize VIII. v kapitole 24., kdež takto o tom: „Co potřebí těch také připomínati, kteříž v Antiochii mučedlnictví podnikali? z nichž někteří na ohnivých roštech ne až k smrti, ale k dlouhému trápení (jakž se i Fruveinovi stalo) pečeni byli; jiní opět raději pravou ruku na oheň kladli, nežli by se bezbožných obětí dotýkali. Mnozí pak prvé než jímáni byli a do rukou úkladníků svých přišli, aby těch trápení nezakusili, s nejvyšších podlah domů svých po hlavě dolů sebou metali, a tak volili smrt raději dobrovolně podstoupiti, nežli se do rukou bezbožných, aby s nimi podlé libosti své ukrutně zacházeli, jako v loupež dostati."

Kapitola LXXXIV.

Matiáš Borbonius, doktor.

Mezi odsouzenými byl vzácný a šťastný lékař, za tří císařů zemský doktor, Matiáš Borbonius;

jehož když těmi bouřkami nevinným býti poznal kníže z Lichtenšteina, život mu vyprosil a sobě za životního doktora vzal. Což Jana Chrisostoma Šreple, císařského rychtáře, kterýž pěkného Borboniusova domu dostati usiloval, a proto všecko zlé o Borboniovi mluvil, tak mrzelo, že nemoha jeho jak chtěl zkaziti, ani ďábelské k němu nenávisti v srdci tajiti, potkav ho od knížete se vracejícího na ulici města, pochopům ho kyjmi bíti a až do domu tak provázeti rozkázal. Což ač knížeti odporné bylo, však se Šreplovi nic za to nestalo.

2. Ten doktor, ačkoli nedošel koruny mučedlnické, však mezi pravdy Boží vyznavače počten býti má. Nebo kolikrát koli s ním buď kníže neb od něho k tomu nastrojení lidé o proměnění náboženství opravdově mluvili, (mluvívali pak často,) vždycky však nadarmo. Hodná jest paměti daná od něho Smečanskému odpověď; nebo když lahodnými slovy a z veliké přívětivosti i objímáním jeho, aby římským katolíkem byl žádaje, řekl: „Ach můj milý Borboni, jak by ty znamenitě katolické církvi a mnohých lidí spasení nápomoci mohl příkladem svým!“ on spěšně na to odpověděl: „Nýbrž nic jistšího není, jako že by se veliká škoda církvi vaší stala, kdybych já k ní přistoupil.“ A když se na příčinu vzeptal, odpověděl: „Račte mi věřiti, m. p., že tak mé svědomí outlé jest, že žádnou věcí ničehož odporného strpěti nemůže. Jestliže bych tedy proti svědomí přestoupil, nic bych očekávati od něho nemohl, než že by mne hryzlo, trápilo, mučilo i na zoufání přivedlo. A já s naříkáním a strachem z světa sejda, byl bych příčinou, že by se jiní mým příkladem káti a toho varovati učili.“ Tak nepohnutého vida, v nená-

vist ho vzal, a s jinými v létu 1628. z země vypověděl.

3. A tak se přestěhoval Borbonius do Polska, kdež od Vladislava královského syna (potom krále) za doktora užíván byl. V Prusích v městě Toruni život dokonal, téměř sedmdesátiletý stařec, léta 1629. 16. prosince.

Kapitola LXXXV.

Páni moravští zjímáni.

Málo před exekucí pražskou (totiž 4. června) páni moravští pod obojí, o kterých rozumíno bylo, že Čechům pomáhali, na poručení císařské svoláni byvše, do vězení dáni jsou, někteří v Brně, jiní v Olomouci. S nimiž nepochybně totéž by se bylo stalo, co s českými, kdyby byl císař tak vysoce jim v bezpečnosti v ten čas, když hned po vítězství pražském dobrovolně se poddali, neslibovál, a ovšem kdyby kníže krnovské s Betlen Gaborem, toho času v Uhřích vítězství majíce a některé zajaté kanovníky vracujíce, života některým byli nevykoupili. Jiní pak z nich přece na tři léta i více v vězení byli, a ne jináč než na veliké přímluvy na svobodu přišli, ale statkové jich rovně jako těch, kteříž pro zachování života z země ujeli, císařské komoře přisouzeni, a potom papeženským pánům a jezuitům rozdarováni byli. Ten byl toliko rozdíl, že ti, kteří z vězení byli propuštěni, měli o sobě to slovo, že jsou ku poctivosti a pověsti dobré navráceni: ale kteříž zujížděli, za nepoctivé jmíni, jakožto ti, jejichž jména na šibenici přibita byla.

Kapitola LXXXVI.
Václav z Bitova, rytíř.

Z počtu těch byl Václav Bitovský z Bitova, na Bistřici pod Hostýnem a Prusinovicích, jeden z direktorů moravských, kteréhož potom Fridrich dvorským sudím [1]) markrabství moravského učinil. Ten když léta 1637. v Marcích byl jat a do Moravy odeslán, na poručení kardinála z Ditrichšteina (kterýž úhlavní proti němu hořel nenávistí) mučen, a široce o těch i jiných věcech vyslýchán [2]), daremně však; naposledy pod meč odsouzen byl, a tu smrt v Brně na popravním lešení [3]), před radnicí [4]) k tomu připraveném statečně podstoupil.

2. Kdyby byl kdo směl k němu přijíti anebo ho k smrti doprovoditi, měli bychom beze vší pochybnosti, co by nám a potomkům na příklad psáno býti mohlo; nebo muž byl statečný a udatné mysli. A ačkoli někdy (jakž při takových lidech bývá) nalézali se při něm mnozí výstupkové, však on v vyhnanství [5]) cele se na čítání a rozjímání svatého Písma vydav, tak se byl v ctnostech pravého křesťanství vytříbil [6]), že při něm nic viděti nebylo, jen život čistotný, pobožný, středmý, na žádost Boží slávy a vlastního spasení všecky snažnosti vynakládající. Ale že když se v ruce nepřátelům dostal, po všecken čas vězení jeho žádný k němu přístupu neměl, mimo jakés hloupé (jakéž mu k službě naschvál zanecháno bylo) pachole, a že když na smrt vyveden byl, hřmotem bubnů a zvukem trub všecko ohlušeno bylo, že žádný nic z jeho mluvení zaslechnouti nemohl, nic o tom psáti nelze. Z psaní však jeho, kteréž k man-

---

[1]) hofrichtýřem. [2]) examinován. [3]) theatrum. [4]) rathauzem. [5]) exilium. [6]) vypuléroval.

želce své rozžehnávaje se učinil, a z jeho, když k smrti šel i smrt podnikal, povah, vidělo se zřejmě, že v něm, jakáž na mučedlníka náleží, i stálost i moc dobré naděje se skvěla.

Kapitola LXXXVII.

Statkové pánům pod obojí pobráni.

V témdni po exekucí pražské, dne 28. června, stalo se zjevné vůbec prohlášení, že jak těch pánů postínaných, tak i těch poběhlých statkové císaři k ruce se ujímají. Jiní stavové tím časem v strachu zůstávati museli; až druhého teprv roku vydáno obdarování, kterýmž všechněm obyvatelům království veřejná milost se ohlašovala v mandátě císařském, jehož obsah [1]) tento byl: „Že, ačkoli se ohavné té rebelie všickni účastny učinili, a tudy neméně než jako ti, kteříž na hrdle ztrestáni jsou, aby k nim nápodobným trestáním přikročeno bylo, přičinu dali: z přirozené však císařské milosti na hrdle a cti že osvobozeni budou a bezpečni; než co se pokuty propadnutí statků dotýče, poněvadž všecken ten nepokoj od nich pošel, a na zaplacení zdělaných od císaře na tuto válku dluhů mnoho potřebí, statkové jejich že se do komory královské berou. A aby ani tu nebylo příčiny k naříkání, že dovoluje J. M. C., aby kdo ne tak příliš zhřešili, při statcích svých zůstaveni byli, jistou však odtud pomoc na placení dluhů činili. A protož aby od dne prohlášení [2]) tohoto patentu nejdéle v šesti nedělích každý se před místodržícím (knížetem z Lichtenšteina) v Praze postavil,

---

[1]) summa. [2]) datum publikování.

čím proti J. M. C. prohřešil, psaně se přiznal a za odpuštění žádal. Kdokoli se nepostaví, že na sebe vinu uražení velebnosti vztáhne; kdo se ke všemu, z čehož by obviněn býti mohl, nepřizná, že podobně všecku při ztratí atd." Dáno[1]) bylo v Inšpruku 3. února, léta 1622.

2. Byla pak předepsána toho vyznání forma, v kteréž všickni napořád museli vinu zprotivení se vyznati a odprositi. Což že se lstivě dálo, brzo potom se ukázalo. Nebo když knížata německá k císaři se přimlouvali, aby pro některých prohřešení všechněch nepokutoval bez rozdílu, to za odpověď dáno, že nejsou pokutováni než jen ti sami, kteří svým vlastním vyznáním toho potvrdili, že z buřičů[2]) byli.

3. Hned jiní otevření listové po všech krajích rozesláni byli, aby žádný žádného statku svého ani neprodával nic, ani pod žádným zámyslem jinam nestěhoval, nezmenšoval, neztenčoval: ale jak ho v cele užíval, tak dále zachoval. Kdo by jináč učinil, a buď něco jinam odeslal, ten to že tratí; buď něco cizího přijal, ten z svého vlastního tolik že císaři propadá.

4. Byli potom jedni po druhých obsíláni, aby na sebe ostatní ortel slyšeli, — i mrtví také někteří, jako pan Mikuláš Bukovský z Hustiřan, již před dvěma lety pohřbený, a někteří po mnoho let nemocní a na lůžku ležící, ano i ti, kteří dávno před tím o zrak přišedše, proviniti nic nemohli, když toliko jména jejich ve dskách našli a vědělo se o nich, že statky mají. Z jakýchž byl pan Petr Škopek z Otradovic na Bělehradě a pan Jan Charvát na Bělošicích, kterýmž v obeslání to se za vinu dalo, že jsou v tažení stavů pod Vídeň pří-

[1]) Datum. [2]) rebellantů.

tomni byli a do císařských oken stříleli, z nichžto však tento na deset let před tím zrak byl ztratil, onen na osm let šlakem poražený leže, z lůžka s sebou hýbati nemohl. Tak že se každý domysliti mohl, že tu ne nějaká vina, ale statek podobojích té pokuty sobě zasloužil. Což i odtud přepatrné bylo, že na lid méně mající ne tak nastupovali; nýbrž (pravdu oznamuji) ti milí soudcové bezbožnost za žert sobě pokládajíce, často, když kdo, že žádnou měrou ničímž vinen není, prokázal, říkali, že ač nemá hříchů skutečných, poněvadž však nakažen jest hříchem původním, totiž kacířstvím a bohatstvím, nemůže z pokuty vyňat býti. To z úst kardinála z Ditrichšteina i také sekretáře Pavla Michny mnohokrát slyšáno. Což k nějakému pobožným potěšení bylo, když viděli, že netrpí jako zločinci, ale jako křesťané.

5. Obeslaným na postavení nedávali delšího terminu než 8 dní: ješto někdy v příčině málo některé kopy delší terminy mívali. A když se postavili, byli jim přečteny články [1]) jejich provinění, — ne podle jejich vyznání, ale co jen lstivě na koho vymyšleno býti mohlo.

Aniž k odpovědi času bylo propůjčeno; nýbrž byť kdo ihned odpovídati, nevinu svou prokazovati chtěl, musel rád nerad výpověď slyšeti v takový způsob: „Propadl sic N. N. hrdlo, čest i statek; avšak z milosti císařské jest mu čest i hrdlo darováno, statek toliko císaři (buď zcela, buď z částky, díl, dva, tři) propadnut jest. A komu statku díl neb dva zanechali, ti na komoře toho vyhledávati měli, ale nic nikdy neobdrželi.

6. Byla tu jakás jakés milosti tvárnost, že ne všechněm všecko zároveň berou; ale skutek ukázal,

---

[1]) artikulové.

že prosté tyranství všudy bylo. Nebo pobrali všechněm zámky, městečka, vsi, dvory; a místo dílu, kterýž jim zanechán býti měl, dali kus papíru, aby svého dílu zaplacení na komoře hledali. Ale toho zaplacení až posavad žádný ani penízku neviděl. Tak pod barvou právního procesu, právě tyranským spůsobem všickni evanjelíci o všecko své připraveni a do podružství vehnáni jsou. Někteří v městech sobě byt najímajíce, jiní u přátel papežského náboženství obydlí hledati, a někteří zase u těch, kteříž jim statky pobrali, slaužiti musíce. Málo někteří buď skrze přízeň komisařů aneb skrze dary a novou koupi, své nebo manželek svých statky do času zdrželi. Přivětšilo se i tím ukrutnosti, že netoliko nemohovité ale i mohovité věci brali, a sotva jedněch šatů, v kterýchž někdo chodil, zanechali. Může za příklad jmenován býti (však ne jemu samému to se přihodilo, ale mnohým jiným,) Burian Slibovský, kterýž toho času, když k němu komisaři pro odnětí mu statku přijeli, doma nebyl. Ale vrátiv se té chvíle, poručeno sobě měl, aby z vozu sešel: nebo že i vůz s tím co na něm jest, i koně císaři náležejí.

7. A vědouce, že někteří ještě na úrocích peníze mají, aby je i o ty připravili, poručení přišlo, aby jeden každý jistoty své, jak jich mnoho má, (pod propadením celé sumy, kdo by co zatajil,) ukázal. K čemuž na Moravě obzvláštní soud, jejž *kridou* jmenovali, osazen byl v Mikulově [1]), kdež se všickni stavěti a jistoty přinášeti musili. Z nich některé, ne tak platné, vracely se některým zcela, aby i tu barva byla spravedlnosti, jiné za ledajakými vymyšlenými příčinami zadržány

[1]) Nyklšpurku.

byly; od některých částka se brala na císaře. Jestli kdo jaké peníze při dskách zemských podle obyčeje země skládal, hned tu byl královský fiškál, (nebo zrad i zrádců všudy plno bylo,) který učiniv ohlášení, že císař na vojnu peněz potřebuje, pobral je, dav na to věřitelovi kus papíru, že mu takovou sumu císař dlužen zůstává.

8. Tak po vybytí starých obyvatelů papeženci mezi sebou statky dělili, jak se komu líbilo tu neb onu ves, městečko, zámek, neb i celé panství k svým mezem připojiti, a toho od císaře buď darem neb jiným spůsobem dostati mohl. Veliký díl dostal se cizozemcům, Španělům [1]), Vlachům, Němcům, kteříž císaři vojensky slouživše, toho prý sobě zasloužili.

9. Jestliže kde byli vdovám a sirotkům náležející statkové, nenedostávalo se Achabů, o Nábotovu vinici se starajících; nebo komu se jen kde příležitě panství vidělo, ten aneb chytrostí oklamával, anebo sliby lákal, aneb pohrůžkami a položením vojáků ku prodání přinucoval. A tu ti sami, jenž kupovali, i cenili i tržili i smluvili, a co chtěli, to za to dáti slíbili; potom pak ani toho nedali.

10. Rozkázal také císař privilegia království od dávných králův nadaná k sobě do Vídně přinésti. Kterýchž v truhle dostav a na ně pohleděv, „*Toto-liž jsou ty škarty,*“ řekl, „*kteréž tak veliká zaneprázdnění předkům našim činívaly?*“ A popatřiv na každý list, *pečeti i podpisy ustřihoval, a všecko na oheň metal,* an tu stál nad tím zděšený a tiše sám v sobě vzdychající ten, který je přivezl, Adam z Valdšteina, nejvyšší purkrabě pražský.

---

[1]) Hyšpanům.

Kapitola LXXXVIII.

I náboženství i právo podobojím zastaveno, až i těm, kteříž proti císaři nic byli neprovinili.

Vypovídáni mezi tím byli, jakž výše připomenuto, kněží, a vyháněni z celé země s velikými pohrůžkami, kdyby kdo koho přechovával. Ale ti, kteříž proti císaři v ničemž neprovinili, rozuměli, že se to k nim nevztahuje, jako i ti, kterým císař již byl odpustil. Protož jinými mandáty, aby všickni všech kněží vybyli, poručeno. Čemuž se opříti žádný nesměl.

2. Jediný Karel z Žerotína, jakž před tím dotknuto, proti tomu se postavil a netoliko kardinálovi z Ditrichšteina, hejtmanu tehdáž moravskému, a komisařům jeho se vzepřel; když tím neprospěl, i do Vídně jel, a před císařem na křivdu od kardinála sobě učiněnou naříkal, že na něho an toho nikdy nezasloužil, takovou pokutu jako na ty, kteříž císaři přísahy nezdrželi, uvozuje, žádaje při právu a spravedlnosti své zúplna zanechán býti. Ale odpověděno od císařských rad, postupování to vymlouvajících, že se tak zle té reformaci rozumí, jako by ona místo pokuty na někoho vzkládána byla, ješto ona jest raději částkou otcovské péče, kterou císař o spasení království a zemí svých vésti ráčí. A kdyby žádná nikdy vina v to byla nevkročila, že císař tím povinen jest, aby tak dobře poddaným to co k spasení duší jejich, jako co k vezdejšímu pokoji přináleží, obmýšlel. Užasl se pán nad tím, že teprva tak zjevně jejich usilování, kteréž prvé ve tmách tajeno bylo, již na světlo jde, a že mučírna svědomí lidských pláštěm pobožnosti se přiodívá. Přece však u sa-

mého císaře o svou věc jednal. Odpověděl císař, že pro svědomí nic jiného učiniti nemůže. Pán, že i on svým svědomím jest Bohu zavázán, a z té příčiny žádá, aby ho císař neobtěžoval. Odpověděl císař, že on ho neobtěžuje, ale kazatelů trpěti nemůže. Na to pán zase, že on bez služeb Božích býti a služba Boží bez služebníka konati se nemůže. Tak s tou protestací od císaře odšed, netoliko dvorského kazatele, Pavla Hronovského, zjevně choval, ale i pobožného a více než sedmdesátiletého starce Jana Lanécia a Jiříka Erasta, bratrské na Moravě starší, i jiných více tajně v jeskyních chlebem a vodou pobožný Abdyáš choval; k náboženství pak na zámku svém Náměšti, od Hronovského přisluhovanému, netoliko poddaným svým ale i cizopanským jakéhokoli řádu lidem přítomným býti dopouštěl. V kteréž věci v Čechách pán z Sloupna, Jiří Sádovský, a někteří nemnozí jiní pána následovali potud, pokudž sami do vyhnanství [1]) nemusili.

3. Mezi tím pak, poněvadž bezbožní pokoje míti nemohou, ale jsou, jakž prorok mluví, jako zbouřené moře, vymítající z sebe nečistotu a bláto, stalo se, že novou vymyslili vzteklost na učitele mládeže, kteréž obzvláštním vypověděli mandátem: aby, kdokoli z pánů, z rytířstva, z měst, učitele [3]) dítkám svým nekatolického choval, toho hned odbyl; jinak že bude jat a k trestání oddán.

4. A aby všickni rozuměli, že není žertu, a že císař jiných lidí krom katolíků trpěti nechce a nemíní, vydán jest opět mandát, 1625. dne 22. června, kterýmž užívání desk zemských těm, kdož by katolickými nebyli, na věčnost se zapovídá.

---

[1]) exilium. [2]) preceptora.

5. Poznavše tedy dobří podobojí, že jim již práva neslouží, aniž jest, kam by v takových svých křivdách odvolati se[1]) mohli, leč do nebe, na to se oddali (kdo však tomu tajemství nepravosti dobře rozuměli), aby vzdycháním a lkáním k Bohu volali, aby takové převrácenosti pomstil. Jiné naděje nepozůstávalo.

Kapitola LXXXIX.

Páni z celého království vypovědíni.

Vítězství jedno za druhým v říši obdržívajíce nepřátelé, nabývali den ode dne hrdější mysli, i to, čeho by se byl svět nenadál, před sebe vzavše, aby stavové pod obojí, jenž větší díl království byli, všickni spolu pojednou z země byli vypovědíni. Nebo sobě naději činili, poněvadž krajiny německé vůkol a vůkol podmaněny jsou, i král dánský[2]) s Mansfeldem, Halberstatským, Durlachem, Veimarem a t. d. přemožen, a skrze to mnohých mysl zemdlena, že nebude jiného, než že tak přestrašeni všichni, náboženství své na větším díle opustí, jakž se i stalo.

2. Protož léta 1627. července 31. (v den Ignáciovi Lojolovi zasvěcený, aby se i tím ukázalo, co Lojolité ukovali,) vyšel císařský mandát, kterýmž se vina všech těch zlých, na tak někdy slavné království české uvalených věcí na kacířstva sčítá, kterýmiž prý obyvatelé jeho tak mezi sebou sami, jako i od vrchnosti své roztrženi byli, a mnohé Boží pokuty na sebe uvedli. Protož v té věci takovou svou jistou a konečnou vůli

[1]) apellovati. [2]) denemarský.

oznamuje: „My pro zachování dobrého svědomí žádného více, tak z nižšího jako ovšem z vyššího stavu poddaných našich, v témž království českém, obojího pohlaví, při svých zastižených bludích sektářských a kacířských trpěti více nemíníme a nechceme. A protož týmž vyšším stavům termin šest měsíců, aby se svaté a samospasitelné římské katolické víře naučili, dáváme. A aby se snad nedostávalo těch, od nichž by spasitelné naučení a správu dostatečně bráti mohli, pobožným nařízením reformací komisaře, z stavu politického i duchovního muže, jsme zvolili. Vidělo se tedy za dobré, tímto mandátem jakž o otcovské naší o království tohoto dobré péči všecky ujistiti a napomenouti, aby všickni a jedenkaždý časné i věčné spasení své na péči maje, od dotčených reformací komisařů pilně se vyučovati, a k naší vůli se nakloňovati nezanedbával. Kterouž naši vůli jestliže by kdo v terminu tom šestiměsíčném sobě neoblíbil, a s námi u víře naší se nesrovnal, ten ani v království našem zůstávati, ovšem statky svými vládnouti, žádného práva míti moci nebude. Nýbrž tomu chceme, aby takoví nanejvýš zatvrzení statky své mezi katolíky rozprodajíce, při dobíhání terminu z království českého jinam se odebrali, a nikdy (leč katolíci jsouce) navrácením svým se netěšili [1]) a t. d.“

3. Tu viděti bylo divné v myslech lidských proměny a rozdílných rad brání. Kteří pobožnost a stálost v srdci měli, ihned do vyhnanství [2]) se strojili. Jiní se vinuli, chvěli, úskoků hledali, císaře skrze suplikací, aby aneb dekret proměnil, aneb terminu prodloužil, žádali; slovem [3]), kdo co mohl, činili. Nacházeli se, kteříž v cizině potkati

[1]) netroštovali. [2]) exilium. [3]) summou.

mohoucí nepohodlí, nouzi, věk, nemoci, úřady a jiné věci předstírajíce, že se vůli císařské za dosti státi musí, soudili. Byli i ti, kteří domnívajíce se, že císaře i papeže ošiditi mohou, od kněží sobě za peníze vysvědčení, že již u zpovědi byli a pod jednou užívali, kupovali. A stalo se, že někteří takových cedulek nakoupivše, tím komisaře nad reformací oklamali a vyhnanství [1]) vyhnuli.

4. Ale se některým takové o duše tarmarčení nedobře zvedlo. Nebo kněz od sv. Vojtěcha v Novém městě pražském, Vavřinec Nyžburský, kterýž příliš svobodně v tom sobě počínal, a za takové cedulky (od měšťanů, od zemanů, pánů) velikou sumu peněz nashromáždil, přijda k vyjevení jat jest a s ním nad sto pražských měšťanů, kteříž všickni obžalováni a na smrt odsouzeni, že i Bohu i císaři víru zrušili. Měšťané [2]) však penězmi a opravdovým kozelce převržením životy vykoupili; kněz podvodník z úřadu složen a na staroměstském náměstí [3]) sťat jest, léta 1631. dne 7. dubna. Ale navrátíme se k strachům, tím prvním vypověděním vzbuzeným.

5. Nepřátelé tedy, jak lidské mysli u velikém kolotání jsou srozuměvše, a že jich v prodlouženějším času bez pochyby více a více v zoufalství [4]) přicházeti aneb v pochybování upadati bude, naděje dosáhše, obdrželi při císaři, aby přibližujícímu se již terminu půl léta přidáno bylo. Vydán tedy nový mandát 6. prosince léta 1627., v kterémž se delší čas v zemi zůstávati propůjčuje, ale však ostřeji všechněm sliby i pohrůžkami přikazuje, aby sobě římské náboženství oblibovali. Nad to i na vdovy již vztaženo vypovědění; sirotci pak, buď že mateře mají neb nemají, z toho se vymě-

[1]) exilium. [2]) Politici. [3]) ryňku. [4]) na desperaci.

ňují, ale aby papeženským lidem k chování a cvičení dáni, aneb též do klášterů obrácíni byli. A toť teprv bylo, což mnohým pobožným slzy a vzdychání přineslo, když z vyššího stavu mládenećkové a panenky, ba i panny na vdání z lůna matek, tet, strýců neb ujců bráni, a do jezuitských kolejí neb klášterů strkáni byli. Dědictví pak jejich z rukou pravých poručníků brána a papežencům oddávána byla.

6. Škoda zamlčeti, jak ti svůdcové upřímným sprostným lidem více lahodnou chytrostí svou, než strachy a přísností škodili. Kdykoli zajisté někdo se před ty „reformátory“ dostal, ješto o základu [1]) spasení svého promluviti uměl, všeho mu povolili, chválili, že tak má věřeno býti mluvili, i v samém článku[2]) o ospravedlnění: ale jen prý toho se nedostává jednoho, aby se k církvi připojil a biskupa římského za viditelnou hlavu církve poznal, poněvadž toho i pro dobrý řád nevyhnutelně potřeba. Čímž nejeden prosták, rozuměje, že ho k jiné víře než kterouž před tím měl nenutí, sveden byl, a že s dobrým svědomím takové zevnitřní poslušenství slíbiti může, se domníval. Viděli-li koho, an z rodu slavného pošel, aneb že z toho rodu již jedinký jest, aneb v malém počtu, neb též rozkošného: tu zveličovali, jak J. M. C. těžce to nese, že z tak starožitného domu jsa, jehož předkové ozdobou a podporou vlasti bývali, nyní jen pro samu nerozmyslnost na nebezpečné vyhnanství svévolně přichází, že by lépe bylo zůstati, a pod Boží a císařskou milostí dobře se míti. Takovými a těm podobnými ďábelskými úlisnostmi veliká panstva pod obojí stala se porážka; nebo všickni, kterýmž zemská vlast více

---

[1]) gruntu. [2]) artikuli.

než nebeská voněla, aneb kterých svědomí takovými chytrostmi zmámeno, buď v pokrytství aneb v odpadlství zavedeni byli.

7. Nicméně však přece ti, jimž nebeské věci nad zemské milejší byly, a kteříž se mandátu nebeského císaře (jenž dí: Vyjděte z Babylona, lidé můj!) více než mandátů zemského císaře báli, zanechavše dědičných svých sídel a všechněch nemohovitin, některé sto domů, obojího pohlaví, šli z země, do okolních krajin Foitlandu, Míšně, Lužic, Slezska, Polska i do Uher se rozptýlivše. Někteří až do Prus, do Rus, do sedmihradské země, do Dánska [1]) i do Nizozemska [2]), aby vyhnanství své tím snáze snášeti mohli, se odebrali. Mezi nimi pobožný stařec p. Karel z Žerotína, kterýž sám pro sebe snadně to vyžádati mohl, aby až do dne své smrti ve vlasti zůstával, kdyby bez služeb Božích býti, anebo jich jakoby neužíval užívati byl chtěl. On však raději s lidem Božím soužen býti, než časných pohodlí užívati sobě vyvolil. Protož rozprodav statky své za polovici peněz, (z kterýchž zase díl pod spůsobem soudu a rozepře jakés utrhli nepřátelé,) do Vratislavi, města slezského se obrátil, a to s vědomím i povolením císařským. Avšak brzy potom s takovým vůle císařské vysvětlením, měl-li by se pán z toho města jinam dáti, aby mu volno bylo kamkoli se obrátiti, jen ne do císařských zemí zase, aneb mezi císařské nepřátele.

8. Nepřátelé mezi tím těch, kteří z vlasti ustoupili, nechtěli nazývati exulanty, ale emigranty, (t. j. ne vyhnance, ale vystěhovance,) jakoby ne od císaře vyhnáni, ale vzpourou sami z vlasti vyšli. Ale když jich ani v vyhnanství [3]) trpěti nemohli,

[1]) Denemarku. [2]) Nidrlandu. [3]) exilium.

vydán jest léta 1628. dne 18. srpna mandát, v kterémž císař z Čech a z Moravy do Slezska toliko a do Lužic ustoupilé z převrácenosti obviňuje, osvědčujíc, že jemu nikdy na mysl nepřišlo, aby neustupní z Čech toliko vybýváni, jinde pak v přivtělených zemích trpíni býti měli. Protož aby odtud šli, chtějí-li skutečného trestání ujíti. Také [1]) týmž patentem nařízeno, kdokoli sirotky s sebou vyvezli, aby je zase postavili pod pokutou propadení všech ve vlasti nápadů.

9. Hned zase jiným mandátem znáti se dalo, že katolických mužů ženy nekatolické, nenapraví-li se, také z země vyhnány býti mají. Ale když žádná (nevíme příkladu) ustrašiti se nedala, a někteří z nejvyšších úředníků zemských podobojí manželky majíce, rozvésti se s nimi nechtěli, jest jim milost, aby v zemi zůstaly, uprošena: a vyšla (1. máje roku 1629.) taková na ně výpověď, že sic do smrti manželů svých trpíny býti mohou, ale potom dědictví nemíti a do vyhnanství [2]) jíti musejí. Tím časem pak na veselích a hodech [3]) aby nebývaly: pakli budou, na posledním místě po všech katoličkách aby sedaly.

10. Přidána pak aby byla k tomu prvnímu (31. července v létu 1627. vydanému) mandátu tato závěrka: „Aby se pak nikdo nedomníval, že se to pro peníze anebo nějakou kořist, a ne pro čest a slávu pána Boha všemohoucího, též pro spasení duší poddaných našich působí a koná, ráčíme se k jednomu každému dále prohlašovati, pokudž by se kdo této milostivé vůli naší (ač nesmýšlíme) na odpor postavoval, aby se bez všelijakého úplatku a ztenčení jmění svého z země

---

[1]) Item. [2]) exilium. [3]) pankétích.

vyhostiti mohl. Jakož pak i k tomu dovolujeme, aby každý ku prodání a speněžení statků svých, též k vyupomínání dluhů svých v témž království českém (k nimžto jim každé právo co nejdříve dopomáhati má,) komu by koliv z přátel svých anebo jiným katolickým osobám k tomu plnomocenství dáti mohl a t. d.“ Kteráž věc spravedlnosti s milosrdenstvím spojené takovou měla tvárnost, až netoliko vyhnanci [1]) tu přísnost tak pěkně změkčenou vděčně přijímali, ale i cizí tak se domnívali, že tím vystěhovalstvím [2]) nic se Čechům nesnesitelného nestalo. Ale nebyla, jen slova.

11. Nebo předně, což měli ti prodati, kterýmž již všecko pobráno bylo? A jestliže kteří ještě co statků [3]) měli, komuž by to prodali v takovém té vojny ohni, a v veřejném všechněch vyhánění, poněvadž i ti pozůstalí na nejvýš schuzeni byli. A papeženci, ač bohatí, však těm, kteří odcházeli, peněz dodávati nemyslili, ale raději k tomu jim pomáhati, aby nic nemajíce zoufati sobě a v zemi zůstati museli. Nad to, jestli se kdo našel, kdož něco koupiti chtěl, sotva kdo byl, kdo by polovici peněz podával, věda, že i tak toho nechati musí darmo. Naposledy kupoval-li kdo, sotva kdo hotové peníze dával, ale zápisy, jakýmiž u cizozemců hladu zahnati žádný netroufal. Větší tedy díl těch, kteří dvory, vinice a jiné statky [4]) ještě měli, někomu z přátel, jakéž míti mohl, k věrné ruce poroučeli, kteříž by sobě to jako věc koupenou zapsati dadouce, z užitku potom vlastnímu držiteli každoročně něco posílali. Ale jak bývá, když dub padne, že ledakdo třísky sbírá, tak bylo tuto, když proti vypověděným,

---

[1]) exulanti. [2]) emigrantstvím. [3]) gruntů. [4]) grunty.

co kdo chtěl, volno bylo, že mnozí takových dožádaných poručníků lsti a nevěry nazbyt zkusili.

12. Někteří tedy tajně se vracujíce, věci své sobě lépe opatřiti chtěli; ale jakž to zvědíno, hned poručení k hejtmanům krajským přicházela, aby kdokoli z nekatolických (buď ještě nevyšlý, aneb zase navrátilý,) kdekoli bydlících, obilí shledávajících a z království vyvážejících, aneb prodávajících a peníze shromážďujících, postižen býti může, aby jat a do měst krajských dodán jsa, do vězení [1]) vzat byl, poznamenajíc jednoho každého jméno, příjmí, rod. Ten pak každý, kdož by takové přechovával, aby na závazek vzat jsa, na hradě pražském před nejvyššími úředníky království postaven byl. Dáno [2]) bylo v Praze 11. září léta 1628. Potom pak tatáž poručení obnovována byla do rozdílných krajů 2. listopadu, a následujícího roku (1629.) několikráte. Až i léta 1630., 20. června, kdež instrukcí *) dána, aby když kdo zví, kde se kteří zdržují, tajně a nenadále na ně připadna, jímal. Přidána toho příčina ta, že se tvrdošijně Božské i císařské vůli protiví.

13. To se však povolovalo, aby má-li kdo v království sobě co vyříditi, povolení k navrácení se od komisařů nad reformací sobě vyprosil. Ale jaké to povolení a s jakými výminkami bylo, znáti z těchto slov:

„Jich milosti páni páni, od J. C. M. pána našeho nejmilostivějšího v království českém nad reformací nařízení komisaři, ráčili z listu N. N. vyrozuměti, pro jaký cíl on do království tohoto na čas jistý vrátiti se žádostiv jest. Poněvadž tedy

---

[1]) arrestu. [2]) Datum. — *) naučení. *Pozn. vyd.*

dobrou o sobě dává (a k jiným zase: Poněvadž o něm Jich M. dobrou sobě činí) naději, žádosti jeho místo dávajíce tohoto glejtu*) jemu udělují, a aby bezpečně do království se dostati a věci své říditi mohl, a po celých šest nedělí o náboženství od žádného žádné těžkosti neměl, povolují, avšak s touto zřetelnou výminkou, aby hned jakž se do království dostane, před Jich M. pány komisaři se postavě, jaké věci tu k řízení má oznámil, a v témž času od mužů duchovních, pobožných, učených vyučovati se dal, tak aby při doběhnutí terminu skrze skroušené hříchů vyznání aneb zpověď a velebné svátosti pod jednou užití, katolické církve údem učiněn jsa, za úda království také zase přijat býti mohl. Jinak učiní-li, žádný další čas k zdržování se tu jemu propůjčen býti moci nebude. Ta zajisté neproměnná jest J. C. M. vůle. Dáno [1]) v Praze z komisí reformací a t. d.“

Kteroužto lahodností (naopak rozuměj) mnozí zhrozeni jsouce, do vlasti se vypravovati a osidlům tak nebezpečným se svěřiti nechtěli, Bohu soudci spravedlivému svou i církve Boží při s vzdycháním poroučejíce.

14. Císař mezi tím aby království svého slávu rozšířil, mezery panstva (poněvadž jich nemálo vyjelo) zahradil a vyplnil osobami duchovními a vyzdvih je za stav, přední jim přivlastnil místo, a tak pánům, hrabatům i knížatům je představil, kterážto věc až do toho dne nikdy v Čechách slýchána nebyla.

15. Umořil též stará zřízení zemská, a dal sepsati i vytisknouti nová; ohlašuje se tam, že všecka privilegia království toho tvrdí (an je byl

*) průvodního listu. *Pozn. vyd.* — [1]) Datum.

spálil) kromě těchto: I. O náboženství. II. O svobodném volení krále. III. O užívání při soudech samého českého jazyka, (aby tak pomalu i národ i jazyk zkazil). IV. O odúmrtí na obec připadání. V. O statky pozemské, aby skrze manželství od rodu nebyly odcizovány, — což zjevné jest proč se stalo, totiž aby skrze manželství českých panen s lidmi cizozemskými aneb s novými rody staří rodové z svých osedlostí vytisknuti, aneb i tím snáze vykořeněni býti mohli, jakž se to potom v skutku shledalo, když nejedny s hojným dědictvím jiným mocí, chtějte nechtějte, vstrčeny byly, jakoby naschvál toho bylo hledáno, aby všecky svobody v nic obrátíce ne nad lidmi, než nad hovady panovali.

Kapitola XC.

Jaké s městy svobodnými postupování bylo.

Následuje již, jak ne po městsku s městy svobodnými zacházeli. Přede vším, že národ kacířský skrotiti chtěli, místo kavaconů neb ohlaví, vsadili hejtmany a císařské rychtáře, bez nichž by žádný hnouti se nemohl; onyno z rytířstva, tyto od leckud berouce. Ale jaké lidi? Jak v tak malém počtu jednušek *) mezi obyvateli země míti mohli: bandity Vlachy, Němce a Čechy převrhlce, marnotratce, mordéře, bezectné pankharty, kejklíře, hudce, komediantníky, svodníky, že někteří ani abecedy neuměli, bez nábytků, bez domů, bez svědomí, což vše s jistými příklady prokázati by se mohlo, když jen o všecko se pokusiti hotovi

*) katolíků. *Pozn. vyd.*

byli, a antikristu pod jmenem císařským naháněti přislibovali, — nehodní, aby jména jejich tuto se poznamenávati měla.

2. Těm a takovým všecky věci v městech poroučíny byly, těmi se rada i měšťané spravovati musili. Aniž jakou platnost měla jaká na neřády sobě stýskání a žaloby, leč že potom, když toho již sami snášeti nemohli, ty hejtmany zase (v létu 1624.) složili, a samým rychtářům, vojáky [1]) ku pomoci majícím, všecku správu (aby císaři nic nebynulo) poručili.

3. Největší potom byla péče o to, aby městům všecku mízu a krev vyssáli, což neslýchanými po několik let pořád kontribucemi, pomocí vojáků [2]) je vynucujíce [3]), z částky spravili.

4. Potom vybyvše církevní správce, a uvedše na jich místo (větším dílem zbrojnou mocí) mešné kněží, počali nutiti lidi ke mši choditi. Zapověděli i manželství, aby v ně žádný vstoupiti nemohl, leč prvé oboje strana katolická bude, kterýmž ďábelským řemeslem nemálo jich na všech místech k odpadlství přišlo. Opět do rad a k úřadům v městech bráni sami katolíci, byť pak žádného zkušení, žádného v hlavě mozku nebylo.

5. A když se tak počet odpadlců [4]) množil, a rada katolická byla, tu již na jiné měšťany tím i jiným spůsobem nastupováno. Což jak se tu neb tam dálo, slušné bude vypsati pro potomky. Nejprvé však veřejnou, hejtmanům danou, položíme instrukcí. *)

---

[1]) soldáty. [2]) soldátů. [3]) vypresovávajíce. [4]) apostatů.
*) naučení. *Pozn. vyd.*

Kapitola XCI.

Artikulové vypsaní z instrukcí, hejtmanům krajským v létu 1624. měsíce července dané.

„Artikulem prvním stavují se všecky živnosti všechněm těm, kteříž by se s císařem v náboženství srovnati odepřeli.

II. Zapovídají se jednomu každému v domích jich slova Božího kázaní dopouštěti. Také [1]) křest i oddavky pod pokutou 100 zlatých. Těch kdo by neměl, ten aby půl léta v vězení zůstával. Také [2]) kdo by evanjelického kazatele [3]) u sebe přechovával, aby hrdlo i statek tratil.

III. Aby dosazený do obce kněz katolický žádného nekatolického člověka k hrobu neprovázel; důchod však knězi aby přece šel.

IV. V svátky katolické kdo by co dělal, vozil, neb prodával, takový každý aby do vězení vzat byl, a odtud nevycházel do složení pokuty 10 zl.

V. Podobně kdo by v svátky v čas mše v krčmách [4]) se nacházel, aby do vězení bráni a pokuty 10 zlatých skládati povinni byli; hospodář pak neb krčmář [5]) dvojnásobně aby byl pokutován.

VI. Kdo by kázaní katolického svého kněze valchoval*), také [6]) v domě svém kacířské služby konati povoloval, ten aby z města byl vypovědín, statek pak jeho k ruce císaři obrácen.

VII. Pro masa jedení v pátek neb v sobotu, také [7]) v postě neb v suché dny a vigilie bez dovolení arcibiskupa, pokuty 10 zlatých.

---

[1]) Item. [2]) item. [3]) praedicanta. [4]) domích šenkovních. [5]) šenkýř. — *) tupil. *Pozn. vyd.* — [6]) item. [7]) item.

*) VIII. Který by hospodář v každou neděli a v svátek k mši nešel, bohatý 4 zlaté, chudší 2 libry vosku k záduší má propadati.

IX. Mládež po všech městech a vsech aby byla popsána. Ti, kdo by kde v místech nekatolických na učení syny své měli, odtud aby je o Všech Svatých nejprv příštích pod pokutou bohatší 50 kop, a chudší rodičové 25 kop míšenských dostavili.

X. Kdo by v domích pokoutně mládež učil, tomu všecky jeho věci ať jsou pobrány, a on popravní osobou preč vyveden.

XI. Kšaft člověka žádného moci žádné míti nemá, leč toho, jenž by katolický byl.

XII. Nižádné napotom děti, ani sirotci, k řemeslům jakýmkoli ať nejsou přijímáni, leč se prvé k víře katolické dají zapsati.

XIII. Kdo by něco neslušného o Bohu, o blahoslavené rodičce jeho, i všech svatých, také[1]) o řádích a ceremoniích církevních, potom o slavném domu rakouském mluvil neb zpíval, ten má beze vší milosti hrdlo i statek ztratiti.

XIV. Každý soused co by posměšného a proti náboženství katolickému potupného na domu svém i vnitř malováno měl, to ihned pod pokutou 30 zlatých zamazati dal. Podobně co kde na branách vytesáno neb malováno jest, ať jest vylámáno a zamazáno. Na těch pak místech Boží umučení a jiná starodávní pobožná malování aby byla.

XV. Chudí, kteří by ve špitálích k víře katolické do Všech Svatých tohoto roku 1624. se obrá-

---

*) Zdeť pozoruj medle, křesťane, který pod tím jhem antikristovým bydlíc domníváš se přece Bohu dobré svědomí zachovati. — [1]) item.

titi nechtěli, takoví ať žádní napotom tam trpíni nejsou, ani jiní se nepřijímají. A na tom J. M. C. jistá vůle naplněna bude.

Karel z Lichtenšteina."

Ale to veřejné a všechněm obecné bylo. Přidáme obzvláštní některé příklady, z kterýchž tisícířemeslného satana umění snáze se spatřiti moci bude.

Kapitola XCII.
Reformací Pražská.

Hned po vzetí Prahy dosedše na svá místa rychtářové císařští, obsílali před sebe měšťany katolické a jich se pod věrou vyptávali, aby každý o každém podobojím měšťanu, co kdy od něho nějak svévolně promluveno slyšel neb činěno viděl, pověděl. Kdež co kdo proti komu podle pravdy neb chuti povídal, to jako by s nebe bylo, přijali; a to potom nejednomu, i všelijak nevinnému, nejedněch těžkostí i smrti příčinou bylo.

2. Jiným měšťanům, kteříž na milost se přijaté věřili, (léta 1624. dne 23. února) přečtena vypověď, že skrze svou vzpouru[1]) statky ztratili: císař však že jim všeho pobrati nemíní, ale aby každý na pomoc té války díl statku svého vydal. Tu tedy pod přísahou oceniti[2]) se museli, a podle jednoho každého vlastního vyznání, aneb také podle jak by kdo mnoho peněz měl domnění, ukládána na každého milosti císařské výplata, (kterouž „*pardon*" jmenovali,) sto, dvě stě, tisíc,

---

[1]) rebelství. [2]) šacovati.

dva, tři, šest tisíc a t. d. k složení buď hned, buď na jisté terminy.

2. Zapovědíno za tím (15. dubna), aby žádnému, kdo by katolickým nebyl, městského práva dáváno nebylo: kteří pak od léta 1618. městská práva přijali, těm řemesla i obchody[1]) zapověděli. Skrze což někteří k zemdlení i k odpadlství, jiní k nouzi a chudobě přivedeni jsou.

4. Brzo potom, 29. máje, přivěšeni byli ke dveřům radnic[2]) všech tří měst otevření listové tito:

„Jeho M. knížecí ráčil jest tomu vyrozuměti, kterak mnozí kazatelové[3]), i předešle vypověděni i jiní v městech pražských se zdržující, po domích, zahradách, vinicích a t. d. s některými osobami své postranní schůzky mívají, káží, čtou, zpívají, tím lid v dobrém rozpakují, k zlému pozdvihují a bouří: čehož J. M. knížecí proti jistému poručení J. M. C. pro mnohé znamenité příčiny, a zvláště pro čerstvý příklad té podobné, na onen čas pod podobnou provozování domnělého náboženství zámínkou[4]), začátečně v městech pražských povstalé vzpoury[5]), přehlédati nesluší a nenáleží. Protož ráčí na místě J. M. C. poctivému Františkovi Ostrstokovi z Ostrstoků, J. M. C. rychtáři Starého města pražského o tom dostatečně poroučeti, aby jakž sám tak i skrze jiné k tomu od něho nařízené, na to obzvláštní pozor dal: Předně, kde by koli, v kterém koli městě dověděl se, buď že by od někoho z kazatelů[6]) kázáno, aneb od někoho jiného čteno, zpíváno, a sice jaké koli jiné cvičení[7]) pod týmž titulem náboženství krom kostelů provozováno bylo, ihned do téhož domu, jakýž by a čí koliv byl, přijma k sobě náležitou stráž[8]),

---

[1]) handle. [2]) rathauzů. [3]) praedicanti. [4]) praetextem. [5]) rebellie. [6]) predikantů. [7]) exercitium. [8]) gvardii.

šel, osoby ty za kněží se vydávající, v témž domě zastižené, jako i kdekoli jinde, kdež by se koli kterého takového kazatele[1]) uptati neb jej najíti[2]) mohl, se ujal, jej dostatečně ujistil a náležitým vězením[3]) opatřil, osoby pak jiné při tom zastižené na kancelář poznamenané podal. Tolikéž, poněvadž až posavad v týchž městech pražských po domích, náměstích[4]) a ulicech všelijaké nové, od církve svaté nepřijaté, náboženství pravému odporné pikhartské písně, a pod názvem[5]) žalmů složení rytmové, jakož od žákovstva ze škol, tak i od jiných lidí vůbec se zpívají, to zastaviti, přetrhnouti, a takových žádných mimo jiné pobožné, křesťanské, a od starodávna od církve sv. přijaté a schválené písně zpívati nedopouštěl. Nic méně také zpráva se činí, že někteří školmistrové kalvínské i jiné sekty v některých domích lidi mladé k sobě na učení přijímají, je od nadepsaného náboženství katolického odvozují a v odporném utvrzují[6]), posazují, i jinak k roztržitostem mnohých příčin podávají: na takové, kdo jsou kteří, kde a odkud, se vyptati, je pořádně poznamenati, a tolikéž na kancelář českou přednésti a oznámiti hleděl. Vědouce, že v tom jistá vůle J. M. C. naplněna bude."

5. Následovala za tím 13. září[7]) jiná a mírnější výpověď, kterouž Pražanům (po zaplacení „pardonu") císařská přízeň a privilegií potvrzení jest ohlášena, čímž však obojím nedlouho se těšili. Nebo ať mlčím o ustavičném pro náboženství příkoří[8]), vyšlo po roce od úředníků zemských k úřadům pražským takové poručení: „Nejvyšší páni úřadníci a soudcové zemští jmenem a na místě

[1]) predikanta. [2]) natrefiti. [3]) arestem. [4]) placech. [5]) titulem. [6]) štemflují. [7]) Sept. [8]) škrabuňku.

J. M. C. ráčí skrze zřízené své komisaře konšelům menšího města pražského poroučeti, aby oni všech obyvatelů téhož města, kteříž katolického náboženství nejsou, před sebe na radnici [1]) povolali, a jim jistou J. M. C. vůli v známost uvedli, k přijetí náboženství katolického napomenuli a měli, a těm, ješto by nad jiné tvrdošijnější a urputnější byli, oznámili, jestliže by k náboženství katolickému přistoupiti nechtěli, tedy že netoliko měšťanství, ale také i všechněch živností svých zbaveni býti mají. Usouzeno v kanceláři české 13. února [2]) léta 1626."

6. Léta nastalého 1627. nařízeni byli od císaře nad náboženstvím nejvyšší komisaři, jejichž jména výše (v kapitole [3]) XLIX.) jsme položili. Ti apoštolství své od Pražanů počíti chtíce, poslali 27. března hejtmanům měst pražských nařízení své, v němž mnohými slovy vypsali, jak veliká jest císařská o spasení poddaných svých péče, jak veliká při kněžích pobožnost, umění, horlivost, bedlivost, a jak jich po Praze i po všem království všudy hojnost. Také [4]) jak veliká a divná proti kacířům tichost a snášelivost, naproti tomu pak kacířů neustupná vzpoura a zatvrdilost. Protož že již J. M. C. a oni něco jiného před sebe vzíti opravdově musejí, poroučejíce, aby každý všecky měšťany v poručeném městě dal sepsati a sepsané jim pánům komisařům odvésti, to pak jich popsání aby bylo na čtyry díly rozdělené. V prvním řádu aby byli katolíci zrození; v druhém, před tím prvé učinění; v třetím, kteří katolíky býti připovídají; v čtvrtém, kteříž zatvrdilými jsouce odpírají.

7. Hejtmané takové mandáty císařským rychtářům dali, a oni setníkům a desátníkům, kteříž

[1]) rathauz. [2]) Febr. [3]) pod titulem. [4]) item.

dům od domu chodíce, hospodáře a hospodyně, pacholky a děvky i všecky podruhy vyslýchali [1]), a na to se, k kterému kdo tomu řádu chce zapsán býti, ptali i zapsali. Spraveny tedy jsou ty seznamy [2]) a komisařům přednešeny, kteříž v prvním, druhém i třetím řádu mimo naději méně jich nalezše, co by v takovém množství kacířů činiti bylo, aby zase vzbouření nějakého nebylo, pečlivě myslili. Až to usoudili, aby přednější hlavy, muži, na něž jiní pozor mají, oddáleny a z země vypovědíny byly.

8. Počátek tedy učinili na čtyřech počestných šedivých osobách, měšťanech staroměstských, proti nimž taková vynešena byla výpoveď:

„Ráčili jsme s velikou nelibostí tomu srozuměti, kterak v Starém městě pražském mnozí obyvatelé nekatoličtí, měvše sobě od J. M. C. milostivé poručení v příčině náboženství [3]), t. j. aby všickni dadouce se z bludů sektářských vyvésti, a pravé spasitelné katolické víře dobře vynaučiti, k též sv. římské katolické víře v jistém terminu (t. j. do velikonoci již pominulé) spasitelně přistoupili, mnohokráte v známost uvedené: oni v zaslepenosti své urputně trvajíce, a všelijakých neslušných, netrefných, jen k průtahu této samospasitelné reformací vedoucích výmluv a úskoků užívajíce, naposledy tím zavírají, že od svého navyklého náboženství (ješto ničemně zavedeni v bludích sektářských vězí) nikoli odstoupiti nemíní, tudy jiným na sobě veliké pohoršení dávajíce, tak že mnozí, kteříž by se sice snáze napraviti dali, na ně se ohlédajíce, takovým zlým zarputilosti příkladem od obrácení se z domnělého na pravé svaté náboženství hrubě dlouho zdržováni jsou.

---

[1]) examinovali. [2]) rejstra. [3]) religie.

Mezi kterýmiž urputnými sektáři za přední jako vůdce býti se poznávají Jan Teodor Sixt, Jan Pelhřimovský, Abraham Anjel, A. Jan Jakub Heyden a t. d. Protož ráčí Jich m. páni komisaři jmenem a na místě J. M. C. urozeného pána Joachyma Slavatu napomínati, aby on při J. M. C. rychtáři, též purkmistru a radě Starého města pražského to skutečně nařídil, aby výš jmenovaní na radnici [1]) povoláni, a jim na konec oznámeno bylo, že se jim ještě poslední neodvolatelná lhůta [2]) do posledního dne července ukládá: tak aby do toho dne k nadepsané víře sv. katolické římské opravdově přistoupili, a hodnověrné od zpovědníka svého psané vysvědčení Jich milostem přinesli, anebo se ihned vyprodali a nejdéle do západu slunce (téhož 31. července [3]) odsud odstěhovali, a již napotom všech měst pražských i celého království českého do konce prázdni byli, leč by na sebe co horšího dočekati chtěli. A pokudž by tak brzy statků a jmění svých prodati nemohli, dovoluje se jim, některé jiné však katolické osoby zříditi a zplnomocniti, skrze něž by se to speněžiti a za nimi poslati mohlo: sami pak přece téhož dne aby se odstěhovali. Avšak před tím ještě přidržáni býti mají, všecka svá jmění v pořádné poznamenání uvésti, kteráž odhadnuta [4]), a odtud všelijaké dluhy jejich (i pardon za rebelství, zůstává-li kdo ještě v reštu,) platiti, až i na pomoc placení dluhů obecných města odtud jistá částka [5]) vzata býti má. Naposledy pak jiným nekatolickým Pražanům, aby z těchto čtyř osob výstrahu vezmouce, sobě usmyslili, napomenutí učiniti a t. d.“ Dáno [6]) 12. července 1627.

---

[1]) rathauz. [2]) peremptorní termin. [3]) Julii. [4]) ošacována [5]) quota. [6]) Datum.

9. Vypovědění tito suplikací sepsavše, že krátký termin, v němž svých věcí nebudou moci rozprodati, naříkali, a aby prodloužen byl žádali. Načež jim odpověď 23. července[1]) dána, a prosba jich za smyšlenou pouhou šidbu[2]) jim počtena: protož aby na konec věděli, že jak oni tak jiní všickni, to což vyměřeno jest, podnikati musejí. Doloženo nic méně, chtějí-li terminu, že se jim dá do dvou neděl, však aby slíbili v tom času vynaučiti se, anebo do vězení jíti. Čímž předěšeni byvše pospíšili vyjíti, manželek zanechavše pro vyřízení ještě věcí. Ale i na ně hned také výpověď vyšla 28. srpna [3]), že ta nikdy J. M. C. mysl nebyla, aby manžely rozlučovati měl, protož aby každá, nechce-li katoličkou býti, za mužem svým putovala.[4])

10. Podobným spůsobem i s jinými přednějšími měšťany zacházíno, tu více, tu méně, někdy 70 osob pojednou vypovědíno, až tak některé sto jich vyhnavše, přestali, v naději, že ostatek lidu snáze budou přehnati moci, jakž se i stalo. Ti zajisté vězením a jinými obtížnostmi, jakéž se hned při jiných městech vypisovati budou, k veřejnému odpadlství (kromě málo některých ješto se ustranili,) přinuceni byli. A tímť spůsobem lidná ta a mocná Praha, až potud vždycky papežem zhrdavši, bezděky a násilně podmaněna jsouc, antikristu lehnouti musela.

Kapitola XCIII.
Reformací v Hoře Kutné.

S Pražany sobě tak postupovali, že to přece jakž takž práva slušnosti barvu míti se zdálo.

---

[1]) Julii. [2]) eluzí. [3]) aug. [4]) vandrovala.

Nebo se jim toho pěkného názvu [1]) emigrantství (vystěhování se) dostalo, tak že statek svůj nemohovitý plnomocníkům k opatrování poručiti, mohovitý sobě shromážditi a svobodně z země vyvézti moc měli. Čehož aby tak v jiných královských městech užiti lze nebylo, působila to kněží, mnichů, císařských rychtářů zlost, a vojáků po městech rozložených šílenost. Nebo když zbědovaní jimi lidé, všickni skoro, pro strach těch dráčů z domů zutíkali, všecko bylo na rvačku, aniž pro ně kdo co z nábytků svých leč časně a kradí z domu vynésti mohl. Domy, zahrady, pole za odběžné položeny, a nalezli se, kteříž v ně co jestřábi bezprávně vletěli. Těžce se kdo nalezl v jiných městech, jemuž tak jako z Prahy volno vyjíti bylo. Což se jistými příklady částečně ukazovati bude.

2. První po Praze město v Čechách jest Hora Kutna, i pro bohaté stříbrné hory, i pro množství měšťanů, i pro obnovené čisté náboženství z dávna slovutné. To sobě od císaře představeného mívá mincmistra, buď z panského neb rytířskéko stavu; a v duchovních věcech předloženého arciděkana s jinými soudruhy [2]) a kněžími sedmi. To tedy město když od svého mincmistra v příčině náboženství počalo býti sužováno, počalo též císaři důchodů ubývati, proto že ubývalo havířů, kteříž na větším díle byli Němci, a příčinou zapověděného náboženství pryč odcházeli. To nepohodlí znamenav císař, smluvil se s měšťany, aby oni sami na deset let těch hor správcemi byli, a císaři jistou každoročně sumu platili, a mezi jinými privilegiemi svými také náboženstvím a před vojáky bezpečností se těšili. Podepsal císař i spečetil tu smlouvu

[1]) titule. [2]) kollegami.

24. června léta 1625. Z čehož měšťané velice se radovali i mnozí jiní, že tam Sareptu a Abdiášovu jeskyni míti budou, sobě slibovali.

3. Ale bolelo to satana, aby věrní místo, kde by hlavu sklonili, měli: spravil to skrze jezuity, že císař, an sotva pět měsíců od té smlouvy prošlo, jako by se nějaké nové bouře [1]) obával, vojsko tam zase uvésti rozkázal, kteréž (6. prosince) do města se dostavši, hned zase o náboženství hádky [2]) se počaly. Měšťané užasli se té proti takové smlouvě předsevzaté nové věci, a zase skrze suplikací toho vyhledávali, aby aspoň pro zadržání havířů milost jim učiněna byla, a takovými násilnými prostředky k nim nebylo přistupováno. Ale místo odpovědi dán k hejtmanům mandát, aby Hlavsa purkmistr, Pavel Skréta, Jan Šreiter, Jan Agathon, Jan Kozel a M. Petr Kapo, senátorové a přední měšťané, jakožto kacířské urputnosti vůdcové, po dvacíti mušketýřích v domích měli a je vychovávali dotud, dokudž od zpovědníka cedulky, a že u zpovědi byli svědectví neokáží. Vojáci [3]) majíce svobodu v větší nezbednost se vydali, a netoliko hojného a zbytečného vychování vyhledávali, než i jinými rozmanitými spůsoby, jakž se komu líbilo, dobře lidi sužovali, jejichž však trpělivá stálost přemohla těch bezbožníků zlost. Jak dlouho mohli, tak dlouho jim dodávali, a když již neměli odkud, někteří utekli a tak dalšímu nebezpečenství vyhnuli; někteří hospodářství odstoupili a klíče těm milým hostům odvedli.

4. Když tedy ani tak nic se nespravilo, poručeno toho města reformování Don *Martinovi Huerdovi*, kterýž setninu [4]) kyrysařů při sobě maje a meč nahý v pravé ruce drže, vjel do města

[1]) rebellie. [3]) handle. [3]) soldáti. [4]) kompanii.

v den bílé soboty léta 1626. Měšťané tím jeho příjezdem (poněvadž již v jiných městech tyranství svého příklady byl ukázal) přestrašeni jsouce, hned té noci se u velikém počtu rozprchli, a po okolních městečkách a vesnicích kryli. Tomu porozuměv Don Martin; do Prahy se vrátil a to obdržel, že mandát vydán byl: kdo by koli zběhlého přechovával, aby 100 tolarů pokuty složil.

5. Když ani tak horníci se nevraceli, vyšel 17. srpna jiný mandát, kdež slibováno, že kdo se koli navrátí, tomu všecko prominuto bude. Vrátili se tedy někteří, ale na své zlé. Nebo následujícího roku, když lehkomyslných lidí do rady nasázeli, (z nichž někteří ani čísti neuměli, a rychtář nedávno před tím kočím býval,) s pomocí vojáků tak od nich souženi byli, že dlouhým těch zlých věcí snášením přemoci se dali, a šíje své jhu antikristovu poddali. Jiní pak s ženami a dítkami, všecko opustivše a tajně se vykradše, do vyhnanství.[1]) odešli.

Kapitola XCIV.
Reformací Boleslavská.

To město ode dvou set let čisté náboženství mělo, starších Jednoty přední sídlo, protož také u antikrista nejpředněji v nenávisti bylo. Odkudž vybyvše v roku 1623. kněží, dali tam dva chytré kapucíny, kteříž obyvatelů víru převrátiti chtíce neustálou práci vedli. Ale v celých třech letech sotva tak mnoho prospěli, aby do rady koliks převrácenců dosaditi mohli.

---

[1]) exilium.

2. Léta tedy 1626. uvedše tam tři praporce lidu, násilím k nim přistoupili, a nejprvé měsíce února někteří z měšťanů vyhnáni, jiní do vězení dáni. Vypovědíni (20. března) pro strach jiným Adam Trubač, Jan Bukač a Petr Stehlík; z nichž každému hůl čtverhranná do rukou dána, na níž vina každého vypsána byla. Prvnímu tak: Adam Trubač proto jest vypovědín, že řekl, žádný není tak mocný, aby jeho svědomí rozkazovati mohl. Také[1]), že on nebude ďáblu duše své obětovati, jako jiní činí. — A na druhé straně: Vy jste chtěli vašeho krále vyhnaného míti, a nyní hle, král váš vyhání vás. — Na třetí straně: Jdi a uč se poddaným býti Bohu a králi tvému. Nebo řekl byl reformátorům, že nemá slaměné duše, aby ji tak lehce vážil, také[2]) ptal se, kdyby on svou duši ztratil, zdali by mu císař jinou dal? — Bukač na své holi též to měl kromě vinu tímto spůsobem vypsanou: Jan Bukač proto se vypovídá, že řekl, že všickni noví katolíci jsou lotři, zrádci, Bohu zpronevěřilí. — Stehlík co na své holi měl, toho jsme se nedověděli posavad, nebo z brány vyšed polámal ji a kusy rozházel.

3. Když ti vyhnáni byli, a jiní přece na sobě neukazovali, aby odstupovati měli, obeslali je na radnici[3]) a vsázeli do rozdílných míst, odkudž po jednom povolávajíce rozličně pokoušeli. Mezi předními byl písař městský Daniel Mikonius, kterémuž když přicházel, nastrojili kata s mečem, aby v koutě stál a od něho spatřín býti mohl. Toho on spatřiv, člověk lekavý a života příliš milovný, katolíkem býti slíbil. Z toho počátku oni se zradovavše, k jiným jíti, jich k následování svého příkladu napomenouti, a pak domů se ode-

---

[1]) Item. [2]) item. [3]) rathauz.

brati kázali. On k těm i jiným přijda, strachem, že opravdově ta věc předsevzata jest a že i kat pohotově, oznamoval, prose přátel, aby opatrně sobě počínali a na sebe sami pozor měli. Byli mezi těmi vězni dva muži radní, akademici a v uměních mistři, Jiří Kezelius a Jindřich Daniel z Semanína; kteříž rozumějíce, že jiní na ně hledí, sobě i jim pěkně dobré mysli dodávali, aby se těch smyšlených strachů tak příliš nelekali. Hned zavolán Kezelius, a rozličnými tu sliby tu strachy zemdlován, až neopatrně času k rozmyšlení požádal. Tím oni spokojeni byvše, z Semanína přivésti kázali, kterýž, že se Kezelius chvěje srozuměv, tím více sám v sobě se rozhorlil, a když mu stařec jeden (Jiří Pernikář) ten příklad k následování předkládal, on v tvář mu plil, řka: „To-liž i tvá jest stálost, zpronevěřilče?“ A šed, reformátorům se postavil jako nepohnutá skála, i za ním již jiní všickni. Až i Kezelius, že by větší před tváří Boží zahanbení naň připadlo než to, kteréž před lidmi býti můž, rozváživ, sám k sobě přišel a naději, kterouž sobě o něm byli učinili, světlou odpovědí v nic obrátil: pročež s jinými do vězení odeslán.

4. Mezi nejstatečnějšími byl Bartoloměj Lang, truhlář, kterýž že raději meč podstoupiti nežli víry zapříti chce se osvědčiv, s některými jinými do smradlavé mučírny uvržen, a tam 17 neděl, maje mezi tím v domě plno nezbedných vojáků, držán byl. Ale jeden z toho tovaryšstva, Jiří Smídarský, od ošklivého smradu se roznemoha, v témž vězení pobožně umřel, an od bezbožných těch s těžkostí, aby pohřben býti mohl, uprošeno.

5. Když tak při žádném toho času stálosti jeho vybojovati nemohli, vypustili ty vězně, davše jim delší termin na rozmyšlení se. K čemuž po-

mohlo, že téhož roku 1626. Betlén proti císaři bojoval, a Mannsfeld i Výmarský s vojskem krále dánského[1]) do Slezska vtrhli a těm tyranům strachu přidali, až i mandáty do měst rozsílali, že není císařská vůle, aby měl kdo k víře nucen býti, ale aby, jestliže kdo s císařem srovnati se nechce, vystěhovati se mohl. Ti tedy mandátové i Boleslavským tehdáž přinesli pooddechnutí, ale nedlouhé.

6. Nebo následujícího roku, když se uherská vojna spokojila a dánské[2]) vojsko ze Slezska vyhnáno, hned se zase všude tyranství obnovilo. Poslán i radě boleslavské mandát takový, v němž jich laskavě pozdravujíce, stěžují jejich při obrácení se k víře katolické tvrdost, a nejvíce pak dvou z nich, Jiříka Kezelia a Jindřicha ze Semanína, vůli J. M. C. odporujících. Protož že jmenem J. M. Císařské poroučejí, aby jich opravdově k zanechání těch bludů, jimiž i jiné nakažují, napomenuli, a raději do klína katolické církve jim se navrátiti sloužili. Což aby se stalo při Vstoupení Páně, aneb na konec při Svatém Duchu, a to pod pokutou vypovědění jich z království českého. Připomínajíce jim při tom, co kníže z Lichtenšteina jmenem J. M. C. proti všechněm nekatolíkům vypověděl, čehož při nich, aby to posavad učinili, že se nevidí. Aby tedy na poručení jejich všecky sousedy a obyvatele, podruhy i čeládku obojího pohlaví k tomu již opravdově napomínali, pod pokutou tvrdého k nim, neučiní-li toho, přistoupení a t. d. Dáno[3]) v Praze 17. dubna[4]) 1627.

7. Jiný od týchž a k týmž téhož roku psaný, jehož obsah[5]) tento: „Opatrní páni a přátelé milí!

---

[1]) denemarského. [2]) denemarské. [3]) Dátum. [4]) April. [5]) summa tato.

Za to jsme měli, že žádosti naší předešlé dosti učiníte, a spolusousedé vaši bludů svých zanechajíce, k víře katolické přistoupí, a obzvláštně ti nejlitější dva kacíři[1]) Jiřík Kezelius a Jindřich z Semanína, podle jim předepsaného terminu. Ale porozumíváme, že i ti dva sektáři i jiní sousedé v své přirozené zarputilosti zůstávají, a žádný sobě posavad náboženství katolického neoblibuje. Poněvadž tedy J. M. C. proti takovým buřičům[2]), s ním se srovnati nechtícím, jest a je milosti císařské i královské zbavuje, i z království českého vypovídá: my tedy jmenem J. M. C. vám poroučíme, aby ti dva sektáři městského práva i všech svobod a živností zbaveni, a z celého království českého co nejdříve vypovědíni byli, a tak v nadepsaný den, aneb na zejtří při západu slunce z města vyšli. K tomu také poroučíme, aby všechněm Mladé Boleslavi nekatolickým měšťanům všecka práva, koupě, prodaje, obchody[3]) zastaveny byly pod přísným trestáním. Nýbrž i k tomu je přece přísně mějte, aby bez odkladu při dotčeném terminu náboženství svatokatolické přijali, a jedenkaždý knězi katolickému se zpovídali, pod pokutou z království vypovědění. A tu žádost vaše, s strany vzetí vám vojenského lidu, snáze místo najde, a v tomto i budoucím životu vám dobře bude a t. d.“

8. Stalo se. Vypovědíni ti dva s několika jinými; někteří také pro vyhnutí zálohám dobrovolně pryč se vybrali, neb raději poutíkali; jiným živnosti zapovědíny. Sami kapucíni po domích chodili, kupecké krámy, vinné i pivné sklepy pečetili, a přece prodávajícím sukna, plátna i jiné věci brali, an žádný proti tomu ani pisknouti ne-

[1]) heretici. [2]) rebellantům. [3]) handle.

směl. Protož větší lidu díl, aby prodávati a kupovati mohli, povahu[1]) šelmy přijali, jakž v Zjevení sv. Jana předpovědíno bylo. 14, 9.

Kapitola XCV.

Reformací Litoměřická.

Léta 1517. srpna 21. město Litoměřice z obecného a jednomyslného všech měšťanů svolení ustanovili byli, a do knih městských i do knih každého cechu vepsali, aby žádný pod jednou za měšťana přijímán nebyl, byť i tu doma rodilý byl, pro zachování svornosti. Přimlouval-li by se k tomu který soused, aby kdo z pod jednou byl přijat, ten každý měl se ve čtyrech nedělích pořád zběhlých vyprodati a města prázden býti. Utvrzené toto právo trvalo bez zrušení celých sto let, až do Ferdinanda II. Čechům vstrčení. Kdež byli dva náhončí z roty jezuitské, Mikuláš Mrázek, kterýž se v Litoměřicích přiženil, a Bartoloměj Kollenius, kterýž sobě dům koupil, nastrojeni; i žádali oba za městské právo. Když jim odepříno, stěžovali sobě to na kanceláři královské. Pročež obesláni tam přední z rady s městským písařem, a od kanclíře i Pavla Michny sekretáře ostře udomlouváni, nýbrž i na zámku pražském dotud, dokudž by k tomu povoleno nebylo, za celých devět dní v vězení[2]) držáni. Co se stalo? Po pěti měsících výš jmenovaný Mrázek do rady posazen, aby tak všudy své měli špehéře. Ale ten, když stavové proti nepřátelům zbrojně byli povstali, rád nerad mlčeti musel; teprv po císařském vítězství mysli

---

[1]) charakter. [2]) arrestu.

nabyv, a císařským rychtářem učiněn byv, jakým způsobem mohl městu a měšťanům těžkosti a trápení vymýšlel. Snášeli pak všecko trpělivě nad jiná města. Neb ačkoli svých kněží pozbyvše do kostela mezi papežence (pro ujití uložené peněžité pokuty) bezděk chodili, však se proto k odpadlství žádný namluviti nedal, jakkoli i ti dva chytří svůdcové, Valerian Magnus a František s Rozražova, kapucíni, s přednějšími měšťany často rozmlouvajíce, pilně v tom pracovali.

2. Vidouce oni tedy, že tím způsobem nic neprospívají, přistoupili k moci, a léta 1625. v bílou sobotu popsavše na cedulkách jména měšťanů, skrze desátníky každému jeho jméno dali s tím poručením, aby na zejtří i potom celé svátky každý se v kostele postavil, kázaní a mše poslouchal, a na jistotu toho, že tam byl, vycházeje odtud cedulku tuto zvoníkovi vrátil, anebo pokutu pěti kop každykrát složil. Ale ani tak jim dle přání[1]) jich nešlo.

3. Až pak uvedše tam jízdu Don Baltazarovskou, vztekle k věci přistoupili, a aby na den „Božího těla“ všickni na procesí najíti se dali, poručili, k osobám radním a předním poslavše rozličných barev voskové svíce, aby je nesli. M. Pavlovi Stránskému, osobě radní a tehdáž berníku krajskému, že té hříčce přítomen nebyl, hned po těch okolo náměstí[2]) toulkách kornétu jízdných do domu poslali. Ti s koní ssedavše a jeho samého (an se před nimi skryl) nenalezše, nad manželkou jeho nevážně se potřásali, a klíče jí vzavše kuchyně se i špižírny a vinných sklepů zmocnili, co kde k jídlu bylo zvařiti a zpéci davše pojedli, a až přes nešpory z hojna jedni

---

[1]) vinše. [2]) ryňku.

druhým připíjejíce, i z domu víno posílajíce, hodovali. Potom se pak, že sbírky krajské peněžité i obilné tu shromážděné v pokojích zvláštních ležely, bez dalšího v domě štarcování na různo rozjíti musili, kromě že vinný v domě sklep praporečník [1]) zapečetil, a potom z něho sobě vína bral. M. Jiří Kolsín (zeť jednoho radního pána) před vojenské právo nucen, a že proti katolíkům praktykuje obžalován byl, a že kantora kulkou prostřeliti chtěl. Pročež rytmistr (Laurencius de Medici, Vlach,) smrtí mu hrozil, a mezi tím na radnici [2]) vězněm býti rozkázal. Ale že to lživá byla na Kolsína vložená útržka, jako i proti jiným vymyšlené pletichy [3]), když Bůh vzteklost nepřátel zdržoval, pohrůžky ty s dýmem pominuly, když hned za tím vojsko do říše proti Dánskému [4]) vyvedeno býti muselo.

6. Ale v následujícím roku (1626.) zase je přikvačili pěchotou, plukem [5]) breynerovským, z nichž do přednějších domů po 10, po 20, i po 30 dávali, a každého, koho lepšího a stálejšího viděli, jak nejhůře sužovali. A tu se oni teprv rozprchali, a větším dílem do města Perna v markrabství míšenském obrátili, tak že více než polovice měšťanů tou měrou rozehnáno bylo. Ale mniši s císařským rychtářem na ně lapačku vymyslili, psaními lahodnými domů je zase vábivše, a šest artikulů jim podavše, aby v městě zůstali je nabádali. Byli pak ti artikulové latině sepsáni slovy těmito:

„I. V městě ať bydlí jako podruzi, navrátíce se jeden každý s celým domem svým. — II. Dítky ať po katolicku cvičiti dají, a od té víry přijetí

---

[1]) fenrych. [2]) rathauze. [3]) praktiky. [4]) denemarskému. [5]) regimentem.

žádného nerozpakují. — III. Dospělejšího věku ať se vyučují, to jest, neodpírají bývati na kázaních a při soukromním o víru rozmlouvání. — IV. Zevnitřních katolických řádů ať ostříhají, totiž postů, svátků, procesí. — V. Nic nepraktykují proti katolíkům. — VI. Nevrátí-li se kdo do sv. Jana, potom se navrátiti nebude moci.“

Avšak ještě před památkou sv. Jana křtitele přijev do města sám arcibiskup pražský a vyrozuměv, že není po jeho vůli, probošta a při něm jiných několik za ostřejší reformovatele zřídil. Kteříž tak s ubohými domů vrátilci zacházeli, že je z novu z města do ciziny, a větším dílem do Perna zahnali, kdež se těch vyhnanců litoměřických, starých i mladých, přes 500 našlo.

Kapitola XCVI.

Reformací Hradecká.

Králové Hradec, pěkné i veliké město, pozbyvši předního pastýře svého Jakuba Hrabea s soudruhy [1]) jeho, dostalo kratochvílného arciděkana Jana Cœlestina, kterýž, že se mu ti násilní způsobové nelíbí, častokrát se osvědčoval, lahodností všecko praviti troufaje, a o tom sobě i jiným naději čině. Chodil tedy do domů k sousedům a je zase k sobě zvával, každodenně pil a hrál, (nebo v víně a vrhcábích nemírný byl,) žertíky a šibřiňkami lidí koje.

2. Ale vida že celých čtyr let žádného tou cestou nevyzískal, zuřivý na se vzal obličej. Požádal vojáků, kteříž tam byli, Charváti, aby mu byli ku pomoci. Takž když se v den sváteční lid

---

[1]) kollegami.

shromáždil, on tajemství mše vykládav, po kázaní všecky na procesí zval a napomínal, nastrojiv již k tomu zbrojné ty své pomocníky. I šel z kostela napřed s monstancí, a když za ním žádný nešel, Charváti do kostela vpadli, a šavle dobyvše za ním jíti nutili. Lid předěšený a vraždění [1])se bojící, jako smyslem pominulý z kostela utíkal, ale od jezdectva [2]) po náměstí [3]) rozstaveného zase byl vracín, a chtěj neb nechtěj k té procházce přinutiti se dáti musel. Někteří však přece toho znikli, a naposledy všechněm to v smích obráceno.

3. Léta tedy 1626. komisaři nad reformací celý breynerovský pluk [4]) tam poslali, s tím zjevným poručením, aby odtud neodcházeli, dokud celé město reformováno nebude. Arciděkan však za dobré soudě, aby přednější některé nejprv pozískal, vzav s sebou kapitána Štrausa, šel hned nejprvé k nejbližšímu sobě sousedu, Mikulášovi Akonciovi, lékaři, kterýž pro podagru několik let z lůžka nescházel. Toho on zuřivě se dotazoval, již-li aspoň katolickým býti chce? Odpověděl, že pokudž jiného hnutí v srdci svém neucítí, proti svědomí nic činiti nemůže. Arciděkan rozhněvav se řekl: „Dosti jsme již dlouho vaši svévolnost snášeli, potud toho mudrování.“ Lékař zase: „Nedají s sebou pohrávati oči, poctivost a svědomí.“ Arciděkan: „Pokud tři neb čtyry hlavy neskočí, město toto sobě neusmyslí.“ Doktor: „Jestliže i má hlava tobě ku překážce jest a máš nad ní moc, kaž ji sraziti. Toto své na polo již shnilé tělo radši po hrudách smýkati a na kusy roztrhati dám, než abych chtě a věda svědomí násilí učiniti dopustil.“ Arciděkan jako vzteklý vstav šel, a kapitán za

[1]) mordu. [2]) rejtarstva. [3]) ryňku. [4]) regiment.

ním jda potichu k doktoru řekl: „Bude pán věděti jak sobě poraditi, široký jest svět.“

4. Hned svolána všecka z města i z přednosti obec, zavříny brány, jedni po druhých předvolávání a těžkými pohrůžkami děšeni. Tu bázlivější že se učiti dají slibovali; kteří nechtěli, ty do vězení dávali. Každý na radnici [1]) kout, sklep, síň, plný vězňů byl. A hned po domích vojáci rozsázeni s dovolením, aby co chtí dělali. Zděšené ženy, děti, čeládky k radnici [2]) běžely, muže, otce, hospodáře pláčem a křikem trápili, až zemdlevše jedni po druhých se poddávali, a za propůjčení času k naučení se římskému náboženství žádali. Tak bídné ty lidi, aby čemu tak dlouho odpírali, pojednou se v moc antikristu dostali, jeden jednoho dne strach na to přivedl, když nepamatovali, že nejen až do žaláře, ale až do krve protiviti se měli.

5. Toliko 28 osob z tak velikého měšťanů počtu se našlo, kteříž ztrátou zemských zboží svědomí zboží sobě koupili, a s čeleďmi svými do vyhnanství [3]) vyšli. Jmenovitě Simeon Daniel z Semanína, Jan Tobolecius, Jan Žák, (kterýž však potom jat byv klesl,) Jan Nygrýn, Pavel Jakobeus a t. d., větším dílem učení muži. Mezi nimiž byl D. Akoncius, kterýž pracně se na vůz vložiti a do Lešna polského zavézti dal, jehož jeden ze Slezska theologie doktor a z akademického někdy tovaryšství přítel, již též obecného vyhnanství [4]) účastník, (D. Georgius Vechnerus,) divě se v tak bídném těle také mysli udatnosti, těmito verši přivítal:

De quo condoleam, de quo commirer, Aconti,
In te prae reliquis obvenit exsulibus,

---

[1]) rathauzu. [2]) rathauzu. [3]) exilium. [4]) exilium.

Miror quod patria exieris pedis impos; et illud
Quod nunc usque malum Te premat, hoc doleo,
Lucida vis animi est, cum nec tum deficit ipsa,
Cum vires aegro in corpore deficiunt.

To jest:

Akonci, proč se diviti, proč nad tebou litost míti?
Při tobě více se vidí, než při množství jiných lidí.
Divím se, žes vyšel z vlasti, nemoha nohama vlásti.
Lituji, mnohé bolesti že musíš tak těžce nésti.
Tvé mysli moc osvícená i tu není přemožená,
Kdež tělo bídně sklíčené, od svých sil jest opuštěné.

A tamť Akoncius bídný zmrzačelý [1]) svůj život ještě za 6 let trpělivě snášeje, léta 1632. února 25. pokojně v Kristu život dokonal; a Simeon Daniel z Semanína, tam též purkmistrem učiněn, léta 1654. do nebeské vlasti se odebral.

Kapitola XCVII.

Reformací Bydžovská.

Co jsme až posavad vypravovali, mírnější se zdáti můž nežli co dále připomínati budeme, jmenovitě kde Don Huerda komisařem byl a jiní někteří španělského ducha lidé. Na příklad v Bydžově, městě, ležícím tři míle od Hradce a deset mil od Prahy. Tu dostav se s svým lidem ten tyran, a na radnici [2]) měšťany svolav, mnohými slovy náboženství katolické schvaloval. Když pak odpovědi na to žádal, a tu jmenem obce jeden, kteréhož se dožádali, jmenem Jan Koláčník, činil: že to není v moci lidské, aby člověk, čemu se po všecken čas života učil, v jedné hodině odučiti se mohl; aniž náleží, aby co kdo za Boží pravdu přijal, to prvé než by se čemu lepšímu vyučil,

[1]) zkontraktělý. [2]) rathauz.

opustiti měl, tu Huerda jako smyslem pominutý a na počestnost zapomnělý, z místa na němž seděl vyskočiv, žezlem [1]), jejž v ruce držel, ukrutně nebohého zbil, a prchlivosti ještě neukojiv, biřice zavolati a člověka dobrého z města vyvésti, (což u nás veliké potupy znamením jest,) ani se doma zastaviti nedopustiv, rozkázal. Tím příkladem jiní přestrašeni byvše, a tak rozlíceného medvěda vzteklosti se bojíce, k vůli jeho se sklonili, a v jistém času náboženství tomu se vynaučiti slíbili.

2. Ale když z těch někteří dobré svědomí chtíce zachovati, ode všeho utéci myslili, a manželky s věcmi svými (k nimž se i některé pobožné vdovy připojily) před sebou vysílali, vyzrazeno to bylo. Protož za nimi vojáci posláni, kteříž co s sebou měli, to jim pobravše je zpátkem přivedli, do vězení dali a dříve nevypustili, než až i s manžely svými katoličkami zůstali.

Kapitola XCVIII.

Reformací Žatecká.

Město Žatec jest to město, o němž Jiří kníže z Anhaltu v své postile píše, (v kázaní o velebné svátosti,) že užívání večeře Páně pod jednou spůsobou nikdy nepřijalo, ale po všechny časy od svého na víru obrácení pod obojí spůsobou přijímání stále zachovalo. Přidávám, že i ty zbytné a pověrné kališných ceremonie časně složilo, a čistého učení vždycky následovalo.

2. Do toho města když na místo vypověděného pastýře Jana Regia mniši se dostali, divně je skrze vojáky sužovali, netoliko totiž na káza-

[1]) regimentem.

ních dle obyčeje na kacířstva a kacíře se zlobíce, ale též jestliže kdo při mši býti, kolen skláněti, hlavy odkrývati nechtěl, holemi hnáty i hlavy bijíce, klobouky strhujíce, vojákům rozhazujíce. Nejukrutněji však sobě s nimi v létu 1625. postupovati začali. Nosili boha svého upečeného s houfem lidu, při čemž že nebyl purkmistr Bohuslav Strialius, 50 tolarů dáti, a vojáků jak mnoho se jich v domě směstnati mohlo, vínem a hojnými krměmi až do nasycení, ba až do zošklivení za celé tři dni chovati musel. Jakýmž spůsobem i jiní, kteří koli procesí té přítomni nebyli, pokutováni jsou.

3. Téhož roku (12. srpna) přijev do města Don Martin de Huerda, dva mandáty vyhlásiti i na radnici [1]) i v kostele poručil. Jeden o Biblích a jiných evanjelických knihách, aby pod pokutou 100 zlatých rýnských, aneb vězení za 5 neděl, na radnici [2]) je skládali. Druhý, aby do kostela i na mše chodívali, pod pokutou 5 zlatých a tří liber vosku, kolikrát by koli kdo zameškal. Odkudž mnohým v mysli povstalo vrtkání a pochybování. Knihy 22. téhož měsíce na radnici [3]) snešeny, potom pak za zdmi na velikou hromadu skladeny a spáleny jsou.

4. Léta 1626. ledna 6., po vykonání v Lounech deformací, Don Martinoví jezdci [4]) do Žatce přijevše a měšťanům, kteří katolickými býti nechtěli, do domů uvedeni byvše, nemalou sumu peněz co den vybírali. Přijel za nimi 20. ledna sám apoštol Don Martin, před jehož strachem mnozí z věřících domy a co měli opustiti, i vyhnanství podniknouti pospíchali, a kdo nepospíšil, zle s ním bylo. Hned zajisté tyran na dvéře rad-

[1]) rathauze. [2]) rathauze. [3]) rathauz. [4]) rejthaři.

nice [1]) přibiti dal list otevřený, aby bez jeho povolení žádný z brány nevycházel, pod hrdlem. Na zejtří pak purkmistra do vězení vzav, nevypustil dříve, než až že přestoupí připověděl; a jiné dvě radní osoby, Matiáše Litomyšlského a Samuele Klatovského, že se před monstrancí neklaněli, železnými pouty sevříti a za čtrnácte dní trápiti dal, až i oni k odpadlství povolili.

Svolav za tím radu a obec (26. ledna), a provázen byv od jezuitů a vojenských hejtmanů, přišel na radnici [2]), a aby se všickni vůli císařské podali, k zpovědi chodili, i svátost pod jednou přijali, poroučel. Kteří uposlechnou, že od vojáků polehčení míti budou, jiným že se dvojnásobně přitíží, oznamoval; a aby hned každý sám za sebe odpověděl, chce-li tomu ve třech nedělích za dosti učiniti.

6. Když žádný z radních neodepřel, (nebo se každý tyrana bál,) tedy jeden z starších obecních, Václav Vysocký, pokorně svědomí svého útlost předkládaje, aby je bez poškvrny zachovati mohl, žádal. Ale vzteklý deformátor s stolice se schytiv pohlavkoval jej a pěstmi v hlavu bil, laje zlobivě i těmi slovy: „Nejsi šelmo na tom místě býti hoden. Káži tě za ruce i nohy svázati a do nejhlubšího vězení vhoditi, kdež světla neuhlídáš, a když scepeníš, dám tě katům pohřbiti a t. d.“ I poručil hned profosovi pouta přinésti, a biřicům ruce i nohy sevříti, jako i hrdlo do kruhu dáti, od něhož na tlustém řetěze palečnice visely. Stalo se, a táhli tak sevřeného do žaláře, kdež za tři neděle (an k němu ani dětem přístupu nedopuštěno) v těžkém tom sklíčení držán, chlebem toliko a vodou živen, od jezuitů pak častým nabýháním

---

[1]) rathauzní. [2]) rathauz.

trápen byl. Když mu ortel smrti (proto prý, že svou řečí bouřku v lidu stropiti chtěl,) přinesli, a on ji podstoupiti nežli od víry odstoupiti raději chtěl, vzkřikl Chánovský jezuita, že od ďábla posedlý jest, a poručil ho tížeji sevříti. Takž dobrý muž vida, že ani života ani smrti dojíti nemůže, zemdlený jsa velmi, povolil k zpovědi jíti, a vyprosiv sobě pro zotavení [1]) svého zdraví do Teplic odjeti, do Míšně se obrátil a domů se nenavrátil.

7. Podobně i jiní z lepších měšťanů vypadnouti sobě přáli [2]); ale že v branách pilně hlídáno [3]), aby žádný vyjíti, ovšem svého něco vynésti nemohl, mnozí kudy mohli, i skrze mezery zdí městských z rukou Babylona život (aneb raději duši) vychvátiti hleděli. Jakýmž spůsobem víc než do sta předních osob, všeho protivníkům v rukou zanechavše, vyšlo, a mezi nimi předního měšťana, pana z Kralic, manželka, žena bohatá, kteráž zanechavši velikých nábytků plný dům, strouhou [4]), kudy nečistoty z města tekou, vyklouzla a za manželem se odebrala.

8. Ale z těch vyšlých jestliže kteří nouzí byvše dohnáni, (nebo míšenská země vyhnance [5]) z peněz vyssávati uměla, rady a pomoci dodávati neuměla,) do Čech pomoci nějaké neb almužny hledati vybíhali, bývali vyzrazováni a jímáni. Čehož se mezi jinými dvěma učeným mužům dostalo, M. Luciovi a Falkonovi, kteréž kněz papežský Pavel Sekera (ctného muže Volfganga Sekery, z Moravy také pro evangelium do Uher vyhnaného, nehodný bratr,) zjímati a za celý rok v vězení držeti dal. Potom je Don Martin na zámek velhartický odeslal, kdež dlouhým vězením o zdraví a bez mála

---

[1]) poretování. [2]) vinšovali. [3]) vartováno. [4]) rynštokem.
[5]) exulanty.

i o rozum přišedše, naposledy na jisté reversy odpolu živi propouštěni jsou.

Kapitola XCIX.
Reformací Domažlická.

Neposlední svobodné v království českém město jsou Domažlice. To město chtěl Přibík Jeníšek, podkomoří království, k tomu přivésti, aby na papežskou víru přestupovali, ale daremně v tom pracoval. Nad čímž když sobě v Praze v koleji jezuitské u přítomnosti Don Martina naříkal, on zasmáv se, podal mu základu o 500 dukátů, že toho dovede, aby katolickými byli.

2. Vzav tedy houf vojáků, do města vtrhl a radním osobám po 10 i 20 do domu dávaje, prováděti sobě jak chtěli dovolil, a skrze to v krátkém času větší díl k odstoupení od víry přived, základ na podkomořím vyhrál.

3. Ale tento od Domažlických, že ne jemu než druhému k vůli katolíky zůstali, těch 500 dukátů se upomínal, a složiti je musili. Tak nebozí evanjelíci tyranům za míč býti musili, jehož by sobě podávajíce kratochvíle sobě strojili.

Kapitola C.
Reformací Rokycanská.

Léta 1624. Zdeněk Lev (z pána učiněný hrabě) z Kolovrat, byv s setninou jezdců [1]) do Rokycan od knížete z Lichtenšteina poslán, nejen měšťany statečně z peněz odíral [2]), ale také na náboženství ukrutně nastupoval. Sotva by se co jaké lehkomyslnosti vymysliti mohlo, čeho by tento ne-

[1]) kompanií rejtarů. [2]) šumoval.

páchal. Bývá v advent zpívána česká píseň o čtveru Kristovu příchodu, zvláště o posledním soudu živých i mrtvých, že ten den bude úzký, den náhlý, den brzký, den veliký hrozný, den hněvu a pomsty a t. d. To on táhl na den svého reformování, a to přicházejícím k sobě měšťanům s posměchem zpíval.

2. Až pak 20. prosince svolav město, dlouhou a příkrou řečí předešlou vzpouru [1]), i Mansfelda, ba i Žižku, a někdy zrozeného mezi nimi Jana Rokycana (zvoleného na onen čas arcibiskupa pražského, člověka, jakž on mluvil, lehkomyslného, jehož oni prý šlépějemi kráčejí,) odrhal a hned na trojím seznamu [2]) jména popisovati rozkázal. Na prvním seznamu [3]) podpisovati se měli již katolíci, a těch se našlo bylo šest, nových převrhlců. Na druhém ti, kteří by ve dvou nedělích katolíci býti chtěli. Na třetím, kteří by se Bohu a císaři protiviti myslili. A když se jich nejvíce do třetího vpisovalo, (t. kteří stále se míti chtěli,) počal jim s svou sběří zlořečiti, k šibenici, na kolo, na rožeň, i do samého pekla odsuzovati, až div že se zlostí nerozpukl.

3. Druhý den, na sv. Tomáše, nutil všecky do kostela se najíti dáti, a tu sám, jako jim na sobě příklad dávaje, pod jednou přijímal. Po obědě rozkázal znovu zvoniti, a do kostela přišed, že tam žádného nenašel, (nebo ani ti mniši ještě tam nebyli,) popudiv se vyběhl a po náměstí [4]), po ulicích, po domích běhaje, koho kde natrefil, holí bil a do kostela hnal. A tam opět všed, M. Jana Šťastného Strejce, měšťana předního (jehož pro podezření kalvinství v obzvláštní nenávisti měl,) spatřiv, sukovatým kyjem, kterýž přístojícímu

---

[1]) rebellii. [2]) rejstříku. [3]) rejstříku. [4]) ryňku.

tu sedláku vydřel, naň se obořil a za utíkajícím až k oltáři se honil, i jak se natrefilo hmoždil, pravě: „Ty šelmo bradatá, (nebo starých Čechů obyčejem dlouhou bradu nosil,) takés se na rejstříku neustupných poznamenal? a zpovídati se nechceš?“ On, aby pan hrabě svatého místa ušetře, pamatoval se, prosil. Pan hrabě pak tím víc přes hlavu, přes ramena, přes ruce tloukl. Až Felix (Šťastný) klekna, pánu Bohu se poroučeti začal, a tyran krev z něho hrubě téci spatřiv, teprv přestal, řka: „Jdi šelmo pryč s svou šelmovskou kalvinskou krví.“ A on vstav z kostela šel, a těm kteří ho potkávali a co se stalo tázali, „Cedil jsem krev mezi chrámem a oltářem“, odpovídal, „ale pro toho, kterýž hojněji pro mne svou vylil.“

4. Jak ten z kostela vyšel, hrabě aby měšťany k zpovědi přinutil, divně se vztěkal, všechněm zlořečil, nejedny kyjem zbil, některým v ústa plil, a počestnému muži Václavovi Krocínovi šedivou bradu vytrhal a po kostele rozmetal.

5. Domů se navrátiv, Šťastného zase přivésti kázal, a že s ním neslýchanou smutnohru [1]) začne, hrozil, jestliže se zítra jináče nevysvětlí. On pak vida, že se nic podle rozumu nedělá, vztekle všecko, umínil zítřka nečekati, a tak v noci ušel, zanechav za sebou mateře v 80 letech, ženy a dětí.

6. Hrabě v naději zmýleného se vida, statek onoho pobrati a ženu do vězení dáti poručil. Které pak k odpadlství přinutil, přinutil je i k tomu, aby se podpisovali na nějaký papír, kdež Rokycanští panně Boží rodičce a panu Zdeňkovi z Kolovrat své spasení přivlastňují, a že náboženství katolické dobrovolně a rádi prostředkováním pana hraběte přijali, to podpisy rukou svých a pečetí měst-

---

[1]) tragedii.

skou že osvědčují. Tak bídně hrabě s Bohem, s císařem, i sám s sebou pohrávati směl. Potom pak brzy do Vídně byv obeslán, nevím pro jaké přečinění do vězení byl uvržen.

Kapitola CI.
Reformací Slánská.

Městu Slanému, z dávna sic svobodnému a královskému, nyní ukrutnému Smečanskému z Martinic zastavenému, byl nařízen od téhož z Martinic hejtman, Mikuláš Hanžburský, kterýž málo před tím pro nějakou nešlechetnost na kata odsouzen byv, v Praze odpadlstvím život vykoupil. Ten aby jezuitům vděčnost prokázal, statečně se věřícím Božím protivil. Léta 1624. nařídil na onen slavný u nich „Božího těla“ (jakž říkají) den slavnou procesí, a k ní měšťany na větším díle lstí a mocí přivedl. Jan Blejsa k tomu cíli od něho byv obeslán, modlářství toho účastna se činiti odepřel. Na příčinu tázaný řekl, že kolikrátkoli večeře Páně užíval, tolikrát k vystříhání se těch ohavností Bohu se zavázal. Onen: „Vždyť se vůli císařské protiviti nebudeš.“ Tento: „Odstup to v věcech císaři náležitých, tuto jest s Bohem správa.“ Onen zas: „Ale se najdou prostředky, kterýmiž budeš přinucen.“ Odpověděl: „Pán Bůh chce míti dobrovolné ctitele a ne přinucené.“ Toho sporu ten byl konec, že Blejsa za své — jakž jmenováno bylo — neposlušenství, celých devět neděl v vězení seděti musel.

2. Ale Jan Jahoda peněžitou nad to pokutu dáti musel. Nebo ani na té modlářské procesí býti, ani před domem svým oltáře stavěti nechtěv, povolán byv před právo a obviněn z rou-

hání proti Bohu a z vzpoury [1]) proti vrchnosti. Pokuta naň vzložena devítinedělní vězení a 50 tolarů, na pomoc prý k spravení nové monstrancí. On těch devět neděl vězení vytrvav a peníze skládaje, osvědčil se, že na monstrancí nic nedává, (proto že on mimo tu na kříži k shlazení hříchů světa vyzdviženou jiné nezná,) než k poslušenství vrchnosti že to činí, nech pak ona kam se jí líbí ty peníze obrátí. Pro kteráž slova zase do vězení odeslán na celý měsíc, a chtěl-li býti propuštěn, jiných 50 tolarů složiti a s manželkou ihned z města jíti musil. Byl muž velmi horlivý, kterýž brzo potom a pobožně na morní bolest umřel v Praze.

3. Jan pak Blejsa, že dcerku v nově narozenou evanjelickému knězi křtíti dal, znovu prohřešiv, nejprv do smradlavého žaláře i s manželkou šestinedělkou uvržen; potom vyhnáním pokutován byl, z statků pak jeho třetí díl jemu přisouzen, dva díly pánu. Ale ani z toho třetího dílu nic nedostav, Božímu opatrování se poroučel, a do smrti vyhnanství [2]) snášel v Perně, v zemi míšenské.

4. Léta 1626. tentýž hejtman, aby k veřejnému odpadlictví [3]) celé to město přivedl, vojáků do města povolal, a rozmanitým trápením větší díl jich k tomu přinutil, aby sobě pozoufavše, co lidé chtěli to činili. Mezi jinými prostředky i tohoto užil: Nahnal na radnici [4]) do místa dosti těsného mužů 50, kdež sotva volně státi mohli, seděti pak aneb ležeti nemohli. A tam když je celé tři dni zdržoval, odtud pak žádného vystoupení, ani na potřebu přirozenou (s odpuštěním) nepovolil, jináče se státi nemohlo, než že smradem a mysli teskností i hněvem podjati jsouce, umdlévali. Slí-

---

[1]) rebellanství. [2]) exulantství. [3]) apostazii. [4]) rathauze.

bili tedy vyučovati se, a tak propuštěni jsou. Podobně u sebe v pokoji ženské pohlaví týral [1]), nešlechetný člověk. Vyšli pak přece potom do vyhnanství [2]) ti, kterýmž Kristus milý byl.

Kapitola CII.

Reformací Prachatická.

Těchto reformací (jako též brzo potom Píseckých) od krve se počala. Nebo když tudy jdoucímu vojsku císařskému s malou hrstí lidu zmužile se za tři dni bránili, potom pak odolati nemohouce a poddati se chtíce, se zdí a valů sestoupili a klíče vstříc nesli, nepřítel prchlivě do brány vskočiv, nejprvé purkmistra, klíče nesoucího, potom všecky napořád, staré i mladé mordoval, až ve třech hodinách 1660 měšťanů pobito, a sotva deset, kteří buď utekli neb se někde schovali, v živobití pozůstalo. Strašlivé to bylo divadlo, když těla mrtvá po všech ulicích a domích rozmetaná, divně zohavená i k hanbě obnažená byla, a nebylo, kdo by je pochovával, za několik dní. Až dvě pobožné matrony, Kristina a Benigna, sestry vlastní Alexandra Rumpála, radního a pražského měšťana, ruce přiložily a muže své i Maximiliána Rumpála, bratra svého, osobu též radní, do hrobu vlastníma rukama vykopaného vložily a pohřbily, příkladem i slovy jiných k následování pobožnosti probudivše.

2. Toto město, když v něm zase ti pozůstalí a někteří od jinud se sbíhající bydliti počali, císař daroval knížeti z Eckenberku, i s přináležejícími

---

1) traktoval. 2) exilium.

městečky, Bavorovem a Strunkovicemi, a se všechněmi vesnicemi. Léta pak 1625. zaslíbení se jim stalo skrze komisaře nad reformací, budou-li katolíci, že jim svobody a privilegia i s městečky a vsemi navrácena budou. Když nechtěli, zapovědína jim byla řemesla i obchody [1]; a když ani tak nedbali, do rozdílných vězení je dávali, muže, ženy, syny, dcery, a za celé čtyři měsíce bídně trápili, až je i zemdleli. Potom však již katolickým ničeho skutkem nesplnivše, ukázali se býti toho plémě, kterýž slibuje všecko a nedává nic.

3. A což více vypravovati? Dosti již patrné jest, jak bezbožně, ukrutně, nevážně s lidmi svobodnými zacházeli. Nebo cokoli s jinými, tu nepřipomínanými svobodnými městy činěno bylo, z podobných lstí, úkladů, tyranství a nestydatostí slátáno bylo. Připomeneme zde ještě, jak s obecným lidem zacházeli, některý příklad.

Kapitola CIII.

Jak zacházeli s obecným lidem.

Když není pastýřů a psi rozehnáni jsou, jak snadno tu vlkům rozháněti ovce. Avšak i tu ďábel překážky své nachází, aby nemohl jakž by chtěl všeho v drt obrátiti. I toho něco připomeneme krátce a pořádkem jistým, některými to příklady pro utvrzení pravdy vysvětlíce.

2. Napřed odevšad vybyli kněží, i odtud, kdež kým z svých zasaditi neměli. Potom se o to starali, aby lidem z rukou svatá písma a jiné užitečné knihy pobrali. Oboje pro ten cíl, aby ka-

---

[1]) handle.

cířství (jakž oni říkali) pomalu vetšelo, horlivost k náboženství chladla.

3. Dosazováni potom mniši, kteříž nehned z počátku na podobojí láli: pochlebovali, osvědčovali se i přísahami a proklínáním se, že jejich víra dobrá jest, potvrzovali. Slibovali také stálý pokoj, štěstí, na všem hojné požehnání, a jak císaře i jiné vrchnosti milostivé míti budou, s umenšením robot. Nýbrž sami oni (ačkoli jinak nevelmi štědří) v čas tehdejší drahoty slibovali buď penězi neb obilím, když jen náboženství promění, zakládati, čímž nejedni podvedeni byli. Příklad na panství košmberském, kdež mnich, chtěje z napravení kacířů chválu míti aneb sobě nebe zasloužiti, každému, kdo by se mu zpovídal, korec [1]) žita dáti slíbil. I našlo se jich několik potřebnějších, za obilí zpověď přinášejících. Mnich boje se za svou obilnici, aby tak stědře rozdávaje sám potom nedostatku netrpěl, když jeden z chudších přišel, nedal mu než půl korce [2]). Ale on to ztráviv přišel podruhé a ostatku žádal. Toho když mu mnich odepřel, on: „Co (prý) má duše lacinější jest než jiných?“ odšel s hněvem. Nebylo-liž to lidskými dušemi, jakž Petr sv. předpověděl, hned z hruba kupčiti? aneb raději bídný lid k tomu přivoditi, aby se domnívali, že by pobožnost zisk tělesný byla? což při falešných učitelích a lidech na mysli porušených i od pravdy svedených znamenav sv. Pavel (v prvním listu k Tymoteovi) těžce nesl.

4. Seznavše pak potom, že liščím takovým chytrováním nemnoho spraví, obrátili se k vlčím povahám, mocí k svému náboženství nutíce. Zdě-

---

[1]) strych. [2]) strycha.

lali po kostelích seznamy[1]), a ustanovivše na nepřítomné pokutu, kostelníkům je zapisovati poručili.

5. Jestliže kteří do blízkých evanjelických kostelů, pokud ještě kteří byli, aneb kde se tajně náboženství konalo, chodili, vyzrazeni jsouce vězením a bitím byli trestáni. Nastrojeni někdy vojáci, kteří na takové shromáždění vpadli, je zloupili, rozplašili, čehož jeden připomenu příklad. Když při dokonání roku 1632. na vánoce do kostela ve vsi Vysoké, blíž Hory Kutny, na panství pánů z Donína mnoho se bylo lidu shromáždilo, tu Beneda a Lažanský, zemané čeští a ritmistři toho času v Hoře ležíci, nenadále s svou sběří připadli, kostel otočili, do něho vskočili, kněze Jiříka Bartha od oltáře odtrhli, z šat svlékli, jatého vedli, (alef jim přece vynikl,) chléb posvátný po zemi rozházeli, kalich rozlili i pošlapali, všecko co ku posluhování náleželo pobrali, lid obojího pohlaví zloupili, některé dokonce obnažené domů velikým sněhem běžící hnali, až nejedni příkrou zimou zbědováni byvše, životy složiti musili. Nejedni zraněni, jiní od uleknutí mezi tak mnohými blýskajícími se meči v nemoci poupadali. Co přes to více s pohlavím ženským v kaple i v kostele samém činěno bylo, toho stud vypsati zbraňuje. Ty loupeže v Hoře Kutné svobodně prodávali, jako by jich od nepřítele dostali, a na hodech[2]) z toho vzatého kalichu vesele pili: a všecko jim to prošlo. Více takových rekovských činů mlčením pomíjím.

6. Pokoušeli se potom většími a horšími pohrůžkami mysli lidské sobě podmaniti. Té věci příkladem jest mandát hejtmanu křivoklatskému od knížete z Lichtenšteina daný, léta 1624. dne

---

[1]) rejstra. [2]) panketě.

20. prosince: „Kteří by koli lidé na gruntech panství J. M. C. pod správu vaši náležející, sobě usmysliti a těch bludů kacířských opustiti, do společnosti pak církve sv. katolické vjíti, a tak v tom spasitelném z jisté vůle J. M. C. nařízení našem poslušně se zachovati nechtěli, ty aby jste všecky, mužského, ženského pohlaví, staré, mladé, osedlé i neosedlé, podruhy, čeledíny, a vůbec [1]) všecky na týchž gruntech se zdržující lidi v pořádné poznamenání uvedli, a je na komoru českou nám odeslali. Tu my dále o strestání takových spurných a neposlušných lidí, a zda by na gruntech J. M. C. jiným ku pohoršení déle trpíni, i o statcích jejich, kam by ti obráceni měli býti, jisté nařízení učiniti nepomineme a t. d.“

7. Zapovědíno potom těm, kteří by katolíci nebyli, oddavky, pohřby, křty sloužiti. A toť teprv bylo těžké zahřmění k přestrašení lidských myslí, zvláště těch, kteří se ženiti chtěli. Nekřtíti se a pohřbu nemíti, (mohouce se v polích, zahradách, na rozcestích bez ceremonií pochovati,) to snášeti mohli snadněji. Ale dal-li se kdo jinde oddati, neb tajně dítě okřtíti, to byla vina vězení hodná, z něhož nevyšel leč přestoupiv, anebo se nemalými penězi vyplativ.

8. Po městečkách, buď královských neb panských, řemesla, obchody [2]) a všelijaké živnosti zastavovány byly; ba i kupování k vlastní potřebě potrav zapovídáno, jako v Litomyšli. Nouzí tedy a hladem utištěni jsouce, museli aneb utéci, (ale kam, když se všudy tak dálo?) aneb sobě zoufati a přestupovati, jakož tak na větším díle všickni činili.

9. Sedláků povolávali do městeček, a kteří

[1]) summou. [2]) handle.

se nepostavili, ty skrze vojáky neb dvorskou čeleď jímali, v noci třeba vpadše a z loží vyvlékše, po houfích jako hovada i v té největší zimě hnali, a jimi žaláře, věže, sklepy, maštale, chlévy naplnili, kdež hladem, žízní, smradem, zimou, horkem životů pozbývali. V Plumlově do věže, v níž plno hadů bylo, uvržen byl s některými jinými Joachym Barvíř. V prostějovském zámku několik spolu jich zavříno v maštali, a tu okna se všech stran zacpána, až se od mnohého nadýchání dusiti a omdlévati musili. Mezi jinými za mrtvého vytažen Jakub Ulický, osmdesátiletý stařec, Kostelce městečka (na témž panství) obyvatel, o jehož synu Matoušovi Ulickém, knězi, v Čáslavi utraceném, oznámeno v kapitole [1]) LVII. O nichž bezbožný Kunáš, protivenství toho strůjce, že se mrtvými dělají mluvil, a že on ty šelmy vzkřísí pravě, studenou vodou polévati kázal. Přišliť k sobě někteří, ale ten stařec před očima jeho duši vypustil, jehož vynésti a pohřbiti kázal, jiných nepropustil než až k zpovědi jíti připověděli. Na některých místech tak pohansky činili, že lidi do záchodu zavírali, aby od toho smradu pomříti musili. Zkusili toho Mikuláš Šarovec v Košmberku i někteří v Slaném. V Litomyšli do jednoho a téhož místa muže i ženy pospolu zavírali, až studu místa nalezti nebylo,

10. Vymýšleli také k těžší mučírně a k rychlejšímu sobě lidu podmanění nové spůsoby vězení. Na příklad v Holešově na Moravě, Drachovius jezuita (hned v létu 1617. jakž Ferdinand za krále přijat byl,) dal udělati dubové sruby (jimž kabáty říkají) na ten spůsob, aby kdo tam byl vstrčen, ani ležeti, ani seděti, ani státi nemohl,

---

[1]) pod titulem.

pro úzkost: ale sehnutý a skřivený, k odpolu ležícímu podobný, s přihrbeným hřbetem, jako by napoli visel, tak že sotva bylo možné nad dvě nebo tři hodiny to sevření trpěti, když žily křehly, oudové všickni se třásli, mysl pak teskností a strachem mdlela. Přicházeli mezi tím, kteří se doptávali, chtěl-li by dobrovolně katolické náboženství přijíti? Mnozí vidouce, že ti klamem spokojeni býti chtějí, odpovídali, že tak ano. Prostější aneb horlivější odpírali, a zas do té mučírny museli, dokud by, že již dobrovolně přestupují, neselhali.

11. Podobného cos s strany žaláře stalo se Janovi Rederovi, v Pardubicích (městě královském) důchodnímu písaři, ačkoli člověku svobodnému, kterýž když jiní od náboženství odpadali, sám stále trval. Ale do vyhnanství [1]) se stroje, tím byl zdržován, že k učinění počtu přijíti nemohl. Nebo s odbíráním od něho počtu vždycky za leda smyšlenými příčinami odkládali. Vida tedy dobrý člověk, že s ním pohrávají, a boje se ďábelských osidel, složil v jistém místě jakož celé a dokonalé počty, tak i psaní, v němž příčiny položil, proč se tu déle zdržovati nemohl, a obrátil se do blízkého odtud městečka, kdež ještě náboženství pod obojí bylo, Brandejsa nad Orlicí, panu Karlovi z Žerotína náležejícího, léta 1625. Ale chytře odtud vyváben byv, do vězení vsazen, aby dotud, dokudž by náboženství neproměnil, puštěn nebyl. Ačkoli pak celá tři léta trpělivě to vězení snášel, i za to, aby do vyhnanství [2]) puštěn byl, prosil, nevyprosil však. Nýbrž nepřátelé tu jeho stálost vybojovati sobě umínivše, vymyslili vězení nad vodou, úzké a nedelší půl druhého lokte, aby když lehl, nijakž se zpřímiti nemohl, a tak při-

---

[1]) exilium. [2]) exilium.

pravené, aby hnul-li by sebou neopatrně, do vody upadnouti a zmáčeti se musel. Byla pak toho času zima, a on člověk dnou trpící [1]), a žádného k němu nebylo pouštíno, krom těch satanových nástrojů a pokušitelů. Tím tedy trápením za tři dni zemdlen byv, klesati počal, zvláště když naň nabíhala, naplakala, naříkala jeho již papeženská manželka. Povolil tedy na polo omráčený, a do kláštera doveden byv, od kvardiána do počtu katolíků přijat.

12. Byli-li kam posláni komisaři, aby čas dlouho se nezvlekl, totoho užívali úskoku [2]), že nejprvé přední lidi lstí neb mocí jiným na příklad poraziti hleděli. V městečku Mimoni když komisař Zdeněk z Kolovrat od svolaných toho panství poddaných místnou odpověď, chtějí-li katolíci býti, sobě dáti velel, a jeden z nich jmenem obce svobodněji odpověděl, že náboženství ani nechce ani nemůže býti přinucované: on toho hned chytiti, před všechněmi na zem poraziti a kyjmi bíti poručil, po každé, chce-li již, se vyptávaje. A když on vždy přece odpíral, i když mluviti nemohl, na polo mrtvého odtud vléci poručil; a jiní toho se zděsivše, že propůjčí-li se jim času, učiti se chtějí, připověděli. V Heřmanovu Městci, (městečko jest nedaleko Chrudimě,) když radní osoby příkladu odpadlství na sobě dáti nechtěly, uvrženy byly do tvrdého vězení; primas pak u prostřed náměstí [3]) na ostré prkno (jakéž pro zkrocení vojáků připraveno, a na čtyřech nohách vyzdviženo bývá, a říkají mu osel,) posazen byl. Kterýž ač byl stařec, snášel však tu potupu a ten posměch i ty bolesti trpělivě přes šest hodin. Večer teprv, když ustavně jezuité nabádáním, žena pak s dětmi

[1]) podagrický. [2]) fortele. [3]) ryňku.

pláčem naň dotírali, povolil, a tak od polu mrtvý z toho dřeva složen byv, když ani nohy ani jiní oudové sloužiti mu nemohli, cizíma rukama k zpovědníku donešen.

13. Prosilit nejedni, aby raději zbiti byli, nežli k přestoupení nuceni: ale odpovídáno, že císař nežízní krve jejich, ale spasení duše. Jiné pak s takovou žádostí vysmáli, říkajíce: „Co? mučedlnické koruny se tobě chce? nehodni jste zlí lidé, abyste se měli čím chlubiti.“ Tak Janovi Poláčkovi v Hranicích na Moravě bylo odpopovědíno, když od komisařů a jezuitů rozličně k odpadlství namlouván byv na kolena padl, ruce spínal, a aby mu raději hlavu vzali, než svědomí násilí činili, žádal. Podobně Janovi Eliášovu v Fulneku a jiným jinde. A tať byla pravdivá příčina, proč v tak dlouhém tomto Ferdinandském protivenství více mučedlníků česká země, jako i německá, nevydala: ne že nebylo lidí, ješto by pro zachování Kristu pánu víry smrti žádali s radostí, ale těch nebylo, kteří by jim tím titulem smrt činili. Duše raději než těla mordovati, v ďábelské škole ukrutnějšímu tomuto tyranství vyučeni byvše, úmysl měli; raději poznenáhlými a dlouho se vlekoucími souženími u víře zemdlené a ospalé učiniti, nežli jim v víře stálým skrze jejich trpělivost vítězství příti. Ty toliko téměř mordovali, k kterým jakou politickou příčinu vymysliti mohli, jakž to o pražských mučedlnících ukázáno jest. Toho zkusil i Ondřej Chebďovský, student a mládenec pobožný. Toho zajisté když se z své vlasti, Poděbrad, do Kladska k hraběti z Turnu, pánu svému, u něhož na ten čas v službě byl, navracoval, v Dobrušce jali a v Hradci na kůl dali, před lidem mluvíce, že zrádcem byl, ačkoli nic při něm krom některých listů od přá-

tel k přátelům nenalezli, ani žádným mučením na něm nic vymučiti nemohli. Stalo se léta 1622.

14. I to bylo nemalé na svědomí lidská tyranství a proti Bohu rouhání, že když viděli, jak z Božího slova žádného přemoci, na svou stranu převésti nemohou, umínili žádných důvodů z Písem, zvláště proti prostákům neužívati, než toliko vážností a vzácností církve mámiti, a ku poslušenství je mocí nutiti. Protož odvolával-li se kdo na Písmo, úštipkami, důtkami a posmíšky ho zbývali, říkajíce, že Písmo jest nedokonalé, zatemnělé, obojetné, kacířstva původ a kacířů útočiště, a že ho žádnou měrou prostému lidu čísti nenáleží. Aniž se styděla nešlechetná ústa, když Biblí jmenovati měli, vyblí říkati, a tak Boží velebnosti jako v tvář plíti. Za čímž šlo, že lidu Písma svatá z rukou brali i pálili: slepí slepých vůdcové býti, v temnostech království své vzdělávati, a tudy tím snáze i vidoucí světla zbavené, mrákotami bludů přistříti chtíce.

15. Někteří z panstva poddané své do kostelů sehnavše a dvéře zavřevše, k přijímání pod jednou nutili. Jako Severýn Táhlo, ve vsi Andrči, v kraji plzeňském, s mečem dobytým po kostele běhaje, a těm, kteří přiklekati nechtěli, rány dávaje, léta 1628. Jan Adam Čejka v témž kraji, ve vsi Němčicích, kyjmi v přihbí je bíti, aby klekati musili, rozkazoval. Podobně Vilím z Klenové, na Roupově, činiti poroučel. A Mantině byv od svého pána, Jiříka Mitrovského, povolán Jan Štěpánek, vida že do put ukován býti má, vyskočil z okna do příkopu té tvrze, chtěje se utečením odpadlství ubrániti. Ale on ho s dráby svými zhonil, poranil, zase přivedl a do Plzně do vězení poslal a nevypustil, až náboženství opustil. Tentýž Mitrovský jiného člověka svého, Ambrože

Štěrpocha, řemesla koželužského, proto že v náboženství byl stálým, celý rok v vězení držel, třikrát na něho kata poslal a mučiti kázal, a tak tím mučením k zpovědi přimusil. Potom pak ještě od propuštěného pokuty 100 tolarů vzal. V Kněžovsi, míli od Slaného, sedláky do pole utíkající s nahými kordy honili, a je zase z částky raněné přivedše, jako i jiné z krčmy dobře podnapilé vytáhše, k přijímání pod jednou doháněli. Pán z Kolovrat (snad příkladem Smečanského, kterémužto již dávno za obyčej bylo,) těm, kteří dobrovolně nechtěli, ručnicí ústa otevříti nutil, aneb dřevěným roubíkem mocí je rozevříti, a hostii do hrdla strkati dával.

16. V Ronšperce u Domažlic a na některých jiných místech povídáno bylo, že se tak v nevážnou lehkomyslnost vydali ti nešťastní reformátorové, až nejedny k tomu přinutili, aby se kalicha nejen odpřisáhli, ale na zem jej povrhše naň plíti i nohama kopati musili. Odpřisahání se pak kalicha a k katolictví se zavazování tato byla formule: „Přisahám pánu Bohu všemohoucímu, Marii a všechněm svatým, že ne z mušení, ale dobrovolně k svatosvaté katolické římské víře se vracím, a ji samu pravou, starožitnou, spasitelnou býti vyznávám. Kalicha se odpřisahám a jeho účasten býti nechci na věky: anobrž raději dítky své a které ku péči sobě svěřené mám, od něho všelijak odvozovati budu. Slibuji také, že v tomto náboženství stále setrvati a rozdílných náboženství lidí vzdalovati se chci. K tomu mi dopomáhej pán Bůh, matka jeho a všickni svatí.“

17. Jak se pak chovali potom ti, které k svému katolictví přehnali, o to nebylo tak pilně pečováno. Některé zajisté vrchnosti dosti na tom měly, že jednou své poddané k tomu přivedly a nad

nimi svou vůli vyplnili; již potom dali jim pokoj, aniž jich z novu trápili. A oni nebozí jestli se kde kněze evanjelického doptati mohli, pád svůj oplakávali a zase pod obojí přijímali. Jiní pak podruhé byli nuceni, a zvláště když bylo seznáno, že ne opravdově ku papežencům přistoupili. V kteréž věci procházeli císařští i komisařští mandátové, aby podruhé i potřetí nuceni byli. Řezníkovi nějakému v Kolíně nad Labem, ku přijímání pod jednou mocí přinucenému, nějak se to zošklivilo, že vstav od oltáře zadržeti toho v sobě nemohl, ale vyvrátil, a tak se pořád až domu došel, dávil. To když k hejtmanu bylo doneseno, lál sice naň, ale mu pokoj dáti kázal; nebo prý dosti na tom jest, že poslechl.

18. Jestli-že kteří pro strach takového tyranství zutíkali, dlouho to trvati nemohlo. Nebo kryli-li se v lesích a po horách, tudíž je odtud hlad vypudil. Pakli kde po blízkých vsech, dokud lidé ještě evanjelíci byli, zrádců všudy plno, hned byli obsíláni a skrze vojáky zpátkem přivedeni. Vycházeli též mandátové, aby žádný pod pokutou sta tolarů žádného cizího přechovávati nesměl. Takový mandát 1628. dne 3. března byl vydán, a tak zostřen, aby každý za každou noc po 100 tolařích platiti povinen byl, kdo by koli tu zápověď přestoupil. Což sobě tedy nebohý ten lid počíti měl? jíti ven z království takoví lidé, jazyku cizího nerozumějící a míst i cest nevědomí tolikéž nemohli. Zvláště když ustavně ti Goliášové na Izraele strach pouštějící prokřikovali, že všudy císař tak činí, aneb jistě činiti bude.

19. Rady tedy neměvše, zoufali sobě někteří, a zbouřivše i shromáždivše se, nejen na vojáky a na jezuity, ale i na své vlastní pány k zbraním sáhli; ale nejednostejně se jim dařilo. Na

Moravě obyvatelé panství vsetínského, a po těch horách (Valaši se jmenují) až posavad (do 1632. roku) tak se braněmi hájili, že ani k odpadlství přivedeni, ani zbrojně přemoženi nejsou. Ačkoli se o to několikrát i Němci a Vlaši i polští kozáci, skrze úzké v těch horách těsniny na zhoubu jich vpadajíce, pokoušeli. Odkudž to šlo, že ty moravské hory nejedněm za útočiště bývaly. Jejichž příkladem, jako i rakouských sedláků (kteříž v velkých houfích se shromáždivavše, mnoho práce císaři zavalovali,) i v Čechách sedláci, pana Trčky poddaní (v létu 1628. v březnu) k zbroji sáhli, a shromáždilo se jich do 4000. Ale od přivedených na ně císařských vojsk hned přemoženi a rozmanitě utrácíni byli. Podobně na panství frydlandském (léta 1629.) proti reformátorům komisařům pozdvižení se stalo, kdež jezuita zabit a komisař s těžkostí utekl. Čímž příčiny podáno bylo, že z mnohých míst více se lidu sbíhalo, tomu násilnému nucení mocí se brániti chtících. Ale i tu hned císařské vojsko přitáhlo, mnoho sedláků pobilo, mnoho pozjímalo, kdež někteří stínáni, jiní čtvrceni byli, a jiní pak přestoupením život vykoupili.

20. Bezpečnější těch byly zbraně, kteří na tom ustanuli, že sama nepohnutá stálost jim přemoženu býti nedopustí, jakýchž v každém stavu něco se nalezlo. Z kněží někteří výše jsou na svém místě připomenuti. Z urozených jednu osobu připomenouti se vidí, Kateřinu Ottovou z Losu, paní na Těchobici, kteráž když i na vdovy vypodění vyšlo, a ona ani od náboženství neodstoupila, ani z země nevyjela, komisaři pak napomínali, aby neb jedno neb druhé učinila, odpověděla: z země že vyjíti nemůže, protože nemá nač; náboženství opustiti nelze, proto že svědomí zbra-

ňuje, že tedy ani jednoho ani druhého neučiní. Oni pak chtějí-li co třetího s ní učiniti, to ona jejich vůli, sebe pak všecka pánu Bohu poroučí. I takť jí pokoj dali, buď proto, že se zastydli, neb proto, že pro samo náboženství žádnému života neodjímati usouzeno bylo. Z stavu městského některé jsme výše připomenuli. K nimž připojeni býti mohou Martin Stránský, měšťan dačický a Šimon Strakovský, měšťan krumlovský na Moravě, z kterýchžto žádný ani sliby nakloněn býti nemohl, ani trápením se přemoci nedal, umříti pro víru každý hotov byl. Nepřátelé tedy jejich trpělivostí přemoženi byvše, z vězení je propustili a do vyhnanství [1]) svobodně jíti dopustili.

21. Jest také paměti hodný stálosti příklad na čtyřech řemeslnících při reformací košumberské. Nebo když ze tří set poddaných deset jich toliko se nalezlo, že raději do vězení než přestupovati chtěli, stalo se, že z těch opět šest jich příkrostí žaláře, zimy, hladu nésti nemohouce, odstoupili; ale čtyři, Zikmund Hrušovský, Mikuláš Šárovec, Jan Aksamit a Vavřinec Karlík v katovských tyranů rukách zůstali. Ty oni, každodenně jim zatvrdilost jejich vyčítajíce, nejprv za 5 neděl (a to měsíce února a března) zimou trápili; potom za devět dní hladem, ani drobte chleba jim nedavše; (aleť oni nepřátelům nevědomě trochu chleba měli, kterýmž se a vlastní vody trošku pitím chovali). Přišel potom k nim s purkrabím zámeckým jezuita, a daleko těžšími věcmi, jestliže sobě neusmyslí, jim hrozil. Jemuž Zikmund odpověděl: „Všecko raději podnikneme, buď hlad, buď meč neb šibenici, než bychom proti Bohu hřešili.“ A když vycházeli, volal za nimi: „Co

[1]) exilium.

činíte, čiňte spěšně.“ Poručeno potom, aby jim nedávali než dvakrát za týden po skyvě chleba a trochu vody; a rozdělili je od sebe, Aksamita tam nechavše, Mikuláše do nějakého záchoda (s odpuštěním), Zikmunda do komína vstrčivše, a žádnému z jich domácích k nim přicházeti nedopustivše. Potom pak přes dvacet neděl všeho při nich ohledavše, a o jejich převedení dokonce pochybivše, pokutu z nich peněžitou vzali a z země vypověděli, kteříž s radostí všeho zanechavše, do Polska se obrátili; Karlík toliko v tom vězení se rozstonav, ještě ve vlasti umřel.

22. Ještě však lepším právem stálosti chválu přivlastníme (a proč ne i mučedlnictví?) těm, kteříž až do té hořké smrti žaláře snášeli. Jakýmž byl ještě před tím veřejným protivenstvím Jan Burián Kochovec, člověk poctivý a učený, kteréhož kněžna z Lobkovic jen proto, že jí k libosti ku pověrám papežským podepsati se nechtěl, v Roudnici do vězení dala, a on to trpělivě (každodenně byv od mnichů a jezuitů trápen) za celá tři léta snášel. Až i v tom vězení umřev, s potupou nedaleko šibenice roudnické pohřben jest.

23. Byl též při litomyšlské reformací jeden sedlák, jehož jméno z paměti mi vyšlo, kterýž dlouhým vězením a od kněží ustavičným nabádáním, z tří tisíc toho panství poddaných sám jeden stálým nalezen, že se pohnouti nedal. A když od smradu toho žaláře v nemoc upadl, a jezuita ho navštívil i napomínal, řekl: „Odejdi již pokušiteli, já dnes s Kristem večeřeti budu.“ Za čímž brzo skonal, a u stinadel pochován.

24. Divnější ještě stálost při jednom písaři, (nemám na ten čas, kdo by ho jmenoval, ale věc sama od víry hodných lidí v uši naše přenešena,) v městečku Dobříši. Když městečka toho jako

i jiných mnoho statků darem od císaře dostal Don Martin de Huerda, on tak tvrdému pánu sloužiti vyhýbaje, odpuštění vzal, a u nějakého mlynáře na statcích [1]) Sušických za učitele [2]) jeho dětem sloužil. Toho dověda se Don Martin, poslal ty, kteří by ho i s mlynářem řetězy svázaného na zámek velhartický přivedli, a rozkázal je do nejhlubší v tom zámku věže vhoditi, léta 1623. ve středu po neděli družebné. Odkudž mlynář brzo vypuštěn, ale písař celý rok až do své smrti tam trval. Tak smradlavý byl ten žalář, že mu obě nohy uhnily; on však v víře tak umocněný, že vždycky žalmy a písničky vesele zpíval. A paměti hodné, že málo před smrtí, když již že noh nemá a že se z něho červi hemzají oznámil, Don Martin tomu nevěře a na něj pohleděti chtěje, vytáhnouti ho kázal. Ale on nechtěl, že není tyran na tělo jeho hleděti hoden mluvě, umřel tedy, nerozloučeně se přidržev Krista, právě po přeběhnutí roku, totiž léta 1624. ve středu po neděli družebné. Jehož tělo když vytaženo bylo, nedal tyran z zámku skrze bránu nésti, proto že tudy sám chodíval, ale přes zeď do příkopu přehoditi, ovčákovi preč zanésti a zakopati.

Kapitola CIV.

Jiřík Baltazar, mučedlník.

Přídavkem buď k předešlé teď kapitole (jak protivníci s prostým lidem zacházeli,) následující památky potomků hodná historie. Léta 1622. dne

---

[1]) gruntech. [2]) preceptora

5. máje přivedeno 22 jatých sedláků ze vsi Zlonic do města Slaného, kteříž jdouce veselým hlasem písně o vzkříšení Kristovu zpívali. Za vinu jim to dáváno, že byvše před tím již katolíky učiněni, k kacířství se navrátili a sami mezi sebou svátostmi sobě sloužili. Kteréž do rozdílných vězení rozsázevše, ihned rozličně vyslýchali[1]). Přední z nich byl nějaký Jiřík Baltazar, obyvatel vsi Tmaně, kterýž ač čísti neuměl, však jim kázání činíval. Toho sám jeho pán, Bohuchval Valkoun, dávno před tím odpadlík[2]), boje se aby v domnění a nemilost u císaře neupadl, listem k radě slánské psaným obžaloval, a aby nad člověkem buřičem[3]) spravedlnost vykonána byla, žádal. Ten list, povolavši toho človíčka, kázala rada prokurátorovi přečísti, dotazujíc se, chtěl-li by na to co odpověditi? On za odklad požádal, že psanou odpověď dá. Když mu tedy propůjčeno písaře, takovou jemu odpověď k péru diktoval:

„Slovutné poctivosti V. M. pane purkmistře a páni spoluradní města Slaného a t. d. Tato žaloba od Jakuba Svojonovského, na místě urozeného a statečného rytíře pana Bohuchvala Valkouna proti mně složená, kterážto v prvním artikuli v sobě obsahuje, že nad pánem Bohem a svou povinností, kterouž jsem Stvořiteli svému zavázán, jsa prve člověk nemalé časy katolický, od té svaté římské katolické víry jsem odstoupil a se zapomenul. Na to odpovídám, že jsem k tomu těžkým vězením, abych zhřešil před spravedlivým soudcem pánem Bohem naším, přiveden a donucen byl; a také jsem v ty časy mdlý, nemaje důvěrnosti k Bohu, který mocen jest vytrhnouti člověka z rukou lidských, zůstával. A tak skrze ten

---

[1]) examinovali. [2]) apostata. [3]) rebellantem.

hřích trestal mne pán Bůh svým vězením rok pořád zběhlý, an naděje jsem neměl k milosrdenství Božímu. V tom jsem přivedl sobě ku paměti prvnější hříšníky, že jsou milosrdenství od Boha obdrželi skrze pokání. Také jsem já v tom celém roce volal ku pánu Bohu, ve dne i v noci s pláčem jsem smýval lože mé, nebo viděl jsem se zatraceného býti. A tak jest pán Bůh pravdomluvný a spravedlivý, že není příčina, a nežádá člověka zahynutí, ale aby se obrátil a pokání činil: a když Bůh milosrdný svůj čas viděti ráčil, neskrýval přede mnou milosrdenství svého. Zač jsem se modlil, naplnil žádost mou, poslal mi anděla svého, a oči mé spatřily jasnost jeho, jasnější nad slunce. A tak jest mi v okamžení dán Duch svatý, a v nově zrozený učiněn jsem; a jest mi ukázáno rozeznání duchů, že znám zlé i dobré; a v tom daru velikém, který jsem od Pána přijal, jest mi poručeno, abych trestal hříchy lidské. I nebyl jsem omylen v tom, nebo Duch svatý netají se u žádného člověka, komu jest koli dán, aby neměl zvěstovati budoucích věcí bezbožným, a kajícím milosrdenství. Protož zápověď mám od Ducha, abych více nečinil skutků tělesných podle žádosti světa, které jsou se spikly[1]), aby bojovaly proti spravedlivému soudci živých i mrtvých, a proti pomazaným jeho, které sobě vyvolil. A tak ani p. Valkouna to tajno není. Nebo jsou mi překáželi pravdu mluviti od čtyr let; a čím mi více překážku činili, tím více mne pán Bůh posiloval Duchem svatým. I to v dobré paměti mají, kterak jsem Duchem svatým veden byl, že jsem na zámek zlonický, abych jim zvěstoval pravdu Boží, přišel. I volal jsem je ku po-

---

[1]) spuntovaly.

kání, jakž mi rozkázal pán Ježíš skrze Ducha svatého, po tři dni pořád, v pátek, v sobotu, v neděli; a v touž neděli měl jsem knihy s sebou, (a jak mne nazývá, že jsem svůdce lidských duší, odpovídám a pravím, že jest vůle jistá pána Ježíše našeho, abyste vy mne všickni poslouchali,) a nebyli tak silni, aby vzali knihy z rukou mých, ale pohrdali slávou Boží. Nebo jsem je všecky učiti měl, kterak mají pokání činiti. A měli jsou sobě znamení dané, když jsou tři osoby duchovní ode mne odešli, a výmluvy neměli žádné, a knihy v rukou svých měli: nebo jsou oni před tím zázraků ode mne s nebe žádali. A já nad tím plakal jsem lkáním velikým, že jsou nepřijali posla pomazaného Božího. Avšak nic mně to divno není, an od počátku světa protivili se těm, kteří světu dobře činili, nebo z Boha byli. Tak i mně se státi musí, aby poznal každý, že svět má v nenávisti pravdu, nebo pravdy v něm není: protož rozeznání býti musí, že tento svět jest nepřítel Boží. A protož mne nic zastrašiti nemůže, a na to se nic neohlédám, a povinnost, kterouž jest mi pán Bůh dáti ráčil, vykonávati bedlivě budu. A chci přezvěděti od vás, kteří jste stvořeni z země, z truple hlíny rovně jako já jsem, které mně místo osvobodíte, abych volně na něm učil bez překážky? Jestliže pak nechcete, potom byste mi rádi místo ukázali, a nebudete ho sami míti. I protož vás ještě laskavě napomínám napomínáním Božím, abyste milosti Boží nadarmo nebrali, ani ní nepohrdali. Nebo metla Páně svázána jest, a velmi brzy chce pán Bůh metlu doložiti na všecky ty lidi, kteří nepoznávají hlasu Božího. A měl bych mnoho vám psáti, ale že sám psáti neumím, jiného pro práci jeho ušetřuji a kratičce zavírám. A když s vámi sám ústně mluviti budu, lépe vám

chci oznámiti. S tím pána Boha milost rač býti s námi se všemi, Amen."

2. Ten list že neobyčejně byl sepsaný, šli k němu (žádnému sic jinému nedopouštějíce) kněz městský a dva jezuiti a příchozí, ústně s ním rozmlouvajíce a od toho předsevzetí rozmanitě odvodíce. Ale on nic od stálosti neupouštěje, že sic prostým člověkem jest a čísti neumí vyznával, ale co koli kázal neb dále kázati bude, toho že nemá sám od sebe, než od Ducha svatého. „Nebo (řekl) tak jest, jakž jsem psal a mnohokrát mluvil, že jsem po tom mém bídném pádu v pláči a slzách celý rok ztrávil. Ale smiloval se nade mnou pán Ježíš a ukázal mi rány své, kterýmiž rána svědomí mého v okamžení jest zhojena. A přidal mi osvícení Ducha svého a přikázal, abych jiným oznamoval, že mi milost učiněna, a jich ku pokání napomínal, jakož jsem to po ta celá čtyři léta činil i činiti chci, pokud živ budu. Vím já sic, že bezbožný svět o to se stará, aby mi život odjali, ale já hotov jsem umříti, proto že mou smrtí oslavím Krista." Povídal též, že v žaláři na Zlonicích, když horlivě Boha vzýval, Duch svatý mu odpověděl v srdci jeho, a mluvil veliké věci, jakýchž mluviti nesluší. Také[1]), že byl vychvácen vysoko, nade všecky tohoto světa moci, až žádného nebylo, kdo by proti němu odolati mohl. To vše, jakž před tím vůbec, tak v tom vězení jezuitům oznamoval. Přišlo-li se kdy k rozepři o večeři Páně, o jediném prostředníku Kristu a t. d., příhodně Písma svatá přivodil, statečně vykládal. Pokutami také hrozil protivníkům lidu Božího, jako i svůdcům

[1]) Item.

lidských duší, knězím, a předpovídal, že se zase shromáždí Kristovo od vlků rozptýlené stádce.

3. Zkrátka[1]), když všecka jeho slova mocnějším duchem dýchala, nežli aby mu odoláno býti mohlo, do Prahy ho poslali 10. dne srpna, a 14. utratili, s takovým při tom postupováním, kteréž cejchovaného svědomí znamením bylo. Nebo ho přede dnem tajně, aby nebylo vědíno, z brány k šibenici vyvésti, stíti i čtvrtiti, a čtvrti na divadlo vystaviti po rozcestích, jako nějakého zločince, poručili.

Kapitola CV.

Jakou nepřátelé vzteklost proti kostelům, knihám, lidem mrtvým, provodili.

Že ne bez veliké příčiny Janovi svatému antikristovo království pod spůsobou šelmy ukázáno bylo, věříme; a očima věc sama se spatřuje, jestli že na té šelmy proti živým i mrtvým ukrutnost, a k rozsapávání všeho, nač přijde, rozlícenost pohledíme. Dotkne se tedy něco, jak rozmanitě na věci bezdušné, kostely, knihy, kazatelnice, obrazy, hroby, i zmrlých kosti svou vylévala vzteklost.

2. Kostelů co se dotýče, netřeba připomínati, jak je oni svou svěcenou vodou od kacířství očišťují (zvyklou totiž pověrou těm, kterýmž posvěcování všeho skrze víru a modlitbu, jemuž Duch svatý křesťany 1. Tim. 4, 5. učil, nečiní dosti.). Toto bylo věcí lidu obecnému směšnou, moudřejším pak jedovaté proti Božímu slovu zlosti důvodem, že v kostelích kazatelnice, z nichž se slovo

[1]) Summou.

Boží kázávalo, a oltáře, při nichž se svátostmi pod obojí spůsobou sloužívalo, metlami a biči, jako by se zbláznili, mrskali. Což obzvláštně v předních městech, Praze, Jihlavě, Znojmě, nemoudře činili. V Praze jezuiti kostel svůj, že jej Bratří pod Fridrichem k užívání sobě propůjčený měli, čistiti a přesvětiti chtíce, prachem ručničným posypali, a ten zapálivše, plamenem a dýmem tím kacířství vyháněli.

3. A že na větším díle při všech českých kostelích, věžích městských a branách (na památku toho, že od starých věrných Čechů náboženství mečem zastáváno bylo) uděláni byli kalichové buď kamenní buď měděnní, ty oni na všech místech zahladili. V Praze na předním Tejnském kostele pozlacený veliký kalich (léta 1623. dne 23. ledna[1]) sňat a na jeho místo obraz Marie, na místo pak Jiřího krále s nahým mečem, jakožto kalicha obhájce, Ferdinandův mečem proti kacířům uzbrojený obraz postaven jest. V Hradci nad brankou kostela sv. Antonína zamazavše kalich namalovali monstrancí, a pod ní kalich převrácený, z něhož husté tekly kvasnice, při čemž napsali: „*Ebiberunt et feces.*“ (Vypili i kvasnice.) A nade dveřmi samými přiložiti dali zlatými literami to pěkné povědění „Dům můj dům modlitby jest, a ne tvůj, špinavý Kalvíne.“ V Litoměřicích starodávní obraz Jana Husa a Jeronýma z kostela vynesše spálili, a tak znovu nad sv. mučedlníky ukrutnost provedli.

4. Jak zacházeli s knihami, nepochybně z samé pověsti všechněm již vědomo jest. Na tisíce exemplářů Biblí, ať se o jiných knihách mlčí, od těch zlobohů zhlazeno, proto snad, aby antikrist uká-

[1]) Januarii.

zal, že v žádné částce Antiocha nižším býti nechce (1. Mach. 1, 59.). Obecní sic byla pokuta na všecky knihy oheň; (sám toliko, což nám vědomo, hrabě z Náchoda, převrácený opadlec, své svaté knihy, prvé aksamitem, stříbrem, zlatem ozdobené — nebo ve všem nádherný a honosný byl — zlato a stříbro z nich sebrav, při své přítomnosti do záchoda vházeti rozkázal). Jiní při tom nejednostejně se chovali. Nebo někteří knihy evanjelíkům pobravše, doma je tajně spálili, jako někdy Joachym (Jer. 36, 23.). Jiní na náměstí [1] v koších (jako v Fulneku) vynésti, jiní (jako v Žatci a v Trutnově) povozy [2] z města za zdi vyvézti, jiní k šibenici aneb k stinadlům (jako v Hradci) je shromážditi kázali, a hranici udělavše a oheň podloživše, pálili. Ale hleďtež, aby ten těch bezdušných mučedlníků nevinný popel, od vás po povětří i po zemi rozprášený, toho učení, kteréž vy za zahlazené míti chcete, tím šířeji neroztrousil.

5. Nepamatují protivníci na to Ovidovo povědění, že

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,
Pugna suum finem cum jacet hostis habet,
At Lupus, et turpes instant morientibus ursi etc.

To jest:

Velká těla poraziti
Zvykl lev, na tom dosti míti.
Když nepřítel přemožený,
Bývá i boj dokončený.
Mědvěd zas a vlk hltaví
I umírající dáví.

Té medvědí a vlčí vzteklosti následujíce, i nad mrtvými ukrutnost provozovati za velikou

[1]) ryňku. [2]) fůrami.

sobě slávu položili ukrutníci. Divná zšelmilost, živých nad zemí a mrtvých pod zemí trpěti nemoci! Příkladů dosti, jak mnohé z hrobů vyhrabávajíce aneb rozházeli aneb spálili. V Horažďovicích léta 1621., když se mniši kláštera, kterýž Bratřím Českým po mnohé časy v užívání byl, ujali, hned hroby podobojích kněží zotvírali, a nejprvé Jakuba Velikého, muže slovem i skutkem velikého, kterýž v létu 1600. pohřben byl, jehož kosti Severinus Dudecius, kvardián, železným sochorem na kusy potloukl, zlořeče jim. Potom prach ten s kostmi Jana Popela, Jana Jaffeta a Matěje Chobara, kteříž v létu 1599, 1614. a 1616. pohřbeni byli, na hřbitově [1]) spáliti poručil. A že v témž kostele pohřbováni bývali páni Švihovští, páni města toho, jejich také hroby bezbožný kvardián zotvíral, prsteny, řetězy a cokoli drahého bylo, z týchž těl pobral. Nejposléze pak pohřbeného Theobalda Švihovského, konsistoře podobojí a akademie defensora, tělo ze sklípku vytažené a z cínové truhly vyňaté do dřevěné vložiti, a na hřbitově [2]) v jakéms dolíku rumem (nebo klášter opravován byl) zametati dal.

6. Léta 1623. odjavše v Čáslavi evanjelíkům kostel, v němž nad jedním hrobem takový latinský nápis nalezli: *Anno 1424, die Iovis ante festum Galli, vita functus est Iohannes Ziska à Calice. Rector Rerum publicarum, laborantium in nomine et pro nomine Dei, hoc loco conditus est.* (To jest: Léta 1424. ve čtvrtek před sv. Havlem dokonal Jan Žižka od kalicha, správce obcí křesťanských, soužených pro jméno Boží, a tuto pohřben jest), hned ruce přičinili, aby dvě stě let v hrobě

---

[1]) krchově. [2]) krchově.

svém odpočívajícího vyvrhli. A však hluboko velmi kopavše, nic nenalezli kromě prachu; i obrátili vzteklost na hrobový kámen, na němž někdy obraz Žižkův byl vytesán, ale již zatřen byl. Ten ztloukše, s prachem hrobu toho z kostela vynesli a v písek rozdrtili, tak se nad mrtvým, kterýž je živý živé děsil[1]), pomstivše.

7. Téhož roku, když pražské kostely od pohřbených tam kacířů vyčišťovali, ležící nad hrobem Rokycanovým mramorový kámen vyzdvihli sic a na dobro stloukli, ale hrobu naleznouti nemohli. Až léta 1633, když pater Lukáš, jezuita, toho kostela kazatel, 24. září[2]) umřel a pohřben býti měl, hluboký mu hrob vykopavše nalezli z cihel udělanou dlážku. Tu když rozebrali, ukázali se spráchnivělé kosti se dvěma kalichy, z nichž jeden měděný byl a druhý voskový neporušený, a při tom kousek damašku, z nějaké kněžské kazule*), a lebka, jíž se držely vlasy ryšavé obdélné. Sebrány ty kosti do koše a vnešeny do kaple, až by se, co s nimi vrchnost učiniti káže, zvědělo. Co se pak potom s nimi stalo, nevíme, ale co vypravujem, to od očitých svědků máme. A tak Rokycan po 159 letech a 7 měsících, nebo byl umřel 1471. února[3]) 21., hrobu svého postoupiti musel jinému.

8. V Třebově na Moravě stálo na hřbitově[4]) několik kněžských z kamene vytesaných obrazů, kterýmž jezuita kladivem a dlátem oči vytloukal, a tak slepé sám slepý oslepoval.

9. Nejen však nad pohřbenými, ale i nad potřebujícími pohřbu ukrutnost provodili. Mlčím o tom, že nepřáli na hřbitovech[5]) poctivého po-

---

[1]) turboval. [2]) Sept. — *) mešní roucho čili ornát. *Pozn. vyd.* — [3]) Febr. [4]) krchově. [5]) krchovích.

hřbu: po rolích, po zahradách, po rozcestích, ano i na popravních místech pohřbovati nutili. Toto jistě přílišné barbarství bylo, že některých z domů vynášeti, matce všech, zemi, vraceti zbraňovali. A to jen proto, aby k těm, kteří v Kristu zesnuli, nenávisti ještě dokázali, a živé umrlčím smradem od následování při pravdě Boží stálosti odstrašovali. Dostalo se toho pobožnému muži Janovi Mathiadovi, u sv. Barbory v Hoře Kutné kazatelovi, kterýž léta 1625. (když se tajně z vyhnanství [1]) byl navrátil,) v domě svém život dokonal. O tom zajisté zvěděv arciděkan Appián, pohřbovati ho dokonce zapověděl, aniž se jakými prosbami anebo penězmi uchlácholiti dal. Až po osmi dnech někteří dobří muži kradmo to tělo vzavše, nočně v jistém místě pochovali. O čež se ten Beliál zlobil, kdo to učinil vyptával, ztracením hlavy pohrožoval; ale daremně. Nebo i potom brzo, 30. října [2]), když tentýž padouch nad živým, nějakým Adamem Hovorkou, knihařem, proto že dítě jinde okřtíti dal, podobnou neuctu provésti usiloval, přece proti jeho vůli, an div se nerozpukl, podobný příklad lásky ukázán jest.

10. Ale co platno více takových bezbožností příkladů připomínati? O kdyby na jejich čelích to napsati bylo lze, co Semiramis na hrobové své truhle napsati kázala: „Kdybys ty člověkem bezbožným nebyl, mrtvým bys nepřekážel.“

11. Může se však ještě připomenouti, jak i na samo Fridrichovo jméno (z nenávisti k pobožnému pánu, kterýž podobojím podobojí král dán byl,) vzteklost svou vylévali. Léta 1622. M. Jan Libertýn, Nového města pražského měštěnín, proto že synu svému jméno dal Fridrich, nejprvé od

---

[1]) exilium. [2]) Octob.

množství na sebe přivedených svévolných vojáků trápen, a potom složením 500 tolarů pokutován jest. Obrazy Fridrichovy trhati, šlapati, oči jim loupati, a u koho koli nalezeny byly, zle nakládati[1]) obyčejné bylo, tak že téměř i mysliti na Fridricha hrdlem páchlo.

Kapitola CVI.

Příkladové některých zázraků a Božích pokut, jimiž nepřátelé několikrát přestrašeni byli.

Takový tento ukrutných protivenství vichr oplakávati pobožní mohli, zastaviti nemohl žádný kromě Boha. Kterýž ač k vytrestávání svých nástroje najíti umí, jestliže však tito sobě příliš dopouštějí a z míry ukrutnosti vystupují, nejprv je vystříhati, a nenapravují-li, pokutovati zvykl, a to rozličným spůsobem. Připomeneme toho i tuto některé příklady.

2. Výstrahy bývaly rozmanitými zázraky, na nebi i na zemi se ukazujícími. Na příklad ta divná na nebi v čas exekucí pražské ode všech spatřená jasná okolo slunce duha. Též[2]) trojí, než se exekucí dokonala, mezi přítomným a dívajícím se lidem vzniklý strach, že z náměstí[3]) do ulic houfně utíkali, an žádný nehonil a žádná se toho příčina neukázala. Okolo těch mučedlníků s věže mostské vystrčených hlav že pochodně hořící nočním časem spatřovány a zpěvové slýcháni byli, mnozí z strážných stále toho potvrzovali; my však na to žádného očitého svědka nemajíce, pomíjíme toho. To jisté, že následují-

---

[1]) traktovati. [2]) Item. [3]) ryňku.

cího roku několikrát více slunci spatříno bylo, a že slunce koulemi jakýmis od sebe střílelo, což od množství lidu pražského bylo spatříno.

3. Léta 1623. na věži kostela Tejnského v Praze, z těch špic, z nichž za Ferdinanda I. makovice sňaty, hustý dým vycházel, tak že lidé vnitř nějaký oheň býti se domnívajíce, běhali vzhůru a hasiti chtěli; ale ničehož nebylo. Jezuiti, když ten div několikrát se obnovil, a tomu odepříno býti nemohlo, tak na svou stranu to vykládali, že se ostatkové kacířství tím dýmem vykuřují.

4. Téhož roku, když na den „Božího těla" u Hory Kutny slavná procesí s trubami, bubny a střelbou držána byla, nebe shromáždivši rychle mračna, takový tok vod vylilo, že v půl hodině kupecké krámy, vozy a jiné těžké věci po ulicích zplývaly, s přimíšením takého krupobití, že nejen v kostelích a domích okna potlučená, ale v poli ovce a v lesích zvěř poražené, poraněné, z částky i pobité se nalézaly.

5. Léta 1624. na podzim spatřín byl po vší české a slezské zemi létající a hrozně jiskřící drak. Což že věcí zázračnou bylo, odtud znáti, že téhož dne a hodiny (blízko slunce západu) v tak rozdílných a od sebe vzdálených místech vidín byl, že by sotva věřiti bylo, kdyby se na tisíce svědků, a to v rozdílných těch místech nenacházelo.

6. Téhož roku vyprýštila se u Poděbrad blízko obecné cesty studnička, z níž za celý měsíc krev tekla, jíž někteří místo černidla užívajíce, tím tu historii pro budoucí pamět zapsali. Aniž pominouti sluší, co téhož roku tyto mé oči spatřily. Na bráně města Chrudimě, za království Fridrichova, namalovati byli dali téhož krále a jeho královny erb, s veršem literami zlatými psaným, což po vítězství císařském nejméně po třikrát vápnem

bylo zalíčeno; ale když jiné všecko zalíčené zůstalo, samo Fridrichovo jméno pokaždé tak se zase vyskytlo, že od každého čteno býti mohlo.

7. Následujícího roku 1625. blíže Benešova (na panství tehdáž Pavla Michny) celý rybník v krev se obrátil po tři dni, jako též jiných časů jinde. Na moravských pak a slezských pomezích sletěla se veliká stáda vran a kavek, kteréž potom u vsi Bartošovic nedaleko Fulneka daly sobě bitvu celý den trvající, s velikou porážkou a jinakší, než by se kdo nadáti mohl. Mdlejší zajisté strana zvítězila nad silnější; vran několik tisíc (nosy od kavek uklubaných) padlo, kavka sotva která. Sedláci k tomu divadlu se sbíhající plné pytle vran odnášeli.

8. Léta 1626. pršela v Praze síra, a nedlouho potom obraz Božího umučení na mostě pražském vyzdvižený od hromu trefen a ztřískán. Horská pak brána sama od sebe po tři noci se otevřela s velikým stráže [1]) zděšením, načež jim i přisahati bylo poručeno. Jakýž zázrak i v Prostějově na panství knížete z Lichtenšteina spatřín.

9. Ne neslušně i to mezi divy počítáno býti může, co se v Žatci svatým knihám přihodilo, totiž, že spáleny býti nemohly. Nebo když léta 1630. knihy dávno před tím z města i z kraje toho shromážděné od komisařů na oheň byly odsouzeny a z města vyvežené na vršku, odkudž se voda do města vede, na hromadu neb na hranici složeny a podpáleny byly, jiné sic hořely, ale Biblí svatá (kteráž byla Šimona Svobody) jen při samých krajích trochu obhořevši celá zůstala, jako i druhá kniha, písní církevních starého vydání. Kteréžto obě knihy od vyhnanců [2]) žateckých

[1]) varty. [2]) exulantů.

v Freiburku, městě míšenském zůstávajících, na památku se chovají.

10. Několikrát také Bůh, nepravosti mstitel, při některých při čerstvé nešlechetnosti hněvu a prchlivosti své znamení ukázal. Mnozí hned jak přestoupili, od vlastního svědomí tak hryzeni byli, že se zatracenými býti křičeli, a muk těch vnitřních snésti nemohše na zoufání přicházeli, i do studnic po hlavě skákali, jakž se mezi jiným onomu bohatému kupci z Nizozemska [1]), Janovi de Vitte stalo. Tak Jan Kampanus, slavný básník [2]) a akademie profesor, když náboženství proměniv k ženě řekl: „Dnes stalo se spasení domu našemu," ona odpověděla: „Dnes v náš dům zlořečenství jest uvedeno", on brzo se rozstonav v zoufanlivosti umřel. Daniel Basilius I. U. D. náhle umřel. V Slavkově moravském církevní správce, Jan Chytreus, chtěje evanjelického učení v kostele odvolati, oněměl, a odtud domů třesa se a jazyk hryza doveden, od vnitřních jakýchsi bolestí duši pustil.

11. Doktor Daniel Kapr, kterýž pod titulem práva všelikou nepravost evanjelíkům činil, z návodu cizoložné své ženy (kteráž potom proto sťata) zabit jest. Tomáš Hrych v Rokycanech, pro daný na sobě jiným k odpadlství příklad purkmistrem učiněný, než rok purkmistrství jeho minul, v ten vlastně den, kteréhož před rokem (na sv. Michala) v Plzni pod jednou přijímal, jako onen drak a bratří svých sok se stolice pýchy svržen, a bezbožnou duši svou s krví vykydl.

12. Adam Sušický, primas, tak vztekle na to, aby všickni v jeho vlasti přestupovali, nastupoval, že ani na krevní přátele ohledu nemaje, říká-

---

[1]) Nidrlandu. [2]) poeta.

val, kdyby otec jeho z mrtvých vstal, že by ani jemu neodpustil. Ten spravedlivým Božím soudem vztekna se, na hořejší v domě svém ponebí vyběh, tam padl a sem tam sebou zmítaje, strašlivě řval. Když macecha přiběhši hřích mu připomínala, řkoucí: „Můj Adame, rozpomeň se cos učinil, a dej chválu Bohu, mluv a modli se", on nic jen ústa rozdíraje a jazyk až hrozno bylo vyplazuje, tak zdechl.

13. Florián Libochovský, panství horažďovskéko správce [1]), odpadlec převrácený a měšťanů zrádce, sám sebe z ručnice prostřelil. Čáslavský měštěnín jeden, člověk lehký, Hodina řečený, při vykopávání Žižky tak pilně (v naději peněžité náhrady neb úřadu nějakého) pracoval, a při tom jazykem o mrtvém hrdinovi (laje mu a zlořeče) dělal, až v málo kolikas dnech zdechl: buď že se tou prací přetrhl, aneb že ho sic pomsta Boží dostihla.

14. Při reformování (neb deformování) kostelů litoměřických, Novotný, kostelník, člověk bezbožný a opovážlivý, kalich kamenný nade dveřmi kostela sv. Vavřince udělaný dlabaje vylámal, potom Božím soudem v ošklivou nemoc upadl, v níž sám sebe z bezbožnosti vině, šaty s sebe házel, vlasy s hlavy trhal, ženě ani žádnému k sobě přistoupiti nedal, aniž sic pro strach a pro smrad přistoupiti lze bylo. Až pak k víře nepodobně mnoho krve z bezbožného hrdla vykašlav, vlastní svou krví nepřítel krve Kristovy se zalil. To když všemu městu známo učiněno bylo, kalicha na druhém kostele (u Všech svatých) mramorového pozlaceného, v létu 1485. na zdi větší věže postaveného, a nedávno s tím nápisem: „Veritas vincit" (pravda přemáhá) obnoveného, žádný z lidí, ani

---

[1]) regent.

ten zedník papeženec, čerstvým tím příkladem předěšen byv, dotknouti se nechtěl. Protož zločince jednoho z žaláře vyvolavše a života mu naději učinivše, na to, aby jej ze zdi vylámal, namluvili. Učinil to a tím život vykoupil; ale brzo potom v Oustí jat a na kolo dán byl.

15. Tobiáš König, trutnovský purkmistr, odpadlec nevěrný a stálých při náboženství trapič ukrutný, upadl léta 1629. v nějakou nemoc, od níž jako uhel zčernal, a mluviti chtěje jen jako pes štěkal. V jakémž spůsobu za celé tři dni divadlem byv, v krutých bolestech zcepeněl.

16. Jiří Kunáš, knížete z Lichtenšteina statků na Moravě správce [1]), když den před Božím narozením při konci léta 1627. s jezuity na radnici [2]) prostějovské celý den stráviv, mnohé z měšťanů k odpadlství přivedl, ačkoli sám ještě jednuškou *) nebyl, ale za sobě připověděných tisíc zlatých jiné spolubratří k tomu nutil, a některé po žalářích rozsázel; po hojné potom večeři na zámek Plumlov (míli od Prostějova) se navrátil a dobře zpilý [3]) usnul. Ale že poručil, aby ho na jitřní zbudili, jakoby nad tím, že tak dobře všecko spravil, triumf držeti chtěl, stalo se, že (jakž manželka jeho o tom zprávu činila) několikráte ze sna se protrhl, domnívaje se, že slyší jak již jinde na jitřní zvoní. A boje se, aby ho někdo jiný nepředstihl, vstal a k valům toho zámku pospíšiv, sedm velkých děl vystřeliti kázal. Osmé pak sám vystřeliti chtěje, pochytil tyč a oheň s luntem přistrčil. Ale aj, hrozný Boží soud! Dělo se roztrhlo a kusové z něho na samého zpátkem udeřivše, oba hnáty, obě stehna, jeden

---

[1]) regent. [2]) rathauze. — *) t. j. katolíkem. *Pozn. vyd.*
[3]) s dobrým raušem.

bok a jedno rameno v něm potřeli, z hlavy pak lebku pryč vzali. Takovou za zradu a ukrutnost svou mzdu vzal od zuřivosti Boží nešťastný člověk. A tím byl divnější zázrak tento, že žádný z přístojících, jichž 14 bylo, ani raněn ani tknut nebyl, kromě myslivce nějakého, člověka starého, kteréhož sic neurazilo, ale přes zeď vyhodilo. I byl by na hrozně špičaté skály upadl, ale že na kůl od koše tak padl [1]), že za pás uvázl, i tak visel a o pomoc volal, až mu pomoženo. O čemž potom sám knížeti (mladému již) zprávu činil, a aby k proměně náboženství nucen nebyl, zvláštní právo [2]) obdržel. Jisté, žeť to patrný příklad Boží pomsty byl, ale kterýž rovně jako jiné slepí lidé ne Božímu řízení, ale slepé příhodě připisovali.

17. Jiřík z Náchoda, bratrský na Moravě od své mladosti posluchač i ochránce [3]), potom z pána učiněný hrabětem, převrácený odpadlec, (o kterémž výše připomenuto, jak knihy svaté do záchodu vházeti kázal,) ten zázračnou jakousi nemocí v hrdle od Boha byl pokutován, že mu i jazyk vyhnil, i díry pod bradou vyhryzeny byly, pro něž nic do sebe ani z potrav ani z lékařství přijíti nemohl, proto že týmiž děrami všecko aneb vyteklo aneb pomalu vykapalo. Načež když všecko hojení daremné bylo, natrápiv se okolo dvou měsíců, lehkomyslnou tu a antikristu za dým slávy prodanou duši vypustil.

18. V Mikulově [4]) na zámku kardinála z Ditrichšteinu, hejtmana moravského, léta 1626. slyšán byl hlas jakýsi dvě hodiny přede dnem: „Běda! běda! běda!“ Probuzeni hlasem tím mnozí, (písaři zajisté v kanceláři již byli k svým pracem vstali,) a neobyčejností věci předěšeni, po druhé,

---

[1]) trefil. [2]) privilegium. [3]) patron. [4]) Niklšpurku.

po třetí i po čtvrté týž hlas slyševše. A když zdálo se, že pod krovem ten hlas zní, vešli nahoru s lucernami, aby co jest zvěděli. I slyšeli ten hlas jednak německy: „Weh! Weh! Weh!“ jednak česky: „Běda! běda! běda!“ bezpočtukrát obnovovaný, ale tak, že když na této straně stáli, zdálo se jim, že to volání na druhé straně se děje, a když tam přešli, opět jako by se to někde jinde volalo, tak že všelijak poznati bylo, že zázrak jest. Což že tak pravdivě po tři noci pořád se dálo, svědectví velikých lidí, kteří sami tomu přítomni byli a vlastníma ušima to slyšeli, máme, mezi nimiž byl Jan Vodický, vzácný prokurátor.

19. Není i to neznámé, jak týmiž časy na rozdílných místech některé osoby u vytržení bývaly, a z tajného jakéhos zjevení církve protivníkům žalostné pokuty předzvěstovaly. Mezi těmi byla Kristina Poňatovská, panna polská, v Čechách vychovaná, jejíž vidění vlastní rukou sepsána a slovo od slova v latinském, českém a německém jazyku vůbec vydána jsou. Ta z poručení toho, kterýž jí to zjevoval, psala k knížeti z Valdšteina, jeho od protivení se věřícím vystříhajíc pod pohrůžkami časného i věčného vykořenění. Psaní pak to sama do Jičína donešši kněžně do rukou odevzdala, a ji se všemi jejími komornými, před očima všech u vytržení byvši, k zděšení přivedla. Psaní, než knížeti dodáno, jezuiti otevřeli, přečtli, a jako smyšlenky pikhartské vysmáli; jakož zdálo se, že i kníže potom tak je vykládal, nebo zasmáv se řekl: „Císař pán můj z Madridu, z Konstantinopole, z Říma listy mívá, ale já z samého nebe.“ Než zkusilť toho, jak se s Bohem žertovati hodí, když potom touž smrtí, jakovouž Kristina předzvěděla a předpověděla, (a to od samých těch, jimž aby se líbil,

vyznavače pravdy Boží proti svědomí, jakž dosti známé jest, sužovati pomáhal,) mizerně zahynul.

20. I samého Ferdinanda, odporně se proti Božímu lidu zatvrzujícího, rozličnými Bůh ranami bil. Napřed ustavně proti němu vzbuzoval jiné a jiné nepřátele, kteříž ho vojnami k ustání přivodili. Což ačkoli jeho Bálité tak vykládali, že jemu Bůh k jiným a jiným vítězstvím, a naposledy kacířů ze všech stran dokonalému potření (ačkoli to bez práce nejde) příležitosti podává: často však věci své hrubě do těsna vehnané viděti museli, ne bez strachu, aby štěstí jejich dokonce neprasklo. Ale že ke všemu byli otrlí a zatvrdilí, jak jim jen odlehlo, zase se k svým povahám vraceli. Ale připomenouti něco částečně, nebude od věci.

22. Hned brzo po exekucí pražské císařské vojsko v Uhřích poraženo bylo, a slavný onen vojenský vůdce Bouquoi zahynul. Po pobrání mnohým statků, v létu 1623. zase na Moravě u Hodonína celé vojsko císařské v těžkých bylo časích [1]; nýbrž všecko by bylo ztraceno, kdyby císařský general de Monte Negro na místě císařském hanebného pokoje článků [2] byl nepřijal, a Betlémovi až do líbání noh jeho (třmene u sedla) se neunížil. Zprotivili se potom Hořejších Rakous sedláci a těžkosti mnoho císaři přidali. I to paměti hodné, že toho dne, když první měšťanů pražských vypovědění se dálo (12. července [3]) léta 1627.), vlaskou zemi Bůh hrozným zemětřesením ztrestal, kterýmž mnoho městeček a vsí s mnoho tisíci lidu se zpropadalo.

22. Bil mezi tím Bůh i prvorozené egyptské, když přední z nich odcházeli, jako: Pavel V. a Řehoř XIV., papežové; též Filip III., král španěl-

---

[1]) terminích. [2]) artikulů. [3]) Julii.

ský, [1]) a Karel Albrecht a Jan Karel, arciknížata rakouská, císaře Ferdinanda bratr, strýc a syn; i jiní.

23. Když potom nejen sama česká, ale i celá německá země plné zázraků byly, nepřátelé pak přece nebe s zemí mísiti a všecko tyranstvím a bezbožností naplňovati nepřestávali, vzbudil Bůh od půlnoci vichr, který až posavad zdi bezbožného Babylona vikle, klátí, podvrací.

24. K němuž též, aby že Boží toto dílo jest, jasněji se spatřiti mohlo, i samo Francouzsko [2]), ačkoli náboženství římského, (tak dlouhého a rozšiřujícího tyranství, o zrůstu skrze vyvrácení jiných království dávno od nich hledané monarchie, snášeti nemohouc,) moc a radu svou připojilo. Nač to vyjde, pán Bůh ví. My nyní toliko soudy Boží uvažujeme, kterýž umí národy žádostivé válek válkami zkrotiti, a ty, kteří svatých Božích krev vylévají, krví napájeti. (Zjev. 16, 6.)

Kapitola CVII.

O ostatcích Bohu věrných, po takovém české církve spuštění.

Hned jakž antikristův vítězící meč blýskati se počal, nacházeli se pobožní církve učitelé, kteříž vůbec i obzvláštně kázaními i knížkami nastávajících pokušení mračna ukazovati, a proti nim srdcí posilňovati neopominuli. Ale že sotva kdy u vichru a bouři cestu svou má Hospodin (Nah. 1, 3.), aby od tváře hněvu jeho nepodvracely se hory a nerozrážely skály (3. Král. 19, 11.), tak se tuto stalo, že podvráceni jsou sloupové, panstva veliký a kněží nemalý díl, s veřejným téměř všeho

---

[1]) hyšpanský. [2]) Frankreich.

lidu pádem. Protož se veselili a plesali dráči dědictví Hospodinova, zbujněli jako jalovice vytylá, řehtali jako koňové (Jer. 50, 11.). Ale s jakým Boží slávy a lidského spasení prospěchem? Toho nikdy žádnými slzami dosti oplakati nemožné.

2. Nebo že v takovém od Boží pravdy odpadlců množství sotva kdo byl, kdož by to, k čemu přistupovati se poroučelo, jistší k spasení cestou býti v svědomí svém uznával, ale jen z bázně lidí, aneb k zalíbení lidem, aneb slepě jedni druhých příkladů následujíce a svědomí svému násilí činíce, odpadali: co medle o celém tom houfu jiného souditi se může, než že jsou lid obtížený nepravostí, símě zlostníků, synové nešlechetní; opustili Hospodina, pohrdli svatým Izraelským, obrátili se zpět. (Iz. 1, 4.)

3. Znamenité jste sobě dobyli slávy a znamenitých nabyli kořistí, ó svůdcové duší. Nadělali jste stáda hovad, kteříž za hrnci masa se obrátivše, pro okurky, melouny, česnek a cibuli otroctví egyptské podstoupili. Ba poseli jste atheistvím (na Boha zapomenutím) lidská srdce, že mnozí již nic nevěří, a aby jich svědomí mašlakem vaším ukolíbané nehryzlo, všemu náboženství zhynouti žádají. Mírněji o tom mluvíc, jaký medle vám z toho užitek, že lidi, aby vám lhali, přimušujete? Nebo zdaž všecky, kteréž jste ku přijetí nového vašeho katolictví římanství přinutili, za své máte? Odejměte medle z jedné strany zlato a z jiné vnady, z druhé meč, skřipec a jiné tyranství nástroje, a pusťte zas svobodu svědomí: hned uzříte, jak opravdově náboženství přijali. Jestliže pak falešný jest přítel, kdo se pro štěstí druhého drží a ne pro ctnosti: vy proč tak bázlivi jste, že se sobě v těch, kteří vám jen pochlebují, aneb z přinucení vašeho štěstí

následují, tak velmi zalibujete? Honosnost babylonská vás pudí, aby jakýmkoli spůsobem přiváběni neb přinuceni jsouce, zlatou vaši sochu ctíti sbíhali se lidé, národové, jazykové, jakž se jen zvuk vašich trub, píšťalek, citar, huslí, louten a všelijaké hudby [1]) uslyší. Vy pak vínem smilství svého opojeni, abyste tím bezpečněji a při větším počtu dívajících se a plesajících veseleji své sobě zvyklé rejry provodili. Ale chvála Bohu, že (o čemž dobře víme) ten čas se blíží, v kterémž nebude v tobě, ó Babylone, hlas na harfy hrajících a zpěváků a pištců a trubačů více slyšán. (Zjev. 18, 22.)

4. Jest však něco dobrého v té jejich zlosti, moudrostí toho, v jehož rukou tyranové jsou věječkou k vyčistění humna církve svaté. Nebo i tuto aj oddělená jest pleva od pšenice, a trusky od zlata! že se již zjevilo, kteří Krista v srdci měli a kteří pokrytci byli. Zrcadlo jsme jistě viděli a podobiznu jakous toho, co Kristus, že v den příchodu jeho bude, oznámil, že dva budou na jednom loži, jeden bude vzat a druhý zanechán. Tu, pravím, jaká jest pravého Boha milování moc, a jaká povrchní pobožnosti mdloba, dostatečně se znáti dalo. Nebo ať mlčím, že přátelé od přátel, krevní od krevních, rodičové od dětí, děti od rodičů, bratří a sestry od sebe vespolek v tomto zkušování Božím se rozdělili: i manželé nejedni, když ta neb druhá strana kříže toho snésti nemohla, rozloučeni jsou. Jsou s námi v vyhnanství [2]) živi manželé, jejichž manželky, aby všecko pro Krista opustily, navedeny býti nemohly. Jsou zase manželky, kteréž aby Kristu víru zachovaly, manžely od víry odpadlce opu-

---

[1]) muziky. [2]) exilium.

stily. Soudové tvoji, Hospodine, jsou propast! volá David v Žal. 36.

5. Mezi tím což pak bude s těmi svedenými, kteří strachem před rozpálenou babylonskou pecí padli, a soše té, antikristu, poklonu učinili? Pavlové buďme, kterýž bolest měl velikou a trápení ustavičné v srdci svém příčinou bratří svých, kteříž tak se chovali, že zavrženi od Boha byli. Volno sice naději míti, že neodepře Bůh milosrdenství svého, aby vyvoleni na cestu pokání navráceni byli. Avšak poněvadž spravedlivý soudce Bůh zejmena strašlivým (neb bázlivým) a lhářům (a což pak jiného ti pokrytci, ješto ústy toho zapírají, co srdcem věří, jsou, než ti bázliví a lháři před obličejem Božím?) díl jejich klade v jezeře hořícím ohněm a sírou (Zjev. 21, 8.), a všechněm, kteříž znamení šelmy buď na čelo své buď na ruku svou přijali, (to jest, buď že vyznáním jen anebo také pomáháním k šelmě se přiúčastnili,) kalich hněvu přisuzuje až na věky. (Zjev. 14, 2.) Jistá věc jest, že všickni odpadlci daleko v nebezpečnějším spůsobu jsou, než tomu mnozí věřiti chtějí, když sotva možné jest jednou již osvíceným, kteříž zakusili daru nebeského a účastníci učiněni byli Ducha svatého, okusili také dobrého Božího slova a moci věku budoucího, když by padli, zase obnoviti se ku pokání; (Žid. 6, 4. 5.) nebo Bůh nebude posmíván. (Gal. 6, 7.)

6. Takový tedy spůsob když jest krajanů našich veřejně, volati můžeme s prorokem: „Kdyby Hospodin zástupů nenechal nám ostatků, jakžkoli maličko, byli bychom jako Sodoma, Gomoře byli bychom podobní.“ (Iz. 1, 9.) Ale chvála buď litostivému Bohu našemu, že zachoval sobě semeno svaté, kterýmž bude-li zase poseta rolí církve české, hojná žeň nastati může. Neboť vyšli všickni

ti, kteří čistého náboženství raději následovati, nežli Jeroboámovi pochlebovati, a skrz hrozné modlářství smlouvu Boha svého opustiti chtěli, okolo dvanácte tisíců duší.

7. Našli se zajisté někteří, ješto v létu 1630. počítajíc, nalezli samých panských a rytířských rodu 185 rodin [1]), z samého českého království vyšlých; a v každé rodině [2]) 1, 2, 3, 4, 10, 20, ano i do 50 mužského pohlaví osob, zvláště v rodu Kaplířů, Gerštorfů a Kelblů. (Alet potom dlouhých Božích zkoušek [3]) nevytrvali všickni ti.)

8. Služebníků Božích také nemalá ještě z milosti Boží pozůstala částka. Jiných sil jak by učiněn býti mohl počet, spůsobu nenacházím; o kněžích Jednoty Bratrské vím, že se jich v živobytí nacházelo léta 1623. okolo dvou set v Čechách a na Moravě; nyní pak (léta 1632.) ještě jich blízko sta zůstává, jiní v těch 10 letech mečem, morem, nemocmi, strachem, zimou, hladem, vězeními pohynuli.

9. Měšťanů a řemeslníků z každého téměř města i městečka něco vyšlo, odtud více, odtud méně; ano i z selského lidu někteří, jiných následujíce, do cizích zemí odešli.

10. Našli pak sobě místo k bydlení, větším dílem pro blízkost, v panstvích kurfirsta saského, v Míšni, v obojích Lužicích, v Foitlandu. Nemálo se jich též schránilo pod kníže z Kulmbachu a markrabě berrutské. Něco jich také dalo se do marku braniborského [4]), i do Hollandu samého.

11. Kteří do Polska ustoupli, našli ochránce [5]) velkomocného pána pana Rafaele hrabě z Lešna, vévodu belského, kterýž na statky své je přijímal a v Lešně, Vlodavě i v Baranově dobrotivě cho-

[1]) familií. [2]) familii. [3]) průb. [4]) brandenburského. [5]) patrona.

val a před nepřáteli chránil. Tolikéž v jiných městečkách přijímáni byli, jako v Ostrorogu pod ochranou hraběnky z Ostroroga, a v Skokách pod panem Mikulášem Rájem Neglovic. Též v Kobylíně pod panem Abrahamem Seniutou. I Toruň, královské v Prusích město, nemálo jich přijalo. Jimž všechněm (větším dílem ochuzeným a tehdáž potřebným) osvícené kníže Krištof Radzivil, a polské i litevské církve, jako i jiní pobožní (jejichž srdce vzbudil Bůh) štědrostí svou potěšení neodpírali.

12. V Uhřích vzbudil Bůh ducha osvíceného knížete sedmihradského p. Jiřího Rákocýho, aby panství jeho, hranic moravských blízká, Lednice a Pouchov, vyhnancům z Moravy útočištěm bylo, kamž i z Čech nejedni se obrátili. Jako i na panství hraběte Turýho, hraběte Ilešházýho, pana Révaya, Nádaždií, Niárií, Viskelety a jiných.

13. Ano také i v Slezsku, ač pod císaře náležejícím, posilnil Bůh ducha Jana Kristiána, knížete březského, aby více Boha než člověka báti se odváživ, v knížetství svém mnohým vyhnancům i z Čech i z Moravy místa přál. Kterémuž jako i jiným všechněm, kteříž u prostřed poledne položili stín svůj jako noc, aby skryli vyhnané a místa nemajících nevyzrazovali, ale dopouštěli, aby v nich pobyli vyhnaní Boží, a byli skrýší jejich před zhoubci, těm, řku, nech požehná Hospodin Bůh náš, aby trůn jejich utvrzen byl milosrdenstvím, a aby seděli v stáncích Božích, činící spravedlnost. (Iz. 16, 3.—5.)

14. Mimo pak ty připomenuté, kteříž skrze ustoupení z vlasti odpadlství vyhnuli, zachoval sobě pán Bůh i v samých ještě Čechách a Moravě více než 7 tisíců těch, jejichž kolena nesklánělа se Bálovi, aniž ústa jejich líbala ho. Ne-

rozumím maličkých, kteří rozeznati neumějí mezi pravicí a levicí, ale dorostlé, kteří na dosti mnohých místech, pod mírnějšími vrchnostmi tak přísného jako jiní nezakusivše protivenství, stálost víry zachovali. Jmenovitě mnozí v knížetství frydlandském a v kraji vsetínském, (kterýž jsme prvé připomenuli,) a pod pány z Žerotína a z Valdšteina, a jinými některými. Těm tedy té milosti Boží žádný nezávidí, poněvadž řízením toho všecko se v církvi děje, kterýž řekl: „Chci-li ho tak nechati, co tobě po tom? Ty následuj mne.“ (Jan 21, 22.)

15. Nad to mnoho známe z upadlých, kteří s Petrem pádu svého, i skrze psaní k vyhnaným správcům svým to osvědčujíce, hořce oplakávají. Anobrž nejedni z nich, kteří přisluhování Božího docházeti mohou, zase se k církvi přiúčastňují; a jiní s velikým toužením a srdce soužením po času rozvlažení vzdychají, hotovi jsouce s Bohem a s církví se smířiti. Protož i nad jiné vroucněji k Božímu milosrdenství volají, svá lkání a vzdychání do nebe odsílají, spolu s námi v naději Boží sobě bídy své osladčujíce a na Pána, kterýž když uzří že odešla síla, a že jak zahnaný tak zanechaný s nic býti nemůže, slituje se nad služebníky svými (Deut. 32, 36.) vyhlédajíce.

16. Ty tedy, ó Bože, popatřiž na nás tak bídné a tak na místě draků potřené, že nás již přikryl stín smrti, kteříž pro tebe mrtveni býváme celý den; jmíni jsme jako ovce k zabití oddané. Probuď se, ó Pane, proč spíš? Procit a nezamítej nás na věčnost! I pročež tvář svou skrýváš a zapomínáš se na trápení a soužení naše? Neboť se již sklonila až k prachu duše naše, přilnul k zemi život náš. Povstaniž k spomožení našemu, a vykup nás pro své milosrden-

ství! (Žalm 44, v. 21.) Stádo rozptýlené učiněn jest Izrael, lvi rozplašili je. Naplň sliby své, ó pravdomluvný Bože, ať, budou-li vyhledávány nepravosti Izraelovy, není jich, a hříchové Jůdovi ať nejsou nalezeni, proto že odpustíš těm, kteréž pozůstavíš. (Jer. 50, 17. 20.) Navrátiž se zase, Hospodine, až dokavadž prodlévati budeš? Lítost měj nad služebníky svými. Nasyť nás hned v jitře milosrdenstvím svým tak, abychom prozpěvovati a veseliti se mohli po všecky dny naše. Obveseliž nás podlé počtu dnů, v nichž jsi nás sužoval, a let, v nichž jsme okoušeli zlého. Budiž zřejmé při služebnících tvých dílo tvé, a okrasa tvá při synech jejich. Budiž nám přítomna i ochotnost Hospodina Boha našeho, díla rukou našich potvrď mezi námi! Díla, pravím, rukou našich potvrď! (Žalm 90, v. 13.)

Závírka.

Čtenáři milý, poněvadž se tato suma historie církve české, do 1632. dovedené, teprva letos (roku 1655.) na světlo dává, bylo by přáti [1]), aby se také ty věci, kterýmiž po těch třimecitma let nepřátelé sv. evangelium svou zlost dovršovati nepřestávali, v poznamenání pořádné uvedly. Ale že nevím nyní kde a u koho toho hledati, odložiti se musí, až někdo pobožné na to práce něco vynalože ty věci shledá a je v spis uvede. Aby pak vždy bez přídavku nebylo, připojím cizí aspoň jeden příklad, k spatření, kterak bez umění horliví Saulové, dychtící po pohrůžkách a po vraždě [2])

---

[1]) vinšovati. [2]) mordu.

přestáti nemohou, dokud jich bleskem s nebe neporazí a nerozrazí Pán. (Skut. 9, 1. a t. d.) Jmenovitě ukrutnost ve Vlaších nad evanjelickými obyvateli hor alpských, letos teď provedenou, a latině, německy, i jinými jazyky vypsanou. Čehož stručný obsah [1]) tento jest.

Když léta Kristova 602. Fokas (císaře Mauricia vrah) na císařství římské od vojska volen byl, chtěje on u rady římské, aby ho k té důstojnosti potvrdili, obdržeti, poslal biskupu římskému Bonifaciovi III. titul veřejného biskupa, o který titul prvé konstantinopolský patriarcha stál, ale mu ode všech odepříno. I přijal to Bonifacius, a k jeho potvrzení dopomoha, držel léta 606. v Římě duchovní sněm, a aby toho nadání císařského okolní biskupové potvrdili, sobě dovedl. Ale i jiní biskupi nejen jinde ale i v samé vlašské zemi proti tomu byli, až v potomních časích někteří lahodnostmi namluveni, jiní mocí donuceni jsouce, dílu podvodu místo dávali, pobožní pak tiše své věci vésti museli. Následovalo totéž i v Francouzsku [2]), kdež papežovu tyranství se opírající Albingenskými a Valdenskými jmenováni, za kacíře odsouzeni, ohněm a mečem hubeni byli, tak že do těch vysokých hor Alp obraceti se, a tam v místech nepřístupných bydliti museli, více než od šesti set let již. Přišlo potom k tomu, že pod ochranu knížat savojských se oddavše, od jednoho knížete za druhým privilegií svých potvrzení mívali až do léta 1260. Tu mladý kníže Viktor Amadeus namluviti se dav, údolí některá jim odjal a je do těsna hnáti začal; potom pak mnichy mezi ně poslav k chození ke mši nutiti i jinak trápiti dal. Snášeli všecko trpělivě, pro-

---

[1]) summa. [2]) Frankreichu.

síce [1]) i všelijakých přímluv hledajíce blízkých i dalekých mocnářů [2]). Ale vší svou pokorou neobdrželi jiného, než že jim léta tohoto 1655. 25. ledna od Andresa Gastalda, komisaře nad inkvizicí, jmenem knížecím patent vydán, aby aneb ve dvacíti dnech všickni, mladí staří přestoupili, anebo ve třech dnech země prázdni byli, pod propadením hrdla. Když ještě o prodlení prosili, až by k knížeti poslati mohli, odepříno dokonce. Rozumější tedy a bázlivější vidouce, nač se zanáší, u prostřed kruté zimy skrze hluboké sněhy s ženami a dětmi do hor a jeskyní ustupovati, a mohli-li by jak skrze ty převysoké a sic i jinak nepřebyté hory do Delfinátu (krajiny francouzské) probrati se, ohledati pokusili několik set čeledí. Alet jich větší díl v sněhu potonulo, aneb pomrzlo, a hladem zhynulo. Jiní pak doma přece o smilování prosící toho se dočekali, že na ně 9 pluků [3]) vojenského lidu puštěno, a od těch lítých katanů kde co postiženo, ukrutně mordováno. Postavili se sic byli v úžině těch hor, kudyž do země jejich těsný prosmyk [4]) jest, k bránění, zbrojného takového lidu k sobě pouštěti se obávajíce. Ale ten, kterýž je vedl, markrabě z Pianessu, sliboval s přísahou, že jen tři pluky [5]) položí do zimních obydlí [6]), zatím pak aby u knížete věci své dále vedli. Čemuž uvěřivše dobří lidé, pustili je; ale ti prosmyku [7]) se zmocnivše, hned za sebou všecko to vojsko pustili. A tu se pak přehrozné to nad nebohými tyranství začalo, jehož ani perem vypsati, ani jazykem vymluviti nelze, dí historik. Stříleli zajisté, bodli, sekali napořád všecky, kamkoli se valili, chrámy jejich všecky ohněm pálíce,

---

[1]) supplikujíc. [2]) potentatů. [3]) regimentů. [4]) pas. [5]) regimenty. [6]) kvartyrů. [7]) pasu.

tak že hned toho dne do šesti tisíc lidu pomordováno. Kteří mohli utíkali na vysoké skály hor a do jeskyní, ale i tam se na ráno za nimi sháněli; jejichž kvílením a umírajících křikem nebe se rozléhalo. Tu ztratil manžel manželku, rodičové dítky, nemluvňátka od prsů matek odtrhována a mordována. Někteří, aby ukrutných rukou znikli, s vysokých skal dolů se pouštěli a tam v hlubokém sněhu tonuli, anebo sic hladem zhynuli. Jiní dopadnuti jsouce, vázáni byli hlavami mezi nohy, a metáni se skal dolů; kněží pak a mniši běhajíce dopalovali co včera neshořelo, chrámy a školy. Ve vsi Taillart, na jednom vysokém vrchu ležící, dostavše okolo půldruhého sta žen a dětí, a napáchavše se s nimi ohavností, všechněm hlavy stínali. Dva vojáci uchytivše jedno dítě každý za jednu nohu, roztrhli je na dvé, potom těmi kusy okolo hlav sobě oháněli. Některé na stromích zvěšeli za nohy; jiné k stromům roztáhše za ruce hřebíky zpřibijeli, a tak bolestí, zimou a hladem zmořili. Muže jednoho s manželkou a desaterem dítek dopadše, všecky děti postínali, a hlavami těmi jakoby kulemi v kuželky hráli, před očima rodičů házeli, potom i je sťali. Ani stařec jeden ve stu letech, Simon Pierre (z Angrony města) s manželkou 95 let mající, milosti neužil. Mnoho jich v domích spáleno, některé kolím probijeli, z některých střeva tahali, některým prsa a stydké oudy řezali, některým život odevrouce soli a ručničného prachu nasypali a pak do ohně házeli; z některých srdce vyřezavše, (na jiném zase místě mozek dětinský) pekli sobě a jedli, a zase vyplívajíce, že nechutné z těch kacířů krmě, pravili. Oči mi se zalévají slzami, dí historik, že zšelmilé té ukrutnosti více vypisovati nemohu. Dokládá však některých na

živě zajatých a k markraběti přivedených, z nichž jeden sedlák, aby na mši aneb na šibenici šel, vybrati sobě poručeno maje, šibenici volil. Druhý pak (Pavel Kliment, starší církve La Trur), na žebřík za ním též vedený, když kněží: „Ještě jest čas aby se rozmyslil“, — volali, popravce, aby co poručeno má konal, napomenul; k Bohu pak se obrátě, aby vrahům těm odpustil, hlasem se modlil, a pak dolů strčen.

Ujali se nevinně zmordovaného národu a ostatků jeho Švýcaři, Holanďané a protektor Anglie, a o to knížeti savojskému legací vypravivše, (každý i obzvlášť,) nápravy hledali a hledají; čímž co se spraví, čas ukáže. Ale ujmiž se souženého svého křesťanského lidu, ty sám, malého svého stádce věčný ochránce, Ježíši Kriste, kterémuž Otec za dědictví končiny země oddav, berlu železnou přidal k rozrážení tyranů, tak jako hrnčíř rozráží hlínu. (Žal. 2, v. 8. 9.) A dej, jakož Valdenští tito od počátku tobě věrní, a skrze všecky vichřice antikristova po tisíc let ukrutného panování víru a dobré svědomí chovající, první byli, na nichž sobě babylonská šelma zuby své brousila, byli nyní ti, na nichž sobě naposledy zuby vyláme ta z propasti vystoupilá a na zahynutí jdoucí šelma. (Zjev. 17, 8.)

S nimiž i my k tobě voláme, aby se na nich a na nás stavil hněv tvůj, a aby již rychle milostiv jsa nám, hněv svůj na nepřátele své a lidu svého obrátil, aby příčinou trápení a muk poznati a vyznati musili, že sám ty jsi Bůh. (2. Mach. 7, 37. 38.)

Rejstřík osob a věcí.

---

[1]) patron [2]) Item.

[1]) citováni. [2]) exulantů patron.

---

[1]) exulantů patron.

[1]) exilium. [2]) kollega.

[1]) patron. [2]) exilium. [3]) exilium.

[1]) exilium. [2]) exulantů patron.

[1]) item. [2]) item. [3]) exulantů. [4]) exulantů. [5]) preceptory.

[1]) patron. [2]) strych.

[1]) mordu.

Stránka

---

[1]) familie. [2]) apostázií.

Stránka

[1]) exilium.

Koruna neuvadlá
mučedlníkův Božích českých,

to jest:

pravdivá zpráva

o pobožném se k smrti připravování věrných a při pravdě Boží stálých Čechův, kteří pro zastávání cti a slávy Boží, a náboženství pod obojí od Krista pána nařízeného, a svobod zemských, 21. června léta 1621. v Starém městě Pražském životy své vynaložili, a s velikým potěšením a s znamenitou podivnou a srdečnou horlivostí a chtivostí k smrti se pánu Bohu oddávali.

Sepsána věrně a pravdivě od toho, kterýž toho přítomen byl a všeckno viděl a slyšel.

Buď věrný až do smrti, a dám ti korunu slávy.
(Zjev. sv. Jana 2, 10.)

K Židům 13, 7.

Zpomínejte, ó věrní Čechové, na vůdce vaše, kteříž zastávali slova Božího, jejichžto jaký byl cíl obcování spatřujíce, následujtež jejich víry; nebo mohouce pochlebenstvím proti zákonu Božímu život časný zachovati, raději smrt podstoupili (jako onen Eleazar 2. Mach. 7,), nežli by proti zákonu Božímu, což na věk jejich starý neslušelo, ošemetně se měli. Protož zmužile pro pravdu a obhajování zákona Božího dokonali životy své, nemilovavše duší svých až do smrti, a tak i mládencům a potomkům svým příklad dobrý pozůstavili, aby ochotně a hrdinsky příčinou zákona Božího bojovali a smrt podnikali.

Když jsou ti poctiví, vzácní, urození, učení a Bohu věrní i při pravdě Boží stálí páni Čechové, kteří na hradě pražském svá vězení měli, 19. června [1]) léta Páně 1621. odsouzeni byli k smrti, toho sobě žádali ti, kteří z Jednoty Bratrské byli, aby jim dáni byli správcové jejich; druzí pak, kteří byli z řádu pana administratora, jednomyslně žádali za kněze Jana Rosacia Hořovského, toho času správce církevního u sv. Mikuláše v menším městě pražském a assessora konsistoře pod obojí přijímajících. I bylo těm, kteří byli z Jednoty Bratrské, odepříno, tak že dva, totiž pán z Budova a pan Otta, bez posluhování svátosti velebné umřeli; však jakž jsou i ti velikou důvěrnost ku pánu Bohu měli, a nebeským životem v Kristu Pánu se potěšovali, o tom se níže doloží. Ale druhým, jejichž jména jsou položena v pořádku svém doleji, povoleno bylo, aby s vrchu psaného kněze Jana k správě svědomí a ku posluhování svátostí i ku potěšení proti smrti užíti mohli. I bylo vzkázáno dolů k sv. Mikuláši od paní Pruskovské, tuhé papeženky, strejny pana Kašpara Kaplíře z Sulevic, že jí kníže z Lichtenšteina povolil, aby kněz Jan Rosacius mohl na hrad pražský jíti a s těmi pány svatými promluviti. A v tu chvíli, když již na sebe kněz Jan

---

[1]) Junii.

plášť vzal a práci vážiti chtěl, přišla poselství i od jiných s podobnou žádostí.

Ale poněvadž toho dne sobotního, jenž byl 19. června [1]), to povolení již k večeru se stalo, nebylo možno všech toho dne navštíviti. Pročež toliko pana Kašpara Kaplíře navštívil, s ním obšírně promluvil, a jiným, že na druhý den všecky chce navštíviti a jim slovem Božím a svátostí velebnou rád sloužiti, vzkázal. Kteréžto když navštěvoval a s nimi podlé povolání svého pracoval, co jsou promlouvali a jak se k smrti zhotovovali, já jsa přítomen tomu všemu, toho jsem bedlivě pozoroval a to v poznamenání uvedl, pro památku a ku potěšení potomkům věřícím, aby věděli, že ti vzácní sloupové země české hrdinsky [2]) a zmužile zemřeli, ne pro ňáká zlosynství, ale pro slávu Boží a zastávání pravdy slova zákona Božího, privilegií a svobod proti nátiskům antikristovým. A předně tuto položím o panu Kaplíři.

Když jsme na hrad pražský 19. června [3]) ku panu Kašparovi Kaplíři přišli, s pláčem nás přivítal a tato slova promluvil:

„Hle já nebohý stařec, dávno jsem mého milého pána Boha prosil, aby mi milostiv býti a mne s tímto světem rozloučiti ráčil; ale nestalo se toho, nebo chtěl pán Bůh, abych také v své starosti světu za divadlo, jemu pak za slávu byl, a pro zastávání slávy a pravdy jeho tu smrt, kteráž (věřím jeho milosti Božské) drahá bude před obličejem jeho, abych podstoupil. Kterážto smrt, ač ovšem bude potupná a ohavná, však bude před Bohem slavná.“ A tu kněz Jan Rosacius s ním se posadil a jeho těšil, aby měl v pánu Bohu své potěšení, nebo že vždy na to každému

---

[1]) Junii. [2]) heroitsky. [3]) Junii.

přijíti musí, aby umřel; ale poněvadž to zná a vyznává, že pro nic zlého, než pro slávy a pravdy Boží zastávání umře, to že od něho rád slyší. A aby stálý a trpělivý v tom byl, že jeho napomíná: nebo že ne ten, kdož začne Boží cti zastávati, ale ten, kdož v tom setrvá a sám sobě se opírá, duši svou na smrt vydá, slavnou korunou v nebesích poctěn a korunován bude. A tu doložil, že prosí pána Boha, a připovídá se za něho i za jiné věrné modliti, dokud duše jejich v těle zůstávati bude, aby je milostivý pán Bůh potěšením Ducha svatého dařiti, posilňovati, zmužilé a udatné činiti ráčil, aby se té smrti nestrachovali, nýbrž ji rádi podstoupili, a životem věčným se v jisté naději doufanlivě utvrzovali.

Tu pan Kaplíř poděkoval, a za modlitby svaté i za vyslyšení zpovědi, za svaté rozhřešení i za posluhování svátostí velebnou žádal, což vše měl zaslíbeno, a toho do ranního času odloženo. Mezi tím vypravoval pan Kaplíř o svém životu, že ačkoliv z mladosti také rád světu s dobrým tovaryšstvem sloužil, a to k vůli jiným že často činiti musil, ale chválil pána Boha a řekl: „Ale bohdá, chvála milému pánu Bohu, vždycky jsem pánu Bohu milému, králům a pánům mým i vlasti mé víru a dobré svědomí zachoval; čtyrem císařům jsem sloužil, a vždycky věren nalezen byl: nyní pak, že mám takovou záplatu míti, Bohu to poroučím, kterýž spravedlivě souditi bude a kterýž ví, že jsem já v tom ve všem, což se tu dálo, své slávy ani bohatství nevyhledával; ale když jsme již nemohli snášeti pro čisté náboženství Kristovo nátisku a protivenství a pohrůžek, an nás již prvé i tak byli k smrti odsoudili psaním císařským, musili jsme se opříti a slávy Boží zastávati. Nebo volili jsme sobě raději zemříti, zastá-

vajíce pravdy Boží, nežli ke všemu již více mlčeti, za nejhorší kacíře slouti, Bohu nesmíti volně sloužiti, živu býti tak bídně a potupně na světě. A že pak nám na to přichází, abychom pro tu horlivost, kterouž jsme k Bohu a pravdě jeho svaté měli, zemřeli: vůli Boží v tom poznávám, kterýž mne v těchto časích posledních, i jiné mé milé tovaryše, o nichž tu naději mám, žeť se také k té smrti strojí pobožně, k tomu obral, abychom krví naší ozdobili pravdu jeho a spečetili stálost naši. Děj se vůle Boží. A jistě, ačkoliv po té výpovědi tělo počalo se lekati, ale z milosti Boží, chvála Bohu mému, již se nic té smrti nelekám, když jsem jen vás dostal, který mne slovem Božím potěšíte, a v mé víře skrze posluhování večeře svaté Kristovy posilníte.“

Tu odpověděl kněz Jan: „Můj milý pane Kaplíři, nejbezpečnějšíť jest věc, ve všem vůli Boží se poddati, nebo jistá jest, pevná, dokonalá, kterouž že i vy v smrti, kteráž již ve dveřích jest, poznáváte, dobře činíte. Ve zlém zajisté, totiž v hřešení, vůle Boží není, ale v pokutách pro hříchy jest vůle Boží. Vy pak že se k hříchům znáte, že jste se také světu propůjčovali k vůli tovaryšstvu, toť ovšem dobře činíte, nebo sedmkráte spravedlivý za den padá, a hříchové člověka, i ti z nevědomosti páchaní, nad to pak skutečně činění pokut Božích zasluhují, jakž se David v žalmu 19. za to modlil: „Poblouzením, Pane, kdo rozumí? Protož i od tajných očisť mne.“ A tak hříchy proti Bohu i proti bližním činěné vyznávati jsme povinni, jakž nás duch Boží napomíná: „Zpovídejte se Pánu, nebo dobrý jest a na věky trvá milosrdenství jeho.“ Ale co se dotýče odsouzení vašeho k smrti, tu, že svým svědomím jisti jste, že jste tu nic svévolně proti

Bohu ani proti člověku pro slávu a bohatství nebrali před sebe, ale pro zastávání slávy Boží a svobody v provozování náboženství, toť při vašem svědomí zůstává; nebo vyť víte, a i Bůh zná myšlení a srdce vaše. Nicméně i tu povinni jste znáti Boží spravedlnost i lásku; spravedlnost, že v té své lásce, kterouž k vám dokazuje a vás k tomu obírá, abyste (jakž pravíte) pro zastání cti a slávy Boží a náboženství obhajování smrt podstoupili, také i spravedlnost svou osvědčuje a nedostatky hříchů tresce, poněvadž pán Bůh kterýmž chce věčně dobře učiniti, zde soud svůj s nimi začíná, zde hříchy jejich i tresce i odpouští, a krví Krista Ježíše očišťuje. A protož dobrýť jest váš úmysl, pánu Bohu hříchy vyznati, rozhřešení svatého dosáhnouti, i svátosti velebné požívati, v čemž ve všem vám rád posloužím; vy zatím s sebou v soud vejděte, sami se zkušujte a pánu Bohu vinny dejte, a těšte se, žeť vám milostiv jest odpustiti hříchy, osladčí tu smrt a dá vám život věčný."

Tu pan Kaplíř poděkoval, a za tím vypravoval: „Vzkázala mi (prý) má strejna, že jest tomu vyrozuměla od knížete, kdybych milosti hledal, že by mi život byl darován, však na ten spůsob, abych do smrti vězněm zůstával. Ale já jsem vzkázal, že já jim z takové milosti děkuji, a že já Boží milosti hledám a do mé smrti hledati míním, proto že jsem proti pánu Bohu zhřešil, ale milosti knížete žádati nemíním, nebo jsem proti němu nic nezhřešil. A kdybych milosti hledal, dal bych se vinen, jako bych něco zlého učinil a té smrti hodně zasloužil. A také, co mi to jaké milosti podávají, abych živ byl a vězněm do smrti zůstával? I však jest mi lépe umříti, než se v vězení trápiti. Já bez toho dávno žádal

pána Boha, aby mne z tohoto světa pojíti ráčil. Již mám věku svého osmdesáte a šest let, tak že mi se spravedlivě na tom světě bídném stýská. Jím-li co, nevím, dobré-li jest; piji-li co, nevím, víno-li či pivo piji, žádného koštu ani chuti nemám. Sedím-li, stýská mi se, ležím-li, stýská mi se. Choditi pak hned naprosto nemohu, jen kde mne odvedou, anebo na berličkách se odnesu. A kdybych dále vězněm ostával, nevím, dali-li by mi oupravu jísti a píti, anebo služebníka, který by mne opatroval a ošetřil. A kdybych nyní té smrti podniknouti, a toho, že jsem slávy a pravdy Boží zastávati a obhajovati pomáhal, tou smrtí potvrditi nechtěl, snad by na mne Bůh šlak anebo ňákou nemoc dopustiti ráčil, že bych se sám mrzel a smrti na sebe žádati musil. A nad to nevím, měl-li bych potom takovou mysl horlivou a důvěrnou ku pánu Bohu mému, jako nyní chvála pánu Bohu mám, tak že se té smrti nic nebojím. O milosti Boží, že mi pro smrt svého milého Syna milostiv jest hříchy odpustiti, a duši mou, jak ta šedivá hlava má se mně spadne, do nebeské radosti vzíti ráčí, silně a nepochybně věřím. A protož, když oni praví, že jsem smrti zasloužil a že mám umříti, ve jméno Boží nechť umru, děj se vůle jeho svatá.“

Za tím, poněvadž již večer byl a brány zavírati měli, kněz Jan ještě potěšiv Kaplíře, pánu Bohu ho poručil a odešel.

Na druhý pak den, to jest 20. června [1]), jenž byl den Páně nedělní, služby Boží kněz Jan jednomu pohostinnému knězi konati u sv. Mikuláše poručil, a sám se mnou a se zvoníkem a s syny svými na hrad pražský hned po páté hodině na

---

[1]) junii.

půl orloji šel, a předně zase ku panu Kašparovi Kaplíři, kterého jsme již připraveného a očekávajícího nalezli.

Toto pak jest podivení hodné, že měvše rozdílná vězení, na první otázku kněze Jana jednostejnou odpověď dali; jestliže jest slovo bylo rozdílnější, však smysl jednostejný. Otázka pak na všeckny byla první tato činěná: Znají-li to v svém svědomí, že jsou spravedlivě k té smrti odsouzeni? Na to odpověděli pan Kaplíř, pan Bohuslav z Michalovic a pan Prokop Dvořecký: „Můj milý pane otče, kdybychom to v našem svědomí poznávali, že jsme původcové těch zlých věcí, jistě bychom se vinny J. M. C. prvé byli dali a milosti hledali; ale víť to pán Bůh, a jest to již známé vůbec všem, i tou Apologií sepsanou jest prokázáno dostatečně, jaké nátisky strany pod jednou nám podobojím činili, nás za horší nežli Židy měli, nic nás sobě nevážili, kostely bořili, zavírati dali, majestát na svobodné provozování náboženství zrušili, a vůbec [1]) pravdu Boží vyvrátiti usilovali. A když jsme se stavové v koleji shledali, psaním císařským, kteréž sami zde na kanceláři napsali [2]), nás k pokutám hrdelním odsoudili, tak že musili se stavové opříti, a nás podlé jiných za direktory volili. Naše pak předsevzetí nebylo jiné, než abychom slávy Boží a svobody v náboženství, i privilegií našich zastávali a obhajovali. Ale že jsme přemožení a k smrti odsouzení, vidíme, že Bůh chce, abychom té horlivosti a stálosti při víře pod obojí i smrtí spečetili. A protož jináče nemůžeme toho v svém svědomí najíti, než že jsou pod jednou těmi všemi věcmi zlými vinni. A pro tu také příčinu když

---

[1]) Summou. [2]) kopírovali.

jsme obviněni byli, nechtěli jsme padnouti a milosti hledati, abychom člověku té cti, kterou jsme pánu Bohu dlužni, neučinili, a na sebe viny hodné smrti neuvedli. A ačkoliv nám mnohé artikule čtli a na nás je uvésti chtěli, avšak my o některých jsme jak živi ani neslyšeli. A protož na tom, že jsme v tom ve všem samé slávy Boží a zastání svobody v náboženství a dobrého vlasti vyhledávali, a nic zlého při tom ani vlastní slávy a bohatství neobmýšleli, rádi chceme umříti. Ukáže to ten spravedlivý soudce v den soudný, že jináče není. A věříme pánu Bohu, že smrt naše bude smrt mučedlnická a před obličejem Božím drahá, pročež tím snažněji pospícháme umříti, a k houfu svatých mučedlníkův připojeni býti."

Co se pak dotýče direktorů z měšťanů, též na tu otázku odpověděli takto: Pan Krištof Kobr: „Já na větším díle od vyšších pánů direktorů v komisích posílán jsem býval, a co se hlavních věcí dotýkalo, toho jsem se nemnoho dotýkal."

Pan Jan Šultys, primas na Horách Kutnách: „Já byl nemocen, více než čtvrt léta jsem v direkcí nebýval, a co mi jaké artikule čtli, o tom jsem nic naprosto nevěděl."

Pan Maximilian Hošťálek, primas žatecký: „Já za příčinou nemoci mé manželky také mnoho týhodnů v Praze nebyl, také nevím co se jest dálo, a zvláště co se tkne toho ňákého psaní, o kterém praví, že bychme Turka uvésti do křesťanství chtěli, o tom, Bůh ví, jsem nic nevěděl a nevím."

Ti tři byli v jednom pokoji, a naposledy všickni tím řeč svou zavírali, že co jsou koliv v tom direktorství činili, všecknо jejich mínění bylo, aby cti a slávy Boží, a svobody v náboženství i dobrého vlasti zastávali. A poněvadž

pro to dobré mínění mají umříti, že se v tom pánu Bohu poroučejí a rádi umrou, vědouce, že jsou nic zlého nečinili. Jest to všem známé, že jsou pod jednou toho všeho příčinou, což ukáže pán Bůh v den soudný.

V druhém vězení zůstávali pan Valentín Kochan a pan Tobiáš Štefek. Ti k otázce nadoznámené za odpověď dali toto:

Pan Kochan: „Můj milý pane otče, co se mé osoby dotýče, víte, že na mne vždycky pod jednou oko měli, od toho času, jak jsem se spravedlivě ozval při volení krále Ferdinanda, že nám na pány Slezáky a Moravany sluší dáti pozor, a pro to jsem s potupou s úřadu byl svržen. Tak se dálo a děje, že žádný úst nesměl a nemohl otevříti a o věc dobrou se ozvati, tak daleko antikrist nás se zmocnil. A co se dotýče věcí zašlých, sami papeženci toho jsou původové, nebo nás pod obojí do konce chtěli potlačiti. Já, že jsem direktorem byl, co na mne vzloženo bylo, to jsem rád pro slávu Boží a pravdu jeho svatou činil, a pro tu slávu a pravdu jeho, kteréž jsem zastávati pomáhal, rád umru a jsem jist, že mne můj milý Spasitel korunou mučedlnickou obdařiti a ozdobiti ráčí. Vás tedy, můj milý pane otče, prosím, že mne podlé jiných pánů tovaryšů utrpení Kristových, u víře sliby Božími a posloužením svátostí večeře Krista pána posilníte.“

Na to odpověděl kněz Jan: „Můj milý pane Kochane, ačkoli vím, že jste se posavad spravovali správci církevními z Jednoty Bratrské, nicméně poněvadž ke mně a k služebnostem svatým církevním důvěrnost máte, rád vaši žádost naplniti hotov jsem.“

Tu pan Kochan poděkoval, a dále obšírně a pěkně mluvil o sjednocení pánů stavů království

českého, kterak jest se těžce stalo proti naději a vůli papeženců, kteří rozdvojením evanjelických stavův překážku činili majestátu na svobodné provozování náboženství. Ale když se mezi námi stalo sjednocení, podlé kterého jsme majestátu dostali od J. M. C. Rudolfa, proto z závisti pod jednou biskup s některými nepřáteli našimi protivenství nám obmýšleli a strojili, až sobě toho dovedli, že nás k smrti přivedli. A protožjáť jsem sobě toho sjednocení svatého vysoce mnoho vážil, správci našimi pro řády, kterýmž jsem zvykl, jsem se řídil, o vás pak vždycky jsem dobře smýšlel a smýšlím, a proto k správě vaší svědomí své důvěrně poddávám. Co se pak smyslu mého dotýče o večeři Páně, tak jsem smýšlel a smýšlím, jak z tohoto spisu poznati můžete."

A tu podal knězi Janovi „Kazatele domovního", a ukázal mu odpověď na otázku „Proč jest večeře Páně ustanovená?" a za tím naříkal: „Ó kdyby všickni stavové na to sjednocení byli paměť a pozor lepší měli, jedni proti druhým s obojí strany zášti, kyselosti, zvláštnosti, a domnění zlého jedni o druhých nechali, nýbrž jak kněží tak i političtí v svornosti, v lásce a v pokoji zůstávali, a sobě vespolek radou i pomocí pomáhali, nikdy bychom tak dalece zavedeni nebyli. Ale pán Bůh, který není Bohem nepřátelství nýbrž míru, [1]) (1. Korin. 14.) spravedlivě toto království pro neupřímnost a roztržitosti mnohých trestati ráčí."

Tu řeč kněz Jan schválil a panu Kochanovi ruky podal, a k služebnostem církevním po vyslyšení řeči p. Štefka s oběma přistoupil.

Pan Štefek: „Já jsem v direkci byl, však nemnoho jsem se čeho, zvláště v předních věcech

---

[1]) qui non est Deus dissensionis, sed pacis.

dotýkal ; nebo mne na větším díle v komisích posílávali, když měli co největšího říditi. A to nám také, kteří jsme byli z měšťanů direktorové přední, říkávali, že bez nás direkcí dobře mohla býti, kromě jen pana Fruveina. A tak co se dotýče větších věcí, pán Bůh ví, žeť jsem já nic o tom nevěděl, a jináč nevím, než že páni stavové dáleji nemohli snášeti křivdy a nátisku pro náboženství činěného od strany pod jednou, tak že jsou se musili opříti. Pročež i já, ačkoliv jsem té smrti nezasloužil, však že jsem Bohu i vlasti byl věrný a pravdy Boží zastávati pomáhal, umru rád, a věřím mému Spasiteli, že mne k sobě přijme do nebe: vidíť ten Pán všecko co se děje." — Ta slova mluvil pan Štefek s velikým pláčem, nebo náramně tvář zarmoucenou a mysl pokornou měl, a ustavičná vzdychání a očí k nebi pozdvihování od něho jsme spatřovali.

A to na to, co o svém odsouzení k smrti smýšleli, oznámili.

Již zase dále oznámím, co tak obzvláštního při posluhování velebné svátosti se dálo. Předně panu Kaplíři, potom třem spolu, totiž Kobrovi, Šultysovi a Hošťálkovi, potom opět v jiném vězení dvoum, totiž Kochanovi a Štefkovi posluhováno bylo; a potom panu Dvořeckému, a potom pánu z Michalovic, i manželkám těchto dvou; a naposledy panu Harantovi a panu Konecchlumskému.

Řád při tom znamenitý zachován byl, zpívání pěkné, napomenutí horlivé, vyznání hříchův srdečné, rozhřešení svaté a potěšené, přijímání svátosti velebné vážné, tak že jistě jak v ústech kněze tak i v poslouchajících uších, v zpívajících ústech a v přijímajících srdcích Ducha svatého přítomnosti pře-

bývání a dílo bylo patrně viděti a znamenati. Nebo ačkoliv to svaté posluhování od šesti hodin ranních až do dvanácti se protáhlo, avšak chvíle maličká nám přítomným se zdála, a všech nás mysl i těch vojáků, kteří česky uměli, tak vroucí ku poslouchání a spatřování těch svatých věcí byla, že bychom do večera sobě při tom neposteskli, a nejen ti, kteří česky uměli a rozuměli, ale i Němci, kteří neruzuměli, z samého spatřování s pláčem pravili: „Ej jisti jsme tím, že tito jsou svatí lidé a milí Bohu, a dá jim pán Bůh slávu věčnou.“

Když po posluhování bylo, všickni pánu Bohu děkovali, že jest jim tak mnoho milosti prokázati, a jim potěšení slova Božího a požívání svatostí velebných ráčil dáti. Pročež také všech, i těch, kteří před přijímáním žalostivou tvář na sobě ukazovali, potěšenější mysl a tvář veselejší byla, všickni pravili: „Nu již hotovi jsme umříti a přebývati s Kristem. Přijď, přijď ó pane Ježíši, a nechtěj meškati.“

Obzvláštní slova již po posluhování tato byla mluvena:

Pan Kaplíř pravil: „Můj nejmilejší pane otče, jakož jsem pánu Bohu poděkoval, a na věky, Bůh dá, jemu v nebi budu děkovati, že jest mi vás, abyste mne slovem Božím potěšili a svátostí velebnou mi posloužili, dal: tak i vám děkuji, a věřím pánu Bohu, žeť vám to odplatí, a cítím to v svém srdci, žeť jsem s svým milým pánem Bohem smířen a upokojen v svém svědomí. A protož, když mám pokoj s Bohem, nedbám nic, aniž se co bojím člověka, aniž již jaká libost jest má na světě. Doufanlivě s Davidem svatým pravím: Ač tělo mé i srdce mé hyne, ale Bůh jest díl můj i spasení mé na věky. Již nemám na světě,

nač bych měl pomysliti, jediné na ty mé dva malé vnuky, vím že do chudoby přijdou a všeckno jim poberou, ačkoliv to vše po mé ženě bylo. Jen prosím pána Boha, aby k víře spasitelné a známosti Boží vedeni byli.“ — A v tom dal knězi Janovi postilu německou Mollerovu, a řekl: „Prosím vás, dejte ji paní Mandičce, mateři jejich, ať ji dochová, až Zdeníček doroste, nechť mu ji dá, ať mne aspoň má památku, nebo jsem do ní vlastní rukou mnoho poznamenal; a nechť má ze mně příklad stálosti při pravdě Boží až do smrti. Vám je po pánu Bohu poroučím, můžete-li co při nich učiniti, prosím vás, učiňte. Ale vím, že i vás, našich milých otců a pastýřů duší našich bez pokušení a soužení nenechají, my na před, vy za námi. Ale pane Bože, ochraňujž vás pro slávu svou a pro naše milé přátele, a nedejž té lité šelmě babylonské do konce potlačiti pravdy své. Budete-li živi tak dlouho, napomínejte mých vnukův k bázni Boží, a ať se varují co nejvíce mohou, sloužiti domu rakouskému.“

Pan Dvořecký po posluhování pravil: „Můj milý pane otče, což jest ten starý Adam celou noc se mnou zápasil, až jsem všecek v potu byl; ale již chvála pánu Bohu, s pomocí jeho svatou duch můj přemohl ta všecka pokušení, již nyní znamenité mám potěšení a svědomí veselé. Divně mi to prý vykládají, že jsem včera pravil jda od té výpovědi: Záleží-li co tomu císaři na mé hlavě, nechť ji sobě vezme, — a já to i nyní opakuji: Nechť sobě s námi zde svou vůli provede, na duši nebude míti a nemá žádné moci, již se tvé milosti, všemohoucí Bože, poroučím, přijmiž duši mou pro smrt Syna svého k své nebeské radosti, a dejž mi potěšení tvého svatého Ducha, ať bych se té smrti nelekal, a bázní přílišnou mým nepřátelům

příčiny ku posměchu nepodal. Ty jsi, pane Bože, těšil svaté mučedlníky, věřím, že i mne posilniti k té smrti ráčíš.“

Pán z Michalovic po posluhování pravil: „Věřte mi, pane otče, a Bůh jest můj svědek, aby mi chtěl císař život můj darovati, i mé všecky statky mi navrátiti, a k tomu ještě panství veliké přidati, abych zase v kanceláři při svém úřadu prvnějším byl, žeť bych k sobě toho nepřijal, a raději bych sobě volil umříti: nebo já vím všecky jejich tajnosti, co a jak oni smýšlejí a zavřeli u sebe o podobojích; nebo kdybych živ zůstal, musil bych se na hrozné tyranství a soužení mých milých přátel dívati, nebo bylo-li jest kdy zle v království českém, to po naší smrti bude. Já jsem jen žádal pána Boha, abych mohl s ním smlouvu obnoviti skrze rozhřešení svaté a požívání svátosti velebné. A poněvadž mi již k tomu dal přijíti, hotov jsem umříti, a raději dnes než zítra, jen aby tu ten popravec byl, s potěšením kleknu a jemu tu hlavu dám, duši mou pak pánu Bohu poroučím, věřím, že ji pro rány Krista pána v své svaté ruce přijíti a slávou nebeskou obdařiti ráčí. Lépe jest mi s dobrým svědomím umříti, nežli proti svědomí k vůli té šelmě babylonské něco činiti a živu býti. Věřím také, že i tělo mé, kteréž vezme smrt ohavnou a potupnou a porušení, zase slavně od mrtvých bude vzkříšeno a s duší bude spojeno a do nebeské slávy přivedeno; však na maličkou chvilku ten zármutek pobude, ale vynahražovati se bude zase radostí věčnou.“

Pan Krištof Kobr na místě jiných dvou i od osoby své pěknou jistě řeč [1]) učinil, v ní

[1]) orací.

pánu Bohu i otci děkoval, a pána Boha prosil, aby panu otci za tu práci odplatil; sami že by mu něco rádi darovali, ale že jim po výpovědi všecko pobrali. A že tu byli dva synové kněze Jana, Samuel a Jan, velmi pěkné požehnání jim dávali a všeho dobrého přáli [1]).

Podobně i pan Kochan na místě svém a pana Štefka učinil.

Již o panu Krištofovi Harantovi z Polžic a o panu Konecchlumském oznámím.

Dožádali se také pan Harant a pan Konecchlumský, kteří při purkrabství vězení měli, aby i jim poslouženo bylo svátostí velebnou. A když jsme přišli mezi ně, pan Harant k knězi Janovi řeč svou učinil s velikou žalostí ducha: „Ach můj milý pane otče, i já mám umříti a nevím proč. Ty dvě příčiny proti mně čtli: Jedno, že jsem k Vídni s jinými táhl a u Vídně ležel a do oken, kde císař byl, stříleti dal. Druhou, že jsem prvé byv přísahou zavázán, presidentství komory české na sebe vzal. Ješto co se první věci dotýče, to od direktorů pod ztracením cti, hrdla i statku na mne vloženo bylo, a nejen na mne, ale i na jiné, kteří také jako i já táhnouti musili. A že jsem na sebe ten úřad presidentství vzal, komuž jest lépe bylo, jako kněžím pod jednou? nebo jim jejich deputáty zúplna jsem vydávati poroučel, čehož by žádný sice jiný byl neučinil. Ach to jsem sobě na domu rakouském vysloužil!“

Pan Vilím Konecchlumský řekl: „Já, můj milý pane otče, pak hned naprosto nevím, proč mám umříti. Položili mi tu příčinu, že jsem prý knížeti z Gagerndorfu vyzvědače dělal [2]) a

---

[1]) vinšovali. [2]) kunšaftyroval.

zrazoval zemi, a já chudina chromý, hned mně s to není. A také jak jsem živ, jsem toho knížete neviděl, ani nevím, kdo jest. Obelhal mne smyšleně Chuchelský, pán Bůh rač mu to odpustiti, já mu také odpouštím.“

I byl při tom pan Diviš Černín, ten také pravil: „Já pak, prý, můj milý pane otče [2]), mám umříti, a vím o těch věcech tak mnoho jako ta stěna, (ukázav na stěnu prstem,) ona nic neví, já také. Položili mi příčinu, že jsem stavy království českého vojensky do zámku pustil, a to mi pan purkrabě Adam z Šternberka poručil. A v zřízení zemském to za instrukcí má hejtman hradu pražského, kdyby král nebyl v zemi, že se hejtman ve všem má spravovati purkrabím nejvyšším; podlé čehož já jsem se poslušně k poručení jeho zachoval. Nebo když jsem se ho ptal, že slyším, že tak silně páni stavové nahorů jedou, co mám činiti, mám-li zámek zavříti? on řekl: „Nezavírejte, nebo jsou naši milí páni přátelé.“ Což jsem já učinil. I jestli že já mám proto umříti, předně by měl pan purkrabí umříti.“

Po těch řečech kněz Jan dal mírnou odpověď, že pán Bůh všecky věci zná a vidí, pročež když jináče býti nemůže, aby pánu Bohu své věci poručili a to, což na ně přichází, trpělivě nesli, že jest Bůh spravedlivý a spravedliví soudové jeho; ale u prostřed kázně a trestání svého že se smiluje a odpustí jim hříchy, i dá život věčný. A za tím podlé pořádku dobrého služebnosti svaté oltářní konal: předně napomenutí, potom zpověď k otázkám vyslýchal a rozhřešení svaté jim dával, a potom i svátostí velebnou posluhoval. I tu jistě bylo spatřováno, že sám Duch svatý dílo

[1]) pater.

své konal, nebo jako i u jiných srdce všech lkalo k Bohu pro velikou pobožnost, srdečnou horlivost a vážnost k služebnostem svatým.

Toto pak nesluší tuto mlčením pominouti: Pan Diviš Černín, ten ačkoliv býval od mladosti pod obojí, však před tím učiněn byl pod jednou. I ten ovšem, že byl prvé povědom řádů svatých pod obojí přijímajících, neméně než tak jako tito dva pobožnost velikou k svatým služebnostem prokázal, vedlé pana Haranta stál, napomenutí s myslí pozornou bedlivě poslouchal, vzdýchal, k nebi slzavýma očima vzhlídal; když v napomenutí připomínáni byli slibové Boží, příklady milosrdenství Božího nad hříšnými, hotovost Boží k smilování, když se o svátosti velebné mluvilo, že na ní chtěl Kristus pán o milosrdenství Boha otce a svých zásluhách tělem i krví dosvědčiti, a v srdcích věřících skutečně svědčí, že kdo věří tomu, kterýž jej poslal na svět, nezahyne a na soud nepřijde, ale že (hned) z smrti přichází do života věčného: tu se v prsy uhodil rukou pravou, a hlasem, krůpěje slz z očí svých vypouštěje, zvolal: „I já tomu všemu věřím a s tím umříti hotov jsem.“ Ta když slova mluvil, kněz Jan se pozastavil, a potom zase svou řeč konaje, Bohu za to děkoval, a nad tím že jest velice potěšen, oněm i k jiným, že jim pán Bůh dal tovaryše víry, oznamoval. Za tím když kněz Jan otázky činil na tyto dva, ke všemu s nimi odpovídal, z hříchů se zpovídal, víru, že věří míti v samém milosrdenství Božím a v zásluhách jediného spasitele Krista Ježíše odpuštění hříchův i život věčný, vyznával, s nimi klekl, zpověď obecní říkal. Když jiným rukou vzkládáním rozhřešení svaté dáváno bylo, i on přistoupil a hlavy své naklonil, tak že i on rozhřešení svatého dostal,

odkudž jsme všickni soudili, že také i svátosti velebné požívati bude.

Ale když těmto dvěma posluhováno bylo svátostí velebnou, tu on dále na stranu klekl a tak se horlivě modlil, že všechněm přítomným ku podivu bylo. Po posluhování pak svátosti velebné zase k nim přiklekl, s nimi pánu Bohu děkoval, a všeckno s nimi pobožně vykonal (krom samého požívání), až i požehnání svaté přijal. Když pak oni dva pánu Bohu poděkovali, děkovali také panu otci s velikou pobožností, toho také dokládajíce, že již hotovi jsou umříti a duši svou pánu Bohu poroučejí, a že vědí, že jejich spravedlnost a nevinu v den soudný na jevo vynese, a tu potupu, kterouž ponesou, věčnou slávou vynahradí. Tu také pan Černín řekl: „Budiž chvála milému pánu Bohu, že jsem tu přítomen byl, a na to štěstí žádného ku překážce přítomného neměl. Moji milí přátelé, což mám nad vámi srdce potěšené, a jak vám toho srdečně přeji, že jste tak svatě a pobožně duše své opatřili.“ Tu kněz Jan odpověděl: „Však milost Boží i cesta k tomu i vám byla otevřína, a já za jiné jsem neměl, než poněvadž jste se k víře spasitelné v Krista Ježíše přiznali, a i na vyznání vaše z hříchův rozhřešení svaté přijali, že se také k kšaftu Syna Božího přiznáte, a tělo a krev Krista pána na potvrzení té víry přijmete.“ Tu pan Černín odpověděl: „Ovšem že jsem to mohl i měl učiniti, ale —“ A ta slova řek umlkl a v prsy se uhodil, vzdechl a zaplakal. A opět řekl: „Nyní na tom přestávám, co mi pán Bůh podlé těchto mých milých přátel skrze vás dobrého učinil, a věřím pánu Bohu mému, že to ode mně přijal milostivě a dá mi život věčný, tak že se tam s těmito milými přáteli shledám a na věky jeho oslavovati budu.“ Měl naději ještě slo-

ženou v milost lidskou, ale nedošel jí. My pak poněvadž jsme pospíchali zase k jiným, požehnav jich pan otec, odešli jsme, a také hned ve dveřích, jdouce z domu, dva kapucíny jsme potkali. Když pak byla odbyta práce v svatém posluhování, pozůstal kněz Jan u oběda u pána z Michalovic. Byl oběd dosti hojný, ale velmi málo se požívalo, než v svatém rozjímání chvíle ztrávena byla.

Mezi tím vzkázal pan Václav z Budova, aby se u něho kněz Jan zastavil, což i učinil. Po přání[1]) učiněném oznámil pán z Budova, proč jest byl žádostiv přítomnosti jeho, slovy těmito: „Děkuji pánu Bohu, že jest mi to ráčil dáti, abych vás mohl míti a s vámi rozmluviti, a vás za svědka míti a pozůstaviti proti mým utrhačům, z nichž někteří ze zlosti, jiní pak z nevědomosti mne, an ještě živ jsem, začínají pomlouvati, že jsem sobě poslal pro kapucíny, a že jsem nad pravdou Boží poznalou zoufal a k straně antikrista, syna zatracení, k té šelmě babylonské přistoupil. Děkuji i vám, že jste se tak mnoho ponížili, a ke mně přišli, a prosím vás velice, že mé víry a mého svědomí dobrého, kteréž mému pánu Bohu hotov a volen jsem zachovati, svědkem budete. I oznamuji vám, že jsou včera ke mně přišli dva kapucíni, kterýchž jsem se lekl a sám v sobě podivil, ale vzpomena na jejich všetečnost, že jsou potřelého čela jako nevěstka nestydatá, hned jsem na to přišel, co mi chtějí; pročež jsem vyvstal, je přivítal a na příčinu příchodu jejich se dotazoval, a že neuměli česky, latině s nimi jsem rozmlouval. I oznámili mi, že oni z milosrdného skutku mne navštívili. Já se jich ptal, jaký pak milosrdný skutek mně prokázati míní? Tu oni oznámili:

[1]) vinši.

„Ten, abychom vám cestu k nebi okázali.“ Jimž jsem já odpověděl: „V čem a kudy mi ji ukázati míníte, já z milosti Boží cestu znám a jsem tím jist, že mne chybiti nemůže, nebo jest na pevném základu[1]) založena.“ Odpověděli: „Pán (prý) má toliko domnění, že ví a zná cestu k spasení, ale jest na omylu, poněvadž svaté církvi není připojen a v ní oučastenství nemá, a *extra ecclesiam non est salus*, (krom církve není spasení).“ Já jim zase řekl: „Já z žádného domnění jsem neřekl, že vím a znám cestu k nebi, ale z víry srdečné, kterouž mám v mého milého spasitele Krista Ježíše, kterážto víra má základ na písmích Mojžíšových, prorockých, žalmových a apoštolských. Vím také, že krom církve, jenž jest shromáždění věřících na všem světě, není spasení; nebo ona jest koráb Noelův, kdo v ni vchází, ten zachován a spasen bude. Ale povězte vy mi, koho vy a co tou církví rozumíte?“ Odpověděli: „I tu, kterou Kristus pán na Petrovi svatém založil, a která podnes posloupně v náměstcích Petra svatého zůstává a do dne soudného zůstávati bude.“ Na to jsem já jim řekl: „Rozumím tomu dobře, že vy tu církev rozumíte vašeho papeže a kardinály a jiné řeholníky. Ale povězte vy mi, po čem já mám to poznati, že jsou oni a vy s nimi pravou církví Boží?“ Odpověděli: „Předně po posloupnosti; nebo od Petra svatého až posavad vždycky jedni druhých následovali a následují. Druhé po řádích a poslušenství; nebo všickni za jedno jsme a zůstáváme.“ K tomu jsem odpověděl: „To jsou velmi špatná znamení, po kterých bych já měl postoupiti, a papeže s jeho kardinaly za církev pravou znáti. Nebo co se dotýče té posloupnosti,

[1]) gruntu.

jest nejisté, na ní cestu spasení zakládati, nebo seděli na stolici Davida krále svatého i jiní bezbožní králové. jako i Achab; ale že neměli posloupnosti v známosti a poctách Božích, a zavrhli zákon Boží, nemohli slouti věrní náměstkové Davidovi. Tak tito. Nebo ačkoliv toho nemůžete prokázati, aby svatý Petr kdy byl v Římě biskupem, a byste pak i prokázali, toho však neukážete, aby takovou slávu a přednost sobě osoboval, jako váš papež a kardinálové. On o trpělivosti psal, trpěti a v tom Krista pána následovati napomínal, ale papež sám jiné trápí a nic od žádného trpěti nechce. Petr sv. sobě mnoho slova Božího zákona vážil (2. Epišt. 1, 19.), přepevnou řečí svící svítící v temném místě je nazval a osvědčil, že z vůle lidské pravda zákona Božího a proroctví svatá nepošla, ale Duchem svatým puzeni byvše svatí a Boží lidé že mluvívali; ale papež a kardinálové zavrhli zákon Boží, a příkladem Achaba a Farizeův svá ustanovení nad zákon Boží vyvyšují, nimi srdce lidské obtěžují. Co se pak řádův a nech dím raději neřádův, a poslušenství, svornosti a jednomyslnosti vaší dotýče, co jest to divného? však Kristus pán o ďáblích praví, že jsouce zlí a nepřátelé Boží, jsou svorní a nejsou proti sobě rozptýleni. (Luk. 11, 17. 18. Mat. 12, 25. 26.) Ale jak jste vy svorní v učení, to již dávno jest od mnohých vzácných lidí prokázáno. A také sami víte, že podnes papež dominikánův, mnichův a jezovitův o početí panny Marie srovnati nemohl a nemůže. Ale my máme jedno učení, jeden zákon Boží. Jestliže pak u výkladech některým dal pán Bůh světlejší smysl, tím zákon Boží zlý není. A tak páni vizte, že já při církvi té jsem, která má za znamení slovo Božího zákona, té se přidržím, v ní věřím míti

s svatými obcování, hříchům odpuštění, a život věčný v Kristu Ježíši, Pánu našem. Mám za cestu k nebi mého milého spasitele Krista Ježíše, kterýž řekl sám o sobě: Já jsem cesta. (Jan 14, 6.) Pravidlo mám té cesty jeho přepevné sliby, že kdo v něho věří, nezahyne, ale má život věčný (Jan 3, 18.); protož také té se církve přidržeti budu do smrti. O vašem pak papeži to smýšlím, že jest náměstek ďábelský, antikrist, syn zatracení, ta šelma babylonská, kterýž se hle nyní mně a jiným voleným Božím protiví, a v krvi naší má kochání. Protož jděte s ním na věčné zatracení a mně pokoj dejte. Než chceteli se ode mně ještě cestě spasení učiti, já ji vám ukáži.“ Po té řeči bili se v prsy a křižovali se a pravili, že jsou nikdy tak zatvrdilého kacíře a rouhače neviděli, a s tím odešli. A protož prosím vás, buďte mi svědkem před Bohem i před lidmi.“

A potom mluvil o nátiscích činěných podobojím, v tom na „Apologii“ se odvolával a s jinými v řeči srovnal, a tak s námi pobožně se rozžehnal.

Již o pondělku, co činili před smrtí i při smrti.

Po půlnoci na pondělek kněz Jan vstav opět vzal mne a jednoho syna s sebou, a jednoho vojáka ze stráže [1]), která na náměstí [2]) malostranském stála, a jednoho kněze přespolního, šli jsme na radnici [3]) staroměstskou, kdež v neděli před večerem ti páni dovezeni a rozdílnými vězeními

---

[1]) varty. [2]) ryňku. [3]) rathauz.

a strážemi[4]) silnými opatřeni byli. A jak jsme se do radnice[5]) dostali, vešli jsme nejprve do světnice, kdež byli: 1. pan hrabě Joachym Ondřej Šlik, 2. pan Václav Budovec, 3. pan Krištof Harant, 4. pan Fridrich z Bílé a 5. pan Vilím Konecchlumský. Tu nejprve všech požehnal a jim potěšení učinil z slova Božího, a šli jsme, kde byli jiní páni z rytířstva tito: 1. pan Kašpar Kaplíř, 2. pan Prokop Dvořecký, 3. pan Jindřich Otta, 4. pan Bohuslav z Michalovic. Těch opět potěšiv slovem Božím a zpívání jim nařídiv o víře v Krista pána a o smrtelnosti. Šli jsme, kde zůstávali z měšťanův direktorové: 1. pan Valentín Kochan, 2. pan Tobiáš Štefek, 3. pan Krištof Kobr, 4. pan Jan Theodor Sixt, kterémuž život darován, 5. pan Jan Šultys, primas od Hory Kutny, 6. pan Maximilian Hošťálek, primas žatecký. Těch potěšil a nařídil jim zpívání.

Mezi tím pak netoliko tito, ale ve všech pokojích, kde byli ti svatí lidé, ode všech zpívání a modlení pobožná se dála. Učinil také kněz Jan pánům a rytířům napomenutí slova Božího, kteréž se tuto vypouští na ten čas. A když dokonával napomenutí mezi pány z rytířstva, byl odvolán od pánův, tak že mezi měšťany zanechal druhého kněze a dal jemu knížku, z které jim četl potěšené věci. Kázaní pak to založil kněz Jan na slovích ze Zjevení sv. Jana 14, 13. těchto: „Blahoslavení od této chvíle mrtví, kteří v Pánu umírají; Duch zajisté dí jim, aby odpočinuli od prací svých.“ Vedle kterýchžto slov ukazoval, že trojím spůsobem lidé živi jsou i umírají. První, že živi jsou bez víry v Krista pána, spasení své ne v jeho dostiučinění, ale v jiných smyšlených věcech proti

[1]) vartami. [2]) rathauzu.

zjevnému slovu Božímu zakládajíce: pročež takoví že také bez pána Krista umírají, a smrt takových že jest nejhorší. (Žalm 33.) Druzí, že živi jsou u víře v Krista pána, v něm samém odpuštění hříchův i život věčný a všeckno své potěšení v životě i v smrti mají, a z té víry pobožné a šlechetné obcování vedou: ti také že v pánu Kristu blahoslaveně umírají a odpočinutí věčného docházejí. Třetí že jsou, kteří pro pána Krista a vyznání i zastávání jeho svaté evanjelické a samospasitelné pravdy protivenství, soužení, nepravé nářky, i smrti ohavné podnikají: ti že také jako věrní mučedlníci Boží pro Pána umírají, a smrt takových že jest předrahá před obličejem Božím. (Žalm 115.) Ten pak dvojí poslední spůsob života a smrti na ty poctivé pány obracel, a aby sobě to přivlastňovali, že oni jsou ti, kteří v pánu Kristu i pro pána Krista umírati budou, mnohými důvody toho dokazoval, a jim ku potěšení proti té smrti čtyry věci předložil:

1. Řízení Boží, kteréž se neděje vedlé vůle naší, ale vedle vůle Boží. Vůle jejich že jest byla, pravdy Boží a svobod mečem obhajovati. Ale vůle Boží tak že ty věci řídila, aby oni toho obhajování pravdy evanjelické a stálosti vylitím krve své od meče na sobě dokázali, a protož když se nezvedlo vedle vůle jejich, aby se vůli Boží trpělivě poddali.

2. Příklady svatých prorokův, apoštolův, vyznavačův a mučedlníkův; poněvadž jsou jich následovali v vyznání a obhajování pravdy, aby jich následovali i v trpělivosti, chtějí-li jich následovati i v slávě skrze Krista Ježíše.

3. Uložením Božím, že jakož jim tak i jiným všem lidmə uloženo jest jednou umříti, a potom bude soud.

4. Odplatou hojnou života nebeského.

Ty pak věci kněz Jan důvody Písem svatých i historiemi zákonními a církevními tak obšírně (a zvláště mezi pány z rytířstva) vysvětloval, že odtud znamenitého potěšení nabyli, a tím trpělivěji k té smrti se měli. Mezi tím pak co jest který tak obzvláštního propověděl, tuto se položí.

A předně o panu hraběti Šlikovi. Když kněz Jan Rosacius zase od pánův z rytířstva a od měšťanův se navrátil, a přišel kde páni byli, šel ku panu hraběti Šlikovi a řekl mu: „Pán Bůh rač Vaši milost těšiti svým svatým Duchem a posilniti, abyste tu smrt mile podstoupili, a duši Vaší milosti rač sobě přijíti.“ Na to pan hrabě odpověděl: „Děkuji vám, můj milý pane otče, z tak pobožného a svatého přání [1]). Dal mi to pán Bůh, že se nic té smrti nebojím; nebo když jsem se směl opříti jednou antikristu, a slávy Boží a čistého náboženství zastávati, smím také svou smrtí té stálosti při pravdě Boží dokázati. Já nyní jsem na soudu světa, čekaje smrti časné, ale ti, kteří nás soudili, musejí státi na hroznějším soudu toho, kterýž bude spravedlivěji souditi.“ Více kněz Jan nemluvil s panem hrabětem, nebo byli u něho němečtí kněží, kteří nepochybně o jeho i jiných stálosti oznámiti nepominou. Nicméně proti utrhačům lživým a pravdě Boží odporným toho doložiti musím: Po smrti těch poctivých lidí pošlo lživé utrhání, jako by pan hrabě opilý býti měl i někteří jiní; a to ovšem odtud pošlo, že jsou tak zmužile a bez strachu umírali a tak ochotně se svláčeli, jako by na nejpěknější lože k odpočinutí se oddati měli. Ale křivda před živým pánem Bohem všem se dála, a toho jest důvod

[1]) vinše.

tento: Bylo posláno pro půl žejdlíka španělského vína přede dnem, proto že pan hrabě teprva přede dnem v pondělí svátosti velebné požíval. A když bylo po posluhování asi po hodině, již mezi čtvrtou a pátou hodinou, řekl pan hrabě Šlik: „Myslím (prý) na to, že se tak s námi dají katovati, kéž mi ale ty ruce při těle nechají." Na to odpověděl pán z Bílé: „I pane hrabě, což to chce býti? a ty nejzmužilejším jsi se zdál býti, i dokažiž té zmužilosti nyní; nebo byť nás, když budeme bez duše, na kusy rozsekati dali, již nic cítiti nebudeme, a byť těla naše po kusu rozházeli anebo rozvěšeli, všeckno to náš milý Spasitel v den soudný shledá a s duší spojí, a dá nám tělo zase oslavené." Opět po chvíli řekl pan hrabě: „Co (prý) velmi žízním." Řekl mu zase pán z Bílé: „I však jest zůstalo po posluhování částka vína, napi se." Odpověděl: „Již nebudu píti ani jísti. O tom pokrmu a nápoji, kterého jsem nyní požíval, půjdu na svatbu toho beránka Božího Krista Ježíše; nebo jsem tím jist, že nám v nebi strojí kalich věčného potěšení."

A tak pekelná křivda činí se těm poctivým lidem, jako by opilí byli. Pán Bůh ví, žeť jest žádný nápitku[1]) žádného nápoje, krom požívání velebné svátosti neudělal. A v tu chvíli povědíno nám, že se pěkná duha na obloze nebeské ukázala. I šli jsme ven a viděli jsme tu duhu velmi pěknou a světlou, což s podivením bylo; nebo před tím dnem, ani tehdáž, ani potom na druhý den nepršelo, a tak jsme soudili, že pán Bůh znamení milosti své ukázal těm poctivým pánům, o čemž když jim oznámeno bylo, tím se nemálo všickni potěšili. Mezi tím dva jezoviti, kteří tam po radnici[2])

---

[1]) trunku. [2]) rathauze.

celou noc semotam od jedněch k druhým chodili, (avšak žádného neodvedli od Krista,) přistoupili ku pánu z Budova a mluvili s ním latině, a vydělali opět jako oni kapucíni. I pravili: „My vidíme, že pán dobře se učil a prospěl v umění; my bychom rádi duši jeho vyzískali k spasení, a tudy skutek milosrdný jemu prokázali.“ Jimž odpověděl: „Milí patres, vy že byste mou duši rádi vyzískali k spasení? Anobrž raději já bych vám přál, abyste vy o svém spasení tak mnoho věděli a ním jisti byli jako já. Chvála milému pánu Bohu, ním pro mého milého spasitele Krista Ježíše ujištěn jsem.“ I odpověděl na to jezovita: „Nechť pán tak mnoho svým spasením se nechlubí, a sám sebe marným domněním ať nesvozuje; nebo praví Písmo, že žádný neví v tomto životě, v milosti-li Boží, či v hněvě zůstává.“ Odpověděl pan Budovec: „I toliž jest ten milosrdný skutek, a duši mou chtíti vyzískati k spasení? a vy raději přivésti mne usilovali byste k zoufání, kdybych já z milosti Boží nebyl u víře spasitelné v Krista Ježíše tak silně a dobře utvrzen. I však to písmo samo v sobě se vysvětluje, co se s ním míní, totiž, že neví člověk, kdy zde v tomto světě pán Bůh jemu milostiv jest, totiž kdy jej milostí a jakou slávou nebo bohatstvím obdaří, a zase kdy svým hněvem a pomstami časnými pro hříchy jej navštíví. Ale nerozumí se tím písmem, abychom jsouce zde na světě živi, neměli věděti a ujištěni býti svým spasením. Nebo kdybychom nebyli jisti spasením a odplatou života věčného, čím bychom se zde v zármutcích těšili? proč bychom pro slávu a pravdu Boží protivenství a soužení i tu smrt podstupovali? Syn Boží praví: Kdo věří ve mne, nebude odsouzen; ale kdo nevěří, již jest odsouzen. (Jan 3, 18.) I co jest jiného věřiti, než uji-

štěnu býti pro Krista a jeho zasloužení svým spasením. A zase co jest jiného pochybovati o spasení, než nevěřiti a k odsouzení jíti. Jináče svatý Pavel smýšlel a učil nežli ty, jezovite. On napsal v 2. Tim. 1, 12.: „Vím komu jsem uvěřil, a jist jsem tím, že mocen jest, toho což jsem u něho složil, ostříhati až do onoho dne.“ A opět v 2. Tim. 4, 8.: „Vím že jest mně připravena koruna spravedlnosti.“ Tu ten černý jezovita vskočil v řeč a řekl: „I to (prý) svatý Pavel o sobě pravil a ne o jiných.“ Ale pán z Budova zase s hněvem řekl: „Není pravda; nebo hned za tím dokládá: A netoliko mně, ale i všem, kteří očekávají příští jeho. — Ale poněvadž tím písmem chcete jíti, že neví člověk, v tomto životě v milosti-li Boží či v hněvě zůstává, povězte mi, kde to psáno stojí?“ I odpověděl jezovita: „I píše to (prý) sv. Pavel.“ A tu opět selhal, a pán řekl: „Medle, (prý) kde to píše?“ Odpověděl jezovita: „Ni fallor, (jestli se prý nemýlím) k Timoteovi a nebo k Titovi.“ I tu pán z Budova jej ulál a řekl: „Osle, chceš mne učiti cestě spasení, a nevíš kde v Zákoně to špatné slovíčko položeno jest. Protož jdi ode mně, satane, a nepokoušej mne více.“ I šli od něho.

Po těch řečech šli jsme zase mezi pány z rytířstva, a málo tam pobyvše, udeřilo pět hodin na půl orloje, a v tom na hradě pražském z kusu bylo udeřeno. I pravili nám potom pan Harant a pan Konecchlumský, když pan hrabě Šlik uslyšel to vystřelení, řekl: „To jest heslo, a na mně pořádek, *at tu Domine noster Jesu Christe, miserere nostri.* (A ty, náš pane Ježíši Kriste, smiluj se nad námi.)“ A v tu chvíli císařští rychtářové přišli mezi pány a oznamovali, že jest hodina

popravy[1]), aby hotovi byli, a na koho voláno bude, ten aby šel. Jakož pak hned za nimi přišli městští rychtářové a volali.

Nejprvé na pana hraběte Šlika, s kterýmžto šli čtyři němečtí kněží. A když pan hrabě dolů se schodu scházel, tu dva jezoviti stáli, z nichž jeden sloul Sedecius, ten panu hraběti řekl: „*Domine comes, recordare adhuc.* (Pane hrabě, rozpomeň se ještě.)“ Ale pan hrabě spěšně odpověděl: „*Jam me faciat missum.* (Již mi dej pokoj.)“

Za ním bylo voláno na pána z Budova. Ten s sebou žádného kněze nevzal. A mezi tím pan Harant pro kněze Jana poslal, aby k němu šel, že již na něho pořádek přichází. A když jsme přišli k němu, naříkal na svou nevinu, že mu se křivda děje, avšak on to že pánu Bohu poroučí a na ten soud spravedlivý Krista pána že se odvolává. A mezi tím prosil a zavázal kněze Jana, aby oznámil paní jeho tyto věci: Předně, že ji napomíná, aby při náboženství byla stálá. Nebo já vím tak mnoho, že jest velmi vrtkavá a nestálá, a dokud vy budete na Malé straně, ať se vámi spravuje. Připomeňte jí to, že jsem já mnohé země projel a i v náboženství mnoho přehlídl a zkusil, a naposledy jsem nic jiného nenašel, než to, že v samém milosrdenství Božím a v zásluhách dostatečných jediného spasitele Krista Ježíše hříchům odpuštění i života věčného docházíme, a v té víře hotov jsem umříti. A jsem tím jist, že dnes mého milého Spasitele tváří v tvář viděti a s ním se všemi svatými toho života požívati budu. Jestliže má milá manželka setrvá u víře pod obojí, nech sobě to jistotně zaslibuje, že se se mnou v slávě nebeské shledá. Pakli nesetrvá, nechť se

[1]) exekucí.

tím marně nekojí. — Druhé, řekněte jí, prosím, ať s poddanými mírněji nakládá, robot jim nepřivětšuje, ale raději chudé poddané ať podporuje[2]) a jim platy a roboty odpouští. — Třetí, strany mých dětí, tu že jí dostatečně poroučím a vůli mou poslední oznamuji, že tomu nechci, aby jim za učitele[2]) jezovitu, anebo koho koliv pod jednou jednala; nebo já vím, že by je tím suptylným jedem antikristovým nakvasili, z kteréhož by mládež ne tak snadně vyjíti mohla. Ale ať jim pod obojí dobré lidi za učitele[3]) jedná, a toho doložte, jestliže její nedbanlivostí anebo původem který z mých dětí převeden bude, že na ni v den soudný budu pánu Bohu žalovati, a z toho pánu Bohu že hrozný počet vydati musí. A k tomu i toho doložte, aby mi syny napomínala, dá-li jim pán Bůh zrůst šťastný, aby věděli, jakým pánům sloužiti. A že nechť pana děda, který přes 40 let domu rakouskému sloužil, i mne, kterýž jsem od mladosti též císařům platně sloužil, za příklad vezmou, co jsme sobě na domu rakouském vysloužili, a jakou já odměnu za své platné služby beru. A co vás tu prosím, to také jsem jí napsal. Ale více snad na vaše předložení než na mé psaní učiní."

To kněz Jan skutkem vykonal, ale jináč se děje. Potom s vzdycháním pan Harant i toho doložil: „Ach můj milý Bože, jaké země jsem projel, v jakých nebezpečenstvích býval, za kolik dní jsem chleba nevídal, pískem jsem se jednou zasypal, a ze všeho mi můj milý pán Bůh pomohl. A nyní v své milé vlasti nevinně musím umříti. Odpustiž pane Bože mým nepřátelům." A v tom zavoláno bylo na něho. A rozžehnavše se, šli

[1]) fedruje. [2]) praeceptora. [3]) praeceptory.

jsme až na to zarmoucené lešení[1]) a jatku[2]) antikristovu.

Toto pak tuto za slušné poznamenati jsem uznal, že když na koho z těch svatých lidí a Božích mučedlníkův zavoláno bylo, tu k velikému podivu rozžehnání pěkné, až srdce v nás plesalo, se dálo, nejináč, než jako by na kvas[3]) aneb na ňákou kratochvíl jíti se strojili. Ti kteří odcházeli, těm kteří po nich zůstávali a také smrti očekávali, v ten smysl i jináče, pěkněji než se to pamatovati i vypsati může, mluvili: „Nu, moji milí přátelé, požehnej a ostříhej vás tu pán Bůh. Dejž vám potěšení Ducha svatého, trpělivost a zmužilost, abyste toho, že jste Boží cti zastávali, srdečně a udatně i při této smrti na sobě dokázali. Já vás předcházím, abych uzřel prvé slávu Boží věčnou, slávu našeho milého Spasitele, ale dočkám vás hned za sebou. Již nám této hodiny pomine žalost vezdejší a nastane radost nová, srdečná a věčná.“

Tu zase odpovídali ti, kteří pozůstávali: „Požehnejž vám také pán Bůh té cesty, pro nevinnou smrt Pána našeho Ježíše Krista; pošliž anjely svaté své vstříc pro duši vaši. Předejdětež nás k té nebeské slávě, my vás také následovati budeme, a jsme tím jisti pro toho, v koho jsme uvěřili, Krista Ježíše, že se tam dnes všickni shledáme, a s naším milým Spasitelem, s anjely, i se všemi volenými Božími radovati budeme.“ Tak a jináč jistě mnohými pěknými slovy se rozžehnávali.

A jda cestou i přijda na místo, kdež mučedlnictví přijímali, potěšení od kněze Jana s velikým srdečným potěšením slyšeli a brali, a zase

[1]) theatrum. [2]) šlachtu. [3]) pankét.

takové odpovědi dávali, že nemohl kněz Jan připomenouti Písma svatého, aby než odpověděl, zase jiného Písma svatého nepřivedli. Na tom lešení popravním [1]) tak zmužilí byli, že strachu na sobě neukázali, znamenitou pamět na sebe měli, tak horlivě se modlili a pánu Bohu poroučeli, že nám to všechněm přítomným ku podivu bylo. A to jsme viděli, že nejednou rychtářové slzy z očí pustili. A kdyby byli nedali tak silně bubnovati, a mohli ti vzácní lidé slyšáni býti, jistě bylo by mnoho lidí, i nepřátelů k pláči přivedeno. Když jsme se pak zase zpátkem vraceli mezi jiné na radnici [2]), a o horlivosti a zmužilosti vypravovali, pravili: „Chvála pánu Bohu, pane Bože, dejž i nám to potěšení Ducha svatého, a obdař nás takovou zmužilostí.“

Ale nechť již cestu a slova obzvláštní vypravuji těch vzácných lidí.

Pan Harant jda ze světnice řekl: „V tebeť jsem pane Bože můj od mladosti mé doufal, nedejž mi na věky zahanbenu býti.“ A za tím s knězem Janem modlitbu říkal, až přišli na lešení popravní [3]), a tu hledě do nebe zvolal: „V ruce tvé, pane Ježíši Kriste, poroučím duši mou,“ a svleka se z kabátu klekl, a opět po knězi Janovi hlasitě (do nebe hledě) volal: „V tebeť jsem pane Bože můj od mladosti mé doufal, věřím a tím jsem ujištěn, že mne pro smrt ohavnou syna svého a spasitele mého Krista Ježíše po tomto zahanbení časném věčným oslavením poctiti ráčíš. A protož v ruce tvé, Bože, poroučím duši mou, neb jsi ji vykoupil, ó Bože pravdy. Pane Ježíši Kriste, synu Boha živého, přijmi duši mou,

---

[1]) theatrum. [2]) rathauz. [3]) theatrum.

toběť ji poroučím ó pane Ježiši Kriste!“a v tom sťat byl a život zemský bídný v slavný a nebeský proměnil. I ten kat, že pod obojí byl, dal pozor na to, že v modlitbách jim překážky učiniti nechtěl, ale čekal času, až smysl modliteb dokonán byl.

Po něm voláno bylo na pana Kaplíře. Tu prvé než na něj voláno bylo, povídal, že to své bídné tělo v noci na polštář položil. „Ale (prý) jakýť jest můj sen mohl býti? Zdřimnul jsem, zdálo mi se, že ke mně dva anjele přišli a otírali tvář mou rouchou velmi pěknou, a napomínali mne, abych se spěšně strojil jíti s nimi.“ A doložil: „I věřímť mému pánu Bohu, že ne ve snách, ale v skutku je mám přítomné, a s nimi má milá duše že půjde do nebeské slávy. Potom jsem sám s sebou zkoušku [1]) měl, a vždy na to jsem přišel, že milost Boží jest větší nežli všeho světa prohřešení, a zásluhy Krista pána, mého milého Spasitele, tak dostatečny, byť hříchové naši nad počet písku mořského byli rozmnoženi, žeť nám prospívají k shlazení jich všech a k spasení; neboť onť jest litostivá oběť za hříchy naše. A protož jsem se již cele odevzdal mému milému pánu Bohu, nechť přijde hodina smrti kdy chce, hotov jsem poručiti mou duši jemu, a věřím, jak ta má šedivá hlava se mne spadne, že ji můj milý Spasitel do nebeské slávy přijme, však jsem se již toho světa dosti jako lžicí nasytil.“ Když pak na něj zavoláno bylo, řekl: „Ve jméno Boží, však na to žádostivě očekávám.“ A hned vstal a rozžehnav se s jinými, šel a zvolal: „Pane Bože, buď mi milostiv v tuto mou poslední hodinu, a

[1]) examen.

posilniž mne nebohého starce, abych mohl na to divadlo dojíti, a duši svou tobě poručíc bez strachu blahoslaveně umříti." A jda zamotal se, nebo pro starost sotva nohy zdvihal. Tu řekl k knězi Janovi: „Můj milý pane otče, prosím vás, neostýchejte se mně, nechť na vás ruku vložím, abych mohl s těch schodů sejíti pěkně; nebo kdybych spadl a hlavu srazil, nepřátelé moji by řekli, že jsem sobě zoufal. Když mám býti za divadlo světu, nechť jsem, an můj milý Spasitel potupu větší trpěl pro mne, i já rád trpěti chci tu smrt pro slávu jeho, nebo jsem té obhajoval a zastával." A tu kněz Jan vzal jej za ruku a vedl a modlitbu s ním říkal. A když jsme přišli na popravní lešení [1]), tu opět stoje modlil se hlasitě, a potom velmi těžce klekl, nebo mu kněz Jan pomáhal i druhý kněz. Byl pak prosil kněze Jana, aby řekl katu, aby když již klekne nemeškal títi, proto aby nepadl do mdloby, nebo klečeti nemohl dlouho. Ale že shrbeně klečel, nechtěl kat títi. I dávali návěští rychtářové knězi Janovi, aby ho napomenul, aby rovněji klečel. I řekl kněz Jan: „Pane Kaplíři, poněvadž jste již duši ráčili pánu Bohu poručiti, račte také tu vzácnou šedivou hlavu pánu Bohu dáti, a k nebi ji zdvihnouti a zvolati." I řekl pan Kaplíř: „Ve jméno Boží." A tu zdvih hlavu mocí, volal: „Pane Ježíši Kriste, v ruce tvé poroučím duši mou, přijmi ji ve své svaté ruce, ó pane Ježíši Kriste!" A tu ten starý život bídný, s kterým sobě zde na světě stýskal, blahoslaveně dokonal a v lepší nebeský jej proměnil. A jistě jest blahoslavenou korunou v nebi korunován.

Po něm byl volán Pavel Dvořecký. Ten

---

1) theatrum.

o domu rakouském připomínal, že jsou mnoho zlého království českému činili, a co dále jak činiti míní, že se vidí. A potom paní manželce své i synu vzkázal, aby při víře byli stálí. Když pak na něj bylo zavoláno, hotov jsa řekl: „Nu chvála pánu Bohu, nechť se jeho svatá vůle děje, jemuť jsem živ byl, jemuť také umírám. Ale jakož jest můj milý Spasitel umřel i z mrtvých vstal, aby nad živými i nad mrtvými panoval: věřím, že duše má jemu živa bude, a tělo mé zase že v den poslední vzkřísí a k tělu jasnému a slavnému svému je podobné učiní.“ A za tím modlitbu říkal. A když jsme přišli na místo, obrátil se k pavlači kde byli císařští rychtářové, a řekl: „Pověztež tomu císaři, že já nyní stojím na jeho nepravém soudu, ale on státi musí na hrozném a spravedlivém.“ Ale že tak silně se bubnovalo, s těžkostí byl od nich slyšán. Pročež napomenut jsa od kněze Jana, odvrátil se a šel k místu, kde kleknouti měl, a rozstrojil se. Mezi tím spatřiv na hrdle svém měšeček, jej s hrdla sňal, a tu přístojícímu jednomu groš nevelký zlatý, na němž korunování krále Fridricha památka byla vybitá, z něho dal a řekl: „Přísahou vás zavazuji, když můj milý král Fridrich zase dosedne na stolici královskou, dejte mu ten groš a řekněte, že jsem jej na hrdle svém až do smrti pro lásku, kterouž k němu mám, nosil, a pro slávu Boží a pro něho že rád krev svou vycezuji a umírám.“ A tu klekl a poroučeje duši svou pánu Bohu, právě když ta slova zvolal: „Pane Ježíši Kriste, smiluj se nade mnou a přijmi duši mou!“ blahoslavené skončení vzal a do nebe se dostal.

Po něm byl volán pán z Bílé. S tím byli němečtí kněží.

Po něm byl volán pan Otta. Ten prvé než

byl volán, ta slova promluvil: „Nu milý císaři, utvrdiž trůn svůj naší krví; než jak z toho budeš pánu Bohu odpovídati v den soudný, to ty zvíš. Býval jsem mezi barbary, a takového tyranství jsem neviděl, ani o něm neslyšel, co o nás čteno bylo: aby nás čtvrtili, hlavy jinam, čtvrti jinam vystrčili. Ale nechť jest jak chce, byť pak hlavy mé sobě nechali, jednu čtvrt do Turek, druhou do Španěl, třetí do Říma a čtvrtou za moře poslali, věřím já mému milému Spasiteli, že to všeckno v den soudný shledá, a mne zase obleče koží mou, a učiní tělo mé oslavené, k tělu jasnosti slávy své podobné, a dá mi očima mýma vlastníma sebe viděti, ušima slyšeti, ústy chváliti, a s sebou na věky srdci mému se radovati.“ Když jsme se vrátili od vyprovázení pana Dvořeckého, a mezi tím pána z Bílé němečtí kněží vyprovázeli k smrti, tu pan Otta, jak jsme vešli do pokoje, jako vytržený z mysli skočil se stolice na které seděl, a řekl: „Můj milý kněze Jene, což vás rád vidím, abych vám s velikým potěšením pověděl, co jest mi se stalo. Sedl jsem na tu stoličku, a počal jsem tesklivě na to mysliti, že jsem správce žádného nemohl míti, který by mi svátostí velebnou posloužil. A litoval jsem toho i lituji, že jsem vás k sobě nepovolal; nebo vás od mnoha let znám a vždycky všecko dobré jsem o vás slyšel, i při vás viděl, że jste dobrého svědomí člověk. A v tom přemyšlování jsem zdřimnul. I věřte mi, že jest mi se ukázal můj Spasitel a řekl mi: Dosti máš na mé milosti, nebo já tebe krví svou očišťuji. A v tom na mé srdce krůpěji krve že jest pustil, a já v tom se schytil. A věřte mi, že mne čistě na srdci chladí a občerstvuje, cítím to patrně. Ach děkuji tobě, můj milý Spasiteli, že jsi mne tak potěšiti a o tvé mi-

losti a odpuštění mých bříchů ujistiti ráčil. Nyní vím a poznal jsem, co jest to v příčině bezelstné a v nemožnosti: „*Crede et manducasti* (věř a požíval jsi)“. Ej již se nic nestrachuji té smrti, rád vesele umru, a vás, můj milý pane otče, prosím, prokažte mi to milosrdenství, neopouštějte mne, a když na mne voláno bude, vyprovoďte mne a připomínejte mi sliby Boží ku paměti, kdybych se ňak příliš lekl, však vám to pán Bůh odplatí, i vašim dítkám dá své svaté požehnání.“ I zakázal se kněz Jan, že to rád srdečně učiní. A v tom bylo na něho voláno. I řekl mu: „Pojďtež se mnou, pane otče.“ I šli jsme, a kněz Jan řekl: „Nu, okázal se vám milý Spasitel nyní v vaší dřímotě, těšte se, že i hned duše vaše bude jej viděti ne v dřímotě, ale tak, jakž jest v své slávě a jasnosti.“ Odpověděl: „Můj milý pane otče, jsem tím jist, žeť nyní vychází s anjely svými vstříc duši mé, aby ji vzal na svatbu svou věčnou, tamť s ním budu ten kalich nový radosti a potěšení píti až na věky, a vím, že mne ani ta smrt neodloučí od něho.“ I říkal za tím s knězem Janem modlitbu. A když jsme přešli radnici [1]) a vycházeli ven ze dveří na schůdky k popravnímu lešení [2]), zdvihl oči k nebi a vytrhna se z modlení zvolal: „Ach vidím nebe otevřené,“ a zdvihna ruku okazoval a řekl: „Podívejtež se, prosím vás, tamto, hle tamto.“ I pohleděli jsme a viděli jsme mezi pošmournými oblaky velmi jasný kus nebe jako slunce, právě nad námi, v tom místě, kde toho času slunce o polednách bývá, tak že nemohli jsme do toho místa pro jasnost hleděti, ješto tehdy sotva dvě anebo tři hodiny na den byly.

---

[1]) rathauz. [2]) theatrum.

I spatřivše to, vyšli jsme na to popravní lešení [1]). A jakž přišel k tomu místu, kde kleknouti měl, na stranu pravou padl na tvář, a tak leže tiše se modlil, asi co by po třikráte modlitbu Páně „Otče náš“ mohl vyříkati, a potom vstav svlékl kabát, a kněz Jan s ním modlitbu říkal: „V tebeť jsem, pane Bože můj, od mladosti doufal,“ atd.

A když již klekl, kněz Jan počal jako s jinými říkati: „V ruce tvé, pane Bože, poroučím duši mou.“ Tu on sám dokládal: „Pro Ježíše Krista a jeho smrt nevinnou smiluj se nade mnou, a přijmi mne k věčnému oslavení.“

A v tom také vstoupil z země bídy, pláče a smrti do domu živých. Ač pak on za to měl a toho se nejvíc bál, že tělo jeho bude na čtvero rozděleno, ale nestalo se toho, nebo bylo pochováno od přátel jako i jiných.

Za ním byl volán pan Diviš Černín, s nímž šli dva jezoviti. Na popravním lešení [2]) pak padl na tvář a modlil se tiše, a vstana, duši svou Bohu poroučeje bez milosti sťat jest.

Po něm byl volán pan Konecchlumský. Ten před tím na svou nevinu velice naříkal, avšak také znamenitě potěšenou mysl měl. Slovem [3]), my kteří jsme přítomní byli, mnohem mysl i srdce naše nad smrtí jejich zarmoucenější a truchlivější jsme měli nežli oni. I byla jemu paní Chuchelská po knězi Janovi vzkázala, že ho prosí, aby jim odpustil, co jsou proti němu provinili, i oni jemu že všecknо odpouštějí. Což když uslyšel řekl: „Já jsem včera, maje přijímati svátost velebnou, pánu Bohu a vám se ohlásil, že všechněm nepřátelům mým odpouštím. Než prosím vás,

[1]) theatrum. [4]) theatrum. [3]) summou.

řekněte jí zase, ať se oni pánu Bohu modlí, aby jich Bůh pro mne netrestal, nebo oni jsou příčina mé těžkosti. Já vím, odpustí-li jim Bůh věčně, že je časně trestati bude; pročež ať trpělivě nesou od pána Boha trestání časné, a za odpuštění věčných pokut ať pánu Bohu pilně se modlí.“

I když na něho voláno bylo, řekl: „Půjdu, abych umřel, a nevím proč? Pane Ježíši Kriste, který jsi nevinně pro hříchy naše umřel, dejž mi umříti smrtí lidí spravedlivých a přijmi duši mou v tvé svaté ruce.“ A za tím pokorně s knězem Janem pánu Bohu se modlil, a duši svou pánu Bohu poroučel, a tak i svatě život svůj dokonal.

Potom za ním volán byl pán z Michalovic. Ten před tím předešlou řeč, že by nechtěl života přijíti a na kanceláři zase býti, opakoval, jakž o tom výše jest oznámeno. A s znamenitou srdečnou myslí k té smrti se hotovil a radostí věčnou se těšil, a velmi pěkně o životu věčném rozmlouval. Ale když voláno bylo prvé na jiné než na něho, pozarmoutil se a řekl: „I pane Bože, což se to děje, však víš, že jsem se tobě cele odevzdal, nemeškej, povolej a vytrhni mne z toho zlořečeného světa k své věčné a nebeské slávě.“ A když již na něj voláno býti mělo, kněz Jan s námi napřed přišel a řekl mu: „Nu pane z Michalovic, poněvadž tak horlivě a srdečně ku pánu Bohu a k té nebeské slávě pospícháte, již nyní na vás voláno bude, dejte sobě dobrou mysl a poručte se pánu Bohu.“ I odpověděl: „Chvála milému pánu Bohu! Děkuji tobě, můj milostivý pane Bože, že jsi mi mou poslední hodinu oznámiti, a že již s tím světem mám rozdělen býti, a k mému milému Spasiteli připojen býti.“ A tu po knězi Janovi vzkázal své paní manželce, aby pro jeho smrt přílišně se nermoutila, on že ji pánu

Bohu poroučí a tím jist jest, že ji pán Bůh s dítkami živiti a opatrovati bude, a že se s ní po smrti jistotně shledá v slávě nebeské. A tu řekl: „Pojďmež ve jméno blahoslavené a nerozdílné Trojice svaté.“ A v tom přišli rychtářové, i šli jsme. I řekl mu kněz Jan: „Můj milý pane z Michalovic, toužili jste po té věčné slávě, již se nyní těšte a radujte, žeť náš nejmilejší Spasitel na duši vaši s anjely svatými očekává, a naplní nyní to, co slíbil: Neopustím vás sirotků, ale přijdu a poberu vás k sobě samému, abyste kde jsem já, i vy byli.“ A než ta slova kněz Jan dobře pověděl, s veselou tváří jakoby se pozasmál, řekl: „Věřím, věřím tomu cele; nebo netoliko slíbil, že pro nás přijde a neopustí nás, ale i toho doložil: Otče, chci kde jsem já, aby byl i služebník můj, a aby viděl slávu mou, kterouž jsem měl u tebe prvé nežli svět byl. A poněvadž jest Bůh otec s svým milým synem jedné vůle, a syn jeho milý chce, abychom spaseni byli, i beze vší pochybnosti se to stane, a s touť důvěrností pospíchám k té smrti, abych toho tím rychleji došel.“ I šli jsme dále až na místo, kdež hned se svláčel, a zříkaje modlitbu s knězem Janem stoje: „V tebeť jsem, pane Bože můj, od mladosti mé doufal, a t. d.“ klekl a volal: „V ruce tvé, pane Ježíši Kriste, poroučím duši mou, nebo jsi ji vykoupil, ó Bože pravdy, přijmiž ji ó pane Ježíši Kriste!“ A tu vzal skončení blahoslavené, a k čemu pospíchal toho došel, že již vidí slávu Kristovu a požívá jí.

Potom volán byl pan Kochan. Co se dotýče měšťanův, jistě znamenitá rozmlouvání mezi sebou měli, a o smrti i o životu věčném se těšili. Pan Kochan prvé nežli povolán byl, velice pěkně ta slova rozjímal: „Naše obcování jestiť v nebesích, odkudž i spasitele očekáváme Krista Ježíše,

kterýž promění toto tělo naše ponížené, aby bylo podobné k tělu jasnosti slávy jeho, podle mocnosti té, kterou jest mocen i všeckny věci podmaniti sobě.“ A tu pravil, že věřící lidé na světě nejsme než jako stín, ale obcování naše i v té zdejší bídě že jest v nebi, a poněvadž mysl věřících dokud jsme živi na světě tím poctěna jest, že obcování má v nebi, jisté jest, že i duše naše po smrti obcovati bude v nebi, tělo pak naše, ač jest ponížené, však se těšíme, že bude zase oslavené. A když zavoláno bylo na něho, chtěl svého syna s sebou k smrti vzíti, aby viděl skončení jeho. Ale kněz Jan zbránil toho, pročež pan Kobr služebníka svého odpustil, že vzal zase šaty jeho a ošetřil jej. A tu jsa zavolán, rozžehnav se s jinými, šel a tato slova pravil: „Můj milý Spasitel pověděl před svou smrtí: Duch jest hotov, ale tělo nemocno. Ale posilniž mne můj milý pane Bože, a dej mi ať to údolí strašlivé smrti překročím, a přivediž mne do země živých, nebo víš, že jsem tebe a pravdu tvou miloval.“ A za tím verš poslední z žalmu 16. říkal takto: „Veřím, že mne na cestu k věčné radosti vedeš sem pane bez meškání, bych se těšil již v ustavičnosti v přeradostném tváři tvé spatřování, po pravici tvé se vší svatou říší užívaje na věky tvých rozkoší.“ A tu jda modlil se s knězem Janem vesele, a přijda na popravní lešení [1]) sám říkal slova Simeonova: „Nyní propouštíš Pane služebníka svého v pokoji, nebo jsou viděly oči mé spasení tvé, které jsi připravil před obličejem všech národů.“ A tu klekl a hlasitě volal latině: *„In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum; redemisti me, Deus veritatis!“* to jest: „V ruce

---

[1]) theatrum.

tvé, Pane, poroučím ducha mého, vykoupil jsi mne, Bože pravdy!“ A vida kněz Jan, že ještě mohl některé slovo zvolati, volal s ním: „Smiluj se nade mnou, beránku Boží pane Ježíši Kriste! přijmi duši mou.“ A tu přijal odplatu u světa žalostivou, ale před Bohem slavnou.

Po něm voláno bylo na pana Štefka. Ten prvé než povolán byl, s velikou pokornou myslí promlouval nemnohá slova; nebo když slyšel od jiných, buď kněze Jana slova potěšená o smrti a o životu věčném mluviti, ruce spínal a očí k nebi zdvihal, a sobě sliby Boží přivlastňoval, a jim se důvěrně těšil. A mezi jinými slovy tato pověděl: „Můj milý pán Bůh mi ráčil dávati všecko dobré na tom světě, ale nyní mi dává píti kalich utrpení. Jsem tím jist, že to činí k mému dobrému, abych skrze žalostivou a ohavnou smrt tou ouzkou cestou přišel do království nebeského. Jáť jsem sice nezasloužil na jeho Božské milosti toho, aby mne s těmi vzácnými lidmi korunou mučedlnickou pro zastávání pravdy jeho poctiti ráčil; ale když se tak jeho Božské milosti libí, budiž mu ze všeho věčná čest a chvála.“ Když na něho zavoláno bylo, sepjal ruce, a do nebe tváří velice pokornou a obličejem smutným pohleděl, očima slzavýma, a řekl: „Můj milý Spasitel, když měl pro mne umříti, zvolal k Otci nebeskému: Otče, ne jak já chci, ale jak ty chceš, děj se vůle tvá! — A což já, červ bídný, prach a popel, mám se vůli jeho protiviti? Jdu, můj milý Bože, poslušně a prosím, smiluj se nade mnou, sejmi a shlaď ze mne všecky hříchy a nepravosti, a nenechávejž na mně poškvrny ani vrásky k odsouzení. Očisť mne, Bože, izopem, a očistěn budu; obmej mne krví Krista Ježíše, syna tvého milého, a nad sníh zbílen budu.“ Tu kněz Jan vida jej tak truchlivého, řekl: „Těšte se, že brzy pán Bůh

pro zasloužení našeho milého Spasitele zármutek váš obrátí v veliké potěšení, a tu smrt promění v život nesmrtelný.“ Tu pověděl: „Můj milý pane otče, věřím tomu, že jakž duše má z těla vyjde, že setře pán Bůh všecky slzy s očí mých, odejme pláč a kvílení, bolest i naříkání, a dá mi radost věčnou.“ Za tím kněz Jan modlil se s ním až na místo, i když klekl. A když ta slova s velikou pokorou volal: „Pane Ježíši Kriste, beránku Boha živého, kterýž snímáš a shlazuješ hříchy světa, sejmiž ze mně všeckny hříchy a nepravosti mé. V ruce tvé, pane Ježíši Kriste, poroučím duši mou, přijmiž ji v své svaté ruce, ó pane Ježíši Kriste!“ Tu slzy a zármutky proměněny jsou v plesání, radost věčnou.

Po něm volán byl pan doktor Jessenius, s nímž se kněz Jan rozžehnal a také až na popravní lešení [1]) vyprovodil, a na smrt jeho se díval, s nímž němečtí kněží pracovali.

Po něm byl volán pan Kobr. Ten že byl nejstarší mezi direktory z měšťanů, měl také přednost v mluvení. Pročež netoliko sám byl dobré, hrdinské [2]) mysli proti té smrti, ale také i jiných napomínal a těšil, a knězi Janovi opět na místě jiných děkování velice pěkné, jak na radnici [3]) tak i na popravním lešení [4]), i přání [5]) pobožné a požehnání horlivé učinil, a za to velice prosil, aby kněz Jan synův jeho k svaté pobožnosti a k stálosti při pravdě Boží napomínal; a paní manželce vzkazoval, že ji prosí, aby sobě pro něho nehořekovala, ale tím se těšila, že ji pán Bůh zde na zemi neopustí, a že se zase spolu v nebi shledají. Ten připomínal slova apoštolská (Skut. 14, 22.): „Musíme skrze mnohá protivenství při-

---

[1]) theatrum. [2]) heroitské. [2]) rathauze. [4]) theatrum. [3]) vinš

cházeti do království nebeského.“ A tu přivozoval příklady proroků, apoštolů a mnohých mučedlníků, i mistra Jana Husa a mistra Jeronýma, i jiných, že kteří se opravdově o pravdu Boží ujímali, musili se s mnohými zármutky potkati; a tu na všecky řeč obrátil, že i oni, poněvadž jsou obhajovali a zastávali pravdy evanjelické a učení apoštolského, že také musejí s nimi míti díl v utrpení, chtějí-li míti díl v slávě. A připomenul svatého Ignácia a řekl: „Nedávno (prý), než jsme se do vězení dostali, slyšel jsem od pana otce na kázaní, že jeden z mučedlníkův Božích, když byl odsouzen k smrti, řekl: Pšenice Boží jsem, nech (prý) zubami šelem jsem zemlen. Tak i my jsme pšenice Boží, nasil nás na rolí církve svaté, nyní nás k užitku věčné slávy přivozuje, pročež i my musíme od té šelmy semleni býti. Ale těšme se, že vždycky církev Boží v krvi věrných rostla, tak že může pán Bůh z každé krůpějičky krve naší na tisíce svých ctitelů vzbuditi; nebo ač pravda násilí trpí nyní a trpěti bude, ale žádný Krista pána s trůnu jeho na věky nesrazí. Syn Boží praví: Blahoslavení jste, když protivenství trpíte pro jméno mé; radujte se a veselte se, nebo odplata vaše hojná jest v nebesích.“ Když na něj zavoláno bylo, řekl: „Jdu ve jméno Boží, a nestydím se za to, že trpěti musím pro slávu Boží, nebo vím komu jsem uvěřil; boj dobrý jsem bojoval, běh jsem dokonal, víru jsem zachoval: již za tím odložena jest mi koruna spravedlnosti, kterouž mi dá ten spravedlivý soudce, i všechněm těm, kteříž očekávají příští jeho.“

A za tím po knězi Janovi modlitbu horlivě říkal. Na popravní lešení [1]) přijda, se všemi se

---

[1]) theatrum.

rozžehnával, a rozžehnav se obrátil se k tomu místu, kde měl umříti, šel k němu zmužile, jako by měl s tou smrtí zápasiti, a řekl: „Nu, tuto mám umříti, avšak neumru, ale živ budu a vypravovati budu skutky Páně, a líbiti se budu pánu Bohu mému v zemi živých.“ Ta slova vzal z žalmu Davida svatého. A tu rozstrojiv se klekl a volal: „Bože, v ruce tvé poroučím duši mou, neb jsi mne vykoupil krví Syna tvého. Smiluj se nade mnou, pane Ježíši Kriste, pro tvou smrt nevinnou, a přiveď mne do království tvého.“ A v tom čemu se těšil, došel, že v smrti u světa ohavné vzal slávu a nesmrtelnost, a poctěn jest od knížete mučedlníkův korunou slávy, a zvítěziv pro smrt Beránka, palmy vítězné v ruce přijal a raduje se na věky.

Po něm volán pan Šultys. Ten neméně než jako i jiní sliby Božími se těšil a proti smrti slova z žalmu 42. tato rozjímal: „Proč jsi smutná, duše má, a proč se rmoutíš? Posečkej na Boha, neboť ještě vzývati jej budu, i hojné spasení tváři jeho.“ A tu připomenul z knihy moudrosti (3, 2.): „Ačkoliv (prý) zdá se nemoudrým, že spravedliví krví Kristovou vykoupení mrou, a počítáno bývá vyjití jejich za bídu a odjití od nás za potření; ale oni jsou v pokoji: tak našim nepřátelům zdá se, že my bídně na tělích hyneme, že i na duši potřeni budeme; ale my tím jisti jsme, že ta smrt bude nám dveřmi, že skrz ni duše naše ihned přijdou před tvář Boží a oslavovati jej budou. Ty pak, o náš nejmilostivější nebeský Bože, pomožiž nám v tom stínu smrti časné, abychom tobě víru a dobré svědomí zachovajíce k světlu nepřistupitelnému a jasnosti slávy tvé přivedeni byli, a tebe i hojné spasení tvé vypravovali. Což že se stane pro Krista Ježíše, nepochybně věří-

me.“ A za tím rozpomínal se na své syny, a s největší horlivostí a s žalostí srdečnou na pana mistra Jiříka, a řekl: „Nemám těžší věci na srdci, jako mého Jiříka; slyším, že také jest vězněm v svém domě. Pane Bože, pro své milosrdenství račiž jej sám opatrovati a ze všech těžkostí mu pomáhati.“ A tu řekl k knězi Janovi: „Prosím vás, zastavte se u něho a řekněte mu, že jej i dítky jeho pánu Bohu poroučím, a věřím pánu Bohu, že v nebi před trůnem Božím potěšenější bude naše shledání, nežli to naše přezarmoucené rozžehnání.“ A když zavolán byl, rozžehnavše se šli jsme, a řekl: „Pane Ježíši Kriste, ty jsi zaslíbil, že každého k tobě přicházejícího přijímáš, a žádného nevyvrhuješ ven: prosím tvé svaté milosti, přijmiž i mne k tobě jdoucího, buď mi milostiv a odpusť mi mé hříchy a nepravosti, já v ruce tvé svaté poroučím duši mou.“ A za tím modlil se s knězem Janem. A přijda na popravní lešení [1]), stoje volal: „V tebeť jsem, pane Bože můj, od mladosti mé doufal, a t. d.“ A potom klekna, též volal: „V ruce tvé, pane Ježíši Kriste, poroučím duši mou.“ A to řek ruce od sebe vztáhna, napodobně jako sv. Františka malují, volal: „*Veni, veni, Domine Jesu, et noli tardare.* (Přijď, přijď, pane Ježíši, a nechtěj meškati.)“ A tu v těch slovích vzal skončení blahoslavené, a připojen jest k houfu svatých mučedlníkův, kdež již duše jeho hojné spasení a slávu Boží spatřuje a vypravuje až na věky.

Po něm byl volán pan Hošťálek. Ten byl ducha truchlivého a často na své dítky vzpomínal. A když jiní potěšení z slova Božího o životu věčném, a proti zármutkům a protivenstvím

---

[1]) theatrum.

vezdejším o radosti nebeské připomínali, on řekl: „Všemu tomu můj milý pane otče věřím, avšak připomínám sobě hříchy mladosti naší, že pán Bůh i ty na nás pokutuje, abychom, jakož jsme prvé při požívání velebné svátosti pojištění víry a odpuštění hříchů našich došli, tak i nyní jsouce již na smrti, proti hříchům a smrti tou připomenutou milostí Boží a zásluhami Krista pána u víře ujištěni byli, že v té kázni hříchy naše jak v starosti tak i v mladosti naší dočiněné dokonale snímá a krví Kristovou očišťuje, a spravedlnost i milosrdenství své s námi koná, abychom očištěni a jako sníh od poškvrn všech hříchů zbíleni jsouce přivedeni byli k jasnosti věčné a nebeské slávy.“ Když na něj zavoláno bylo, řekl: „Všemohoucí Bože, spravuj cestu mou, abych neusnul v smrti, aby neřekl nepřítel můj: Přemohl jsem jej.“ A tu se modlil s panem otcem. A přijda na popravní lešení [1]), také říkal latině slova Simeona: „Nyní propouštíš, pane, a t. d.“ A to vykonav klekl a volal: „V ruce tvé, pane Bože, poroučím duši mou.“ A v tom mučedlnickou korunou poctěn jest. Již se hříchů ani smrti nebojí, nebo ty věci zde pominuly.

A to o přípravě k smrti i o smrti těch, kterýmž kněz Jan svátostí velebnou posluhoval, pravdivě jsem poznamenal, o jiných jiní psali. Dá čas pán Bůh, že i to na jevo vyjde.

Ty pak, ó Bože spasení našeho, pomoz nám pro slávu jména svého; vytrhni nás a buď milostiv hříchům našim pro jméno své. Budiž znám mezi národy, před očima našima, v pomstě krve služebníků tvých, kteráž vylita jest.

(Žalm 79, 9. 10.)

---

[1]) theatrum.

Píseň

o vyhnání a vyhnancích z vlasti.

O zemi české.

Jako: Kdož ochrany nejvyššího.

1.

O předivném Božím soudu, i o jeho propasti,
Nyní vám zpívati budu, i o své české vlasti.
Což vím a znám, věděti dám téměř všemu křesťanstvu,
Jak jest nyní soud předivný v našem českém království.

2.

Před dvěma sty lety země byla v velké vážnosti,
Když se v ní to Boží símě rozsívalo v hojnosti,
Když to Jan Hus, Jeronymus, muži Bohem zvolení,
Vedli právě k Boží chvále, lid skrze svaté čtení.

3.

Tať byla od Krista rada, již k zahanbení hada,
Proti jeho závidění, skrz slova Páně znění,
Jenž vykvetlo již na světlo, z té veliké temnosti,
A to z pouhé Boží vůle a veliké milosti.

4.

Ó ty někdy země svatá, kams poděla své oči!
Již jsi Bohu ne tak vzácná, antikrist tebou točí
Kam chce koliv po své vůli, skrze neřádné kněži,
Ty své posly, hrozné osly, nastrojené chytrosti.

5.

Ó ty někdy země svatá, kams svůj rozum poděla!
Již jsi Bohu ne tak vzácná, mrtváť jsou v tobě těla.
Nemáš roucha ani ducha, všeckoť papežem smrdí,
Neb jsou v tobě v této době kněží i lidé hrdí.

6.

Již od českého království pán Bůh svou milost beře,
A Němců veliké množství přivodí k pravé víře.
To po hříchu pro jich pýchu, také životu neřád,
Přišel na ně již hněv Páně, a slova Božího hlad.

7.

Poddaly jsou se kalichu mnohé německé země,
Ale česká zde po hříchu, pod papežovo břímě,
Toho nechce nésti lehce, břemena přesvatého,
Jejich pata k hříchu chvátá od Ježíše sladkého.

8.

Svátost těla také krve na nejistotě stojí,
Kteráž sloula zdávna prvé pod spůsobou obojí.
Jakož jest nám pán Kristus sám vydal na svou památku,
To již v Čechách jest na váhách, nýbrž i přišlo k zmatku.

9.

Pána Krista vodu živou proč opustiti žádáš,
A kopáš sobě cisterny, k antikristu vždy chvátáš?
Jdeš z svatosti do temnosti, kráčíš z nebe do pekla,
Padlas již na znak a činíš tak, jako by se již vztekla.

10.

Prosím tebe, jakou vinu dáváš Ježíši Kristu?
Zjeviž nám všeho příčinu, a pověz pravdu jistu.
Coť učinil neb provinil tobě tak zlého ten král,
Kterýž pro tě vší se psotě ve všem životě poddal?

11.

Rovně takový soud Boží na lidu židovském byl,
Když jim Bůh nesmírné zboží skrz syna svého zjevil.
Co své hosti zval k milosti, hubili jeho posly,
Co tupil Žid, to přijal lid z pohanské krve pošlý.

12.

Rádas husi poslouchala, mělas k ní velikou chuť,
Onať jest prorokovala, že pán Bůh pošle labuť.
Ta již časně zpívá krásně jako před smrtí labuť,
Slyš její hlas, dokud máš čas, než tě trefí Boží prut.

13.

Všemohoucí Bože věčný, vzhledniž na zemi českou,
Svůj veliký hněv odlože, zjev jí svou pravdu všecku.
Dej ať se v ní svaté čtení dokonale vždy množí,
Ať se ona víc nezdráhá slyšeti slovo Boží.

14.

Ó přeslavný bude ten čas, když to učiní pán Bůh,
A uslyší tento hlas můj, k tomu pláč svých věrných
sluh.
Tu přeblaze bude draze člověku všelikému,
Ó bych byl živ, slyšel ten div, zvěstoval bych
každému. Amen.

Farao lid Boží honě
  Ztratil vojsko, vozy, koně;
Naději maje v hrdinách
  Octl se s nimi v hlubinách.
Stůj tyrane, stůj! viz a slyš,
  Octneš se i ty tam, než zvíš.
Ty pak věrný Izraeli
  Stroj sobě píseň veselí!
Jak jen přejdeš bíd svých moře,
  Ztratí se všecko tvé hoře.
Uzříš Egyptské po březích
  Rozmetané v houfích mnohých.
A pak píseň Mojžíšovu
  Vezma, píseň Beránkovu (Zjev. 15, 3.)
V zvuku harf budeš plesati,
  Milosrdenství hlásati, (Žalm 89.)
A tu všickni, velcí, malí,
  Ať již věčně Boha chválí.
(Nebo na věky trvá milosrdenství jeho.
Žalm. 117.)

